STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03082

DOS KIND FUN EYROPE

Jakob Wassermann

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

0-657-03082-1

D:\YIDDISH\Titles\9780657030827T.PS

THE STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY PROVIDES
ON-DEMAND REPRINTS OF MODERN YIDDISH LITERATURE

ORDERS MAY BE PLACED BY PHONE AT (413) 256-4900 X155; BY FAX AT (413) 256-4700; BY E-MAIL AT ORDERS@BIKHER.ORG; OR BY MAIL AT NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER, 1021 WEST STREET, AMHERST, MA 01002-3375 U.S.A.

©1999 NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

BOOK DESIGN BY PAUL BACON

PRINTED IN THE U.S.A. ON ACID-FREE PAPER

יאקאָב וואַסערמאַן

דאס קינד פון אייראפּע.

ראָמאַן.

ײדיש: י. רובין.

ערלאג / בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי / לאדזש.
1 * 9 * 2 * 9.

Printed in Po'

JAKÓB WASERMAN: DZIECIĘ EUROPY.

Wydawnictwo:
Księgarnia N. BERLIŃSKI, *Łódź.*

D. Szczeciński, Łódź, Narutowicza 11, tel. 55-46.

יאקאָב וואַסערמאַן / דאָס קינד פון אייראָפּע.

דער צוגעקומענער

אין אַ זומער־טאָג פֿון יאָר 1828 האָבן די איינוואוינער פֿון נערימבערג מאַסנווייז געצויגן אין עק פֿון דער שטאָט, צו אַן אומעטיקן טורעם פֿון אַן אַלטן שלאָס, וואָס האָט שוין פֿון לאַנגע יאָרן אָן געדינט פֿאַר אַ תּפֿיסה. זייער נייגעריקייט איז געוואַקסן אויפֿן העכסטן אופֿן, ווייל פֿון דער פֿרי אָן איז פֿון מויל צו מויל איבערגעגאַנגען דאָס נייעס, אַז אין טורעם געפֿינט זיך זייט נעכטן אַ וואונדערלעכער פּאַרשוין, — ענלעך צו אַ באַשעפֿעניש פֿון דער שטיין־עפּאָכע...

דאָס איז געווען אַ יונגערמאַן, וואָס איז אַלט געווען זיבעצן יאָר. קיינער האָט נישט געוואוסט פֿון וואַנען ער האָט זיך גענומען. אויך ער אַליין האָט וועגן דעם גאָרנישט געקענט זאָגן, ווייל ער האָט געשטאַמלט ווי אַ צוויי־יעריק קינד; די עטלעכע ווערטער, וואָס ער האָט שוין יאָ אַרויסגערעדט דייטלעך, האָבן אויסגעוויזן צו זיין פֿאַר אים אַליין אומפֿאַרשטענדלעך; העכסטנס זענען זיי געווען צייכנס פֿון שרעק אָדער פֿרייד, וואָס ער האָט דערפֿילט אין באַרירונג מיט מענטשן. ער האָט זיך באַוועגט אַזוי אומזיכער, אַז מען האָט געקענט רעכנען, אַז ער לערנט זיך שטעלן די ערשטע טריט.

די נייגעריקע, וועלכע מען האָט דערלויבט שטיין אויף דער שוועל פֿון דעם האַלב־פֿינצטערן קעמערל און אָנקוקן דאָס אומגעוויינטלעכע באַשעפֿעניש, וואָס האָט זיך געפֿינען באַהאַלטן אין דעם ווייטסטן ווינקל, האָבן געהאַט דעם איינדרוק, אַז די אויגן פֿון יונגן מענטש האָבן מיט פּחד באַרירט די שטראַלן ליכט,

אין די הענט, טאַפּנדיק אַרום, האָבן זיי באַוויזן דעם ווידער־
שטאַנד פֿון דער לופֿט. דער אומבאַקאַנטער האָט זיך געשפּילט
מיט אַ הילצערן פֿערדל, וועלכן עס האָט אים געשענקט דער
תּפֿיסה־וועכטער, אַ געווירטער פֿון זיין קונדעריש פּלאַפּלען:
„כ׳וויל פֿאָרן ווי אַ טאַטע".

מען האָט געוואוסט פֿון אים בלויז אַזוי פֿיל, אַז מיט אַ טאָג
פֿריִער איז אָוונט האָט דער שוסטער וויניקמאַן זיך אומגעריכט
געטראָפֿן מיט אים ביים נייעם שטאָטישן טויער. דעם פּראָ־
טאָק האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז ער האָט דאָ צוטון מיט אַ שיכּור.
דער יונגער מענטש האָט געהאַלטן אַ בריוו, אַדרעסירט צום ראַט־
מייסטער וועסעריג. דער גוטער שוסטער האָט אים מיט שווער־
קייט אָפּגעפֿירט לויט דער אַדרעס. קומענדיק אַהיים, אין מיטן
נאַכט, האָט דער ראַטמייסטער זיך דערוווּסט פֿון זיין פֿרוי, אַז אין
זיין שטאַל שלאָפֿט אויפֿן שטרוי עפּעס אַן אויסגעהונגערטער
מענטש. וואָס זעט אויס אַ האַלבע חיה, ווייזט אויס, אַ פֿאַרמאַ־
טערטער פֿון לאַנגען וועג, ווייל די פֿיס, וועלכע האָבן אַרויסגעקוקט
דורך די אָפֿענע שיך, האָבן געבלוטיקט. מיט אַ פֿאַרוואונדערונג
האָט ער איבערגעלייענט דעם בריוו פֿון אָנגעקומענעם. ער איז
נישט ביכולת געווען עפּעס צו פֿאַרשטיין פֿון וואונדערלעכן אינ־
האַלט פֿון בריוו. ער איז אַוועק אויפֿוועקן דעם גאַסט, וואָס איז
אים שווער אָנגעקומען. אויף אַלע זיינע פֿראַגן האָט
ער באַקומען אַלס ענטפֿער עפּעס אַן אומפֿאַרשטענדלעך ברומען.
ער האָט צו זיך געזאָגט: „דאָס איז אַ שיכּור" און אים איבער־
געגעבן אין די הענט פֿון דער פּאָליציי. וואָס האָט דעם מאָדנעם
פּאַרשוין אָפּגעפֿירט, ווי מען פֿירט אַ קאַלב צו דער שחיטה, אין
דער תּפֿיסה.

דאָס פֿאַרהערן דעם אַרעסטאַנט אין דער תּפֿיסה־קאַנצעלאַ־
ריע האָט, נישט געקוקט אויף די אונטערקומענישן און דראָונגען,
נישט געגעבן קיין שום רעזולטאַט. דעם דיזשורנדיקן טורמע־
באַאַמטן איז דערביי אויפֿפֿאַלנדיק געוואָרן אַ מאָדנע זאַך: ווען
עמיצער פֿון דער דינערשאַפֿט האָט אויפֿגעהויבן אַן אָנגעצונדן
ליכט, איז דער יונגערמאַן מיט טריט פֿון אַ יונגן בער אַ נייגע־

דיקער צוגעקומען צום פּלאַץ, אים באַריהרט, און אָפּבריִענדיג זיך, גענומען שרייען, ווי אַ קינד. נאָך וואונדערליכער איז געווען, ווען דער סעקרעטאַר — מער צוליב שפּאַס ווי אויף פּראָווע— האָט געגעבן טינט און פּאַפּיר דעם יינגל, האָט יענער אויפגעצייכנט מיט גרויסע אותיות פון אַ קינדערישער האַנטשריפט זיין וואַרשיינלעכן נאָמען:

קאַספּער הויזער.

דערנאָך איז ער תיכף אַריינגעפאַלן אין אַ שווערן שלאָף און אין דעם צושטאַנד איז ער אַריינגעטראָגן געוואָרן אין אַ קעמערל אויפן טורעם.

די נייגעריקערע באַאַמטע, שמועסנדיג וועגן דעם מאָדנעם אַרעסטאַנט, האָבן אַרויסגעזאָגט די מיינונג, אַז דער אומבאַקאַנטער איז, לויט זיין אַנטוועלץ, אַ זון פון אַ פּויער פון דער סביבה און פאַרנאַכלעסיקטער דורכן דערציער און דעריבער אַן אָפּגעשטאַנענער אין דער אַנטוויקלונג. דער ערשטער, וואָס האָט זיך אַרויסגעזאָגט קעגן דעם, איז געווען דער טורמע-אויפזעער אויפן טורעם, היל. ער האָט באַטאָנט, אַז דער יונגער אַרעסטאַנט באַזיצט אַן אויסערגעוויינטליך ווייכע און גלאַנציקע הויט, וואָס דערמאָנט אַ חיהלע, וואָס לעבט לאַנג אין דער פינצטערניש און מיט דער אייידלקייט פון דעם קערפּער-קאָליר און מיט דער בלויקייט פון די אָדערן אויפן האַלדז דערמאָנט ער ענדער אַ דעליקאַט מיידל, ווי אַ פּויערס אַ זון. צו דער דאָזיקער מיינונג האָט זיך צעמאָרגנס פאַרייניקט דער געריכטס-דאָקטאָר, וועלכער איז אַרויסגערופן געוואָרן אַלס עקספּערט. ער האָט אין פּראָטאָקאָל איינגעשריבן פאָלגנדיקעס:

„מיר האָבן צו טאָן מיט אַ וועזן, וואָס ווייס גאָרנישט וועגן זיינע נאָנטע, פאַרנעמט נישט די צייט און האָט אפילו נישט דאָס באַוואוסטזיין פון זיך אַליין".

די העכערע פּאָליציי-מאַכט איז אָבער געווען איבערצייגט, אַז דעם דאָקטאָרס אורטייל איז צופיל איבערגעטריבן, און אין דעם דאָקטאָר אונטערגערוקט געוואָרן דורך זיין פריינט, פּראַ-

פֿעסאָר דוימער, באַקאַנט מיט זײַנע מאָדנע מײנונגען. זי האָט חושד געווען, אַז דער אַרעסטאַנט איז אַ געשיקטער סימולאַנט און פֿאַראָרדנט דעם וועכטער היל גוט צו אויספֿאָרשן אים. היל האָט זיך אָבער איבערצײַגט, אַבסערווירנדיק פֿלײַסיק דעם אַרעסטאַנט דורך דעם שליסל-לאָך פֿון דער טיר, אַז בײַטאָג פֿאַרלירט זײַן פּנים קײנמאָל ניט דעם טרויעריקן ערנסט, וואָס דערצײלט פֿון עפּעס אַ געהײמען נשמה-פּחד. אויך ניט בײַנאַכט האָט זיך אים אײַנגעגעבן אַראָפּצוכאַפּן פֿון דעם שלאָפֿנדיקנס ליפּן עפּעס אַ וואָרט, וואָס זאָל דערצײלן פֿון סימולאַציע. דער אַרעסטאַנט איז אײַנגעשלאָפֿן, ווען די נאַכט איז נאָר צוגעפֿאַלן, און איבערגעוועקט זיך בײַם ערשטן מאָרגן-גראָ. בעתן עפֿענען דעם לאָדן האָט ער אַ ציטער געטאָן, ווי ער וואָלט דערהערט אַ ביז איצט אומבאַקאַנטן קלאַנג, וואָס האָט פֿאַרשאַפֿט אומאָמגענעמלעכקײטן זײַנע גערײצטע חושים. „זאָלן אונזערע הערן פֿון ראַטהויז זיך גריבלען אין זײערע אַקטן, ווי עס געפֿעלט זײ!" — האָט זיך נאָכן דריטן טאָג פֿון דער אָבסערוואַציע אויסגעדריקט היל אין אַ שמועס מיטן גימנאַזיע-לערער דוימער — וואָס שייך מיר, קען איך געבן מײַן קאָפּ, אַז קאַספּער הויזער איז ניט קײן סימולאַנט. צום טײַוול! איך האָב שוין געזען סימולאַנטן און איך קען זיך אויף זײערע שטיקלעך... דאָ איז דער סאַמער אמת!

מיט די דאָזיקע ווערטער האָט ער דעם פּראָפֿעסאָר אַרײַנגעפֿירט אין דער קאַמער. דער פּראָפֿעסאָר, אַ פֿאַראינטערעסירטער צוליבן רעטעניש מיטן נאָמען „קאַספּער הויזער", איז אויפֿסנײַ געקומען, כּדי אונטערצוזוכן דעם אַרעסטאַנט. דאָס יונגל האָט דוימערן אויפֿגענומען מיט זײַן געווײנטלעכן דערשראָקענעם, גלײַכגילטיקן בליק, וואָס האָט אויסגעדריקט עפּעס אַן אומבאַוואוסטע אַנטוישונג בײַם דערזען אַ פֿרעמדן מענטש. היל האָט פּלוצלונג געעפֿנט די לאָדנס. דער יונגערמאַן האָט זיך אַ ריס-געטאָן פֿון אָרט. ער איז געשטאַנען אין פֿענצטער, האָט אויסגעשטרעקט די אָרעמס, ווי ער וואָלט געוואָלט אַרומנעמען די פּאַנאָראַמע פֿון בערג און טאָלן, וואָס האָט זיך אויסגעשפּרײט פֿאַר זײַן בליק. דערנאָך האָט ער זיך אַ גע-

דריטער צוריקגעצויגן צו זײַן ווינקל. ער האָט, דוכט זיך, דערפֿילט אַ שטאַרקע אַנטוישונג צוליב דעם, וואָס זײַנע הענט זענען געבליבן הענגען אין דער פֿרײַער לופֿט און ער האָט נישט געקענט אַרומנעמען די בערג, וואָס האָבן זיך געוויזן קעגנאיבער די לאָרנס פֿון פֿענצטער. אין שווײַגנדיקן טרויער איז נישט געווען קיין שפּור פֿון געקינצלטקייט, פֿון אָנשטעל.

דעם זעלבן טאָג נאָכמיטיק האָט דוימערן באַזוכט דער בירגערמײַסטער בינדער.

— פּראָפֿעסאָר! — האָט ער צו אים געזאָגט — די מאַגיסטראַט-ראַטמענער זענען ווײַטער איבערצײַגט, אַז אונזער „געפֿינגער פּאַרשוין" שפּילט אַ קאָמעדיע, אויף וועלכער דו האָסט זיך נישט געקענט.

— וואָס פֿאַר אַ נוצן קען ער האָבן פֿון דער דאָזיקער קאָמעדיע, צוליב וועלכער ער נערט זיך פֿון בלויז ברויט און וואַסער און מיט עקל וואַרפֿט ער אָפּ אַלץ, וואָס מען לייגט אים פֿאָר.

— דאָס ווייסן מיר נישט. אָבער די פֿאָרזיכטיקייט פֿון געריכט גרייכט נישט דאָרט, וואו די לײַכטזיניקע לײַכטגלויביקייט קען אויסשטעלן אויף אַ געריכטן הויז.

— דאָס הייסט, אַז נאָר סקעפּטיקער און אָפּלייקענער האָבן דעם מאָנאָפּאָל פֿון אַ טרעפֿלעכן אורטייל וועגן די סודות פֿון דער וועלט! — האָט דער פּראָפֿעסאָר געזאָגט.

דער בירגערמײַסטער האָט געוואָרפֿן אַ איראָנישן בליק אויפֿן יונגן געלערטן.

— איר זענט אַן ענטוזיאַסט! — האָט ער באַמערקט — מען האָט דאָך אײַך נישט צוגענומען דאָס רעכט אָנטיילצונעמען אין דער קאָמיסיע, וואָס דאַרף אַרויסגעבן דעם ענטגילטיקן אורטייל אין דעם דאָזיקן פֿאַרוויקלטן ענין. איר זענט באַשטימט אַלס דריטער עקספּערט נאָך דעם באַראָן פֿאָן טוכער און מאַגיסטראַט-ראַט בעכאָלד צוזאַמענצושטעלן אַ פּראָטאָקאָל נאָך די נײַע אונטערזוכונגען פֿון אַרעסטאַנט דורך דעם געריכטס-דאָקטאָ[illegible]

— אַך, שטענדיק אַקטן... און אַקטן, — האָט צוימער אַ ביטערן שמייכל געטון.

— וואָס זאָל מען טאָן, ליבער פּראָפֿעסאָר?! אויב אונזער באַאַמטן=וועלט האָט זיך פֿאַרליבט אין מינט, זאָגט איר נישט דערין אַן שולד, איר — בוד=מילב. אָבער, מיין הער, — האָט ער צוגעגעבן, דערלאַנגנדיק אים פּאַפּיר — אַלס מיטגליד פֿון דער קאָמיסיע וועט איר באַוויליקן איבערצולייענען דעם בריוו, וואָס מען האָט געפֿינען ביים אַרעסטאַנט. עס האָט אים אונדז צוגעשטעלט דער ראַטמייסטער וועסעניג.

דער בריוו איז געווען אָן אונטערשריפֿט. עס איז געווען געשריבן אין אים:

„הער ראַטמייסטער!

איך שיק אייך אַ יונגל, וואָס וואָלט געוואָלט אַריינטרעטן אין מיליטער=דינסט און דינען טריי אונדזער קעניג. מען האָט אים אונטערגעוואָרפֿן נעבן מיין טיר אין אַווינטער=נאַכט פֿון יאָר 1815. איך בין אָרים, איך בין קוים אומשטאַנד צו דערנערן מיינע עטלעכע קינדער. איך קען נישט די מוטער פֿון אונטערגעוואָרפֿענעם, און איך קען איר אים נישט אומקערן. איך האָב אים נישט אויף קיין טריט אַרויסגעלאָזט פֿון הויז; קיינער קען אים נישט; ער קען אויך נישט מיין הויז, און נישט דעם נאָמען פֿון אָרט, וואו ער האָט זיך ביז=אַהער געפֿינען. איר קענט אים פֿרעגן; איך רעכן נישט, אַז ער זאָל אייך קענען עפּעס ענטפֿערן. אַ שאָד, וואָס ער האָט נישט קיין עלטערן; ווען מען וואָלט אים דערצויגן, וואָלט ער אפֿשר אויסגעוואַקסן אַלס נוצלעכער מענטש, ווייל ער האָט פֿעיקייטן; עס איז גענוג, מען זאָל אים עפּעס ווייזן, ער זאָל עס באַלד נאָכמאַכן. איך האָב אים אַרויסגעפֿירט ביינאַכט; ער האָט נישט ביי זיך קיין געלט, אויבריקנס, אויב איר ווילט אים נישט האַלטן, בין איך נישט קעגן דעם, אַז איר זאָלט אים דערהרגענען.

— וואָס זאָגט איר וועגן דעם? — ד[...]ט דער בירגערמייסטער געפֿרעגט, אָפּנעמענדיק דעם בריוו. — דער מאַגיסטראַט איז ביי דער מיינונג, אַז אונזער אַרעסטאַנט האָט אַליין אָנגעשריבן דעם בריוו. איך בין מיט דער מיינונג נישט מסכים — האָט ער זיך געוואַנדט צו באַמערקן, זעענדיק, אַז דוימער האָט מיט פֿאַראַכ=

טונג געצויגן מיט די אַקסלען. — דער קאַלטער טאָן פון ברית זאָגט, ווי איך מיין, אַז דער יונגערמאַן איז אַ קרבן פון עפּעס אַ מיאוס פאַרברעכן, וועלכן עס וועט שווער זיין צו דערגיין.

די טרעפלעכקייט פון דער דאָזיקער באַמערקונג האָט געפינען אַ באַשטעטיקונג אין אַ פאַרפאַל, וואָס איז געשען צעמאָרגנס, ווען אין דער תפיסה האָט זיך באַוויזן די קאָמיסיע. הייל איז געווען פאַרנומען מיט אויסטון דעם אַרעסטאַנט. אין דער קאַמער זענען פלוצלונג אַריינגעפאַלן קלאַנגען פון אַ פויערישן אָרקעסטער, וואָס איז אַדורכגעגאַנגען נעבן שלאָס. אַ גרויזאַמער שוידער האָט אויפגעציטערט קאַספּער הויזערן. זיין פנים, שטערן און אַפילו די הענט האָבן זיך באַדעקט מיט שווייס, די אויגן האָבן אָנגענומען אַ בלאָנדזשענדיקן אויסדרוק. ער האָט געטון אַן איבעראַשנדיק געשריי, איז אַנידערגעפאַלן אויף דער פאָדלאָגע און איינגאַנצן געציטערט, געזיפצט און געוויינט.

די אָנוועזנדיקע זענען בלייך געוואָרן.

נאָך אַ לענגערער פויזע האָט דוימער אַרויפגעלעגט אַ האַנט אויף דעם געפאַנגענעם אַקסלען און עפּעס געזאָגט צו אים מיט אַ מילד קול. דאָס האָט אים באַרואיקט. אָבער נאָך עטלעכע טעג האָט ער זיך געפינען אונטער דער ווירקונג פון דעם ווייטיקלעכן איינדרוק; ליגנדיק אויפן שטרוי-זאַק, האָט ער געקריגן היץ; דאָס פנים איז אים געל געוואָרן. עס איז געווען צו זען, אַז ער זוכט אַ טרייסט אין דעם קלאַנג פון דוימערס קול, כאָטש ער האָט עס נישט פאַרשטאַנען. עס האָט זיך געדאַכט, אַז ער זוכט אַליין ווערטער, כדי אויסצודריקן דאַנקבאַרקייט דעם לערער, וועלכער באַזוכט אים צוויי מאָל אַ טאָג, און ער ליידט, ווייל ער קען עס נישט טון. ער האָט די דאַנקבאַרקייט אַרויסגעוויזן מיט אַ פולנדיקן בליק, אָדער מיט אַ קינדעריש פּלאַפּלען.

איינמאָל האָט דוימער זיך געפינען מיטן יונגערמאַן אויג אויף אויג. ער האָט גערעדט מיט אים, האָט אים אויסגעפאָרשט האַרציק, געדולדיק און דורכגעטריבן. אין איינער אַ רגע האָט ער זיך משער געווען, אַז דאָס יינגל באַמיט זיך, מען זאָל אים געבן אַ שעפּ מיט וואַסער. ער איז געווען אַן עדות, ווי ער האָט גע-

טרונקן מיט אַ באַגײַסטערט פּנים, שפּילנדיק זיך מיט יערן שלום, גליקלעך, אַז ער האָט זײַן וואונטש פאַרשטאַנען.

דומער איז געווען גערעכט. און אַוונט האָט ער פריילעך געזאָגט צו דער שוועסטער, וואָס האָט געוואוינט מיט אים צוזאַמען:

— מײַנסטו, אננאַ, אַז צווײ מאָל צוויי איז שטענדיק פיר?

— אַזוי דאַכט זיך מיר. און דו, בונטאַוונִיק, האָסט אַנטרעקט אַ צווייטן אמת? — האָט זי זיך פאַרוואונדערט פונאַנדערגעלאַכט.

— נישט נייטיק. אָבער איך האָב דערפינדן עפּעס אַזוינס, וואָס וועט צווינגען אונזערע פיליסטערס פאַר מיר אַ... טאַנץ צו טון! זיי וועלן דערשטוינט ווערן.

— היט זיך... און אַזוי האָסטו שוין אַ נאָמען פון אַ משה קאַפּויער. דײַנע אַנטדעקונגען קענען דיר שאַדן ברענגען.

— אודאי האַנדלט זיך עס וועגן יענעם צוגעקומענעם — האָט זיך אָנגערופן די בכבודע מאַטראָנע, דומיערס מוטער, וואָס איז אַנוועזנדיק געווען בעתן שמועס. — ווייסט מען שוין עפּעס וועגן זײַן פאַרגאַנגענהייט, פרידריך?

— דערווייל פילט מען עפּעס פאַר. נישט לאַנג — וועט מען זיכער וויסן — האָט ער געענטפערט.

צעמאָרגנס האָט די „מאָרגנצײַטונג“ געבראַכט אַן אַרטיקל מיטן נאָמען:

ווער איז קאַספּער הויזער?

דער אויטאָר האָט דאָס רעטעניש נישט געלייזט. אָבער ער האָט דערוועקט אַזאַ אינטערעס, אַז דער בירגערמײַסטער האָט געמוזט באַגרענעצן די רעכט צו באַזוכן דעם אַרעסטאַנט, באַשטימענדיק ספּעציעלע שעהן. אַזוי גרויס איז געווען דער אַנלויף פון נײַגעריקע פאַר די טויערן פון דער תּפיסה. די אַרײַנגעלאָזטע זענען שטיל געשטאַנען אויף דער שוועל פון דער קאַמער און עס האָט זיך געדאַכט, אַז זיי פרעגן זיך איינער דעם אַנדערן: „וואָס

איז דער מענטש, וואס קען רעדן און פארשטייט נישט זיין אייגענע ווערטער — זעט און דערקענט נישט קיין זאכן — לאכט בעת ער האט קוים אויפגעהערט צו וויינען — איז פארדעכטיקט און גע־היימנישפול, און אונטער זיינע אויגן, וואס בלישטשן אומשולדיק, באהאלט זיך עפעס א פארברעכן און שאנד?“

עס האט אלעמען אויסגעוויזן, אז דאס צודרינגלעכע באזוכן אים איז געווען ווי א פראגע, וואס ווארפט אריין דעם ארעסטאנט אין בין־השמשות פון זיין נשמה, כדי צו געבן אן ענטפער. ווי עס וואלט דערוועקט אין אים שרעקלעכע זכרונות. דעם יינגלס בעטנ־דיקער בליק האט געזוכט ווערטער פאר זיך אויף די ליפן פון די מענטשן, וואס האבן זיך צוגעקוקט צו אים.

יעצט איז דוימער געווען אויפ'ן ארט. וואס קיינער האט נישט געקאנט דערזען — נישט דער דאקטאר, נישט דער תפיסה־וועכטער, אפילו נישט דער בירגערמייסטער מיט דער גאנצער מחנה סעקרעטארן, וואס שרייבן פראטאקאלן — דאס איז געווארן קלאר אין זיין פילבארן און צוליבדיקן געדולד. אין זיין אינטערעס פאר'ן „געפאנגענעם“ האט ער כמעט פארגעסן וועגן זיינע אייגענע פרי־וואט־ענינים, וועגן די פליכטן פון זיין פאך. ווי ער וואלט געמיינט, אז דער שיקזאל אליין האט אים צוגעשיקט צו לעזן דאס רעטעניש, זענען זיינע געדאנקען און זיין לעבן דורך אט דער שליחות גליקלעך געווארן.

איינע פון זיינע ערשטע נאטיצן אויף דער טעמא קאספער הויזער האט געקלונגען:

„דאס דאזיקע וועזן, וואס וויגט זיך הילפלאז אין א וועלט, וואס איז פרעמד פאר אים, די שלעפעריקייט, דער שטאלצער בליק, וואס הויבט זיך איבער דעם זארג־פארקרומטן געזיכט, אזוי ריין און מילד, — זענען צייכנס פול באדייטונג. אויב עס גענארן מיך נישט מיינע באאבאכטונגען, אויב איך וועל קענען די אידייען, וואס ווארצלען אין מיר, צוגעבן אן אנטוויקלונגס־אימפעט און ארויסקריגן פון זיי בליענדיקע צווייגלעך פון אויסדרוק — וועל איך געבן דער וועלט א שפיגל פון דער נישט־פארגעפלטער מענטש־הייט. איך וועל אן ספק געבן באווייזן פון דער עקזיסטענץ פון

אַ נשמה, וואָס אונדזער צייט ליידנט אַף דורך די מיילער פֿון אַלע אירע געצנדינערישע פֿאַרערער אין אַ בכּבודיק רחמנותדיקייט און אין אַן עלנטער ליידנשאַפֿטלעכקייט.“

דער פֿאַרברענטער אָנגעצונדענער פּעדאַגאָג האָט באַטראַכט אַז אומגעווינטלעך־שווערן וועג. ער האָט גענומען אונטערזוכן די מענטשלעכע נשמה אין דער טונקלקייט, אין וועלכן דאָס וואָרט האָט עקזיסטירט, אָבער איז נאָך געווען אַן באַדייטונג. צווישן אַיין און דער צווייטער פֿראַגע זענען געלעגן גאַנצע וועלטן, וועלכע מען האָט ערשט געדאַרפֿט פֿאַרשטיין. מען האָט געדאַרפֿט בויען בריקן צווישן „יאָ“ און „ניין“, הענגענדיקע אין דער ליידיקייט, כּדי אַרויסצוקריגן מיט שווערקייט דעם זין פֿון יעדן קלאַנג, אַ וואָרט נאָך אַ וואָרט.

אָבער דאָס ליכט פֿון דער דערווייטערטער פֿאַרגאַנגענהייט האָט אין דעם יונגעמאַנס נשמה גיכער אויפֿגעבליט, ווי דרימער, אַ באַפֿליגלטער פֿון דער האָפֿנונג, האָט זיך געריכט. ער האָט זיך גישט איינמאָל געוואונדערט, ווי ליכט דער אונטערגעזוכטער האָט אין כאַאָס פֿון נישט־לעבעדיקע קלאַנגען געכאַפּט די, וואָס דאַרפֿן אויפֿצולעבן פֿאַר אים און זענען באַדייטנדיק פֿאַר אים. ווי ער האָט זיי שטענדיק געהאַלטן אין זיין זכּרון, איבערגעפֿאַרעמט אין בילדער. דער לייטער האָט געהאַט דעם איינדרוק, אַז ער וועט בלויז אַראָפּנעמען דעם קאַטאַראַקט פֿון די אויגן פֿון זיין פּופּיל, אַז ער שפּילט אַ ראָלע פֿון אַ צוהערער ביים פּראָצעס פֿון די לאַנג־זאַם זיך דערוועקנדיקע דערינערונגען. ווי ער וואָלט בלויז גע־האַלטן אין האַנט דעם יונגלישן קערפּער, בעת די נשמה זיינע איז אַוועק אין לאַנד, פֿון וואַנען ער שטאַמט, פֿון וואַנען ער האָט צו־ברענגען דער וועלט נביאות, וואָס קיין שום מענטשלעך אויער האָט נאָך ביז־אַהער נישט געהערט!...

באַריכט װעגן קאַספּער הױזערס פֿאַרגאַנגענהײט, צונױפֿגעשטעלט דורך דױמער׳

װי װײַט קאַספּער איז אומשטאַנד געװען צו גײן אין זײַנע נעפּלדיקע דערינערונגען, האָט ער זיך שטענדיק געפֿינען אין אַ טונקעלען רױם, שטענדיק אױף דעם זעלבן אָרט. קײנמאָל האָט ער נישט געזען קײן מענטשלעך פּנים, נישט געהערט קײנעמס טריט, נישט קײן קול, נישט קײן פֿלאַטער פֿון אַ פֿליגל, נישט קײן ברום פֿון אַ חיה, ער האָט נישט געזען קײן שטראַל פֿון דער זון, נישט דעם גלאַנץ פֿון דער לבנה. ער האָט פֿאַרנומען בלױז זיך, נישט פֿאַרשטײענדיק אַפֿילו זײַן אײנזאַמקײט.

יענץ אָרט, װוּ ער איז געװען געפֿאַנגען, האָט געמוזט זײַן שרעקלעך ענג, װײַל ער האָט געהאַט דעם אײַנדרוק, אַז מיט אױסגעצױגענע הענט רירט ער אָן די קעגנאיבערדיקע װענט. אײדער ער האָט זײ אױסגעצױגן, האָט ער געקענט מײנען, אַז דער רױם איז אומענדלעך גרױס. ער איז געװען צוגעשמידט צו דער ערד. הגם ער האָט נישט געזען זײַנע קײטן. ער האָט קײנמאָל נישט פֿאַרלאָזט דאָס שטיקל ערד, אױף װעלכן ער איז געשלאָפֿן אין חלומות און געפֿילט חלומות. מען האָט געקענט דאָרט אונטשײדן די האַבּ־פֿינצטערניש, די טונקלקײט פֿון דער פֿולשטענדיקער פֿינצטערניש. דעמאָלט ערשט האָט ער געװוּסט װעגן דער עקזיסטענץ פֿון פֿאַרענדערונגען: פֿון טאָג און פֿון דער נאַכט. ער האָט נישט געקענט זײער נאָמען אָבער ער האָט געקענט די נאַכט, װײַל װערנדיק איבערגעװעקט אין דער נאַכט, האָט ער נישט געזען קײן מױערן.

ער האָט נישט געהאַט קײן מאָס פֿון דער צײַט. ער האָט

קיינמאָל נישט געטראַכט דערפֿון, אַז זײַן אומפֿאַרשטענדליכע אײַנזאַמקייט קען אַמאָל האָבן אַ סוף. ער האָט נישט פֿאַרשטאַנען די ענדערונגען אין זײַן קערפּער, ער האָט זיך נישט געווינטשן, ס'זאָל עפּעס זײַן אַנדערש, ווי עס איז. ער האָט נישט געהאַט קיין זכרונות און נישט קיין האָפֿנונגען.

אויפֿוועקנדיק זיך אינדערפֿרי, האָט ער נעבן זיך געפֿונען פֿריש ברויט און אַ קרוג וואַסער. ווען ער האָט אַלץ אויסגעטרונקען, האָט ער אַמאָל דערוואַרט. אויפֿהויבנדיק די קרוג אין דער הויך, אַז דאָס וואַסער זאָל זיך אויסגיסן; ער האָט אַפֿילו נישט געהאַט קיין אַנונג, אַז עמיצער גיסט אַרײַן אין דער כּלי וואַסער. ער האָט אויך נישט געוווּסט, אַז ווען ער שלאָפֿט, ליגט אים עמיצער אונטער פֿריש שטרוי, טוט אים אָן אַ ריין העמד. וואַשט אים, שערט אים אָפּ די האָר און די נעגל. דאָס אַלץ האָט אין אים נישט דערוועקט קיין געדאַנקען.

איבעריקנס, איז ער נישט אינגאַנצן געווען איינזאַם. ער האָט נעבן זיך געהאַט אַ ווײַס פֿערדל פֿון האָלץ. אַ גאַמעגלאַן שפּילצייג, וואָס האָט פֿאַרנומען אַן אָרט אין זײַן אומבאַוווּסטער עקזיסטענץ. ער האָט געהאַט אַ חשד, אַז עס איז אַ לעבעדיק וועזן. אין דעם פֿערדלס פּערלדיקע אויגן איז געווען פֿאַר אים באַהאַלטן דאָס גאַנצע ליכט פֿון לעבן. ער האָט, אייגנטליך, נישט געשפּילט זיך מיטן פֿערדל, ווײַל עס איז אים אַפֿילו נישט געקומען אויפֿן געדאַנק, צו רײַטן דערויף, כאָטש דאָס פֿערדל האָט געהאַט אַן אָנלען מיט רעדלעך. יעדעס שטיק ברויט האָט ער פֿאַרן עסן צוגעשטעקט צו דעם פֿערד'ס ליפּן און שטענדיק האָט ער פֿאַרן אײַנשלאָפֿן געגלעט דאָס שפּילצייג. דאָס איז געווען זײַן איינציק טועונג אין משך פֿון פֿיל טעג און יאָרן.

אין אַ געוויסן טאָג, ווען קאַספּער האָט געקוקט אַרום, האָט זיך די מויער געעפֿנט און פֿון אַן אומגעזעענעם רוים האָט זיך צום ערשטן מאָל באַוויזן אַ ריזיק, ביז־אַהער קיינמאָל נישט געזען זען געשטאַלט. וואָס האָט געזאָגט צו אים „דו“ און צוזאַמען אַרויסגערופֿן דעם אָפּקלאַנג „דו“, אַלס זײַן נאָמען. אויף דעם

נאַסטע פּלייצעס איז געלעגן אַ משא; ער אַליין איז געווען עפּעס מידע באַוועגליכעס; עס האָבן זיך געהערט פון אים קלאַנגען, וואָס האָבן געצוווּנגען צו הערן אַז אָטעם, זיינע אויגן האָבן געלויכטן; עס האָט גערויכט פון אים אַ ווונדערליכער באַרוישטדיקער פאַרווינגדיקער ריח.

פון דעם פרעמדנס פיל ווערטער האָט קאַספּער, נאָך אַ טיף-אויפגעוועקטער אויפמערקזאַמקייט ענדליך פאַרשטאַנען, אַז די זאַך, וואָס טיילט זיך מיט זיין אייגנזאַמקייט, האָט דעם נאָמען פון אַ פערד, אַז עס זיינען דאָ נאָך אַזעלכע און ער וועט זיי קריגן, אויב ער וועט זיך לערנען. ער האָט פאַרשטאַנען דעם שטענדיק זיך איבערחזרנדיקן „לערנען זיך", ווען דער גאַסט האָט אים אַמאָל אַוועקגעלייגט פאַפיר, האָט ער אויפגעשריבן „קאַספּער הויזער" צייכנס, וואָס האָבן שטאַרק דעם יונגל געפאַלן, צוליב דעם אונטערשייד צווישן די שוואַרצע אותיות און דעם ווייסן פאָן, — און פרידיק מיט קאַספּערס האַנט, האָט אים דער גאַסט עטלעכע מאָל געצוווּנגען איבערצוחזרן דאָס אויפצייכענען די אותיות.

ער האָט געוויזן אויפן פערדל און גערעדט צום יונגל מיט אומפאַרשטענדלעכע אויסדרוקן. דאָס יונגל האָט זיי געדענקט און גענומען איבערחזרן: „איך וועל זיין אַזאַ רייטער, ווי מיין טאַטע", כאָטש ער האָט די באַדייטונג פון די ווערטער אינגאַנצן נישט פאַרשטאַנען.

יענער „דו" האָט אויסגעוויזן צו זיין צופרידן. ער האָט אים געוויזן, ווי דאָס פערדל וויגט זיך אויף די רעדלעך, און זיך דערווייטערט. זייט דאַמאָלט האָט קאַספּער ליב געקריגן די באַוועגונג פון פערדל, דאָס גערודער, וואָס איז געקומען פון דער באַוועגונג, און האָט געקוקט אויף דאָס שפּילציג. ער האָט גערעדט דערצו די אויסגעלערנטע ווערטער און איז געווען גליקלעכער פון זיין פּלאַפּלעריי.

דוכט זיך, אַז דער וועכטער פון תפיסה איז נישט געווען צופרידן פון גערויש, וואָס ער האָט אָנגעמאַכט; ער האָט אים געוואָלט מאַכן שווייגן. מיט אומגליק איז דעם יונגל עפּעס געפאַלן אויף די פּלייצעס, ער האָט עמעם געזען און אין די פּלייצעס האָט ער דערפילט אַ ווייטיק; ער האָט גענומען שרייען און וואַרפן

זיך נאך מער. דאמאלט האט ער דערזען, אז ער איז מער ניט צוגעשמידט צום גלעגער; ער האט געקאנט קריכן. די קאלטע פארלאגע, וואס ער האט בארירט מיט די נאקעטע פיס, האט אים איבערראשט, און ער איז צוריק צום געלעגער; דערנאך איז ער ארײנגעפאלן אין טיפן שלאף.

און דרײ טעג ארום איז דער מאדנער גאסט צוריקגעקומען. ער האט ניט באהאלטן זײן פארוואונדערונג, איבערצײגנדיק זיך, אז קאספער האט נאך אײן לעקציע שוין געקאנט זיך אונטערשרײבן. ער האט אים פעסט געהאלטן פאר די אקסלען און אים שטארק געקוקט אין די אויגן ארײן, אויסרעכנענדיק די נעמען פון פארשידענע זאכן. קאספער האט דערפילט א שרעק, זעענדיק, אז ער איז געצוואונגען. אז ערמיז גאבזאגן יעדן קלאנג פון דעם דאזיקן געפערלעכן מענטש, וואס ווײזט דערבײ אן מיט א בליק אויף די זאכן און מיט א מאדנער באוועגונג מיטן מויל. אויף אן ענלעכן אופן האט זיך אנגעהויבן דאס לערנען לײענען.

און אײנעם א טאג האט ער לאנג זיך געוועקט און מיט גרויס צער. ענדלעך איז אים געלונגען אויפצומאכן די בריעמען. ער האט דאן געזען, אז די וואנט איז אפן: דורך דער עפענונג איז ארײנגעדרונגען א פורפור-גלאנץ. „דו" האט זיך ארײבערגעבויגן איבער אים; ער האט געוואלט דעם דערשראקענעם באורואיקן. ער האט אים אנגעטון און אװעקגעשטעלט בײ דער מויער. דערנאך האט ער זיך אומגעדרײט און אים אנגענומען פאר די פיס. קאספער האט אינסטינקטיוו יענעם ארומגענומען דעם האלז. דער אומבאקאנטער, טראגנדיק אים, איז ארויף אויף א בארג. ווארשײנלעך איז ער געגאנגען אויף טרעפן, וואס פירן פון דער קאמער. עפעס קאלטס האט געפלאטערט אויף קאספערס פנים, אים אויפגעהויבן די האר...

די אונטערערדישע שווארצקײט איז פלוצלינג פארשוווּנדן — ארום איז אלץ געווען ווײך, פרעמד און טונקל. אין דער טיפעניש, אין דער ווײטקײט, זענען געשטעקן מאדנע און גרויסע זאכן. ווי א דונער האט עפעס געהילכט אין זײנע אויערן. עס האט אויפגעבליצט א בלויער בלישטש צווישן דער פינצטערניש, און באלד

פֿאַרשוואונדן. אַ שאַרפֿער ריח האָט געדרייט די נאָז־לעכער. עפּעס נישט־דערזעענדיקעס האָט וויך זיך אָנגעשלאָגן אָן זײַן פּנים, אַ קעלט איז דורך די פֿאַלדן פֿון זײַנע קליידער צוגעקומען צו דער הויט. קאַספּער האָט זיך פֿונאַנדערגעוויינט; דערנאָך איז ער אײַנגעשלאָפֿן.

ווען ער האָט זיך אויפֿגעוועקט, האָט ער אונטער זיך, אויף דער ערד, דערפֿילט אַ פֿײַכטקייט. אומקוקנדיק זיך, האָט ער דערזען, אַז ער ליגט מיטן פּנים אויף דער ערד. ער האָט אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ. אַן אומדערטרעגלעכער העלער גלאַנץ האָט זיך אָפּגעשלאָגן אין זײַנע אויגן, עס האָט זיך געדאַכט, אַז ער ברענט זײַנע באַקן. ענדלעך האָט ער זיך צוגעוווינט צו דעם דאָזיקן ליכט און געעפֿנט די ברעמען. „דו" האָט אים געלערנט מיט בײַשפּילן און מיט שטורכענצעס, ווי אַזוי מען גייט. קאַספּער, ציטערנדיק און וואַקלענדיק זיך, האָט געפּרובט שטעלן טריט, קוקנדיק אויף דער ערד. די פֿרישע לופֿט האָט אים פֿאַרוויגט מיט אַ סך ריחות. ער איז ווידער אַרײַנגעפֿאַלן אין שלאָף.

ער ווייסט נישט, ווי לאַנג ער איז געשלאָפֿן. ער ווייסט אויך נישט, וויפֿיל מאָל ער האָט געפּרובט גיין, איידער די פֿינצטערניש איז ווידער צוגעפֿאַלן. עס ווייזט אויס, אַז בײַנאַכט האָט ער זיך געפֿונען אין אַ וואַלד. איבעריקנס, געדענקט ער נישט דעם וועג. ער ווייס נישט, צי אַרום זענען געווען ביימער, פֿעלדער, הײַזער. ער ווייס בלויז, אַז עס איז געווען אַמאָל פֿינצטער און אַמאָל בלויהעל. אַמאָל האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז זײַן פֿירער באַגיסט אים מיט וואַסער. אָבער יענער האָט אים געוויזן דעם הימל און געזאָגט „אַ רעגן! אַ רעגן!"

ער ווייס נישט, ווי לאַנג דאָס האָט געדויערט, וויפֿיל טעג און נעכט, אָבער עטלעכע מאָל, געדענקט ער, איז ער געגאַנגען רוען. די שרעק האָט פֿאַרשטאַרקט זײַן פֿאַרמאַטערונג. דער אומבאַקאַנטער האָט אים געהאָדעוועט מיט ברויט און וואַסער, ווי אין טורמע. ער האָט געהילט זײַן שרעק צוליב די נײַע דערשײַנונגען — דאָס פֿײַפֿן פֿון ווינט, די קולות פֿון חיות — צוזאָגנדיק צו געבן נײַע שיינע פֿערדלעך.

ענדלעך נאָך אַלענגערער צייט, ווען קאַספּער איז אָפּגעגאַנגען אַ שפּאָר שטיקל וועג, האָט ער אים געוויזן מיט דער האַנט און געזאָגט: „אַ גרויסע שטאָט“. און נישט לאַנג דערנאָך האָט ער אים געהייסן זיך אָפּשטעלן און אים געגעבן עפּעס אַ פּאַפּיר מיט די ווערטער: „הייס דיך אָפּפירן אַהין, ווו די אַדרעס ווייזט“.

דאָס יונגל האָט געמאַכט עטלעכע טריט — האָט ער זיך אומגעקוקט, זיין פירער איז פאַרשווינדן אָן שפּור. ער איז געווען באַרויִשט, יעצט האָבן זיך געשיט אויף אים פיל איבעראַשונגען. ער האָט פלוצלינג דערפילט שטיינער אונטער די פיס. ער האָט אָנגעטאַפּט אַ הויכע מויער. ער האָט זי אָנגעכאַפּט, כדי נישט אומצופאַלן. ער האָט דערזען אַ סך מענטשן, זיי האָבן אים אַרומגערינגעלט מיט אַ געשריי און אים געריסן געשלעפּט, געצויגן, קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען וואָס ער רעדט, ווען ער האָט זיך באַמיט צו דערקלערן אַז ער וויל שלאָפן. זיי האָבן געלאַכט, ווען ער האָט זיי דערציילט וועגן פערדל און וועגן זיין טאַטע. ווען ער האָט זיך באַקלאָגט אויפן בלוט, וואָס איז געריגען פון זיינע פיס דערנאָך האָט ער זיך ווידער געפונען ע גען אויף שטרוי — ער איז איינגעשלאָפן. מען האָט אים אויפגעוועקט. עפּעס שרעקלעכע מענטשן האָבן אים געשלעפּט, כאָטש ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט. ער האָט דערהערט שלאָגן דעם זייגער אויפן טורם און איז ווידער באַהערשט געוואָרן פון אַ שרעק. ער האָט געוויינט, האָט געוואָלט אַנטלויפן, אָבער מען האָט אים אַרויפגעפירט אין דער הויך און מען האָט אים פאַרשלאָסן. צום גליק האָט ער געזאָגט: „איך וואָלט געוואָלט זיין אַזאַ רייטער ווי אַ טאַטע“ — און דער גוטער מענש, וואָס היט אים, האָט אים געגעבן אַזאַ פערדל, ווי יענץ, וואָס ער האָט געהאַט אין זיין שוואַרצער תפיסה. ער האָט אָנגערירט דעם שטרוי-זאַק און דערהערענדיק דעם זעלבן שמער ווי עס האָט אַרויסגעבן דאָס שטרוי אין זיין פריערדיקער וואוינונג, האָט ער זיך באַרויִקט און איינגעשלאָפן.

דערנאָך איז צו אים געקומען אַ סך מענטשן. ער האָט צו זיי געזאָגט: „איך וואָלט געוואָלט זיין אַזאַ רייטער, ווי אַ טאַטע“. וואָס האָט איצט געהייסן, אַז ער וויל וואַסער, אָדער: „הייס פירן

דאָרט, וואו די אַדרעס ווײזט“ — און דאָס האָט איצט געהײסן!
„איך וויל די שײנע זאַך, וואָס קלינגט אַזוי הערליך אויפֿן טורעם“,
אָבער קײנער האָט אים ניט געוואָלט פֿאַרשטײן. ער האָט אויך
געזאָגט: „גיט אַ פֿערדל“, מײנענדיק, אַז תּיכּף וועט צו אים קומען
דער מענטש, וואָס האָט אים פֿאַרלאָזט, און אים העלפֿן. אָבער
יענער איז ניט געקומען; אַלע איבעריקע האָבן אים געפּײניקט,
רעדנדיק צו אים אַזוינס, וואָס ער האָט ניט פֿאַרשטאַנען, ווי זײ
האָבן אים ניט פֿאַרשטאַנען. בלויז די קרוג האָט פֿאַרשטאַנען
זײנע ווערטער: „איך וויל זײן אַזאַ רײטער, ווי אַ טאַטע“, ווײל
ווען ער האָט די דאָזיקע ווערטער אַרויסגערעדט, איז דאָס וואַסער
געקומען אין זײן מויל אַרײן — און דאָס האָט ער מיט די ווער־
טער געמײנט.

אַ הויבער באַמטער ווערט אַן עדות
פֿון אַ שאָטן־שפּיל

ס'פֿאַרשטייט זיך, אַז עס האָט געדויערט לאַנגע וואָכן, איידער פּראָפֿעסאָר דוימער האָט מיט שווערקייט, וואָס האָט דערמאָנט די אַרבעט פֿון אַ בערג־אַרבעטער, געקאָנט אַזוי סובטעל אַריינדרינגען אין דעם יונגל'ס פֿאַרגאַנגענהייט. זיינע באַריכטן האָבן געמאַכט אַ גרויסן איינדרוק, און אַפֿילו די מאַכט האָט באַשלאָסן זיי אונטערצוזוכן, שיקנדיק אין תּפֿיסה אַ ריי באַרימטע דאָקטוירים, געלערטע, פּאָליציי־אַגענטן און אַדוואָקאַטן, וואָס האָבן נאָך לאַנגע ויכּוחים און מיינונגס־שטרייטן געמוזט אָנערקענען די ריכטיקייט פֿון דוימערס אויספֿירונגען און באָאַבאַכטונגען.

באַלד דערנאָך האָט דער בירגערמייסטער אַרויסגעלאָזט אַ מין מאַניפֿעסט צו די בירגער, וואָס זענען אין גאַנצן לאַנד געווען באַאומרואיקט און פֿאַרוואונדערט צוליב דעם יונגל. ער האָט אין אָנהויב געשילדערט דעם סודותדיקן אָנקום פֿון געפֿאַנגענעם, גערימט די בשופֿדיקע גוטסקייט פֿון יונגל, וואָס האָט מיט טרערן אין די אויגן שטענדיק דערמאָנט דעם וועכטער, וועלכער האָט אים געבונדן, אַלס זיין „באַפֿרייער", און געווען רירנדיק מילד צו די צודרינגלעכע מענטשן, וואָס זענען געקומען אים אָנקוקן, האָט געהאַט איינגעבוירענע געפֿילן גוטס צו טאָן און אַרויסגעוויזן אַ שטאַרקע נטיה צו לערנען זיך.

אַלץ זאָגט, — איז געשטאַנען אין מאַניפֿעסט, — אַז דער דאָזיקער יונגערמאַן פֿאַרמאָגט שיינע מעלות פֿון גייסט און האַרץ. און דערפֿון נעמט זיך דער חשד, אַז זיין אַרעסט שטייט אין

שייכות מיט אַ שווערער פֿאַרברעכן, צוליב וועלכן ער האָט פֿאַרלוירן די עלטערן, פֿאַרמעגן, פּריווילעגיעס פֿון הויכן געבורט און יעדנפֿאַלס די פֿרייד פֿון די קינדער־יאָרן און די שיינע גאָב פֿון לעבן.“

די דאָזיקע דערקלערונג איז ענדער געווען אַ פּראָדוקט פֿון בירגערמייסטערס ראָמאַנטישע געפֿילן, ווי פֿון זיין באַאַמטישער פֿאַרזיכטיקייט.

„צוליב דעם, וואָס דאָס פֿאַרברעכן איז געשען אין דער צייט, ווען דאָס יינגל האָט זיך שוין געפֿונען אינם עלטער, אין וועלכן די סיסטעמאַטישע דערציאונג קאָן אונטערגענומען ווערן, — האָט אינם מאַניפֿעסט זיך געזאָגט צום סוף — ווענדן מיר זיך צו אַלע מיליטערישע און ציווילע אינסטאַנצן, און אויך צו פּריוואַט־פּערזאָנען, אַז זיי זאָלן מיט אַלע כּחות מיטהעלפֿן דערגיין דאָס פֿאַרברעכן און געפֿינען די עלטערן פֿון אומגליקלעכן. עס גייט נישט דוקא וועגן דעם, אַז די עלטערן זאָלן איבערנעמען די אויפֿזיכט איבערן יינגל, נאָר וועגן דעם, אַז אַלס שולדיקע אין אונטערוואַרפֿן אַן איינגן קינד, זאָלן זיי ווי געהעריק באַשטראָפֿט ווערן.“

דער גוטער ווילן פֿון מחבר פֿון מאַניפֿעסט איז געשטאַנען מחוץ יעדן ספֿק, אָבער דער רעזולטאַט פֿון מאַניפֿעסט איז געווען זייער אַ שלעכטער און פֿאַרשאַפֿט דעם נאַרימבערגער מאַגיסטראַט גרויסע אומאַנגענעמלעכקייטן. קודם־כּל איז געקומען אַ מבול פֿון אומזיקע, בלבול־מאַכנדיקע בריוו און אַרטיקלען. וועלכע האָבן אָנגעקלאַגט הויך־אַריסטאָקראַטישע ספֿערן אין אַ רײַ פֿאַרברעכנס, וואָס ווערן, כּלומרשט, יעדן טאָג באַגאַנגען, כּדי צו באַפֿרידיקן די תּאוות, ווי: קינדער־מאָרד, קינדער־רויב, קינדער־אונטערוואַרפֿן א. ד. גל.

ערגער איז אָבער געווען דאָס, וואָס עפּעס איינער פֿון די מאַגיסטראַט־ראַטן האָט אין געהיים אָנגעקלאָגט פֿאַר דער העכערער מאַכט אין אַנסבאַך דעם נאַרימבערגער בירגערמייסטער, באַשולדיקנדיק אים אין באַגיין אַן אוואַנטוריסטישן שריט, וואָס איז קעגן געזעץ, שטערט די אָנגעהויבענע אויספֿאָרשונג א. ד. גל. די רעגירונג האָט זיך באַאומרואיקט, טאַקע מורא־האָבנדיק, אַז די אויספֿאָרשונג צו דערגיין דאָס פֿאַרברעכן וועט געשטערט ווערן,

און קאָנפֿיסקירט די נומערן פֿון „וואַכנבלאַט פֿון דער אינטעליגענץ" און „קוריער פֿון שלום און מלחמה", אין וועלכע דער מאַניפֿעסט איז אָפּגעדרוקט געווען. דערבײַ האָט דער פּרעזעס פֿון אַפּעלאַציע־טריבונאַל אַליין צוגעשיקט אַ מעמאָריאַל צו די איבערגעשראָקענע מאַגיסטראַט־ראַטן, אין וועלכן ער האָט אָנגעוויזן, אַז די אויס־פֿאָרשונג איז אַ שלימזלדיקע, אַז די עדות זענען אויסגעהערט געוואָרן נישט ווי ס'באַדאַרף צו זײַן (אָן פּראָטאָקאָלן), און פֿאַר־אָרדנט צוצושיקן דעם געריכט אין אַנסבאַך אַלע אַקטן פֿון ענין־קאַספּער און אויך פֿון דוימערס עקספּערטיזע. דער צוועק פֿון דער דאָזיקער פֿאַראָרדנונג איז געווען צו אָריענטירן זיך, צי מען דאַרף קאַספּער הויזערן ווײַטער האַלטן אין פּרעווענץ־אַרעסט, צי מען קאָן שוין אַרויסגעבן אַן אורטייל וועגן שווינדל.

נאָך אַ שטורמישער זיצונג האָט זיך דער מאַגיסטראַט דער־וועגט צו שרײַבן דער העכערער מאַכט, אַז ער פֿילט זיך געטראָפֿן פֿון באַקומענעם פֿאָרוואורף, ווײַל ער מיינט, אַז דאָס צו שטאַרק ביוראָקראַטישע באַהאַנדלען דעם ענין קאָן אפֿשר האַמעווען דאָס אויפֿקלערן דעם פֿאַרפּלאָנטערטן רעטעניש. דער געדאַנק פֿון פּראָ־טעסט האָט אַרײַנגעברענגט פּראָפֿעסאָר דוימער, וועלכער איז גע־וואָרן שטאַרק אויפֿגערייצט און דערקלערט אַן אויפֿגערעגטער, אַז ער וועט אַליין פֿאָרן, כּדי דעם ענין פֿאָרצושטעלן דעם פּרעזעס פֿון טריבונאַל. אומזיסט האָבן מוטער און שוועסטער זיך באַמיט אָפּצוהאַלטן אים דערפֿון. ער האָט געשריגן: „ווי אַזוי? !... אַ נײַ יוסטיץ־פֿאַרברעכן הענגט אין דער לופֿטן, און איך זאָל צו דעם צולאָזן? !... איבעריקנס, איז פּרעזעס פֿײַערבאַך אַ גאַנץ קלוגער און איידעלער מענטש, און ער מוז מיך פֿאַרשטיין."

עס האָט זיך געענדיקט דערמיט, אַז אפֿילו דער ראַט פֿאָן טוכער, וועלכער האָט לכתחילה געצעהט נישט צו פֿאָרן, איז גאָר מיטגעפֿאָרן מיט דוימערן. צוליב דעם אָבער, וואָס פּרעזעס פֿײַער־באַך האָט זיך דערווײַל געפֿונען אויף אַן אינספּעקציע־רייזע אין זײַן קרייז — האָבן די אָנגעקומענע געמוזט גאַנצע פֿיר טעג וואַרטן אויף אים אין אַ האָטעל.

דערווײַל האָבן די נײַעס־שלינגער און די ליידיק־גייער פֿון

גירעמבערג, אויסנוצנדיק דעם מאַניסטראַטס דערלויבעניש, וועלכער האָט נאָכן בירגערמײַסטערס מאַניפֿעסט מבטל געמאַכט די באַגרענעצונג פֿון באַזוכן דעם אַרעסטירטן, — אָנגעפֿילט דעם הויף פֿון תּפֿיסה־בנין. „דער געפֿונגענער“ איז געווען דער אָביעקט פֿון אַן עפֿנטלעכער פֿאַרשטעלונג, אַ פֿאַרווײַלונג פֿאַר די בירגער. דער אויפֿזעער פֿון קאַמפּערס קאַמער איז איצט ווײַניקער גערירט געוואָרן פֿון זײַנע טרערן, וואָס ער האָט פֿאַרגאָסן צוליב דער גרויסער צאָל מענטשן, וועלכע פּאַקן זיך אַרײַן אין זײַן קאַמער, ווײַל ער האָט געהאַלטן פֿאַר נישט אויסגעשלאָסן, אַז די מאַכט זאָל קאַמפּערן שטעמפּלען פֿאַר אַ פּראָסטן שווינדלער. פֿון אײַן זײַט האָט אים הנאה געטון, וואָס ער איז דער היטער פֿון אַ מין זעלטענעם עקזעמפּלאַר און פֿון דער אַנדערער זײַט האָט ער אין קעשענע אַרײַנגעוואָרפֿן נישט אײן גילדן, וואָס ער האָט באַקומען פֿון פּובליקום.

מיט אַן אומעטיקן אויסדרוק, מרוזשנדיק די אויגן, איז קאַמפּער הויזער געזעסן אין זײַן ווינקל, ווײַל שוין באַגינען, אײדער ער האָט נאָך באַוויזן צו עפֿענען די אויגן, האָבן זיך שוין געפֿונען אין זײַן קאַמער מענטשן אָנצוקוקן אים; מענטשן, וועלכע עס קומט אויס צוליב זײער פֿאַך פֿריִער אויפֿצושטײן: גאַס־אויסקערערס, שטוב־מיידלעך, געשעפֿט־סוביעקטן, בעלי־מלאכות, יונגלעך פֿון דער בעקערײַ, יונגע שילער, אויפֿן וועג צו דער שול, און צווישנווײַז אַפֿילו פֿאַרדעכטיקע פּאַרשוינען. שפּעטער איז אָנגעקומען אַ בעסערע געזעלשאַפֿט — די גאַנצע פֿאַמיליע פֿון הער רעיענט מיט פֿרוי און קינדער, מאַיאָר ד., שנײַדער־מײַסטער פּרעסאײַזן, גראַף שלופּסקער מיט זײַנע דאַמען, די הערן זענדל און הענדל, וועלכע האָבן נאָכן שפּאַציר באַשלאָסן אויסצונוצן די געלעגנהײַט און אָנצוקוקן די „חיה“.

די קאַמער האָט אָנגעפֿילט אַ פֿרײלעכע פּלוידערײַ. מען האָט גערעדט, געחוזקט, געלאַכט, מען האָט געשיט באַמערקונגען אויפֿן חשבון פֿון יונגנמאַן. מען האָט אים אַמאָל געבראַכט מתּנות, אויף וועלכע ער האָט געקוקט מיט אַ בליק פֿון אַ הונט, וואָס איז נאָך נישט אויסגעלערנט אַראָפּצוכאַפּן פֿון הערס האַנט. מען האָט

זיך באַמיט צו צערייצן זיין אַפּעטיט מיט פֿאַרשידענע פֿאַרבי־סעלצער. דעם קאָנסול ב.׳ס פֿרוי האָט אים איינמאָל געבּרענגט אַ גאַנצן טאָפּ שמאַלץ, וואָס איז צעמאָרגנס אויף אַ געהיימנישפֿולן אופֿן פֿאַרשוואונדן געוואָרן; דערפֿון האָט מען אַרויסגעדרונגען פֿאַרשידענע זאַכן.

אַלע האָבן ווי אויף אַ געציג דערוואַרט „מופֿתים״ פֿון אים. און ווייל דאָס שטילע און מילדע יונגל האָט נישט געטאָן אַלץ, וואָס מען האָט דערוואַרט פֿון אים — האָט מען אים נישט איינמאָל אויסגעזידלט, פּונקט ווי מען וואָלט אויסגעקויפֿט בילעטן צו אים. אַמשטאַרקסטן האָט מען אים געפּייניקט מיט קשיות: ווי ער הייסט, וויפֿיל יאָר ער איז אַלט, ווי ער האָט געוואוינט, — די וואָס האָבן געשטעלט אַזעלכע קשיות, האָבן זיך געהאַלטן פֿאַר זייער קלוג. זיין דערשראָקן פּלאַפּלען „יאָ״, אָדער „ניין״, די קלאַנגפֿולע קינדערישע שפּראַך, האָבן אַרויסגערופֿן אַנטציקונג. מען האָט זיין קליין פּנים צוגענומען צו זייערע גרויסע געזיכטער און זיך געוויילט מיט דער איבעראַשונג, וואָס האָט דעמאָלט אַרויסגעקוקט פֿון זיינע אויגן. מען האָט אָנגערירט זיינע הענט, פֿיס, האָר, מען האָט אים געוויזן בילדער, פֿאָדערנדיק, ער זאָל זאָגן, וואָס ער זעט אויף די בילדער. און דערביי האָט איינער צום אַנדערן געשאָקלט מיטן קאָפּ: „האָ, זעסט, זעסטו״. וועלנדיק זיך איבערצייגן, צי ער האָט נישט ליב קיין אַנדער געריכט, ווי ברויט און וואַסער, האָט מען אים געשטופּט אין מויל אַריין וואורשטעלעך און לעקעכלעך, געגאָסן כּוסות מיט וויין און חוזק־געמאַכט פֿון זיין עקל צו די דאָזיקע זאַכן: „קאָמעדיאַנט! ער מאַכט זיך, אַז ער האָט זיך איבערגעגעסן ערגעץ אין אַ נגידישער קיך!״

איינמאָל האָבן צוויי עלעגאַנטע יינגעלייט זיך געמאַכט אַ פֿאַרוויילונג, וואָס איז באַשטאַנען דערין, וואָס איינער האָט צוגעהאַלטן דאָס יונגל, און דער צווייטער האָט מיט כּח אים אַריינגעגאָסן בראָנפֿן אין האַלדז אַריין. צום גליק, האָט דאָס יונגל געחלשט בלויז פֿון טאַמען ריח פֿון בראָנפֿן. אַן עלטערער און דערפֿאַרענער הער, וואָס האָט זיך גראָד געפֿונען בעת דעם ספּעק־

טאַקל, האָט זיך אַרויסגעזאָגט, אַז מען זאָל דאָ ניִשט גלייבן אין קיין סימולאַציע; ער האָט קאַספּערן אונטער דער נאָז אונטערגעשטעלט אַ פּושקע טאַבאַק, — דאָס האָט געהאָלפֿן, דאָס יונגל האָט זיך איבערגעוועקט פֿון חלשות מיט פֿאַרטרערטע אויגן, הוסטנדיק און קײַכנדיק. דער אויפֿזעער, וואָס איז אומגעריכט אָנגעקומען האָט דערצו אַ סוף געמאַכט, אַרויסבעטנדיק אַלע געסט. אַלע דרײַ, אַרויסגײענדיק האָבן אויסגעזידלט דעם וועכטער, און דער עלטערער האָט דעם זיך אויפֿמונטערנדיקן יונגל געפֿרעגט אויף פֿראַנצויזיש, שפּאַניש, ענגליש און ווי עס האָט אים געפֿאַלן, ווי אַזוי דער טאַבאַק האָט אים געשמעקט, אויף וואָס דאָס יונגל האָט טרויעריק בלויז געענטפֿערט צוויי ווערטער: „אַהיים וויל איך!“

—שפּיל דיך מיטן פֿערדל! — האָט דער וועכטער געזאָגט, ווען ער איז געבליבן מיט אים אַלײן.

— אַהיים! — האָט דאָס יונגל געמורמלט.

היל האָט אים מיט כּעס און אין צײַט מיט מיטגעפֿיל געענטפֿערט:

— אומגליקלעכער הינטל! וועגן וואָס פֿאַר אַ היים פּלױדערסטו? ווילסטו צוריק אין דײַן לאָך? רופֿסטו דאָס היים?

— זאָל „דו“ קומען! — האָט קאַספּער פּלוצלינג קלאָר געזאָגט, כאָטש לעצטנס האָט ער זיך באַנוצט מיט באַוועגונגען, מיט זשעסטן, מער ווי מיט ווערטער.

— האַ, יענער וועט דיך היטן! — האָט זיך היל מיט חוזק צעלאַכט.

— „דו“ וועט קומען — ער מוז קומען — האָט קאַספּער געבעטן. און ער האָט אַ דערהויבענעם קוק־געטון אויף מערב־זײַט הימל, ווי ער וואָלט זיכער געווען, אַז „דו“ שפּרײַזט אין דער לופֿט. דערנאָך האָט ער זיך אויפֿגעהויבן און, ווי געווײַנטלעך, מיט אָנשטרענגונג געדריקט צו דער ברוסט דאָס פֿערדל — דאָס איינציקע פֿון די געשאָנקענע מתּנות, וואָס ער האָט געוואָלט נעמען מיט זיך, ווען „דו“ וועט קומען נאָך אים.

היל האָט די דאָזיקע באַוועגונג פֿאַרשטאַנען.

— אָרעמער ! — האָט ער געזאָגט — עס וועט דיר גאָרנישט העלפֿן. דו מוזט בלייבן אויף דער וועלט, אויב דו ביסט איינמאָל דאָ פֿאַרהאַנען, ווען אַפֿילו זי געפֿעלט דיר נישט. געפֿעלט זי דען מיר יאָ ? — ער האָט אַ צי געטון מיט די אַקסלען. און דאָר בלייב איך !

קאַספּער האָט די ווערטער נישט פֿאַרשטאַנען, אָבער ער האָט משער געווען זייער זין. ווייל ציטערדיק מיטן גאַנצן קערפּער, האָט ער זיך זיפֿצנדיק געוואָרפֿן אויף דער ערד. היל האָט אים געטרייסט, ווי ער האָט נאָר געקאָנט. אָבער איבערן יונגלס טרויעריקן פּנים זענען כּסדר געשוואומען טרערן. אין דעם זעלבן טאָג האָט ער זיך מער נישט געוואָלט שפּילן מיטן פֿערדל. אַז אומבאַוועגלעכער איז ער געבליבן ליגן אין זיין ווינקל. ער האָט אַ ציטער געטון ביי יעדן אָפּקלאַנג פֿון טריט, וואָס זענען געקומען פֿון די שטיגן. דער ריח פֿון מענטשן האָט אים שרעקלעך גערייצט. באַזונדערס האָבן אים געאַרט די הענט, וואָס זענען געווען אויסגעצויגן אים צו צערטלען : פֿאַרשידנפֿאַרביקע, פֿאַרשידנפֿאָרמיקע הענט, האָבן זיי אויסגעזען פֿאַר אים, ווי זעלבסטשטענדיקע בריאים, וואָס קריכן, שלעפּן זיך, ווי געפֿערלעכע חיהלעך, פֿון וועלכע ער קען שטענדיק דערוואַרטן אַן עולה.

איין האַנט איז אים בלויז אָנגענעם געווען : דוימערס האַנט. אָבער זי איז נישטאָ. פֿאַרוואָס קומט זי נישט, בעת עס ווייזן זיך אַזוי פֿיל אומאָנגענעמע הענט ? — האָט זיך קאַספּער געפֿרעגט אין געדאַנק. — און פֿאַרוואָס זענען דאָ אַזויפֿיל מענטשן ? — מיט שלעכטע מיילער און שלעכטע אויגן ? !

עס האָט אים איצט געאַרט דער פּורפּור־גלאַנץ פֿון דער זון, עס האָט אים געאַרט דאָס פֿייפֿן פֿון ווינט, ווי אַ בייז מענטשלעך קול. ער האָט געבענקט נאָך דער איינזאַמקייט פֿון זיין פֿריערדיקער קאַמער.

עס איז געווען זונטאָג. פֿאַרנאַכט זענען אָנגעקומען דוי־מער און טוכער. מיט זיי צוזאַמען איז אָנגעקומען דער מלוכה־ראַט באַראָן פֿייערבאַך, וועלכער האָט באַשלאָסן פּערזענלעך אַ קוק־

צו־טון, ווי די זאַך זעט אויס. דינגענדיק אַ צימער אין האָטעל „אונטערן שטעפּעלע", איז ער גלייך אַוועק מיט ביידע חברים צום טורעם. דאָ האָט זיי דערוואַרט אַן אומגעריכטע אומאָנגענעמ־לעכקייט. קאַספּער איז אין דער קאַמער ניט געווען. דעם וועכ־טערס ווייב האָט דערקלערט, אַז דער מאַן האָט אים מיטגענומען אין דעם גאַסט־הויז „אונטערן קראָקאָדיל" אויף דער פֿאָדערונג פֿון ראַטמייסטער וועסענג, וועלכער וויל דעם „געפֿונענעם" ווייזן עטלעכע באַקאַנטע אויסלענדער, וואָס געפֿינען זיך אין זעלבן גאַסט־הויז.

דוימער איז פֿון איבערראַשונג אַזש בלאַס געוואָרן; טובער האָט קוים באַהערשט אין זיך די שרעק פֿון אַ שלעכט געפֿיל. דער טריבונאַל־פּרעזעס האָט פֿאַראַכטלעך אַ שמייכל־געטון מיט די דינע ליפּן; אָבער ער האָט זיך איינגעהאַלטן מיט אַרויסזאָגן די מיינונג „וועגן דער פֿאַטאַלער אָרדנונג", וואַרפֿנדיק בלויז דעם באַפֿעל: „פֿירט מיך צו יענעם גאַסט־הויז!".

די דריי הערן זענען שווייגנדיק געגאַנגען דורך געדרייטע געסלעך צום מאַרק, וווּ עס האָט זיך געפֿונען די וויין־האַנדלונג „אונטערן קראָקאָדיל". איבערן גאָטישן דאַך פֿון ראַט־הויז איז געשווימען די לבנה, איינגעהילט אין נעפּל. מיט איינמאָל האָט דוימער אַ מורמל־געטון אַ גערירטער:

— אָט איז ער!

און ווירקלעך איז קאַספּער, וויגנדיק זיך, ווי ער וואָלט געווען שכּור, געגאַנגען אָנגעשפּאַרט אויף הילס אָרעם.

פּלוצלינג האָט ער זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט אַ ציטער־געטון. זיינע אויגן האָבן איבערראַשטע געקוקט אויף דער ערד. אַלע דריי האָבן זיך דערנענטערט צו אים, כּדי געוואָר צו ווערן, וואָס האָט אים אַזוי איבערגעשראָקן. זיי האָבן אויפֿן ברוק ניט געזען מער, ווי די שאָטנס פֿון יונגנמאַן און זיין חבר. קאַספּער האָט ניט געהאַט קיין דרייסטקייט צו באַוועגן זיך. דאָס מויל האָט ער גע־עפֿנט צו שרייען; אַ שווייס האָט באַנומען זיין שטערן; די קני האָבן זיך איינגעבויגן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז עפּעס אַ שרעקלעך געהיימניש שניידט אונטער אַלע באַוועגונגען פֿון דער וועלט, אויף

וועלכער דער ציפֿאַל האָט אים געפֿרעגט.

די דריי אָבסערוואַטאָרן און דער תּפֿיסה־שומר זענען געבליבן שטיין, איבערראַשט פֿון זיין פּחד. עס האָט נישט אַ סך געפֿעלט און דער פּרעזעס וואָלט הילן דעם אָוונט באַפֿרייט פֿון דינסט. טובֿער האָט זיך אָבער שטאַרק איינגעשטעלט פֿאַר אים און די שולד איבערגעוואָרפֿן אויף די העכערע באַאַמטע, וואָס דאַרפֿן זיין פֿאַראַנטוואָרטלעך פֿאַר די נאַכלעסיקייטן פֿון די נידריקע באַאַמטע. די דימיסיע האָט שיער ניט באַקומען דער בירגערמייסטער, וועלכן עס איז אָבער געלונגען אויסצובעטן, מען זאָל אים מוחל זיין. ער האָט צוגעזאָגט צו פֿאַרשטאַרקן דעם גאַנג פֿון דער אויספֿאָרשונג אַרום דעם „געפֿינגענעם". אָבער זיין נייער, מאַכטהאָבנדיקער אַפּוטרופּוס האָט דערקלערט, אַז הויזער דאַרף איבערגעטראָגן ווערן אין דוימערס הויז. דאָס אויספֿירן די דאָזיגע פֿאַראָרדנונג האָט דער פּרעזעס אָפּגעלייגט אויף צעמגאָרגנס אינעדרפֿרי, ביז ער וועט אַליין אונטערזוכן דעם אַרעסטאַנט.

דוימער האָט אין דער היים געשאָלטן אין אַלע זייטן.

— באַרבאַרן! קצבים! זיי האָבן מיר געפּייניקט ס'יונגל. און אויך איך מוז לעבן צווישן אַזאַ האַלאַסטע!

— צי לוינט זיך צו שעלטן, בעת מען הערט דיך נישט! — האָט זיך אָנגערופֿן די שוועסטער.

— איך האָב מורא, דו האָסט אויפֿסניי געפֿינען אַ געטשקע!

— האָט די מוטער באַמערקט אומדרייסט.

— אַך! מען קאָן באַלד דערקענען, אַז דו האָסט נישט געזען קאַספּערן! — האָט ער געענטפֿערט מיט באַדויערן.

— איך האָב זיך נישט ליב צו שטופּן!

— זיי ווייסן, מאַמאַ, אַז עס פֿעלן מיר פּשוט ווערטער אויסצודריקן זיך, ווי שיין דאָס דאָזיקע באַשעפֿעניש איז. דאָס איז די אַנטפּלעקונג פֿון אַ לעגענדע פֿון לאַנג־פֿאַרגעסענע צייטן. אַ ריינע און קלינגנדיקע שטים פֿון דער נאַטור, אַ מיט, וואָס וואַרט פֿאַר־ קערפּערט צו ווערן! אַ נשמה, וואָס אירע קאָסטבאַרע אוצרות האָט נאָך קיינער נישט באַרירט. צי איז מיין נשמה ווערט יענער נשמה? — דאָס איז אַ פֿראַגע.

— די חלומסט ? — האָט זיך אַנאַ אָנגערופֿן.

דוימער האָט געצויגן מיט די אַקסלען. מיט אַ קול, וואָס זײַן מילדער טאָן האָט אויך געהאַט אין זיך אַ שטרענגען ערנסט, וועלכער האָט צו־וויסן געטון, אַז ער ליידט נישט, מען זאָל אים איבערשפּאַרן, האָט ער געזאָגט:

— פֿון מאָרגן אָן וועט קאַספּער בײַ אונדז וואוינען. איך האָב דאָס אויסגעבעטן בײַ פֿײַערבאַכן. איך מיין, מאַמע, אַז די ווייסט פֿאַרשטיין, אַז עס האַנדלט זיך דאָ וועגן אַ זייער ווילכטיקן ענין פֿאַר מיר, און די ווייסט נישט שטערן מײַנע סטודיעס, פֿון וועלכע איך האָף צו מאַכן גרויסע אַנטדעקונגען.

מוטער און טאָכטער האָבן אין שווייגנדיקן אומרו זיך געטוישט מיט די בליקן.

צומאָרגנס האָבן דער בירגערמייסטער, דער שטאָטישער דאָק־טאָר, דער קאָמיסאַר און דוימער אָפּגעוואַרט פֿאַר'ן תּפֿיסה־שלאָס דעם פּרעזעס, וועלכער האָט לערך דרײַ שעה זיך געפֿונען אויג אויף אויג מיטן אַרעסטאַנט. ווען ער איז אַרויסגעגאַנגען, האָבן זיי געוואָלט געוואויער ווערן, וואָס פֿאַר אַן אײַנדרוק קאַספּער האָט געמאַכט אויף דעם באַרימטן מאַן. זײַן פּנים איז אָבער געווען אַזוי פֿאַרהילט מיט אַן אומעטיקן ערנסט און דער געפּאָלדעטער שטערן האָט דערציילט פֿון אַ שטאַרקער פֿאַרטראַכטקייט, אַז דער בירגערמייסטער האָט קוים געהאַט די דרייסטקייט צו פֿאַרבעטן אים אויף מיטיק. דער פּרעזעס האָט זיך אָפּגעזאָגט צו זײַן דעם בירגערמייסטערס גאַסט, ער האָט זיך בלויז געווענדעט צו דוימערן און געזאָגט:

— געבט אים צו וואָס שנעלער. דאָס יונגל דאַרף האָבן אַ פֿילגדיקע אויפֿזיכט.

דערנאָך האָט ער זיך גענומען מיט אַלע געזעגענען:

— איך וועל זיך אַמאָל אומקערן צום ענין... אָבער יעצט... צום ווידערזען, מײַנע הערן!

און ער איז אַוועקגעגאַנגען מיט שווערע טריט. באַלד איז ער פֿאַרשוואונדן פֿון זייערע אויגן. צוליב דעם, וואָס זיי האָבן

אַ סך געוויכט געלייגט אויף דער מיינונג פֿון מענטש, וואָס האָט גע׳שמט מיט זיין שאַרפֿן שכל, זענען זיי געוואָרן אַנטוישט דערפֿון, וואָס ער האָט זיך אַזוי פֿאַרשלאָסן אין זיך.

אין אָוונט פֿון זעלבן טאָג איז קאַספּער איבערגעפֿירט געוואָרן אין לערערס וואוינונג.

דער שפּיגל רעדט

דומער הײַזל האָט זיך געפֿינען אויף אַ קלײנעם אינדזל. דאָס איז געװען אַן אַלטמאָדישע געבײַדע מיט קרומע און טונקעלע צימערלעך. הױזער האָט אָבער באַקומען אַן אָנגענעם שטיבל מיטן פֿענצטער צום טײַך.

דאָס איבערציִען זיך האָט שטאַרק אויפֿגעטרײסלט דעם יונגלס אָרגאַניזם. מען האָט אים באַלד געמוזט אַװעקלײגן אין בעט. עפּעס אַן איבעראַשונג האָט אים אָפּגענומען דאָס לשון. אין היץ האָט ער זיך געװאָרפֿן אויפֿן געלעגער, װאָס איז אים געװען אומבאַקאַנט. דער רעגן, װאָס האָט געקלאַפּט אין די שױבן, האָט אים געמאַכט ציטערן. עס האָבן אים באַאומרואיקט די טריט פֿון די דורכגײער הינטערן פֿענצטער. דער אָפּקלאַנג פֿון האַמערס, װאָס איז געקומען פֿון דער אין שכנות־ליגנדיקער קוזשניע, האָט אים באַדױשט. ער האָט זיך באַמיט צו זײַן װאַכנדיק און דאָס האָט אים נאָך מער אויסגעשעפּט.

דומער האָט דרײַ מעת ניט אַװעקגערירט זיך פֿון קראַנקנבעט. מיט זײַן אויפֿאָפּפֿערונג האָט ער אַרויסגערופֿן װוּנדער. „ער מוז לעבן!“ — האָט ער געזאָגט. און קאַספּער האָט אויפֿגעלעבט. אויפֿן דריטן טאָג האָט זיך אויף זײַנע ליפּן באַװיזן אַ שמײכל. דער אַפּאָטראָפּוס האָט טריומפֿירט.

— דו זעסט אויס, װי די װאָלסט זיך אַלײן באַפֿרײַט פֿון טורמע! — האָט די שװעסטער באַמערקט.

צעמאָרגנס האָט דומער דאָס קלײנעם געפֿירט אין גאָרטן אַרײַן, כּדי דאָס שאַרפֿע טאָג־ליכט זאָל אים ניט אַרן, האָט ער דעם יונגל אָנגעטון אויפֿן קאָפּ אַ טיצל פֿון געלן פּאַפּיר. דערנאָך

האָט ער אויסגעקליבן פֿאַר שפּאַציר־שעהן די שפּעט נאָכמיטיק־צײַט.

די שפּאַצירן האָבן אויסגעזען ווי רײַזעס. יעדע קלײַניקײַט איז פֿאַר קאַספּערן געוואָרן אַ גאַנצע געשעעניש. ווי שווער דאָס איז צו לערנען אַ יונגל זעען, איבערבעטן אים מיט זאַכן, וואָס האָבן אים דערשראָקן (און דערשראָקן האָבן אים כמעט אַלע זאַכן), אַרײַננעמען אין זכרון די נעמען פֿון אַזוי פֿיל נײַע זאַכן. ווען ער האָט פֿאַרשטאַנען די הויכקײַט פֿון הימל, די האַרטקײַט פֿון דער ערד, די ווײַטקײַט פֿון שטח אויף איר — איז זײַן טראָט זיכערער געוואָרן. הויפּטזעכלעך האָט זיך געהאַנדלט אים דרײַסטער צו מאַכן.

— דאָס איז לופֿט, קאַספּער! כאַפּ עס נישט אין דער האַנט, זי איז דאָך דאָ. באַוועגלעכע לופֿט ווערט ווינט. מען דאַרף נישט מורא האָבן פֿאַר אים. דאָס, וואָס איז פֿאַר דער נאַכט, רופֿט זיך „נעכטן" — דאָס, וואָס קומט נאָך איר הײסט „מאָרגן". פֿון נעכטן ביז הײַנט פֿליסט די צײַט, אײַנגעטײלט אין שעהן. דאָס איז האָלץ, דאָס איז אַ צווײַג, דאָס גראָז, דאָס אַ שטײן, דאָס בלע־טער, בלומען און פֿרוכטן...

אײַנהערנדיק שטאַרקער, וואַקסן די אויפֿקלערנדיקע ווערטער — זײ נעמען אָן אַ פֿאָרם, וואָס מען פֿאַרגעסט נישט. קאַספּער שפּירט די ווערטער אויף דער צונג: זײ זענען ביטער און זיס, זײ רײזלען און דערוועקן דעם אומרו פֿון אומבאַפֿרידיקטע נײַגי־ריקײַטן. אַ טײל קלינגען אין דער פֿינצטערניש, ווי קלאָקן; אַנדערע זעען אויס אין נעפּל ווי פֿלאַמען. לאַנג איז דער וועג פֿון די זאַכן צו די נעמען. מען מוז זיך יאָגן נאָכן אַנטלויפֿנדיקן אויסדרוק. דער דערגרײַכטער פֿאַרלירט באַלד דעם ווערט. אַזוי געשעעט אויך מיט מענטשלעכע פּנימער; זײ האָבן זיך געפֿינען ווי אונטער אַ קראַטע, פֿרעמד, שרעקנדיק; די צעבראָכענע קראַטע האָט זײ געמאַכט נעענטער און אַמאָל שענער.

דאָס קלינגענדיקע וואָרט „פּלום" איז דער פֿרי איז פֿאַרנאַכט געוואָרן פֿאַרטרויליך, איז אָוונט — אַלט און גרוי. דוימער האָט פֿאַרצײַכנט אין טאָג־בוך:

„וואָס פאַר אַ פרייד איינצוזיייען אויפן פעלטן באָדן פון דער נשמה קערנדלעך, וואָס בליִען אויף און געבן פירות! דאָס, וואָס איז בלייך פאַר די אויגן פון צוגעוויינונג, איז פאַרביק פאַר די אויגן פון מיין פּאָפּיל, ווי עס וואָלט ערשט באַשאַפן געוואָרן דורך גאָט. און דאָרט, וואו די וועלט פאַרשליסט זיך מיט איר סודותדיקייט, שטייט ער נאָך מיט זיין עקשנות און האָפנונג: „פאַרוואָס?“ — אַז אויסדרוק פון הונגער, דערשטוינונג, צווייפל—דאָס בכבודסטע פון אַלע ווערטער!“

מיר וועלן נישט באַהאַלטן, אַז דוימער איז אַמאָל געווען אומצופרידן פון זיך: „בין איך נאָר אַ גערטנער, וואָס איך קאָן נישט שטערן וואַקסן דאָס ווילד־גראָז? ביי וועלכער גרעניץ שטעלט איך האָב געפונען אַ פּענאָמען. וואָס וועט נוצן די מענטשן פון מיין צייט זיי זאָלן אַ ביסל גלויבן אין וואונדער, אָבער....“

דאָ האָט ער זיך געווענדעט צו קאַספּערן, וואָס האָט כסדר אַלץ געפּלאַפּלט: „צוערשט לערנען זיך, דערנאָך אַהיים“ — און ער האָט זיך באַמיט אים איבערצייגן: „אָבער דו ביזט דאָך אין דער היים“; דאָס יונגל האָט אָבער אומגלויבלעך געשאָקלט מיטן קאָפּ.

אַמאָל איז ער געשטאַנען ביי דער קראַטע, הינטער וועלכער קינדער האָבן זיך אין שכנותדיקן גאָרטן געשפּילט. „ווי קליינע זענען מענטשן“ — האָט ער איינמאָל אומסגעריכט געזאָגט צו דוימערן, און אין זיין פאַרוואונדערונג האָט זיך געפילט אַ טרויער. דוימער האָט אים צוריקוועגס דערקלערט מיט אַ שמייכל, אַז אַלע מענטשן זענען געווען זייער קליין און אויך ער, קאַספּער, אויך. אָבער דאָס יונגל האָט נישט געגלויבט:

— ניין, קאַספּער, קיינמאָל נישט האָבן אַזעלכע קורצע פיס און הענט! — האָט ער געזאָגט אין אַ פאָרם, וואָס האָט באַוויזן, אַז ער האָט נאָך נישט באַהערשט אַלע כללים פון דער גראַמאַטיק.

דער לערער האָט אים אויפגעקלערט, אַז ער, קאַספּער, וואַקסט, זיך אָפּ דער דאָזיקער תאוהדיקער „פאַרוואָס?“. וואָס אַז אמת, ענדערט זיך פון טאָג צו טאָג און ווען ער וועט אַלט ווערן, וועט ער האָבן גרויע האָר און אַ שטערן מיט קנייטשן. דערויף איז דאָס

יונגל בלאַס געוואָרן, דערשראָקן גענומען זיפֿצן און געבעטן דוימערן, אַז ער זאָל דערצו נישט דערלאָזן. דוימער האָט געשעפּטשעט צו דער שוועסטער, אַז זי זאָל ברענגען פֿון גאָרטן אַ פֿרישע קנאָספּע און אַ וועלקנדיקע רויז. ער האָט דעם יונגל דערקלערט דעם אונטערשיד צווישן די צוויי צושטאַנדן פֿון אַנטוויקלונג.

— ניין! — האָט דאָס יונגל זיך אַנטקעגנגעשטעלט, — דאָס האָסטו אַליין פֿאַרדאָרבן די רויז, צעבראָכן איר דעם פֿוס.

— ניין! זי איז פֿאַרוועלקט געוואָרן, ווייל זי האָט זיך אויסגעוואַקסן. און מען וואַקסט, ווייל מען לעבט.

אַ נייע וועלט פֿון איינדרוקן האָט פֿאַרשלונגען דאָס יונגל.

— ווי אַזוי? בלומען אוןביימער לעבן? און ווער האָט אויסגעריסן די בלעטער? און צו וואָס זענען זיי דאָ אַזוי פֿיל?

— זיי זענען געוואַקסן! — האָט געקלונגען דער ענטפֿער, וואָס האָט אָבער נישט באַפֿרידיקט דעם פֿרעגנדיקן.

— און די דאָזיקע שטיינערנע סטאַטוע אין גאָרטן, וועלכע האָט דאָס פּנים פֿון אַ מענטש. לעבט זי אויך? פֿאַרוואָס איז זי אַזוי בלייך און שמוציק? פֿאַרוואָס איז זי נישט מיד, כאָטש זי שטייט שטענדיק?

ער האָט געדאַרפֿט אַנטאַפּן די פֿיגור, ווייל ער האָט גאָרנישט געגלויבט אין באַרירונג. ער האָט זי געוואָלט קריגן אַלס מתנה, כּדי צו זען, וואָס איז פֿאַרהאַן אין איר אינעווייניק. „עפּעס" איז שטענדיק דאָ אַרום דער זאַך. אָט איז אַן עפּל אַראָפּגעפֿאַלן פֿון אַ צווייג און גענומען זיך קייקלען. „פֿאַרוואָס איז דער עפּל אַנטלאָפֿן?..." דוימער האָט דעם עפּל צעשניטן מיט אַ שאַרף מעסער. דאָס יונגל איז איבערראַשט געוואָרן. ער האָט אים געוויזן אַ וואָרעם אינעווייניק אין עפּל.

— דער דאָזיקער וואָרעם האָט זיך געפֿינען אין אַ תּפֿיסה אַזוי ווי דו, — האָט ער באַמערקט.

דאָס יונגל האָט זיך פֿאַרקלערט. זענען דאָ אַזוי פֿיל געפֿאַנגענע, פֿון וועלכע ער ווייסט גאָרנישט. פֿון דאַן אָן זענען אַלע „אינעווייניקס" געווען פֿאַר אים תּפֿיסות. ער האָט זיך דערמאָנט דעם קלאַפּ, וואָס ער האָט באַקומען, ווען „דו" האָט אים אויס־

געלערנט אומצוגיין מיט פערדל. פון יעצט אַן האָט ער אין אַלע זאַכן געזען אַ געפאַר. דאָס פּחדימדיקע דערוואַרטן אומגעווינטלעכע זאַכן, פאַרבונדן מיט דער פרייד פון באַוועגונג, איז געווען אַ שטריך פון זיין נאַטור, וואָס האָט אַרויסגערופן אַנטציקונג בײַ די אַרומיקע מענטשן.

איינמאָל האָט ער נאָכן רעגן דערזען אויפן הימל אַ רעגנבויגן. ער האָט געשטראַלט. „ווער מאַכט דאָס?" — „די זון!" — „אָבער די זון איז דאָך נישט קיין מענטש?" דוימער האָט דערפילט, אַז קיין שום פיזיקאַלישע דערקלערונג וועט נישט באַפרידיקן דעם קליינעם. ער האָט זיך געמוזט פאַררופן אויף גאָט.

— גאָט האָט באַשאַפן די לעבעדיקע און טויטע נאַטור.

קאַספּער איז שטיל געוואָרן. דער אויסדרוק גאָט האָט טונקל געקלונגען. דאָס יונגל האָט דעם געהיימנישפולן ווען, וואָס האָט געטראָגן דעם הימל און זיך אומעטום געפונען, פאַרגליכן מיט יענעם „ד ו", אויף וועמענס פלייצעס עס איז געלעגן אַ משא, וואָס האָט זיך אויסגעשיילט פון דער פינצטערניש און אים געגעבן אַ קלאַפּ פאַר צו הויך רעדן.

אַלץ אַרום איז געווען סודותדיק! די באַוועגונג פון די שטערן, דאָס געמורמל פון די וואַסערן, דער גאַנג פון שטראָם, דער פרילעכער גאַנג פון די וואָלקנס, דאָס קומען און פאַרשווינדן פון די כמאַרעס און הויפּטזעכלעך דאָס באַווייזן זיך פון מענטשן, זייערע ווייטיקלעכע מינעס, קריגנדיקע קולות, מאָדנע געלעכטערס...

וואָס מען דאַרף אַלץ דערקענען און אויסלערנען זיך!

קאַספּער איז אַרײַנגעפאַלן אין אַ צושטאַנד פון ווייטיקלעכער פאַרטראַכטקייט. עס האָט אויפגעפלאַמט אין אים עפּעס אַ פונק, — און דעמאָלט האָט ער גאָרנישט געזען אַרום זיך, ביז דער פונק איז נישט פאַרלאָשן געוואָרן. עס האָט זיך אָפּגערופן אין אים אַ סודותדיק קול. דאָס יונגל האָט זיך אײַנגעהערט אין די אומדייטלעכע קלאַנגען פון זיין קול. דוימערן האָט ס'האַרץ וויי געטון, זעענדיק דאָס יונגל אין אַזאַ שטימונג.

— וואָס דריקט אים? די גאַנצע וועלט שווערט אויף זיין געפיל! — האָט ער געזאָגט צו דער מוטער און צו דער שוועסטער.

זיי זענען אַלע דריי געקומען צום באַשלוס, אַז קאַספּער דאַרף צעשטרייען זיך. אין דעם נאָענטסטן חגא־טאָג האָט מען אים מיט־גענומען אויף אַ ווייטערדיקן אויספֿלוג. ער איז געגאַנגען צווישן די צוויי דאַמען, אָנגעטאָן אין אַ בלויען ראָק, אַ מאָדיש וועסטל, זיידענע זאָקן, אויפֿהויבנדיק מונטער די פֿיס, אָנגעטאָן אין האַלב־שיך מיט זילבערנע פֿרענדזלעך. אומבאַקאַנטע מענטשן האָבן אים באַגעגנט מיט אַ פֿאַרוואונדערונגס־אויסגעשריי אָדער מיט חוזק:

— אָהאָ, דאָס איז קאַספּער! ווי עלעגאַנט!

אָדער:

— ווי דער אונטערגעוואָרפֿענער האָט זיך אויסגעשלייערט!

צום גליק זענען די דאָזיקע אומבאַקאַנטע געגאַנגען אַ ביסל דערווייטערט פֿון אים. דאָס האָבן זיי געטאָן נאָכדעם, ווי דוימער האָט זיי וועגן דעם שטאַרק געבעטן. וויפֿיל מאָל דוימער האָט אויפֿגעהויבן די האַנט, איז קאַספּער צוגעשטאַנען און געפֿרעגט:

— וואָס איז דאָס?... וואָס באַדייט עס?

באַראָן טוכער, וואָס איז מיטגעגאַנגען מיט דוימערן אויפֿן שפּאַציר, איז דערשטוינט געוואָרן פֿון דעם דיסציפּלין־פֿאָרשריט און דער אויפֿפֿירונג פֿון אַמאָליקן ווילדן.

— ער איז שוין צוגעקומען צו דער גרענעץ, פֿון וועלכער עס הויבט זיך אָן די שול־חכמה! — האָט ער באַמערקט.

— איך וועל אײַך ווײַזן אין דער היים אינטערעסאַנטערע זאַכן.

— כּשוף? ! — האָט טוכער געשפּאַסט.

— ניין! אָבער, ווי זאָגט האַמלעט: „עס זענען דאָ זאַכן צווישן הימל און ערד“ א. אַז. וו.

אין אַ זײַטיק אָרט צעלייגט מען די זאַכן, וואָס מען האָט מיטגענומען; די קליינע געזעלשאַפֿט רוט זיך אָפּ נאָכן שפּאַציר, עסנדיק און שמועסנדיק פֿריילעך. קאַספּער, אַ פֿאַרמאַטערטער, איז גלײַך אײַנגעשלאָפֿן. אַלע זענען דערפֿון צופֿרידן געווען, ווי קאַספּער וואָלט געווען דער וויכטיקסטער פֿון צווישען אַלע.

ווען ער האָט זיך איבערגעוועקט, האָט דוימער געזאָגט צו

אים, ווײַזנדיק מיט דער האַנט אויף מערבֿ־זײַט:

— האָסטו שוין אַמאָל געזען די זון אַזוי גרויס און רויט?

אין שטילן כישוף האָט דאָס יונגעל געקוקט אויף דער זון, וואָס האָט זיך געבאָדן אין פֿײַערדיקע וואָלקנס. באַלד זענען די פּורפּורנע פֿלאַמען אויסגעלאָשן געוואָרן, ציטערנדיק האָט ער געכאַפּט דעם לערערס האַנט:

— וואוהין איז די זון געגאַנגען? — האָט ער געשריגן.

נישט־ווילנדיק, האָבן זיך די פֿרויען צעלאַכט. דוימער האָט געקלערט, אַז אדם האָט די ערשטע נאַכט אין גן־עדן געמוזט האָבן אַזאַ שרעק. ער האָט געטרייסט דעם יונגל, אַז די זון וועט קומען.

— איז די זון גאָט? — האָט קאַספּער געפֿרעגט.

— אַלץ איז גאָט! — האָט געענטפֿערט דוימער, געניגט צו פּאַנטעאיסטישער פֿילאָזאָפֿיע.

נאָך אַ לענגערער פּויזע פֿון שווײַגן האָט זיך דאָס יונגעל אָנגערופֿן:

— קאַספּער האָט ליב די זון!

אין זײַן ענטוזיאַזם האָט זיך געפֿינען דער עכאָ פֿון דער עפּאָכע פֿון געצנדינערײַ.

צוריק־וועגס האָבן אַלע געשוויגן. די דאָזיקע שטימונג איז געווען אַן אויסדרוק פֿון כּבֿוד פֿאַר די אומפֿאַרגעסענע שעהן, וואָס זענען פֿאַרבראַכט געוואָרן אין האַרמאָניע פֿון הערצער אויף דער שויס פֿון דער שײנער נאַטור.

אײדער זיי זענען אַרײַן אין די טויערן פֿון דער שטאָט, האָט זיך אַנאַ אָפּגעשטעלט; זי האָט קאַספּערן געוויזן די ליכטלעך אויפֿן הימל, געזאָגט פֿאַר אים דאָס אומבאַקאַנטע וואָרט: „שטערן". קאַספּער איז נישט בּיכולת געווען אָפּצורײַסן די אויגן פֿון באַשטערנטן הימל און אַ באַרוישטער האָט ער כּסדר, אָן סוף, איבערגעחזרט דאָס וואָרט, וואָס ער האָט צוגערויבט פֿון אַנאַס ליפּן: „שטערן". עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ער האָט אויסגעקליבן מיטן בליק די העלסטע שטערן.

ער האָט אומבאַדינגט געוואָלט דערווײַסן זיך, ווער עס האָט די דאָזיקע מיליאָנען פֿלעמעלעך „אָנגעצונדן און אַוונט דאָרט און

דער הויך".

ווען דוימער האט אים דערקלערט, אז זיי ברענען אייביק, נאר נישט שטענדיק זעט מען זיי, איז דער יונגערמאן פון פלוצלונגער באגייסטערונג ארײנגעפאלן אין א צושטאנד פון טיפער פארטראכטקייט; באלד האט ער גענומען זיפצן.

— וואס איז אים געשען? — האט טוביער אויפן אויער געפרעגט דעם לערער. האט ער שוין דערפילט די גארנישטקייט פון מענטש לגבי דער אייביקייט פון די שטערן?

— איך האלט נישט אזוי! — האט דוימער געענטפערט. ער האט פשוט נאך נישט געזען קיין אויסגעשטערנטן הימל און די שיינקייט פון דער נאטור... אבער... פארגעסט נישט מארגן צו קומען צו אונדז! — האט ער צוגעגעבן. ווען זיי זענען געשטאנען פארן טירל פון גארטן און מען האט זיך געדארפט צעשיידן.

צעמארגנס האט זיך טוביער אביסל פארשפעטיקט אויפן צוגעזאגטן „סעאנס". ער איז געווען דערשטוינט. אין דער האלבער טונקלקייט, וואס האט געהערשט אין צימער, האט ער געהערט קאספערס איינטעניקע קול. ער האט געלייענט א זייטל פון דער ביבל, וואס עמיצער פון די אנוועזנדיקע האט סתם אן עפן געטון. די געסט האבן אויסגעדריקט זייער פארוואונדערונג. דעם יונגלס אויגן, געוואוינט צו דער פינצטערניש, האבן אליין אויסגעוויזן צו זיין קוואלן פון ליכט. ער האט אויך געוואוסט אונטערצושיידן פארבן אויף זייער א באדייטנדיקן שטח.

דוימער האט מיטגעטיילט, אז ער וועט יעצט מאכן א פרובע פון חוש הריח. עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז וויפיל מאל מען האט נישט אוועקגעשטעלט ווייט פון קאספערן א צוגעדעקטע כלי ווין, האט קאספער זיך ווייטיקלעך פארקרומט און זיך באקלאגט אויף קאפ־ווייטיק. דא זענען נישט געווען קיין שום קונצן. עמיצער, חושד זייענדיק אן אפגערעדט שפיל, האט צום פינפטן מאל אנגעפילט א כלי מיט וואסער. דער עפעקט איז נישט געקומען. נאך מער פארוואונדערונגסווערטער איז אויסגעפאלן דער עקספערימענט מיט די מעטאלן. א שטיקל שטאל, וואס איז באהאלטן געווארן אין דעם יונגלס אפוועזנהייט, האט אים

שפּעטער, ווען ער איז אַרײַנגעקומען, צוגעצויגן ווי אַ מאַגנעט. עס האָבן אָפּגעהילכט אַפּלאָדיסמענטן. דאָס יונגעל איז אָבער געווען בלאַס און באַדעקט מיט אַ קאַלטן שווייס. צוליב דעם האָט טוכער געעצהט אויפצוהערן אַזעלכע עקספּערימענטן.

ניט געקוקט אויף דער דאָזיקער באַמערקונג, איז דאָס נײַעם שנעל זיך צעגאַנגען איבער דער שטאָט און דומערס הויז איז באַזוכט געוואָרן ווי אַ מוזעאום, און דעם יונגעל האָט מען פּשוט פֿאַרפֿײַניקט מיט אויספּרובירן זײַנע אומגעווײנטלעכע פֿיזיאָלאָגישע פֿעאיקײַטן. אַפֿילו ווען ער איז אַנטשלאָפֿן געוואָרן, האָט מען ניט אויפֿגעהערט צו פֿאָרשן. דער סאַניטאַר־ראַט האָט דערקלערט, אַז ער האָט נאָך קײנמאָל ניט געזען אַזאַ „פֿאַרשטײנטערטן" אין שלאָף.

דומער האָט מיט ברען אויסגעפּרוווט אויף זײַן פֿולפֿיל אַלטע מעסמערישע און נײַע היפּנאָטישע מעטאָדן, דורך זײַן אײנג־אַרטיקע עמפֿינדונגס־פֿעאיקײַטן האָט ער אויך געפּרוווט די הײל־קראַפֿט פֿון פֿאַרשידענע כעמישע פּרעפּאַראַטן. דער „מעדיום" האָט אַרויסגערופֿן אומגלויבן בײַ אײן טײל און אַנטציקונג בײַם אַנדערן טײל. צוליב דעם, וואָס עס זענען ניט געקומען גענוג גיך קײן נײַע „מופֿתים", האָט די שטים פֿון דער עפֿענטלעכער מײנונג דומערן אָנגענומען פֿאַר אַ צירק־אונטערנעמער, וואָס ווײַזט פֿאַרשידענע שטיקלעך מיט זײַן שלעכט דערצויגענעם פּופּיל.

קאַספּער, ניט געקוקט אויף זײַן מײַסטערס פֿאָרוואָרפֿן, האָט דערפֿילט אַ רחמנות, זעענדיק גרויע האָר אויפֿן קאָפּ פֿון אַ דירעקטאָר פֿון אַ וויכטיקער מלוכה־אינסטיטוציע. ער האָט אָבער ניט באַהאַלטן זײַן עקל צום שוואַרצן בערדל פֿון מאַגי־סטראַט־ראַט בעכטאָלד און ער האָט זיך ניט געלאָזט אויסלערנען קושן די הענט אַלע דאַמען. ער האָט אַפֿילו אַמאָל פֿאַרגעסן צו גריסן די געסט. ווערנדיק גערופֿן צו ווײַזן די „קונצן", האָט ער זיך גלײַך ניט געלאָזט אָפּרײַסן פֿון בוך, ער האָט זיך ערשט באַוויזן שפּעטער, נאָכ'ן ברענגען אין אָרדנונג זײַן שפּילצײַג.

עס איז אים לאַנגווײַליג געווען שטענדיק צו ווײַזן, וואָס פֿאַר אַ גוטן זכרון ער האָט, ווײַל ער האָט עס געהאַלטן פֿאַר נאַטירלעך.

וואָס ער האָט געקענט פֿון אויסנווייניק אַ גאַנצע ריי ווערטער און ציפֿערן נאָכן איבערלייענען זיי איין מאָל; ער האָט דערין גאָרנישט געזען אַזוינס, וואָס מען דאַרף באַוואונדערן.

ער האָט נישט געהאַט דאָס באַוואוסטזיין פֿון דעם אונטערשיד צווישן זיין באַזונדערן „איך" און דער וועלט, און די דרייסטקייט זיינע איז געקומען פֿון צוגעוואוינען זיך צו זיין צווישן אַ המון מענטשן. עס האָט אים געפֿרייט, וואָס מען האָט איצט אין דער גאַנצער וועלט שטאַרק גערעדט וועגן אים, ווי וועגן אַ פֿענאָמען, — דאָס האָט דוימער מיט שמחה פֿעסטגעשטעלט, — וואָס עס זענען געקומען געסט אפילו פֿון אויסלאַנד, כדי אים אָנצוקוקן. ער האָט זיך זייער אינטערעסירט מיטן שלאָגן פֿון זייגער, מיטן פֿלוצלונגדיקן פּלאַצן פֿון אַ שויב, מיט אַלץ, אין וועלכן ער האָט חושד געווען עפּעס אַ טויף געהיימניש. ער איז געווען פֿאַרליבט אין דער וועלט און ביכער, מיינענדיק, אַז זיי וועלן אים געבן אַן ענטפֿער אויף אַלע זיינע פֿראַגן. דוימער האָט נישט איינמאָל געקוקט מיט ליבשאַפֿט אויף קאַספּערן, וואָס האָט זיך באַהאַלטן אין אַ ווינקל גאָרטן, פֿאַרטיפֿט אין אַ בוך, בעת איבער זיין קאָפּ האָבן געקרייזלט יאַסקולקעס, אויף די אַקסלען זעגן געשטאַנען זומער־פֿויגעלעך, און דאָס יונגל האָט נישט געהערט און נישט געזען. זיין ברען צום לעבן האָט — ווי דוימער האָט געמיינט — אים צוגעזאָגט אַ גרויסע צוקונפֿט.

אינם יונגל האָט געמוזט שטעקן עפּעס אומגעוויינטלעכעס, אויב אַפילו דער הונט פֿון דער שלנותדיקער ווילע האָט געוואוסט צו האָבן פֿאַר אים דרך ארץ; איינמאָל האָט זיך דער הונט אַ בייזער אָפּגעריסן פֿון דער קייט און אַריינגעלאָפֿן אין דוימערס גאָרטן. אַלעמען איז באַפֿאַלן אַ שרעק פֿאַר די גרויסע לאַפּעס און פּיסק פֿון ריזיקן הונט; דערזעענדיק דעם לייענענדיקן קאַספּערן האָט ער זיך אָפּגעשטעלט, רואיק זיך דערנענטערט צו אים און גענומען לעקן זיינע הענט. טען האָט געקענט זען, אַז דעם יונגלס בליקן, פֿול מיט מילדקייט און טרויער, האָבן באַרואיקט דעם הונט; ווי ביידע וואָלטן זיך פֿאַרשטאַנען אין עפּעס אַ בשותּפֿותדיק אומגליק.

עפּעס אומהײמלעכעס איז געװען אין אַ נײַעם צופֿאַל, װאָס איז אַביסל שפּעטער געשען. דוימערס דינסט האָט צעהאַקט אַ שפּיגל. דער גלעזער האָט אַרײַנגעשטעלט אין דער ראַם נײַ גלאָז און געברענגט דעם שפּיגל אַהײם אין אָװנט. קאַספּער האָט זיך געװאונדערט, װאָס דוימערס מוטער האָט דעם שפּיגל געהײסן אַװעקשטעלן צו אַ װאַנט, נישט דערלױבנדיק אים באַלד אַװעקצושטעלן אויפֿן פֿריערדיקן אָרט. זי האָט דעם גלעזער געהײסן קומען צומאָרגנס. נאָכדעם װי דער אַרבעטער איז אַװעק, האָט דוימער געהאַט אַ שאַרפֿע שרעומה צו דער מוטער:

— דו נעמסט צו מענטשן איבעריקע צײַט! װאָס איז דאָס פֿאַר אַ נישט קלוגער פֿאָראורטײל, נישט צו לאָזן אין אָװנט אויפֿהענגען שפּיגלען?!

די מוטער האָט זיך צעװײנט. דוימער איז בײז אַרויס. קאַספּער איז אים נאָכגעלאָפֿן אין צװײטן צימער. מיט אַ בעטנדיק פּנים האָט ער געפֿאָדערט, דוימער זאָל איבערבעטן די זקנה.

— גײ, טײַער יונגעל, און זאָג דער מאַמען, אַז איך בין נישט געװען גערעכט!

אַ פֿאַרװאונדעטער האָט ער געהערט אויף דער שװעל, אַז דאָס יונגעל האָט אַנידערגעקניט פֿאַר דער אַלטער דאַמע און געזאָגט:

— איך בין נישט געװען גערעכט!

ער האָט אויסגעבראָכן אין אַ געלעכטער.

— נישט אַזוי, קאַספּער! א י ך בין א י ך! האָט ער אָנגערירט זײַן ברוסט. װען ד ו װאָלסט נישט געװען גערעכט, װאָלסטו אויך געמוזט זאָגן: א י ך. אָבער דו ביזט געװען גערעכט! איך זאָג צו דיר ד ו. און דו ביזט: א י ך, און דו זאָגסט מיר אויך דו, האָסט פֿאַרשטאַנען.

דעם יונגלס אויגן האָבן זיך ברײט געעפֿנט. דער קאָפּ איז אים פּשוט צעדרײט געװאָרן. אַ נײַע אַנטפּלעקונג איז אין אים פֿאָרגעקומען! װאָס פֿאַר אַ װאונדערלעכער ריח דער דאָזיקער א י ך האָט! רײזיק, רײַך. הײסט עס, אַז הונדערטער מענטשן, װעלכע ער האָט געזען, גאַנצע שטעט, מענער, פֿרויען, קינדער, פֿײגל, בלומען, װאָלקנס, אַפֿילו די זון אַלײן, האָבן צו אים, װי

אַפּרעגדיק געזאָגט צו אים „דו“. און ער האָט זיי מיט אַ ציטערדיק קול געענטפערט: „איך“, וואָס איז פאַר אים געווען „דו“.

מיט די הענט האָט ער באַרירט זיין גוף און דער לענג, ווי ער וואָלט וועלן אָנטאַפּן יענע וואונדערלעכע מויער צווישן זיין אינגערלעכן „איך“ און אַלוועלטלעכן „דו“... פּלוצלונג איז זיין בליק געפאַלן אויף זיין אייגן געשטאַלט אין שפּיגל. ער האָט דאָס געשטאַלט געקענט, אָבער איצט האָט עס צו אים גערעדט אויף אַ נייעם אופן. עס איז געווען סודות'דיק, ווי אַמאָל יענער שאָטן אויף דער ערד. ער האָט געשעפּטשעט דערצו: „קאַספּער!“ יענער אויפן שפּיגל, וואָס האָט געהאַט זיין מויל, שטערן, טונקעלע, געקרייזלטע האָר, האָט, דאַכט זיך, געענטפערט: „איך“, הייסט עס, יענער איז געווען „דו“? און עס איז נישט געווען „ער“! אָבער אונטער דעם שפּיגל האָט זיך געפינען אַ וואַנט — קען קיינער דאָרט נישט זיין. און דאָך... פּלוצלונג האָט זיך די וועלט איבערגעהאַקט אין זיינע אויגן דאָס ליכט אויף צוויי חלקים: עס איז געגאַנגען אים פון הינטן, איין טייל ליכט און פון פאָרנט איז געלאָפן דער אַנדערער טייל; געלאָפן מיט עפּעס אַזוינס, וואָס איז ענלעך געווען צו אים, קאַספּער, אָבער באַהאַלטן, נישט לאָזנדיק זיך כאַפּן, ווייסנדיק, דוכט זיך, מער פון אים, ווי ער אַליין ווייסט פון זיך. און יענער האָט אים גאָרנישט געקענט זאָגן.

דוימער האָט אָבסערווירט דעם סודותדיקן געדאַנקען־שפּיגל אויפן יונגלס פּנים. פּלוצלינג האָט דער ווינט, ווי מיט אַ האַנט, אַריינגעוואָרפן אַ שטיקל פּאַפּיר דורך דעם אָפענעם פענצטער. פראַו דוימער האָט עס אויפגעהויבן און, איבערלייענענדיק עס אַז איבעראַשטע, האָט זי אינגאַנצן גענומען ציטערן. זי האָט דאָס שטיקל פּאַפּיר דערלאַנגט דעם זון. אויפן פּאַפּיר האָבן זיך געפונען די ווערטער:

„זאָל זיך היטן דאָס דאָזיקע הויז, און זיין ווירט, און דער פרעמדער, וואָס געפינט זיך אין הויז!“.

דוימערן האָט זיך געדאַכט, אַז אַ שווערד שנייד דורך זיין האַרץ. דער טויט־פאַרטראַכטער קאַספּער האָט גאָרנישט באַמערקט פון גאַנצן געשעעניש.

כּאַספּערס חלומות אין שלאָף

צעמאָרגנס אין דער פֿרי האָט דוימער איבערגעגעבן דעם געהיימנישפֿולן בריוו דעם פּאָליציי־באַאַמטן, וואָס האָט, נאַטירלעך, גאָרנישט אויסגעפֿאָרשט אין דעם ענין. באַראָן טוכער האָט וועגן דעם פֿאָרפֿאַל מיטגעטיילט זיין פֿריינט הערמאַן, אַ מיט־גליד פֿון אַפּעלאַציע־געריכט, און באַקומען פֿון אים אַ בריוו, אין וועלכן עס האָט זיך געפֿינען פֿאָלגנדיקע עצה: „מען דאַרף אומ־באַדינגט נאָכפֿאָרשן קאַספּערן. ער מוז וויסן עפּעס מער וועגן די געשעענישן, וועלכע זענען פֿאַרבונדן מיט זיין פּערזאָן, ווי דאָס, וואָס ער דערציילט"... טוכער האָט דעם בריוו געוויזן דוימערן. דער לעצטער האָט מיט פֿאַראַכטונג אַ צי געטון מיט די פּלייצעס. דערנאָך האָט ער געזאָגט, וועגנדיק יעדעס וואָרט:

— אין דעם אַלעם שטעקט אַ מיסטעריע. קיין שום אָרדי־נערע מיטלען וועלן די מיסטעריע נישט אויפֿדעקן. איך האָב דאָס יונגל אונטערזוכט ביז צו די לעצטע גרענעצן. איך האָב פֿון אים אַרויסגעקריגן, וואָס איך האָב נאָר געקענט אַרויסקריגן. קאַספּערס אָרגאַניזם פֿאָדערט אָבער איצט, מען זאָל אים אַביסל צורו לאָזן. מען דאַרף אים באַהאַנדלען, ווי אַ קינד. דאָס איבער־גיין צו אַ נייעם מין דערנערונג איז אפֿשר אַ געפֿאַר פֿאַר אים. איך האָב אים שוין צוגעוווינט צו מילך און הייסע זופּן. פֿלייש האָב איך נישט בדעה אים צו געבן.

— פֿאַוואָס? — האָט טוכער איבערגעריסן.

— עס גייט מיר וועגן אָפּהיטן די ריינקייט פֿון בלוט. עס דאַכט זיך מיר, אַז זיינע וואונדערלעכע פֿעאיקייטן שטיצן זיך דערויף, וואָס ער איז אַן אויסדרוק פֿון דער נישט־באַפֿלעקטער

מענטשלעכער נאטור. ווייט פון דער רויב־חיה׳שער בלוטדורשטי־קייט. אזוי איז עס, קאספער איז א נס. ליידער אנערקענט נישט דער פלאכער פארשטאנד פון דער היינטיקער צייט קיין נסים. אנדערש וואלט ער געוואוסט, אז... אליין ארום איז א נס, ווי עס פארשטייט מיין אומגעווינטלעכער שילער. די לופט, די ערד און דאס וואסער זענען פול מיט דעמאנישע כחות, מיט וועלכע זיין גייסט פארקערט... און דערקענט דעם אמת פון „זיין".

— איך האב מורא, אז ער אנטלויפט ענדער פון דער ווירקלעכקייט. קיין שום נוצליכעס, וואס זאל שטאמען פון די דאזיקע קוואלען פון ריינעם ענטוזיאזם זאג איך נישט צו פאר דער וועלט.

— אדרבא!... דאס איז א מאטעריע, פון וועלכער עס שאפט זיך דער זשעני. וואס טראגט דאס ליכט פון העכסטן נוצן.

— א וועזן אן פארגאנגענהייט. קען ער האבן א פארגאנגענהייט?

— פארוואס נישט? מיך פרייט עס, וואס איך האב פאר זיך א נישט־געבונדענע נשמה, א ריינער אינסטינקט, באוואפנט אין אלע מעגליכקייטן, נאך נישט פארדארבן דורכן קול פון שלאנג און ריח פון עפעלע פון געווינטלעכן דערקענען. עס איז מעגלעך, אז איך האב א טעות; אבער אויב אזוי... וואלט איך געמוזט דערקלערן א באנקראט פון מיינע אידעאלן!

זיי זענען אוועקגעגאנגען נישט פארשטענדיקנדיק זיך, אזוי פארשידן זענען זייערע אנשויאונגען.

צוריקקומנדיק האט זיך דוימער דערוואוסט פון דער מוטער, אז זייט א געוויסער צייט שלאפט דאס יונגל אומרואיק; ער וועקט זיך אפט און באקלאגט זיך אויף עפעס א שרעק, וואס באפאלט אים. נעכטן האט ער דערציילט, אז „עפעס זיצט ביינאכט אויף דער לאמפ און יאמערט". די דאזיקע גייסטיקע ענדערונג — אמאל איז קאספער געשלאפן מיט א שטיינערנעם שלאף — האט שטארק פארוואונדערט דעם פראפעסאר.

צעמארגנס אינדערפרי איז דאס יונגל נאך נישט אינגאנצן

אַז אָנגעטועגער, צוגעלאָפֿן צו אים און ווי איז חיש גענומען אים אויספֿרעגן, ווער עס איז יענער הויכער הער, וואָס איז געקומען צו אים אין אַ ווייסן מאַנטל, האָט גאָרנישט גערעדט, נאָר אַראָפּגענומען פֿון קאָפּ אַ קראַנץ און אים אַוועקגעלייגט אויפֿן טיש אַ קראַנץ, און דער קראַנץ האָט שטאַרק געבלישטשעט.

— דאָס האָט זיך דיר געחלומט, יונגל!

ער האָט נישט פֿאַרשטאַנען. מען האָט אים געדאַרפֿט אויפֿקלערן, אַז „אין גוף לעבט אַ פֿילנדיקע נשמה, וואָס שאַפֿט פֿון די איבערלעבונגען בייטאָג פֿאַנטאַסטישע בילדער־חלומות“. און דאָס איז נישט געווען פֿאַר אים גענוג קלאָר. דער לערער האָט זיך געמוזט באַנוצן מיט פּאָפּולערע פּאַראַלעלן וועגן דער פֿאַרבינדונג צווישן נשמה און גוף, ווי „וואַסער מיט ווייַן“.

— וואַסער מיט ווייַן? — האָט קאַספּער געדרייט מיטן קאָפּ. — דאָס מאַכט דאָך קאַליע דאָס וואַסער!

דומער האָט נישט ווילנדיק אַ שמייכל געטון. ווען ער איז געבליבן אַליין, איז אים געקומען אין קאָפּ אַ געדאַנק: דעם יונגלס טרוים־בילדער זאָגן וועגן זאַכן, וועלכע ער האָט נישט געזען זינט זיין באַפֿרייאונג, ער האָט דאָך נישט געקענט זיין אין דער פֿינצטערניש. פֿון וואַנען זענען זיי געקומען?... אפֿשר פֿון דער ווייטער קינדערישער פֿאַרגאַנגנהייט?

דעם דאָזיקן געדאַנק האָבן באַשטעטיקט ווייטערדיקע, וואָס אַמאָל אָפֿטערע נאַכט־חלומות. דאָס זענען געווען אָפּגעריסענע בילדער, וועלכע קאַספּער האָט שווער איבערגעגעבן. זיי האָבן אָבער געשאַפֿן אַ מין לאָגישן פֿאָדים און אַלץ דייטליכער דערציילט וועגן זאַכן, וואָס זענען פּלוצלונג אָנגעקומען אין דעם אומבאַוואוסטן זכרון — אַזוי פֿרעמד זיין איצטיק לעבן, אַז ער האָט זיי קוים איבערגעגעבן, נאָך אַ לענגערער שילדערונג, נישט ווייסנדיק זייערע נעמען.

די כּסדר זיך איבערחזרנדיקע טרוימען האָבן גערעדט וועגן עפּעס אַ גרויס הויז, אין וועלכן קאַספּער איז געלעגן אין אַ קליין בעטל. עס האָט אים אויפֿגעוועקט עפּעס אַ דאַמע. זי האָט אים געפֿירט פֿאַר דער האַנט אין אַ זאַל, וואָס זיינע ווענט זענען געווען

באַהאַנגען מיט שפּיגלען און גאָלדענע ראַמען. דערנאָך האָט אים די דאַמע אַרײַנגעפֿירט אין אַ גרויסער שטוב, און װעלכער עס האָבן זיך געפֿינען זײער אַ סך בילער. דערנאָך איז ער געגאַנגען מיט איר אויף עפּעס שײנע טרעפּן, װעלכע האָבן געפֿירט צו צו אַ זאַל, װוּ עס האָבן זיך געפֿינען אַ סך ריטער פֿון שטײן און שײן־געמאָלטע בילדער. און אויף די דאַזיקע בילדער האָבן זיך אויך געפֿינען ריטערס אויף פֿערד, האָבן געהאַט אויף די קעפּ אײַזערנע העלמען מיט פֿעדער־פּוך; עס האָבן אויך געקוקט צו אים פֿון די בילדער שײן־געקלײדעטע פֿרויען...

פֿון אַ װײַטערדיקער דערצײלונג קאַספּערס איז געװען אַרויסצונעמען, אַז ער האָט געזען אַ פֿאַנטאַן: אַזאַ זילבערנער זײַל װאַסער, װאָס האָט געלויכטן אין דער זון. עס האָט זיך אים אויך געחלומט אַ מענטש מיט געװער. אַ דאַמע האָט שטיל גערעדט מיט אים. דערנאָך האָט ער געזען עפּעס גרויסע טירן, און װעלכע די דאַמע האָט בחינם געקלאַפּט. הינטער די טירן איז געשען עפּעס שרעקלעכעס. קאַספּער האָט געװײנט און געשריגן.

אויף דעם אָרט האָט זיך אָבער דער חלום איבערגעריסן.

דוימערס אויפֿקלערונג האָט קאַספּערן נישט באַפֿרידיקט. דער ריטער, פֿאַר װעלכן ער האָט זיך געשראָקן, איז אַ חלום? די בײַבליאָטעק און דער פֿאָנטאַן — אַ חלום? אָבער פֿאַרװאָס זעט ער דאָס אַלץ?... אַ פֿאַרזאָרגטער האָט דוימער געשװיגן.

— האָבן אַלע מענטשן אַ טאַטע און אַ מאַמע? — האָט דאָס יונגל פּלוצלינג געפֿרעגט.

— יאָ.

— און װוּ איז דײַן פֿאָטער?

— געשטאָרבן! — האָט דוימער טרויעריק געזאָגט.

— אַך... און מײַנער?

דוימער האָט געשװיגן. דאָס יונגל איז צוגעשטאַנען:

— איז עס געװען דער, בײַ װעלכן איך האָב געװאוינט? יענער „דו“?

— איך װײס נישט!

— װאָס הײסט? דו ביסט אַזוי קלוג — דו װײסט אַלץ! האָב

איך געהאַט אַ מוטער ?

— זיכער !

— פאַרוואָס קומט זי נישט צו מיר ?

— אפשר איז זי געשטאָרבן.

— אַך... און מאַמעס קענען שטאַרבן ?... ניין ! ניין ! איך בין זיכער, אַז זי איז נישט געשטאָרבן. זי שטייט דאָרט הינטער דער טיר !

— הינטער וועלכער טיר ?

— נו, דאָרט... אין חלום !

— אין חלום ! — האָט דוימער טרויעריק אַ שמייכל געטון.

— עס שאַדט נישט, וואָס אין חלום ! דאָס אַנדערע מאָל טו איך די טיר עפענען.

דאָס הויז האָט זיך ווייטער באַוויזן אין די שפּעטער-דיקע טרוימען און עס האָבן זיך ווידער געוויזן גרויסע טירן, אָבער ביי זיי האָט זיך דער חלום שטענדיק איבערגעהאַקט. איינמאָל האָבן זיך קאַספּערן די טירן געחלומט איינגעהילט אין פלאַמען. ער האָט זיך דאַמאָלט איבערגעוועקט אַ דערשראָקענער. די גע-שטאַלטן האָבן זיך געענדערט אין די חלומות. דורכן זאַל האָט אים אָנשטאָט אַ דאַמע געפירט אַ הער. דערנאָך איז געקומען אַן אַנדערער מיט אַ שטרענג פּנים. ער האָט קאַספּערן געגעבן עפּעס אַזוינס, וואָס איז צעפלאָסן אין דער האַנט. קלאַנגען האָבן גע-בומען ווידער קלינגען אין זיינע אויערן, זיסע, אומפאַרשטענדלעכע ווערטער זענען עס געווען. דאָס אַלץ האָט זיך געוויזן אין אַ נעפּל און באַלד פאַרשווינדן ביים איבערוועקן זיך.

אין איינעם נאַכט האָט דוימערן פאַרוואונדערט אַ גערויש, וואָס איז געקומען פון קאַספּערס שלאָף-צימער. ער איז אַראָפּ פון בעט און אַריין אין שכנותדיקן צימער. דאָס יונגל איז געזעסן ביים טיש מיט האַלב-פאַרמאַכטע אויגן און געשריבן.

— קאַספּער, וואָס טוסטו ?

— די דאַמע האָט מיך געהייסן קוקן אין פענצטער. הינטערן פענצטער איז געשטאַנען אַ שיינער הער. איך בין אויפגעשטאַנען און געוואָלט אויפשרייבן, וואָס זיי האָבן מיר געזאָגט.

— אָבער דאָס זענען דאָך צײַכנס נישט צו פֿאַרשטײן, — האָט דוימער געזאָגט, קוקנדיק אויפֿן באַשריבענעם פּאַפּיר.

— אין חלום האָב איך עס פֿאַרשטאַנען. אָט דאָ איז דאָ איין וואָרט, וואָס האָט אַזוי שײן געקלונגען.

און ווירקלעך, צווישן די פֿיל ווערטער אָן זין און שכל, האָט איך געפֿונען אַ וואָרט: „דוקאַטוס“.

דער בירגערמײַסטער, וועלכן דוימער האָט דערצײלט אַלץ, וואָס איז געשען, האָט געראָטן הערן, וואָס דער דערפֿאַרענער זײַערבאַך וועט זאָגן וועגן דעם. ער האָט דערוויַיל פֿאָרגעלייגט יעם לערער דעם גאַנצסטן זונטיק איבערצופֿירן אין שלאָס.

— און דאָס צו וואָס?

— אפֿשר וועט אַן אַמתער שלאָס דערוועקן אין אים אמתע און גענויע דערינערונגען. איך האָב דעם אײַנדרוק, אַז דאָס יונגל האָט אפֿשר ביז צום פֿירטן יאָר געלעבט אין אַ סביבה, וואָס ער לעבט איצט איבער אין חלום.

— אַ צו־פּראָזאַאישע אויפֿקלערונג קאָן מען אָננעמען, אַז הינטער דעם אַלעם איז [illegible] עפּעס אַ מיאוּסע אַוואַנטורע?

— פּראָזע?... מיא[illegible]?... זאָל זײַן אַזוי... אײַער ליבלינג איז דאָך נישט אַראָפּ[illegible] פֿון דער לבנה!

— אָך! — האָט דוימער געזיפֿצט — דאָס, וואָס האָט מיך געצויגן צו אים, איז געווען יענע אומבאַשטימטע, אַלמענטשלעכע... אונדערלעכע אין אים, וואָס גײט אין דער צוקונפֿט אָן פֿאָדעם פֿון דער פֿאַרגאַנגנהײט... און איר ווילט דאָס דאָזיקע פֿון מיר צונעמען און די גאַנצע זאַך אַוועקפֿירן אויפֿן וועג פֿון גענויע, ווירקלעכע און באַנאַלע פֿאַקטן!... דאָס הײסט דערהרגענען די פּאָעזיע!

— איר זענט מאָדנע, טײַערער פּראָפֿעסאָר! אײַך אינטערע־סירט עפּעס אַן אוניקום קאַספּער הויזער. און מיר האָבן... חת־חיבותן צו דער געזעלשאַפֿט. דאָ מוז שטעקן עפּעס אַ פֿאַר־ברעכן!... מיר זוכן דעם שולדיקן, כּדי צו באַשטראָפֿן אים!

— איך האָב מורא, אַז די אויספֿאָרשונג וועט נישט אויס־פֿאַלן לטובֿת קאַספּערן. איר ווילט אים צוקלעבן צו עפּעס אַ בערג

ערדישער בלאטע, וואס באשווערט די יונגע נשמה.

— טוט מיט קאספערן דאס, וואס איער פליכט דיקטירט אייך. איך וועל דערפילן מיינע. איך בין א באאמטער!

קאספערס ווייזיטן, אין דוימערס באגלייטונג, אויפן שלאס האבן דעם בירגערמייסטער און דוימערן אליין געגעבן מאטעריאל פיל נאכצוטראכטן. איידער דער שליסל-וועכטער האט באוויזן צו עפענען דאס גרויסע שלאס-טויער, האט זיך קאספער ווי א פארבלענדעטער אפגעשטעלט און אויסגערופן:

— די זעלבע טיר! די זעלבע טיר!

ווען ער האט געזען די גרויסע מארמאר-טרעפן, איז ער געבליבן פארבליפט, ווי א דונער וואלט געפאלן נעבן אים. ער איז געשטאנען אן לשון. דערנאך איז ער געלאפן איבערן זאל, דורך די גאלעריען, און א וואונדערלעכער באוואוסטזיין... האט ער געווארפן די אויגן אויף די בילדער און סטאטועס. ער איז פאראויסגעלאפן דעם שליסל-וועכטער און זיינע באגלייטער. אויף זיירע פראגן האט ער נישט געגעבן קיין ענטפער. ווי ער וואלט פארלירן די קראפט צו רעדן. ערשט, ווען זיי האבן זיך אויפסניי געפונען פארן שלאס, האט ער געשעפטשעט:

— איך האב אמאל געהאט אזא הויז. וואס איז מיט אים געשען?

— דאס זענען געווען זיינע אייגנציקע ווערטער און שייכות מיט זיינע וויזיטן אין שלאס.

דערנאך איז געשען עפעס אומפארשטענדלעכס. דער קאמוניקאט וועגן די אויבנדערמאנטע געשעענישן, וואס איז צוזאמענגעשטעלט געווארן דורכן פראפעסאר און בירגערמייסטער, ביים אנטייל פון באראן טוכער, איז, ווי עס האט זיך ארויסגעוויזן, נישט אנגעקומען צום אדרעסאט, צום פרעזעס פון אפעלאציע-געריכט פייערבאך. מען האט אים געמוזט אנשרייבן אויפסניי און אים ארויסשיקן מיט מער אויפמערקזאמקייט. עס איז נישט געלונגען צו דערגיין אויף דער פאסט, וועלכע האנט עס האט קאנפיסקירט דעם פריערדיקן קאמוניקאט. דוימערן איז באפאלן א

מורא. איז עס געווען די זעלבע געהיימנישפולע האַנט, וואָס האָט אַריינגעוואָרפן דורכן פענצטער דעם בריוו מיט דער דראָאונג?

פייערבאַך האָט געענטפערט:

„דערווייל האַלט איך זיך אָפּ צו געבן שריפטלעך מיין מיינונג וועגן די פאַקטן, וואָס זענען מיר מיטגעטיילט געוואָרן. היות דער קרייז־דאָקטאָר האָט מיר איבערגעגעבן, אַז קאַספּער הויזער איז נישט געקוקט אויפן אַלגעמיינעם באַפרידיקנדיקן געזונט־צושטאַנד, בלאַס, שרייב איך עס צו דעם מאַנגל אין באַוועגונג אויף דער פרישער לופט. איך באַפעל, אַז ער זאָל נעמען רייט־לעקציעס ביים רייטמייסטער ר. רומפּלער, צו דריי שעה אַ וואָך. דער שכעמישער קאָמיסאַר האָט מיר צו שיקן די רעכנונגען פון די הוצאות צו דעם צוועק.“

קאַספּערס בלייבקייט האָט זיך דערקלערט מיט דער פּיין פון זיינע חלומות. אין איינער אַ נאַכט האָט ער אין טרוים געזען אַ דאַמע, איינגעהילט אין אַ ווייסן מאַנטל. איר וועלאָן האָט געפּלאַטערט אין שטאַרקן ווינט. דאָס פּנים האָט זיך אָפּגעדעקט און ער האָט דערויף געזען אַן אויסדרוק פון שרעקלעכן טרויער. ביי קיינעם האָט ער נאָך נישט געזען אַזוי פיל זאָרגן. זי האָט אים גערופן צו זיך. אירע ליפּן האָבן געפּליסטערט זיין נאָמען. ער האָט זי נישט געהערט זאָגן „קאַספּער“, אָבער ער איז געווען זיכער, אַז דאָס זאָגט זי זיין נאָמען.

ער האָט זיך אויפגעוועקט מיט אַ פּנים, וואָס איז געווען באַנאָסן מיט טרערן. ער איז צוגעלאָפן צו דוימערן, אָט זיפצנדיק טרויעריק און אָט פרייליך:

— איך האָב געזען מיין מאַמע! זי האָט גערעדט מיט מיר!

דוימער האָט אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אויף די הענט און טרויעריק געענטפערט:

— קינד! גיב דיר נישט אָפּ קיין משוגענע חלומות. איך האָב דאָס דיר שוין לאַנג געוואָלט זאָגן. טוט דען קלוג אַזאַ איינער, וואָס אָנשטאָט צו פאַרשפּורן זיך מיט די ריחות און פאַרבן פון די בלומען אין זיין גאָרטן, מאַכט ער לעבער אין דער ערד און רייסט די וואָרצלען? און די טוסט אַזוי! פאַרשטע מיך: איך לאָמן

ניִשט דייַנע רעכט צו דער פאַרגאַנגענהייט. אָבער מיט דעם דאָזיקן
עניין פאַרנעמען זיך שוין קאָמפּעטענטערע, דערפאַרענערע פון דיר.
דער פּרעזעס פון טריבונאַל און דער בירגערמייסטער. און די
דאַרפסט קוקן — ניִשט אין דער טונקלקייט פון פאַרגאַנגענע זאַכן,
נאָר אין דעם... ליכט פון די קומענדיקע. טו מיר די טובה און
באַמי זיך צו פאַרגעסן דייַנע חלומות. „א חלום איז א ליגנער"
און ניִשט מער !...

קאַספּער האָט זיך געפילט שטאַרק געטראָפן. ווי נאָך קען
ער ניִשט גלויבן אין זייַנע חלומות ? צום ערשטן מאָל אין לעבן
איז זיין אינערליכע זיכערקייט געקומען אין קאָנפליקט מיט די
מיינונגען פון זיין געליבטן מייסטער. ער איז דערפון ניִשט געוואָרן
צופרידן. אדרבא, עס האָט אים אַרומגענומען א גרויסער אומעט.

רעליגיע, האָמעאָפּאַטיע, — וויזיטאַטאָרן
פֿון עלע ווײַטן

דער הײַיעריקער ווינטער האָט זיך פֿאַרשפּעטיקט. ערשט דעצעמבער זענען געפֿאַלן די ערשטע שנייען. די באַזילבערטע דעבער און בוימער האָבן פֿאַרוואָרזאַכט קאַספּערן. די ווײַסע שניי־עלער האָבן פֿאַר אים אויסגעזען ווי באַפֿליגלטע ווערעם, ביז ער האָט ניט דערזען, אַז זיי ווערן וואַסער אויף זײַן האַנט; ערשט דעמאָלט האָט ער פֿאַרשטאַנען, אַז זיי זענען ניט קיין „חיהלער".

— די ערד איז שיין, קאַספּער! — האָט פֿרוי דוימער געזאָגט.

— ניין! האָט ער געענטפֿערט, שאָקלענדיק דעם קאָפּ. דער ווינטער איז גראָ, און גראָ איז אַלץ, וואָס איז אַלט און קאַלט.

דוימער, גייענדיק אין דער שול, האָט קאַספּערן דערמאָנט, אַז ער זאָל ניט פֿאַרגעסן וועגן די הײַנטיקע רעט־לעקציעס. דערמאָנען אים איז געווען איבעריק. ער האָט ליב־געהאַט די לעקציעס, ער ואָט ליב געהאַט פֿערד. זיי האָבן אים אויפֿגעוויזן ענליך צו וואָלקנס, וואָס שפּאַנען אין הימל. אויף דוגערן האָט ער ניט איינמאָל געקוקט, ווי אויף דעם קלאַפּן פֿון פֿערדישע פֿאַר־קאָוועס אין גאַלאָפּ.

דער רעט־לערער איז געווען פֿאַרוואונדערט פֿון יונגלס געשיקטקייט.

— קוקט, ווי ער האַלט די צוים!... ווי שיין ער זיצט אין זאָטל. ווי שנעל ער האָט זיך צוגעוואוינט צו רײַטן. זאָל מיר

דער טײַוול געמען, אַז דערין שטעקט נישט אַ שטיקל פֿון אומרײַנע כּחות.

דאָס זעלבע, וואָס דער ראַטמײַסטער, האָבן געזאָגט נאָך אַ סך, זעענדיק, ווי קאַספּער האָט די פֿערד געלאָזט אין גאַלאָפּ, לאַכנדיק דערבײַ גליקלעך. ער האָט זיך גענומען די דרײַסטקייט צו גאַלאָפּירן שוין בעת דער ערשטער לעקציע... מיט יעדן טאָג איז ער בעסער געריטן.

אין הײַנטיקן טאָג, ווי שטענדיק, האָט אַ מחנה מענטשן אַרומגערינגלט די רײַטער. עטליכע קינדער האָבן פֿריילעך געטומלט מענטשן האָבן אַרויסגעקוקט פֿון די פֿענצטער. דער רײַטמײַסטער רומפּלער האָט זיך אויסגעדריקט: „זיי קוקן, ווי אויף אַ צירק-פֿאָרשטעלונג!“ ער האָט געשמיסן מיט דער שפּיץ-רוט קאַספּערס פֿערד און בײדע האָבן זיך אינגיכן געפֿונען ווײַט פֿון אָרט.

פֿאַר „יעקבס טויער“ האָט עמעץ אַ קול אַ געשריי-געטון:

— האַלאָ, ליבער הויזער! דו רײַטסט, ווי אַן אינדיאַנער. עס איז נישט צו גלויבן, אַז דו האָסט די דאָזיקע קונסט איבערגענומען פֿון ערליכן גאָרימבערגער.

קאַספּערס פּנים האָט געלויכטן אין פֿרייד. ער האָט נישט דערפֿילט דעם בײזן טאָן אין דעם קאָמפּלימענט. דעם ראַטמײַסטער האָט זיך פֿאַרגלוסט אַ שפּאַס צו טון פֿונם יונגערמאַן. אַזוי רעדט מען געוויינלעך מיט קינדער. ער האָט איבעריקנס, געוואָלט זען, צי יענער וועט זיך קענען אויף אַ שפּאַס.

— ווייסט וואָס, קאַספּערל! טרעף, פֿון וועמען איך האָב געקריגן אַ בריוו.

אין משך פֿון אַן אויגנבליק איז געקומען דער ענטפֿער:

— פֿון מײַן מאַמען!

דער ראַטמײַסטער איז געוואָרן עטוואָס פֿאַרזאָרגט. דעם יונגלס פּנים האָט געטראָגן אַן אויסדרוק פֿון אַזאַ פֿריילעכן ערנסט, אַז אים האָט זיך נישט געגלוסט חוזק מאַכן פֿון אים. צי זײַן חוזק איז אין וועסעניקס אויגן געווען צו ערנסט פֿאַרן יונגל, צי ער האָט נישט געוואָלט וויצלען זיך איבערן יונגל — גענוג, אַז ער

האָט געענטפֿערט, אויפֿהויבנדיק זיך אויף די שפּאָרן און קלאַפּנדיק קאַספּעין איבערן אַקסל:

— האָסט געטראָפֿן, יונגערמאַן, אָבער צום באַדויערן קען איך דיר מער נישט זאָגן דערפֿון, ווייל איך האָט געהאַט... צוליב דעם אומאָנגענעמלעכקייטן.

און ער איז מיט אימפּעט אַוועקגעפֿאָרן.

ווי אַ שטורעם איז דאָס יונגל אַריינגעפֿאַלן אין הויז. ער האָט אינגאַנצן געציטערט. דער שווייס האָט אים צוגעקלעפּט די האָר צום קאָפּ.

— דער הער ראַטמייסטער האָט געקריגן אַ בריוו פֿון מיין מאַמאַ! — האָט ער אויסגערופֿן, קלאַפּנדיק זיך אין די הענט. דוימער האָט זיך אומזיסט באַמיט צו איבערצייגן אים: ווערסעניק „האָט געטריבן חוזק“. דאָס יונגל האָט נישט געוואָלט עסן דאָס מיטיק, בעטנדיק, דער לערער זאָל גלייך מיט אים גיין צום ראַט־מייסטער. ער האָט זיך באַרואיקט ערשט דאַן, ווען דוימער האָט אים צוגעזאָגט, אַז נאָכמיטיק וועט ער אַליין גיין און אים ברענגען אַ ידיעה.

נאָכדעם, ווי דער לערער איז אַוועק, איז קאַספּער אַרויס פֿון עס־צימער.

— איך מוז זיין אַליין! — האָט ער דערקלערט אַנאַ און דער מוטער, וואָס האָבן זיך באַמיט אים צו באַרואיקן. ער איז געשטאַנען ביים פֿענצטער, געוואַרט, צענויפֿגעלייגט די הענט און שטיל גערעדט צו דער זון:

— „זונעלע, מאַך אַזוי, ס'זאָל זיין וואָר“. ער האָט קוים געאָטעמט.

דערווייל האָט דוימער געמוסרט דעם ראָטמיסטער פֿאַר דעם שפּאַס־טרייבן מיטן יונגל.

— איר פֿאַרטיידיקט זיך בחינום, אַז עס איז געווען חוזק! עס איז דאָ אַ ווייטאָקלעכער חוזק, פֿאַר וועלכן מען דאַרף זיך היטן. איך ווייס, אַז פֿאַרשידענע אַריסטאָקראַטישע ליידיק־גייער לאַכן פֿון מיר. איך האָב געקהערט, וואָס מען רעדט אין פֿרוי בעכאָלדס סאַלאָנען... אַז איך האָב געוואָרפֿן אַ כשופֿמאַכערס מאַנטל

אונטער קאָמפּערס פּיס, אָבער נישט געקוקט דערויף, זיצט ער אויפן אָרט". זאָל זיין אַזוי, איך בין נישט געקומען זיך פאַרטייִדיקן. און אויך איר קענט חוזק מאַכן פון מיר, וויפיל איר ווילט. אָבער איבער דעם יונגל, וואָס געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון מיר און פון הער מלוכה־ראַט, טאָרט איר נישט חוזקן. איך בעט דאָס צו געדענקן!

ער איז אַרויס אַן אויפגערעגטער. ער האָט זיך געשאַפן אַ נייעם שונא. צוריקקומענדיג האָט ער דערקלערט קאַספּערן, אַז דער ראַטמייסטער האָט „געזאָגט ליגנט".

— אָ! — האָט אויסגערופן דאָס יונגל, — דאָס איז זייער שלעכט... שלעכט!...

אַ צער האָט אים געשניטן ס'האַרץ. ער האָט נישט פאַרשטאַנען פאַרוואָס אַזאַ בכבודיקער הער האָט געזאָגט ליגנט אים, קאַספּערן, וועלכער האָט אים גאָר קיין בייז נישט געטון. אין זיין איינזאַמקייט האָט ער זיך גאַנצע שעהן פאַרנומען מיט דער האַרבער קשיא: פאַרוואָס האָט ער באַלד ניש טפאַרשטאַנען, אַז דער ראַטמייסטער זאָגט נישט דעם אמת? און פאַרוואָס האָט יענער געהאַט אַ פּנים פול מיט אויפריכטיקייט און אַזאַ לאַקערנדיקס, בעת ער האָט געזאָגט ליגנט?

נישט דאָס באַשעפטיקן זיך מיט די באַליבטע אריטמעטישע אויפגאַבן, נישט מיט שפּילן מיט מעלאָדיעס אויף דער האַרמאָניקע, וועלכע עס האָט געשענקט די „גוטע פרוי באַמבערג" — האָבן אים געגעבן רו. ער האָט געמוזט דעם עניון אויספרוון אויף זיך אַליין. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט פאַרן שפּיגל און אויסגערופן:

— עס איז אַ שנייִ־שטורעם!

דאָס איז נישט געווען אמת, ווייל די זון האָט געלויכטן. ער האָט געהערעכנט, אַז זי וועט פינצטער ווערן, אָדער זיין פּנים וועט אַנדערש ווערן... נישט דאָס ערשטע און נישט דאָס צווייטע זענען מקוים געוואָרן... אַה, ווי לייכט זאָגט זיך ליגנט?... ער איז געווען פאַרחידושט... און דאָס פּנים ענדערט זיך נישט?... דאָס איז געווען פאַר אים אַ שרעקלעכע אַנטדעקונג...

און אָוונט האָט דוימער געהאַט אַ נייע דאגה. ער האָט אהיימגעבראַכט דאָס וואָכנבלאַט: „קאַטוילישער אוצר", און וועלכן עס האָט זיך מיט גרויסע אותיות געפֿינען אַזאַ מין אָנ־פֿראַגע:

„פֿאַרוואָס באַקומט נישט דער נאָרימבערגער „געפֿינענער" קיין רעליגיעזן אונטערריכט?"

— טאַקע פֿאַרוואָס? — האָט אַנאַ געפֿרעגט מיט אַ קנאַפּן אינטערעס.

— וואָס הייסט? דאָס פֿרעגט מען אין אַ פּראָטעסטאַנטיש לאַנד? — האָט דער לערער געזאָגט מיט אַ ביטער געלעכטערל, — ווען מען וואָלט געוואוסט, וויפֿיל שרעק עס האָט אָנגעוואָרפֿן אויף קאַספּערן בלויז דער גלח, וואָס איז געקומען צו אים אין טורעם!... אָנשטאָט צו רעדן צו זיין האַרץ פֿון גאָטס גוטסקייט, האָבן זיי אָנגעהויבן דרשות מכח „גאָטס צאָרן". און זיי האָבן אים גענומען אַזוי שרעקן, ווי ער וואָלט שוין מאָרגן געדאַרפֿט גיין צו דער תליה... איך בין צופֿעליק אָנגעקומען און געבעטן די העררן, אַז זיי זאָלן דערווייל אויפֿהערן זייערע דרשות!

די אָנפֿראַגע פֿון „קאַטוילישן אוצר" האָט זיך פֿון איצט אָן איבערגעחזרט כמעט יעדן טאָג און זי איז אונטערגעשטיצט געוואָרן פֿון צייט צו צייט דורכן „פּראָטעסטאַנטישן רייכטום". דאָס האָט אַרויסגערופֿן אַן אומרואיקייט צווישן די אָנפֿירער פֿון מאַגיסטראַט. עס איז אַנטשטאַנען די פֿראַגע, צי קאַספּער איז בכלל געטויפֿט. נאָך לאַנגע וכּוחים איז געקומען צו אַן איינשטימיקן הסכּם, אַז צוליב זיכערקייט־וועגן דאַרף מען איבער קאַספּערן אַדורכפֿירן די שמד־צערעמאָניע.

עס איז נישט לייכט געווען אויסצוקלייבן: דעם קאַטוילישן, אָדער עוואַנגעלישן גלויבן? צוליב דעם, וואָס די קאַטוילישע גלחים האָבן געהאַט אַ קנאַפּערן איינפֿלוס אין דער שטאָט, האָט מען זיך אַנטשלאָסן צוצונעמען רוים אַ נשמה און זי איבערגעבן די פּאַסטאָרן, כאָטש זיי האָבן צווישן די אַריסטאָקראַטישע קרייזן נישט געהאַט קיין גרויסן אָנזען. לויטן בירגערמייסטערס רעקאָ־מענדאַציע האָט דוימער מסכּים געווען צו געבן קאַספּערן פֿאַ־

אַ רעליגיעָ=לערער דעם סאָלידן און פּלײטיקן קאַנדידאַט רעגוליין.

— איך בין נישט קיין פֿרומאַק! — האָט דער בירגערמײַסטער
געזאָגט, — אָבער איך מוז זאָרגן, אַז קאַספּער זאָל נישט אוים=
וואַקסן אַן אַ גאָט אין האַרצן, און אָן דרך=ארץ פֿאַר....

— איך טראַכט אויך וועגן דעם! — האָט דוימער געענט=
פֿערט אין אַ לעבהאַפֿטן טאָן.

— איך זאָג: אָן דרך ארץ פֿאַר'ן רבונו של עולם.

— איך פֿיל דאָ די ווירקונג פֿון פּליאַטקעס. עפּעס אַ קעלבין
האָט געזען קאַספּערן, ווען ער האָט זיך צוגעקוקט צו בלומען און
זי האָט אים געפֿרעגט:

—ווער האָט דאָס געמאַכט?

ער האָט איר געענטפֿערט:

— זיי זענען אַליין אויסגעוואַקסן.

דאָס מיידל האָט באַלד אַרויסגעלאָזט דעם קלאַנג, אַז קאַספּער
איז אַן אַטעאיסט.

— וואָס עס זאָל נישט זײַן, מען דאַרף אין אים אײַנפֿלאַנצן
דאָס געפֿיל פֿון אָפּהענגיקייט פֿון עפּעס העכערעס!

— איך טו עס אַליין און איך בין פֿון די רעזולטאַטן גענוג
צופֿרידן. אָבער אָט זענען נעכטן געקומען צוויי פּאַסטאָרן, איינער
פֿון פֿירט און דער צווייטער פֿון פֿאַרנבאַך, איינער — אַ דאַרער,
און דער צווייטער — אַ דיקער; זיי האָבן פֿאַריכט מײַן אַרבעט.
זיי האָבן מיך געבעטן, אַז איך זאָל זיי דערלויבן צו רעדן מיט
קאַספּערן. איך האָב דערלויבט. זיי האָבן גלײַך אָנגעהויבן מיט
אים אַ ויכוח וועגן דער אַלמעגלעכקייט פֿון רבונו של עולם, וועל=
כער האָט געמאַכט אַ וועלט פֿון גאָרנישט. קאַספּער האָט געבעטן,
מען זאָל אים גענוי דערציילן, ווי אַזוי גאָט האָט עס געמאַכט.
דערויף האָבן זיי גענומען קוקן אויף אים בייז, ווי אויפֿ'ן ערגסטן
געצנדינער. צום סוף זענען זיי אַוועק, איבערלאָזנדיק אין קאַס=
פּערן דעם אײַנדרוק, אַז זיי האָבן געחוזקט פֿון אים, אָדער זיי
האָבן פֿאַר אים געוואָלט שפּילן אַ קאָמעדיע.

— דממ... מען דאַרף אים דאָך אויסלערנען תּפֿלה טון צו
גאָט... די מאַכט פֿון תּפֿלה איז אַ גרויסע זאַך!...

— איך האב אים דאס אליין געזאגט, אבער ער האט מיר באלד געפרעגט: אויב איך בעט גאט, אז ער זאל אויסהיילן מיינע אויגן, צי וועט ער מיר הארכן? איך האב אים געענטפערט, אז עס מעגלעך „יא" און עס איז מעגלעך „ניין" — דאס איז אפהענגיק פון גאטס ווילן! ער האט זיך פארוואונדערט און געזאגט: אויב גאט איז א גוטער, דארף ער דעם מענטשנס אויגן מאכן נוצלעך — צו לעזן קלוגע ביכער. פארוואס זאל עס גאט ניט טון? — איך האב אים געענטפערט, אז גאט פרווט אמאל דעם מענטש מיט די שווערסטע ליידן. דאס האט אים ווידער שטארק טרויעריק געמאכט. ער האט געמיינט, אז איך דריק מיך שלעכט אויס וועגן גאט.

— יא, מען דארף א סוף מאכן צו דעם דאזיקן לייקענען און צווייפלען.

— ווי?... גאט וואוינט אין דער ברוסט פון מענטש. פארן עלנטן וואקסט ער ארויס פון זיינע ליידן, פון דער האפנונג און פון פחד, וואס רופט זיך גלויבן. אין אן אנדער הארץ וואקסט ער ארויס פון פרייד: ער געפינט זיך אין א שאפונגס־פראצעס. דאס, וואס איר רופט אן פאראויסבאשטימונג, איז אן אויפריכטיק צווייפלען פון דער אומבאוואוסטזיניקער נשמה. גיט די פלאנץ אזוי פיל ליכט, וויפיל זי דארפט — און איר וועט האבן גאט!

— דאס איז פילאזאפיע! דער ערד־ארבעטער מוז זיך רעכענען ניט בלויז מיטן גוטן וועטער, נאר אויך מיט די שטורעמס, ווען ער קלערט וועגן שניט... אבער גענוג דערמיט! דאס וויכטיקסטע איז דאס, וואס איר זענט מיט קאספערן קיינמאל ניט געווען אין דער קירכע.

— איך בין ניט געווען — אמת!

— אזוי... און צי וועט איר גארניט האבן קעגן דעם, אז איך זאל אים נעמען אויף א תפילה אין דער קירכע פון דער הייליקסטער יונג־פרוי?

— ניין, איך בין ניט קעגן דעם, מארגן איז זונטאג, איך וועל אים צו אייך שיקן א זייגער ניין.

אויב דער בורגערמייסטער האט גערעכנט, אז קאספער וועט

געפֿינענדיק זיך אין דער קירכע, בעסער ווערן, האָט ער געהאַט אַ טעות. דער יונגל, הערנדיק דעם גלח הויך רעדן, האָט זיך שטיל געפֿרעגט:

— וואָס זידלט זיך אַזוי דער דאָזיקער מענטש?

דער קרוציפֿיקס האָט אים איבערראַשט. ער האָט געמיינט, אַז ער זעט פֿאַרמאַטערטע לעבעדיקע מענטשן. דער קלאַנג פֿון אָרגל האָט פֿאַרטויבט זיינע אויערן, וועלכע זענען נישט צוגעוואוינט געווען צו מוזיקאַלישער האַרמאָניע, און דאָס אָטעמען פֿון דער געדיכטער מענטשן־מאַסע האָט דעם יונגל שיער נישט געבראַכט צום חלשן.

דער בירגערמייסטער איז אָבער ווייטער צוגעשטאַנען צו רעגולירן, ער זאָל קאַספּערן אָפֿטער פֿירן אין דער קירכע אַריין, נישט געקוקט אויף דעם יונגלס בפֿירושן אומווילן.

— גערולד! מען מוז צוגעוואוינען נאָטס באַשעפֿענישן.

— דאָס יונגל שטעלט זיך אָבער אַנטקעגן...

— אייער שלידוות איז צו צעברעכן דעם ווידערשטאַנד! — האָט דער בירגערמייסטער שטרענג באַמערקט.

ערלעכער, הילפֿלאָזער טעאָלאָגיע־קאַנדידאַט! דאָס איז געווען אַ יונגער מענטש וואָס האָט אייגנטלעך נישט געהאַט קיין יוגנט. זיין טעאָלאָגיש וויסן איז געווען אַזוי דין, ווי זיינע פֿיסעלעך. געטראָפֿן פֿון קאַספּערס אַ האָגל מיט פֿראַגן, האָט ער דאָס ענטפֿערן אָפּגעלייגט אויף צעמאָרגנס, כּדי צו קאָנען אַריינקוקן אין זיינע ביכער און נישט זינדיקן קעגן דעם קאַנאָן. זיין האָפֿנונג דערויף, אַז קאַספּער וועט ביז צעמאָרגנס פֿאַרגעסן עטלעכע פֿון זיינע געהערלעכע פֿראַגן, איז קיינמאָל נישט מקוים געוואָרן. ער האָט געהאָפֿט אין די תּשובֿות באַוואָפֿנען זיך מיט אַרגומענטן, אויפֿצווייזן, אַז גריבלען זיך אין זאַכן, וואָס זענען באַהאַלטן פֿאַר מענטשן דורך דער השגחה, איז אַ גרויסע עבֿירה.

קאַספּער איז געלאָפֿן צו דוימערן באַקלאָגן זיך אויף דעם רעליגיע־לערערס תּשובֿות. דוימער האָט אים דערקלערט, אַז עס זענען דאָ נישט אונטערגעזוכטע סודות, וואָס דער גרעסטער קאָפּ קען זיך מיט זיי קיין עצה נישט געבן. פֿאַר די, וואָס גלויבן אָבער

שטאַרק איז גאָט, ווערן די דאָזיקע טיפֿע סודות אויפֿגעקלערט.

— נעם, קאַספּער, דעם נאָנטסטן בײַשפּיל — האָט דוימער גערעדט — דײַן אײגענעם גורל. מיר אַלע פֿאַרשטײען ניש, פֿון וואַנען דו ביזט געקומען, ווער דו ביזט, און דאָך האָבן מיר די האָפֿנונג, אַז גאָטס חסד און אַלמעכטיקײט וועט אונז אַמאָל אויפֿלייזן דאָס רעטעניש.

— דאָס האָט מיך ניש גאָט אַרײַנגעוואָרפֿן אין קעלער, נאָר שלעכטע מענטשן האָבן עס געטון! — האָט קאַספּער געזאָגט, און מיט אַ הילפֿלאָזן צער האָט ער צוגעגעבן:

— דער הער קאַנדידאַט האָט מיר אַמאָל געזאָגט, אַז גאָט האָט דעם מענטש אַרײַנגעגעבן אַ ווילן צו טון שלעכטס, און אַ צווייט מאָל האָט ער מיר ווידער געזאָגט, אַז גאָט באַשטראָפֿט פֿאַר טון שלעכטס. ער האָט דאָס אַליין געקענט אויסמײַדן! איך פֿיל זיך פּשוט נאָך דער לעקציע נאַרישער ווי איך בין געווען...

אין אײנעם אַ מערץ־נאָכמיטיק איז דוימער געזעסן בײַם שרײַב־טיש אין אַ שטאַרק־געדריקטער שטימונג. ער האָט געקלערט דערפֿון, אַז „מען האָט אים אַרויסגעריסן קאַספּערן, אַז מען האָט אים צעפּליקט אויף שטיקלעך". אונטער דער ווירקונג פֿון די דאָזיקע שווערע געדאַנקען, האָט ער די לעצטע צײַט פֿאַרנאַכלעסיקט די אַרבעט פֿון אַרום דער בילדלעכער אַנטוויקלונג פֿון קאַספּערס נשמה. ער האָט איבערגעמישט די בלעטלעך פֿון קאַספּערס בריליאָן, אין וועלכן עס האָבן זיך געפֿינען באַמערקונגען, זובנדיק אומזיסט אַ ווײַטערדיקן פֿאָדעם.

פּלוצלונג איז ער איבערראַשט געוואָרן. אין צימער איז אַרײַנגעפֿאַלן די שוועסטער אין מאַנטל און הוט, גלײַך פֿון דער גאַס, און שוין אויף דער שוועל האָט זי גענומען פֿאַרשטיקט שרײַען:

— דו ווייסט?!.. דו ווייסט, וואָס מען רעדט וועגן קאַספּערן?

— באַרואיק זיך!... וואָס אַזוינס?

— אַז ער איז אַ זון פֿון אַ פֿירשט!

— וואָס? דאָס האָט נאָך געפֿעלט? — האָט ער אַ שמײכל־

נישטאָן.

— דו גלויבסט נישט? איך אויך נישט! אָבער עפּעס מוז שמעקן דערין, בחינם רעדן נישט מענטשן אַזוי.

— פּלוידערייען... אינטריגעס... לאָז זיי רעדן...

אין אַ האַלבער שעה שפּעטער האָט דוימער באַזוכט דעם נאַטשאַלניק פֿון וואָרמער אַרביוו, וועלכער איז געקומען פֿון אַנסבאַך. דער דאָזיקער קליינער, אײַנגעהויקערטער פּאַרשוין, וואָס האָט קיינמאָל נישט געלאַכט, איז געווען די רעכטע האַנט פֿון מיניסטאָרן-פּרעזעס, מיעג, און אַ פֿרײַנט פֿון באַראָן פֿייערבאַך, פֿון וועלכן ער האָט דוימערן געבראַכט גרויסן אַ ידיעה, אַז קאַספּערס ענין וועט גאָר אינגיכן געלעזט ווערן. אָן שום הקדמות האָט ער פֿאַרן לערער אַוועקגעלייגט אַ בראָשור מיט אַזאַ נאָמען:

„קאַספּער הויזער — אַ געענדיקטער שווינדלער. סטודיע פֿון בערלינער פּאָליציי-שעף מערקער“

וואָס איז דאָס? וואָס וויל דער מענטש? — האָט דוימער געעפֿנט אַ פּאָר גרויסע אויגן. דאָס קול האָט אים געציטערט פֿון איבעראַשונג.

— אַ מיאוסער פּאַמפֿלעט! — האָ טרער אַרביוויטש געענטפֿערט. — מען האָט דאָ צונויפֿגענומען אַלע מיאוסע באָבע-מעשיות, וואָס גייען אום אין דער שטאָט וועגן הויזערן. דער מחבר פֿאַרטיפֿט זיך אויף ענלעכע שווינדל-געשיכטעס, וועלכע האָבן די מענטשן פֿאַרדרייט די קעפּ, ווייל מען האָט זיי צו-שפּעט אויפֿגעדעקט. אויך אײַך, טײַערער פּראָפֿעסאָר, האָט מען פֿאַרדרייט.

— איך שטעל מיר פֿאָר — האָט דוימער געשריגן, קלאַפּנדיק מיט דער פֿויסט אין דער בראָשור — עס זיצט זיך אַ מענטשל פֿונדערווײַטנס, אַזש אין בערלין, ער ווייסט גאָרנישט און הער גאָרנישט... און וואָס ער דערוועגט זיך... אָ, דאָס שרײַט צום הימל אויף נקמה!... „אַ געענדיקטער שווינדלער“ — זייער גוט!... זאָל ער אַמאָל אַ קוק טון אין די אויגן פֿון דעם דאָזיקן מלאך! די אײַנציקע פֿרייד איז כאָטש דאָס, וואָס די דאָזיקע חזרים וועט קיינער

נישט לייענען!

— איר זענט זיך, פּוֹעה, פּראָפעסאָר! מען וועט די בראַ־שור רייסען פון די הענט.

— גוט! און איך וועל זי איבערלייענען. מאָרגן וועל איך בעטן דעם רעדאַקטאָר פון דער „מאָרגן־פאָסט“, צו ענטפערן יע־נעם פלוידער־זאַק. דער רעדאַקטאָר פיסטערלע האָט אַ שאַרפע פע־דער. ער וועט זיך מיט דעם מערקערן אַן עצה געבן!

— דאָס וועט זיין נישט דיפּלאָמאַטיש! — האָט וואורם קאַלט געזאָגט. — וואָס טויג דאָס שרייבעריי? איך מיין, אַז מען דאַרף טון אין דער שטיל... פּאַרזיכטיק, איך רעכן, אַז אויך באַראָן פייערבאַך וועט אייך ראָטן נישט צו באַגיין אַזאַ שריט.

— פּאַרזיכטיק?... דראָט דען עפּעס אַ געפאַר?

— איך ווייס נאָרנישט — האָט וואורם סודותדיק געזאָגט — מאָרגן וועל איך צו אייך קומען. איך וויל זען קאַספּערן.

ער איז שוין געווען אויף די טרעפּן, בעת דוימער האָט אים אונטערגעיאָגט און געפרעגט:

— צי ווייסט איר זיין אומצופרידן, אַז איר וועט ביי מיר טרעפן עטלעכע מענטשן, וועלכע איך האָב באַשטעלט אויף מאָרגן?

— ניין, נאָרנישט.

איבערלייענענדיק איז אַ האַלבער שעה די בראָשור איז דוימער, וועלכער האָט, צוליב דעם קאַמפּס־אָדער, וואָס האָט זיך אין אים געפינען, נישט אויסגעמיטן קיין עפנטלעכן סקאַנדאַל, אַריינגעפאַלן צום רעדאַקטאָר פיסטערלע. דער לעצטער האָט נישט אַדורכגעלאָזט די געלעגנהייט אויסצולאָדעווען זיין זשורנאַ־ליסטישע ביטערקייט און בייז־בלוטיקן טעמפּעראַמענט. ער האָט געלאָזט דערקלערן דוימערן, אַז ער וועט קומען צו אים צע־מאָרגנס אינדערפרי. דאָס האָט ער געטון, כדי צענויפצוזאַמלען מאַטעריאַל אויף צו ענטפערן.

דעם זעלבן אָוונט האָט אין דוימערס וואוינונג געהערשט אַ דערוואַרטונגס־שטימונג. קאַספּער איז געווען פאַרוואונדערט

דערפֿון, וואָס די שטוביקע האָבן אים אַרומגענומען מיט דורכדרינגלעכע, אויספֿאָרשנדיקע בליקן און אויפֿגעכאַפּט זיינע ענטפֿערס. און די דאָזיקע בליקן איז אָבער געלעגן מיטגעפֿיל; די שטימען האָבן האַרציק געקלונגען. ער האָט, ווי געווינטלעך, גענומען פֿאַרן שלאָף אַ ביכל פֿון דער ביבליאָטעק־שאַנק. לייענדיק האָט ער פֿריילעך אויסגעשריגן:

— וואָס פֿאַר אַ שיינע ווערטער!

„אַלץ האָט יעדע נאַכט צוגעדעקט אַ פֿינצטערניש,
דער מזרח רופֿט די זון אַרויס אויפֿן וואָר!"

— ווי הערלעך עס קלינגט! ווי קלוג עס איז! — האָט ער אויסגערופֿן אַן ענטציקטער.

ווען ער איז אַוועקגעגאַנגען, געזעגנענדיק זיי מיט אַ „גוט־נאַכט", האָבן אַלע דריי צווישן זיך גערעדט:

— עס איז אוממעגלעך נישט ליב צו האָבן דאָס דאָזיקע יונגל! ער לאַנגווייליקט זיך קיינמאָל נישט. ער וואַרפֿט זיך קיינמאָל קיינעם נישט אָן מיט קאַפּריזן פֿון לאַנגווייליקייט.

דער צונויפֿקום איז אַנדערן טאָג האָט געהאַט אַן עטוואָס סקאַנדאַליסטישן פֿאַרלויף. פֿיסטערלע, קומענדיק פֿריער, נישט געקוקט אויף דעם באַלעבאָס באַהאַלטענער אומצופֿרידנקייט, איז געזעסן אַזש ביז אָוונט, אַ פֿאַרמאַטערטער צוליבן וואַרטן אויף אַ שטאַרק־געלעזענעם ראָמאַניסט פֿון צפֿון־דייטשלאַנד, וועלכער האָט צוגעזאָגט צו קומען; אויף אַ פּראָפֿעסאָר פֿון דער אַקאַדעמיע אין לייפּציק און אויף דער באַראָנעסע האָלשטיין.

דער אַקאַדעמיקער, וועלכער האָט זיך געפֿונען אין נאָרמבערג, אויפֿן וועג קיין רוים, און דעריבער געהאַט אַ נאָמען פֿון אַ „באַרימטן רייזנדן", האָט גערעדט צו קאַספּערן, אויפֿהויבנדיק דעם קאָפּ, ווי פֿון אַ טורעם־הויכקייט.

— און דו האָסט דעריבער זיך באַוויזן צווישן אונדז פֿון אַן אָרט, וואו עס איז געווען פֿולשטענדיק פֿינצטער? — האָט ער געפֿרעגט אין אַ ווינציקן טאָן.

— פֿולשטענדיק פֿינצטער! — האָט קאַספּער נוטהאַרציק געענטפֿערט.

— און ווײַל מענטשן זענען אַזוי לײַכטגלויביק, אַז זיי זענען גרייט צו גלויבן אין אַלע נאַרישקייטן! אפֿילו אין דער פֿירשטלעכער אָפּשטאַמונג פֿון אונטערגעוואָרפֿענע קינדער.

דוימער האָט נישט אויסגעהאַלטן, ער איז עֶנדלעך אַרויס:

— וואָס גיט אײַך די רעכט צו חוזק אין מײַן הויז?

— דאָס, וואָלטאַט־מאַן, וואָס דאָס גאַנצע לאַנד שעפּט באָבע־מעשיות פֿון אײַער אינגיציאַטיוו... דער ערלעכער דײַטש איז שטענדיק אַ קרבן פֿון ליבע און אַוואַנטורעס אין קאַגליאָסטראָס סטיל. דאָס איז ווערט פֿאַראַכטונג!

— מיר מאַכן אײַך נישט קיין פֿאַרוואורפֿן! — האָט זיך אַרײַנגעמישט דער באַרימטער ראָמאַנען־שרײַבער, וועלגדיק שלום־מאַכן, — איר, הער דוימער, זענט, ווי אַנדערע, געפֿאַלן אַ קרבן פֿון לײַכטגלויביקייט. מיר ווייסן, אַז איר האָט עס געטון אין אַ גוטן גלויבן.

איצט האָט פֿיסטערלע געגעבן אַ אויסלאָז זײַן לײַדנשאַפֿט. קלאַפּנדיק מיט די פֿויסטן איבערן טיש, האָט ער געברומט:

— איך קען אײַך אַלע, וואָס איר שרײַבט: „דאָ שטעקט גאָרנישט, ווײַל מיר זעען גאָרנישט!“... און פֿאַרוואָס האָט די פֿרוי באַראָנעסע אַ סקעפּטישן שמייכל געטון, ווען מען האָט דערמאָנט דעם אונטערגעוואָרפֿענעם פֿירשטלעכע אָפּשטאַמונג?... צום טײַוול! געשעען ניט אונטער די קוליסן פֿון די „הויפֿן“ זאַכן, וועלכע מאַכן ציטערן ווען מען ברענגט זיי אַרויס אין ליכט פֿון טאָג?.. איז נישט געבליבן צווישן אונז כאָטש אַ טויט מענטשן, וועלכע געדענקן נאָך, ווי מען איז געגאַנגען מיט דער דרייסטער פֿרײַהייטס־פֿאָן דורך די פּאַלאַצן און די העלע פֿאַקעלן האָבן באַלויכטן די נעסטן פֿון ליגנט און שמוץ?!... צו וואָס זענט איר געקומען, פֿאַרלייקענער פֿון די לעבנס־אמתן?!

אַ דעמאַגאָג! — האָט די באַראָנעסע געשעפּטשעט. דעם ראָמאַנען־שרײַבער זענען די אויגן אַרויסגעקראָכן פֿון אונטער די לעפֿלער. דוימער האָט אַ הילפֿלאָזער אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, אַ גערירטער פֿון דעם רעדאַקטאָרס פֿאַרטיידיקונגס־ווערטער, נישט מיניגיקער, ווי פֿון דער באַשולדיקונג, וועלכע די געסט האָבן אויפֿ־

נעהאָיבן קענען אים. דער אַרלױוויסט וואָרעם האָט אָפּגעשטויסט קאַספּערס נײַגעריק פּנים, וועלכער האָט מיט אַן אָפֿן מויל זיך צוגעקוקט צו די מענטשן, נישט פֿאַרשטייענדיק קיין סך, וואָס מען האָט גערעדט. טובער האָט נערוועז געקלאַפּט מיט אַ פֿוס. דער אַקאַדעמיקער פֿון לײַפּציק האָט גענומען דעם הוט, מיט דער דעה צו גיין. ער האָט נאָך באַוויזן צוצוּוואַרפֿן:

— וואָס האָט מען זיך דערוואוסט? בלויז דאָס, אַז אין די פֿראַנקאַנישע וועלדער האָט זיך געפֿונען אַ יונגל — אַ נאַר, פֿרעמד אַלע קולטור־אוצרות, נישט קענענדיק אַפֿילו רעדן, פֿירט ער פֿאַר דער גאַנצער קלוגער מענטשן בלויז דערמיט, וואָס אַלץ דאַכט זיך אים אויס צו זײַן אַ נײַעס... דאָס איז אַ באַשעפֿעניש, וואָס איז ווערט אונזער רחמנות, אַ מין אומזיניקע בריאה, טעמפּ און פֿלאַך פֿון אַלע זײַטן!

צום גליק האָט אַ געקלאַפּערײַ פֿון אַ קאַרעטע אונטערן פֿענצטער אַ סוף געמאַכט צו דער אָנגעשטרענגטער סיטואַציע. באַלד האָט זיך באַוויזן אויף דער שוועל דער ראַט פֿײַערבאַך אין זײַן אײגענער פּערזאָן. זײַן מיליטערישע, אויסגעשטײַפֿטע פֿיגור, דער בליק פֿון אַ פֿעלד־מאַרשאַל אין ציוויל־קליידונג, דער מיליטערישער קרייַץ אויף דער מוסקולירטער ברוסט (ער האָט באַזיצט נאָך אַ סך אָרדענס, נאָר צוליב באַשיידנקייט האָט ער נישט אַלע געטראָגן), דער ערנסטער אויסדרוק אַרום מויל, דאָס פֿײַער אין די אויגן, וואָס האָבן דערציילט פֿון אַ לײַדנשאַפֿטלעכן, מאַכט־האָבנדיקן מענטש — דאָס אַלץ האָט צווישן די אָנוועזנדיקע אַרויסגערופֿן דרך־ארץ. ווי אַ מענטש וואָס האָט צו זײַן דיספּאָזיציע נישט קיין סך צײַט, האָט ער כּמעט אויף דער שוועל צוגעוואָרפֿן לאַקאָנישע ווערטער:

— גוט, הער וואָרעם, וואָס איך טרעף אײַך דאָ. מיר וועלן באַלד אַ שמועס־טון!

אָבער איידער בײדע זענען, נאָך דער דערלויבניש פֿון באַלעבאָס, אַרײַן אין קאַבינעט, איז קאַספּער צוגעלאָפֿן צום באַראָן פֿײַערבאַך און אויסגעצויגן צו אים די האַנט, וואָס דער לעצטער האָט זי לאַנג געדריקט. דאָס יונגל האָט נאָך געדענקט די וואַרעמע,

טרוקענע, האַרציקע האַנט פֿון באַרימטן מאַן פֿון דער צײַט, װען ער האָט גערעדט מיט אים אין טורעם; נישט אײנמאָל האָט ער זיך דערמאָנט אָן איר — װען ער האָט באַרירט אַזױ פֿיל אַנדערע אומאָנגענעמע הענט!

די געסט, די סקעפּטיקער, זענען געװען איבעראַשט פֿון דער דאָזיקער האַרציקער באַגריסונג. זײ האָבן שנעל געזעגנט דעם באַלעבאָס, איבערבעטנדיק אים פֿאַר זײער אומטאַקטישקײט. דער װיזיט פֿון טריבונאַל־פּרעזעס האָט אַרױסגערופֿן אַ אַנדערע באַציאונג צו רױמערס פּופּיל.

— עפּעס מוז דערגײן שטעקן! — האָבן גערעדט זײערע אױגן. פֿיסטערלע האָט זיך דערװײטערט מיט אַ טריאומפֿירנדיקער מינע. עס איז איבערגעבליבן בלױז טולער.

באַלד זענען פֿײערבאַך און װאָרם צוריקגעקומען פֿון קאַבינעט. דער ערשטער האָט מילד אָנגענומען קאַספּערן פֿאַר דער גאָמבע און אָװעקגעבױגן זײַן קאָפּ. דער צװײטער האָט מיט אַ לאָמפּ באַלױכטן דעם יונגלס פּנים. פֿײערבאַך האָט זיך דערין לאַנג אײַנגעקוקט און געשעפּטשעט צו װאָרמען:

— עס איז נישטאָ קײן ספֿק... די זעלבע שטריכן!

ער איז געשטאַנען פֿאַרטראַכט בײַם פֿענצטער און שטיל איבערגעחזרט צו זיך אַלײן:

— די שטריכן און די חלומות... די שטריכן און די חלומות... יאָ, דאָס זענען צװײ װיכטיקע באַװײַזן!...

מיט אײנמאָל האָט ער זיך געװענדעט צום באַלעבאָס, װאָס איז געשטאַנען און געשװיגן, דערװאַרטנדיק עפּעס:

— האָט אים נישט געשאַדט די דיעטע־ענדערונג אױף פֿלײשיקע זאַכן?

— עס דאַכט זיך מיר, אַז ער טראָגט עטװאָס שװער איבער... ה! עס װאָלט אים נישט אינגאַנצן גרינג געװען... איך האָב מיך צוגעפּאַסט צו דעם הער פּרעזעסעס אָנװײַזונגען און גיב אים אַ נאָרמאַלע דערנערונג... פֿאַר דער מענטשלעכער געזעלשאַפֿט. איך האָב באַמערקט, אַז אין טאָג, װען ער האָט צום ערשטן מאָל פֿאַרזוכט פֿלײש, האָט דער הונט, װעלכער איז צו אים שטענדיק געװען

צערטלעך, אָנגעהויבן בייז צו בילן אויף אים... ווי ער בילט אויף זיינע הויף־חברים... ער האָט זיך אפילו געוואָרפֿן אויף אים!...

דער טריבונאַל־פּרעזעס האָט אַ שמייכל געטון:

— נו, דאָס איז בלויז אַ הונט... נישט מער... זאָלן דאָס כאָטש מענטשן נישט טון!.. אָבער איך דערלויב מיר, הער דוימער, אויפמערקזאַם צו מאַכן, אַז איך בין נישט צופֿרידן פֿון די צאָלרייכע עקספּערימענטן, וועלכע איר האָט אויסגעפֿירט אויפֿן יונגל. איר היילט אים זיין קראַנקהייט מיט האָמאָעפּאַטישע מיטלען. צו וואָס טויג עס?... ער האָט אַ דעליקאַטן אָרגאַניזם, וואָס ווערט אַ תל פֿון אַזעלכע מיטלען. די יוגנט אַליין וועט בייקומען די קראַנקהייט.

— איך בין פֿאַרוואונדערט צוליבן פֿאָרוואורף פֿון הער פּרעזעס! — האָט דוימער געענטפֿערט מיט אַ באַליידיקטן טאָן אין קול — „סימילאַ סימיליבוס“ — דער דאָזיקער יסוד פֿון דער האָמאָעפּאַטיע ווייזט מיר אוים צו זיין אויסערגעוויינטלעך קלוג. איבעריקנס האַנדלט עס זיך וועגן זייער קליינע דאָזעס, וואָס זייער ווירקונג ווייזט זיך ערשט נאָך אַ לענגערער צייט... אָט דאַריבער טאַקע בין איך אָנגעקומען צו האָמאָעפּאַטיע...

— גענוג דערמיט, ליבער הער דוימער. איך האָף, אַז אינגיכן וועט די פֿינצטערניש, וואָס האָט זיך אויסגעשפּרייט אַרום קאַספּער הויזערן, פֿלאַצן. די מענטשן וועלן מוזן אָנערקענען אייערע פֿאַרדינסטן, כאָטש איר וועט האָבן געמאַכט געוויסע פֿעלערן אין דער קוראַציע־מעטאָדע.

דאָס האָט געקלונגען פֿייערלעך.

און דאָך איז דוימער, נאָכדעם ווי דער גאַסט איז אַוועקגעגאַנגען, אַריינגעפֿאַלן אין אַ ביטערער שטימונג. מען באַהאַנדלט אים ווי אַ „שילער“, ווען מען מאַכט פֿאָרוואורפֿן. אַז זיין ווילן איז אים געקומען אויפֿן געדאַנק:

— האָט זיך געלוינט דעם ענין פֿון עפּעס אַ געפֿונענעם צו מאַכן פֿאַר מיין אייגענעם? וואָלט נישט בעסער געווען איבערצולאָזן אים אין זיין איינזאַמקייט ביי זיין פֿריערדיקער באַשעפֿטיקונג?

ער האָט זיך נישט געקאָנט אָפּוואונדערן דערפֿון, וואָס מענטשן

אונטערעסירן זיך אַזוי שטאַרק, צי הויזער שטאַמט פֿון פּויערים, צי פֿון פֿירשטן. און אויב ער שטאַמט פֿון פֿירשטן — איז עס נישט אַלץ איינס? עס גייט דאָך דאָ וועגן אַ ריינער מענטשלעכער נשמה און גאָרנישט מער!

אַ נייער בליץ איז אים אַדורך אין מוח:

אפֿשר האָב איך מיך צופֿיל אַריינגעלאָזט אין אַ געלדן ווינקל פֿון דער פֿילאָזאָפֿיע? איך האָב אויפֿגעהערט צו פֿאַרשטיין די שטים פֿון דער עפֿנטלעכער מיינונג, וואָס מאַכט אונטערשיידן צווישן מענטש פֿון גייסט — אַ זייער ווילדע זאַך פֿאַר מיר, — און מענטשן פֿון שטויב, און זוכט אין שטויב אונטערשיידן פֿון איכות!...

נישט אָן טרויער האָט ער זיך ענדלעך אונטערגעגעבן דעם געדאַנק, אַז מען דאַרף זיך אונטערוואַרפֿן דעם געשמאַק פֿון דער מאַסע, וואָס וויל דוקא האָבן אַ קעניגלעכע לעגענדע, און אַפֿילו פֿאַרמעגלעכע מענטשן, ווי פֿייערבאַך, זענען געגאַנגען מיט דעם וועג, פּרובירנדיק אויפֿלעזן דאָס רעטעניש מיטן נאָמען „קאַספּער הויזער". דאָ איז דאַמאָלט געשטאַנען דער וועג־ווייזער...

דוימער פּרוּווט די מעטאַפּיזים

דער פּראָצעס פֿון אַפּעלאַציע־טריבונאַל איז געבליבן אין נאָרימבערג אַ גאַנצע וואָך. צוליב דעם, וואָס דאָס זעען דעם פֿרי־צײַטיק־געעלטערטן מלוכה־מאַן אין דער געזעלשאַפֿט פֿון אַ דעלי־קאַטן יונגערמאַן האָט אויף דער גאַס אַרויסגערופֿן אַ צוזאַמענלויף, און ווײַל פֿון אַ געוויסן טאָג אָן איז זיי נאָכגעגאַנגען עפּעס אַ פֿאַרדעכטיקער פּאַרשוין — האָט זיך פֿײַערבאַך אָפּגעזאָגט פֿון די שפּאַצירן מיט קאַספּערן. ער האָט אים געזען בײַ דוימערן, אָדער בײַ זיך אין האָטעל.

דעם יונגלס נאַאיווע פּלאַפּלערײַ האָט דערפֿרײט דאָס האַרץ פֿון דאָזיקן אײדעלן מענטש. צײַטנווײַז איז דאָס יונגל אַרײַנגעפֿאַלן אין אַ שווײַגן, האָט פֿאַרלוירן די געוויינטלעכע זעלבסט־זיכערקייט און איז געווען טרויעריק, נישט קענענדיק דערקלערן די סיבות פֿון זײַן שטימונג.

פֿײַערבאַך האָט אין אַ בריוו צו אַ פֿרײַנדין דערמאָנט אין שייכות דערמיט:

„דער בליק פֿון יונגל פֿאַרמאָגט די קלאָרקייט פֿון ריינעם הימל — פֿאַרן זון־אונטערגאַנג. איך האָב אַמאָל דעם אײַנדרוק, אַז דער וואָגן פֿון זײַן גורל, וואָס איז אַזוי שנעל געפֿאָרן, האָט זיך מיט אײנמאָל אָפּגעשטעלט. זײַן בליק ווענדעט זיך דערוואַרטנדיק אין דער געגנוואַרט, און וועלכער עס געפֿינט זיך דער סוד פֿון די לײַדן, וואָס ער האָט אַדורכגעמאַכט. אַן אומדורכדרינגלעכער רעטעניש האָט אים פֿאַרהאַלטן אין גאַנג. איך בין אויפֿן וועג דאָס רעטעניש צו לייזן. אָבער איך האָב מורא, אַז איך וועל קומען צום ברעג פֿון עפּעס אַ גרויזאַמען תהום, וואו מען

וועט זיך מוזן אָנפֿאַרטרויען די געמער, ווײַל מען וועט זיך מוזן פֿאַרמעסטן מיט דעם שלעכטן ווילן פֿון די מענטשן, פֿאַר וועלכע עס איז נישט פֿאַרהאַן קיין אמת און קיין געוויסן!"

איינמאָל האָט קאַספּער געטראָפֿן אַנאַן לייענען די בראָשור פֿון פּאָליציי־שעף מערקער. ווען ער איז אַרײַנגעקומען, האָט זי שנעל באַהאַלטן דאָס ביכל. אויף זײַן פֿראַגע: „וואָס באַהאַלט־סטו?" — האָט זי געענטפֿערט מיט אַ זיפֿץ:

— אַך, קאַספּער, ווי מענטשן זענען שלעכט!

ער האָט אַ שמייכל געטון. אַ כאַראַקטעריסטישער שטריך פֿון זײַן כאַראַקטער איז געווען דאָס, וואָס „ער האָט נישט שטאַרק געהאַלטן פֿון די מיינונגען פֿון פֿרויען". עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז זיי „עסן זיך אויבער מיט זיסיקייטן, נייען עפּעס שטענדיק, כּדי זיך צו צירן, און פּלוידערן צווישן זיך אָן אַ מאָס". אויפֿן פֿאַרוואורף פֿון פֿרוי דוימער, צוליב דעם דאָזיקן אורטייל, וואָס ער האָט הויך אַרויסגעזאָגט, האָט קאַספּער זיך פֿאַרטיידיקט:

— דו ביזט נישט קיין פֿרוי — דו ביזט אַ מאַמע! דאָס איז עפּעס אַנדערש!....

עס האָט געטראָפֿן, אַז אַמאָל איז ער מיטגעלאָפֿן מיט עפּעס אַ ווילדע חברה נאָך אַן אַמאַזאָנקע. ער איז אַוועק אינמיטן וועג, שעמענדיק זיך פֿאַרן פֿאַרוואורף, וואָס מען וועט אים מאַכן, אַז ער יאָגט זיך נאָך פֿרויען, ווי אַלע אַנדערע.

אַנאַ האָט אים דערמאָנט, אַז די פֿרוי פֿון ראַט בעכהאָלד האָט אים פֿאַרבעטן אויפֿן הײַנטיקן אָוונט.

— אַזעלכע איינפֿלוסרײַכע מענטשן טאָר מען נישט באַליי־דיקן מיט גרינגשעצן זייערע אײַנלאַדונגען — האָט זי צוגעגעבן — דער ברודער האָט געזאָגט, אַז דו זאָלסט בלײַבן אין דער היים און וואַרטן אויף אים. ער וועט גיין מיט דיר.

— פּרעזעס פֿײַערבאַך איז פֿריער! — האָט ער געענטפֿערט און אַוועק אין האָטעל.

ער האָט געטראָפֿן זײַן אַפּוטרופּס פֿאַרזונקען אין טרויעריקע מחשבות. אָננעמענדיק קאַספּערן פֿאַר דער האַנט, האָט ער צו אים ווייד געזאָגט:

— איך מוז מאָרגן צוריקפאָרן קיין אַנסבאַר. איך וואָלט געוואָלט, אַז דו זאָלסט מיר שרייבן וועגן זיך. אָבער איך וויל ניט, אַז די קאָרעספּאָנדענץ זאָל ווערן פאַר דיר שווער, ווי אַ צוואַנג זיך מתודה צו זיין. אָט האָסטו אַ העפט: פאַרשרייב אין אים, ווען דו האָסט שטימונג, אַלץ, וואָס פאַרנעמט דיך... שרייב אויפריכטיק, ווי דעם בעסטן גוטן פריינט... ווי צו אַ מאַמען. דו וועסט מיר אַמאָל דערלויבן דאָס העפט איבערצולייענען...

ער האָט אים געגעבן אַ אַלבום איינגעבונדן אין סאַפיאַן־לעדער מיט גאָלדענע בריגן. אויף דעם ערשטן בלעטל, אונטער זיין בילד, האָט ער געשריבן אַ מאָטאָ: „ווער עס ליבט יעדע שעה, ליבט גאָט!" קאַספּער איז געווען אַנטציקט פון אַלבום, פון פּאָרטרעט און פון דעם מאָטאָ. ער האָט פייערבאַלן געקושט די הענט.

אינדערפרי האָט דער דינער געבראַכט אַ טעלעגראַמע. דער פּרעזעס האָט געזאָגט:

— קאַספּער איך מוז באַלד פאָרן...

זיי זענען אַוועק צוזאַמען. דער פּרעזעס איז אַריין אין אַ קאַ־רעטע. ער האָט קאַספּערן דערלאַנגט די האַנט ביים געזעגענען זיך. דעם יונגל האָט פּלוצלינג אַרומגענומען דער אָטעם פון דער אומבאַגרענעצטער ווייטקייט. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף די וואָלקנס, וואָס האָבן זיך געשלעפּט אין הימל, און געזאָגט צום אָפּפאָרנדיקן מיט אַ שטילן זיפץ:

— ווי איך וואָלט וועלן פאָרן מיט אייך!

— עי, עי, קאַספּער! — האָט אים דער אַלטער פריינט געדראָט מיט אַ פינגער אין שפּאַס — וואָלסטו פאַרלאָזט דיין מייסטער און זיין פאַמיליע?!... אַזאַ דאַנקבאַר האַרץ האָסטו? און וואוהין וואָלסטו וועלן פאָרן?

— זיי זענען אַלע גוט צו מיר, אָבער...— האָט ער געצווייפלט.

— זאָג, וואָס אָבער, קאַספּער!

— איך וויל צו דער... מאַמען!

ווען קאַספּער איז צוריקגעגאַנגען דורך די לייזיקע שטאָטישע פּלעצער, האָט אים דאָס האַרץ גענומען האַסטיק שלאָגן. אַ מענטש,

איינגעהילט אין אַ מאַנטל. מיט אַ פּנים, וואָס קאַספּער האָט צוליב דער פינצטערניש נישט געקאָנט זען, האָט גענומען צו אים ווינקען מיט אַ פינגער. נישט געקוקט אויפן שרעק אין קאַספּער, ווי געטריבן פון עפּעס, צוגעגאַנגען צו אים. דער אומבאַקאַנטער האָט אים געפירט אין דער ריכטונג פון דער פּאַרק־אַלייע, וואו עס איז געווען נאָך פינצטערער: עס האָבן דאָ שוואַך געלויכטן עטלעכע לאַמטערנעס מיט אַ געלבלעך־מאַטן פלאַם. דאָס יונגל איז אָבער דאָרט געגאַנגען, ווי צוגעצויגן דורך דעם געהיימנישפולן מענטש. עס איז נישט באַקאַנט, וואָס עס וואָלט געשען, ווען אין דער זעלבער רגע וואָלטן נישט אַרויסגעקומען פון דער שכנותדיקער שענק אַ חבֿרה האַלב־שיכורע יונגעלייט, וועלכע האָבן אַרומגערינגלט קאַספּערן און גענומען פון אים חוזק מאַכן.

ווערזעענדיק מענטשן איז דער אומבאַקאַנטער אַוועק צווישן די ביימלעך און פאַרשוווּנדן. קאַספּער האָט זיך מיט שוועריקייט אַרויסגעריסן פון דער שבירער כאַליאַסטרע און, צוקומענדיק צו דער בריק, האָט ער גענומען לויפן און קוים־כאַפּנדיק דעם אָטעם אָנגעקומען צום אינדזל, וואו עס איז געשטאַנען דוימערס הייזל.

דער לערער האָט, נישט גלייבנדיק, אויסגעהערט קאַספּערס דערציילונג וועגן דעם אומבאַקאַנטן מענטש אין ברייטן מאַנטל, וואָס האָט אים צוגעצויגן, מאַכנדיק מיט די פינגער.

— דאָס האָט דיין הייסע פאַנטאַזיע באַשאַפן אַ געשטאַלט פון אַ „אומבאַקאַנטן כשוף־מאַכער“.

— ניין!... ניין!... איך בין צוגעקומען צו אים נאָענט... איך האָב אַפילו געזען זיינע געלע ציין...

— גוט! גוט! אָבער גיי און טו זיך איבער... עס איז די העכסטע צייט. פרוי בעכאָלד וואַרט.

עס איז אַדורך אַ האַלבע שעה. דער אומגעדולדיקער דוימער איז אַוועק אין יונגלס שלאָף־צימער, וואָס האָט זיך געפונען אין דער הויך, אויף די שטאָק. ער איז געווען פאַרוואונדערט. ער האָט אים געטראָפן אין אָוונט־קליידונג, אָבער... שלאָפנדיק געשמאַק אין בעט. ער האָט אים אַ צי געטון פאַרן אָרעם. דאָס יונגל איז געשלאָפן ווי אַ דערהרגעטער. דוימער איז אַראָפּ אונטן.

— דו ווייסט, אַנאַ, עס גלוסט זיך מיר נישט אויפֿוועקן דאָס יונגל. דאַרף דען די מענטשלעכע נייגעריקייט טריאומפֿירן איבער אונזער פֿריהייט־נאַטור? גיי אַליין צו פֿרוי בעכאָלד און בעט זי שטאַרק איבער דערפֿאַר, וואָס מיר קומען נישט.

צופֿרידן פֿון דעם דאָזיקן באַשלוס האָט ער זיך פֿאַרטיפֿט אין לייענען. אין בערך דריי פֿירטל שעה אַרום איז אַנאַ צוריקגעקומען און צוזאַמען מיט איר... די פֿרוי ראַט בעכאָלד. איר קלייד, דער לעצטער אויסדרוק פֿון דער פֿאַראייניקונג פֿון פּראָווינציאָנעלן געשמאַק מיט דער פּאַריזער מאָדע, האָט גערוישט און קאַפּיגעט. דוימער האָט זיך פֿאַרנויגט, זיך קרומענדיק.

— ליבער פּראָפֿעסאָר! פֿאַרוואָס קומט אונז אַזאַ רעה? מיר וואַרטן אַלע צו זען קאַספּערן. איר זעט, איך האָב פֿאַרלאָזט די געסט, כּדי דאָ צו קומען נאָך אייך און נאָך קאַספּערן. נו, אָן תּירוצים! איך אָנערקען נישט קיין תּירוצים!

— אָבער ער שלאָפֿט דאָך!

— נאָם דע דיע!... דאַרף מען אויפֿוועקן דאָס ליבע קעצל? מאַרש! מאַרש, פּראָפֿעסאָר! פֿירט מיך צו אים.

ווען זיי זענען ביידע געשטאַנען נעבן שלאָפֿנדיקן, האָט דער פֿרוי בעכאָלד אויף אַ וויל אַרומגענומען אַ רחמנות:

— ווי זיס דאָס מלאָכל שלאָפֿט!

— דער שלאָף איז אַ הייליקייט! — האָט דוימער פֿייער־לעך געזאָגט. ווערט איר באַשטיין, מען זאָל דאָס יונגל איבערוועקן?

— אַה, יאָ, פּראָפֿעסאָר!... וועקט אים אויף!... איך וועל אים דערפֿאַר שענקען עפּעס אַ שיינע זאַך.

דוימער האָט דאָס יונגל אויפֿגעוועקט. כּדי אויסצוניכטערן זיך, האָט ער אים געגעבן אַ גלאָז וואַסער. פֿרוי בעכאָלד האָט געזאָגט אויף פֿראַנצויזיש:

— פּאַוור דיאַבל! — און אים אַ צי געטון פֿאַר דער האַנט...

— איך וויל צו דער דאָזיקער פֿרוי נישט גיין! — האָט קאַספּער זיך אָנגערופֿן.

דוימער האָט אים געמאַכט אַ שאַרפֿן פֿאָרוואורף.

— בעט תּיכּף איבער די פֿרוי. עס וואָלט געווען זייער

שלעפּט, ווען יעדערער פֿון אונז וואָלט געוואָלט זײַן אַ האַר פֿון זײַנע טאַטן און קאַפּריזן און זיך באַפֿרײַט פֿון די פֿליכטן לגבי זײַנע נאָענטע. דעמאָלט וואָלטן אַלע געווען הילפֿלאָז און לעבן!

קאַספּער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן מיט חרטה, ווי אַ זינדיקער. דער פֿרוי בעכאָלד האָט די גאַנצע סצענע שטאַרק געווײַלט.

אינגיכן האָבן זיי זיך געפֿינען אין די באַלויכטענע סאַלאָנען פֿון ראַט בעכאָלד. קאַספּער האָט געמוזט דורכמאַכן דעם געווינטלעכן עקזאַמען. ער האָט געענטפֿערט מיט פּחד אויף די פֿראַגן פֿון די געסט. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז אַלע וואָלטן געמעגט האָבן אַ טאָפּלטן זין. ער האָט נישט פֿאַרשטאַנען די קליידונג, די שמייכלען, די מינען פֿון אַלעמען, דעם געזעלשאַפֿטלעכן טומל. ער האָט נישט געוואוסט, וואָס די מענטשן ווילן פֿון אים האָבן. צום סוף האָט ער זיך אַליין נישט פֿאַרשטאַנען.

דוימער האָט אויך איבערגעלעבט אַ שווערע מינוט. עס האָט זיך דאָ געפֿינען איין גאַסט, וואָס פֿון זײַן אָנוועזנהייט איז די פֿרוי ראַט געווען צופֿרידן. מען האָט געשמועסט, אַז דאָס איז אַ גרויסער דיפּלאָמאַט, וואָס האָט זיך אָפּגעשטעלט אין נאָרימבערג אויף זײַן רייזע מיט אַ וויכטיק שליחות אויף דעם מזרח. ער האָט געהערט פֿון קאַספּערן און האָט זיך שטאַרק פֿאַראינטערעסירט מיט זײַן פּערזאָן, אַנטקעגנשטעלנדיק זיך די, וואָס האָבן באַגאַטעליזירט דאָס גאַנצע רעטעניש. אייגנטלעך צוליב אים האָט פֿרוי בעכאָלד געבראַנגט קאַספּערן יענעם אָוונט. מיר וועלן דערמאָנען, אַז פּיסטערלע, וועלכע איז אין פּרינציפּ געווען אַן אָפּאָנענט, האָט אײַנגערוימט דוימערן אין אויער, אַז לויט זײַן מיינונג איז דער דיפּלאָמאַט נישט קיין אַנדערער, ווי אַ פֿאַרשטעלטער שפּיאָן פֿון אַ פֿרעמדער מלוכה.

דער אויסלענדישער גאַסטע האָט אָבער מיט דער העפֿלעכקייט פֿון זײַנע מאַניערן, מיט דעם געשיקטן רעדן און ערנסט, מיט וועלכן ער האָט טראַקטירט דאָס רעטעניש קאַספּער האויזער, שטאַרק אויסגענומען בײַ דוימערן. ער האָט זיך אָוועקגעזעצט ערגעץ אין אַווינקל פֿון סאַלאָן. דער לערער האָט זיך צערערט

...ר האָט דערציילט דעם נייעם באַקאַנטן וועגן דער היינטיקער געשיכטע, וואָס האָט פּאַסירט מיטן יונגל — וועגן דעם געשטאַלט אין ברייטן מאַנטל, וואָס האָט אים צוגעצויגן צו זיך; דוימער האָט עס אויסגעטייטשט מיט זיין צו שטאַרק־אַנטוויקלטער פֿאַנטאַזיע.

— ס'קען זיין, אַז דאָס יונגל האָט זיך נישט טועה געווען! — האָט דער דיפּלאָמאַט פֿאַרזיכטיק באַמערקט. מעגלעך, אַז עס שפּילט זיך דאָ עפּעס אָפּ, וואָס האָט אַ שייכות צו זיין פֿאַרגאַנגענהייט. איר אַליין האָט דאָך, ווי איך האָב געהערט, ערשט נישט לאַנג באַקומען אַ וואָרנונגס־בריוו.

דוימערן איז די באַמערקונג אַריין אין קאָפּ. דער דיפּלאָמאַט האָט ווייטער גערעדט, ווי ער וואָלט זיך געשפּילט מיט די געדאַנקען, אָן באַזונדערן אַקצענט אויף די ווערטער:

— איר דאַרפֿט זיך, פּראָפֿעסאָר, צוגעוווינען צו דעם, אַז אין דעם שפּיל זענען פֿאַרמישט עפּעס געהיימניספֿולע כּחות, וואָס שרעקן זיך פֿאַר גאָרנישט, כּדי... צו שטערן אייערע אויספֿאָרשונגען אַרום קאַספּערס פֿאַרגאַנגענהייט. דערווייל לאָזן זיי זיך באַגנוגענען דערמיט, וואָס זיי ציִען די שנורן אונטער די קוליסן, וועלכע ליגן באַהאַלטן אין דער טונקלקייט.

דוימערן האָט אַרומגענומען אַ שוידער. דער דיפּלאָמאַט האָט גערעדט וואָס אַמאָל מער פֿאַרטרוילעכער:

— איך מיין, אַז יענע כּחות זענען נישט צופֿרידן פֿון דער פּלוידערייַ — אַפֿילו פֿון דער שריפֿטלעכער, — וואָס ווערט אַזוי שטאַרק געפֿירט אין דער ברייטער וועלט אַרום דעם רעטעניש פֿון קאַספּער חויזער. זיי דעמאַסקירן קיינעם נישט, אָדער זיי ווילן אויך נישט דעמאַסקירט ווערן. זיי מיינען, אַז דער פֿיליסטער האָט גענוג פֿרייהייט אין זיין וואוין־אָרט, און ער טוט צופֿיל אויפֿהייבן דעם קאָפּ, קוקנדיק אַרויף אין דער הויך.

דוימער האָט געהערט מיט אַ געשפּאַנטער אויפֿמערקזאַמקייט. ער האָט אויסגעבויגן דעם קאָפּ. דער פֿרעמדער האָט גערעדט מיט וואָס־אַמאָל גרעסערער פֿרייקייט.

— איך וויל, פּראָפֿעסאָר, נישט לייקענען, אַז דאָס יונגל

אינטערעסירט מיך אויך. צי זענט איר אָבער איבערצײַגט, אַז זײַן צווײַפֿלהאַפֿטער ענין איז ווערט צוצונעמען די צײַט בײַ ערנסטע מענטשן, און זײַן דער געגנשטאַנד פֿון זײער אומאויפֿהערלעכער אויפֿמערקזאַמקײַט? וואָס וועט געשען מיט ענינים פֿון פֿאָלק, וויסן, קונסט, רעליגיע און מענטשלעכקײַט בכלל, אויב איר, אַ מענטש מיט גרויסע פֿעאיקײַטן, וועט פֿאַרשווענדן אײַער אײַנגעבוירענע גײַסטיקע קראַפֿט אויף אַזאַ שפּילכל... און אַנדערע וועלן גײן לויט אײַער בײַשפּיל!... איך פֿאַרשטײ... מיטגעפֿיל פֿאַרן אומגליקלעכן... ווײסט איר דען נישט, אַז אויף דער וועלט זענען טויזנטער אומגליקלעכע, נישט ווײניקער באַגאַבט און גײַסטיקע פֿעאיקײַטן, ווי קאַספּער?... און אפֿשר מער, ווי קאַספּער. הײסט דען נישט דאָס רחמנות האָבן אויף יעדן עלנט, צערײַסן דאָס האַרץ אויף טויזנטער שטיקער?

ער פֿאַנגט, ווי דער שטן, האָט דוימער געטראַכט. נישט געקוקט אויף דער אַנטיפּאַטיע, וואָס האָט זיך אין אים דערוועקט קעגן דעם רעדנדיקן, האָט ער דאָך דערפֿילט, אַז יענער זויגט זיך אײַן אין זײַן האַרץ מיט די נעגל פֿון צווײַפֿל. אַראָפּבויגנדיק זיך צו דוימערן, און אַקצענטירנדיק יעדעס וואָרט, האָט ער געענדיקט מיט אַן אויסערגעוויינטלעכער גיפֿטיק-זיסן טאָן:

— קלערט אײַך גוט איבער, טײַערער פּראָפֿעסאָר! ווען מען זאָל אײַער קאַספּערן אַראָפּנעמען אַ צוועלף יאָר, דאַן וועט, קעגן דײַן שאַנד, פֿון דער געהײמנישפֿולער דערשײַנונג בלײַבן עפּעס אַ גאָר-נישטיקע זאַך, אַ שטיק פֿלײש אָן אינטערעס. און איצט, נאָך צוועלף יאָר, האָבן מיר פֿאַר זיך אַ קוריאָז, אַ פֿאַרזעניש פֿון דער נאַטור, אַ טעמע צום שמועס אין די סאַלאָנען. לוינט זיך מיט דעם אַזוי צו פֿאַרנעמען, כּדי צו דערגײן די סבות?

— דאָ האַנדלט זיך וועגן אַ נשמה! — האָט אויסגערופֿן דוימער, און אַ שווײס האָט אים צוגעקלעבט די האָר צום שטערן. די נשמה איז עפּעס אַזוינס, וואָס ווערטער וועלן עס נישט איבערגעבן.

— די נשמה?! — האָט יענער געענטפֿערט מיט חוזק. — עס איז נאָר בלויז אַ וואָרט. עס איז נוגע אַ פֿינגער, וואָס שרײַבט

אַ האָר, וואָס וואַקסט, אַז אָדער, איז וועלכן עס פֿליסט בלוט, וואָס גייט אין די קעמערלעך פֿון קערפּער, וועלכע לעבן באַזונדער... און אויב מחוץ דעם אַלעם איז פֿאַראַן אַן איינהייט, איז עס גאָט, וועלכן איר, הערן דענקער, באַליידיקט מיטן באַשרייבן און צעגלידערן די מינדעסטע קלייניקייט, און וועלכן ער רוט; איר לייקנט אָפּ די איינהייט, ווילנדיק זי דערגיין... אייערע ביכער מאַכן אַ תּל פֿון דער נשמה!

דוימער האָט געקוקט אויף אים איבעראַשט, נישט געפֿינענדיק קיין ענטפֿער. דער אומגעקאַנטער האָט זיך אויפֿגעשטעלט. ביים געזעגנען זיך האָט ער צוגעגעבן:

— איך ווייס, אַז איר ליבט קאַספּערן ווי אַ ברודער. אָבער זוכנדיק אין אים גאַנץ בילד, גלויבט מיר, שטעלט איר איין, אייער אייגענע נשמה זאָל צעטיילט ווערן אויף צוויי... און פֿיל ווערן מיט. אַנטוישונג.

דער לערער האָט מיט אַ זוכנדיקן בליק געזוכט קאַספּערן. ער האָט אים דערזען אַן אַרומגערינגלטן מיט דאַמען. ער איז געזעסן אויף אַ בענקעלע נעבן די פֿיס פֿון פֿרוי בעכאָלד. ער האָט געטראָגן אויפֿן פּנים אַ שווערן און פֿאַרכמאַרעטן אויסדרוק. דוימער האָט צו אים גערופֿן:

— געזעגנט זיך... מיר גייען!

זייענדיק אויף אַ שטילער גאַס, האָט ער אויפֿן וועג געלייגט די האַנט דעם יונגל אויפֿן אַקסל און טרויעריק אויסגערופֿן:

— אַך, קאַספּער, קאַספּער!

דערויף האָט דאָס יונגל אָנגעקוקט זיין מייסטער מיט אַזאַ טיפֿער בענקשאַפֿט אין די אויגן, מיט אַזאַ קלוגער ליבשאַפֿט, אַז דער גערירטער דוימער האָט אים האַרציק אַרומגענומען, אויסרופֿנדיק צוויי מאָל:

— אַך, מענטש! מענטש!

דאָס דאָזיקע וואָרט, וואָס איז אפֿשר פֿאַר אַ סך אַ פּוסטער קלאַנג, פֿאַר אַנדערע אַ היראָגליף אונטער וועלכן מען קען אַרונטערשטעלן יעדע באַדייטונג, האָט פֿאַר קאַספּערס קינדעריש־שיינע נשמה געדאַט אַזוי פֿיל אונגעלט, אַזוי פֿיל זין, אַז צעמאַ[illegible]

האָט ער אויף דער ערשטער זייט פֿון זיין אַלבום אָנגעשריבן די דריי ווערטער:

— אַך, מענטש! מענטש!...

פֿאַר אים האָט אין די דריי ווערטער געשטעקט עפּעס אַ מיסטישע באַדייטונג. און אין דער קינדערישער עקשנות האָט ער זיך געשוואוירן, אַז זיין אַלבום, אָנגעהויבן מיט אַזעלכע ווערטער, וועט ער קיינעם נישט ווייזן, אַ חוץ זיין מוטער!

עס האָט געטראָפֿן, אַז נישט לאַנג דערנאָך האָבן צוויי קורלענדישע פֿירשטינס, פֿייערבאַכס פֿריינדינס, באַזוכט דוימערס הויז. מען האָט גערעדט וועגן די צייכענונגען פֿון פּרעזעס.

— ווייזט די פֿרײלײנס דעם אַלבום — האָט דער לערער זיך געווענדעט צו קאַספּערן. — עס געפֿינט זיך דאָרט אַ הערלעכע צייכענונג פֿון באַראָן פֿייערבאַך.

— איך וועל קיינעם נישט ווייזן!

דוימער האָט זיך געפֿילט געטראָפֿן פֿון דעם יונגלס אומהעפֿלעכער באַציאונג צו די דאַמען. אָבער זיין עקשנות האָט ער נישט געקענט ברעכן. נאָכדעם, ווי די פֿירשטינס זענען אַוועק, האָט ער ווייך געפֿרעגט:

און מיר וועסטו אויך נישט ווייזן דעם אַלבום?... ווען איך זאָל דיך אַפֿילו בעטן...

— אַ פֿאַרוויילטער האָט קאַספּער זיך געאײַלט צו ענטפֿערן:

— אָ, בעט מיך נישט דערוועגן!...

דער גערירטער דוימער איז נישט צוגעשטאַנען, מען זאָל אים דווקא ווייזן.

און לערך אַ וואָך אַרום איז צו דוימערן געקומען דער בירגערמייסטער. ער האָט געהאַט אַ געהיימניספֿולע מינע.

— פּראָפֿעסאָר! — האָט ער געזאָגט, — איך האָב אײַך מיטצוטיילן אַ זייער וויכטיקע זאַך, וואָס וועט אײַך פֿאַרשאַפֿן ווייטיק. איך האָב געכאַפּט קאַספּערן זאָגן... ליגנט. צוויי מאָל זאָגן ליגנט.

עס האָט זיך פּלוצלינג אַרויסגעוויזן, אַז קאַספּער האָט זיך

אַרויסגעגריזשעט פֿון שפּאַציר מיטן גאָרימפּערנער בירגערמײַסטער אום זונטיק. פֿאַרזיכערנדיק, אַז דוימער האָט אים פֿאַרבאָטן צו פֿאַרלאָזן דאָס הויז. דערנאָך איז ער רויט געוואָרן און זיך מודה געווען, אַז ער האָט געזאָגט ליגנט, ווײַל ער דערוואַרט אַ געוויסע דאַמע מיט אַ פּרעזענט. צעמאָרגנס האָט ער זיך ווידער מודה געווען, אַז דאָס איז געווען אַ נײַער ליגנט און געטון האָט ער עס דערפֿאַר, ווײַל ער האָט געוואָלט זײַן אַליין אין הויז און שרײַבן אין זײַן אַלבום.

דוימער האָט די דאָזיקע נײַעס זײַן נעגומען צום האַרצן מער, ווי דער בירגערמײַסטער האָט זיך געקאָנט פֿאָרשטעלן.

— ניט אַ טראַכט! — האָט ער פֿאַרבראָכן די הענט — נאָך מיט אַ האַלבער שעה צוריק וואָלט איך אָנגערופֿן שווינדלער יעדן איינציקן, וואָס וואָלט זיך דערוועגט צו דערציילן, אַז קאַספּער איז פֿעאיק צו זאָגן ליגנט כאָטש איינמאָל. און ער האָט שוין צוויי מאָל געזאָגט ליגנט!

באַראָן טוכער האָט גענומען טרייסטן דוימערן:

— געדולד!... מאַך דערווײַל נישט קיין ווענן דערפֿון. בײַ אַ גינסטיקער געלעגנהייט דאַרפֿט איר אים שטרענג באַשטראָפֿן. רייסט אויס דעם דאָזיקן דאָרן פֿון זײַן נשמה!

דוימער האָט בײַנאַכט נישט געקאָנט אײַנשלאָפֿן. ער האָט זיך געפֿרעגט:

— איז קאַספּער שוין געוואָרן ענלעך צו אַלע אַנדערע?! אויב אַזוי, האָבן יענע וואונדערלעכע פֿעאיקייטן פֿון דער נשמה, אַ פֿילנדיקע אויף נעהיימנישפֿולע קולות, געמוזט פֿאַרשווינדן.

ער האָט באַשלאָסן דאָס נאָכצוקוקן.

— איך וועל קאָנצענטרירן מײַנע געדאַנקען און מיטן געדאַנק געבן קאַספּערן אַן אויפֿטראַג, אַז ער זאָל עפּעס אויפֿטון אין אַ באַשטימטער שעה, ווי למשל, ער זאָל ברענגען מיטן אייגענעם ווילן דעם אַלבום עלף אַ זייגער מיטיק־צײַט. דאָס וועט זײַן אַ מין מעטאַפֿיזישער אופֿן פֿון פֿאַרשטענדיקן זיך. וועט קאַספּער דעם דאָזיקן פּרוּוו אויסהאַלטן?

צעמאָרגנס צען אינדערפֿרי, ווען אַנאַ איז געגאַנגען מיט

דער מוטער אויפֿן מאַרק האָט זי, אַרויסגייענדיק, געזאָגט צום ברודער:

— גיב אַכטונג אויף קאַספּערן! ער איז היינט עפּעס מאָדנע אומרואיק!

דוימער האָט דערפֿילט אַ געהיימען ציטער פֿון פֿרייד:

— אַהאַ, איך פֿיל שוין עפּעס פֿאַר!

ער האָט זיך געזעצט אין שכנותדיקן צימער אַ ווייגער עלף אויף אַזאַ אופֿן, וואָס זאָל אים מעגלעך מאַכן צו אָבסערווירן אין גרויסן שפּיגל דעם יונגלס באַוועגונגען. זיין נשמה איז פֿריילעך געוואָרן. ער האָט געזען, אַז דאָס יונגל דרייט זיך אַרום אינם צימער. גייט כּסדר צו צו דעם שופֿלאָד, עפֿנט עס אויף און מאַכט עס צו. ער האָט יעדע רגע דערוואַרט דעם עפֿעקט. ווי שטאַרק קאַספּער איז יענעם טאָג נישט געווען אויפֿגערעגט, איז ער דאָך געווען ווייט צו פֿאַרווירקלעכן יענע וואונדער, וואָס זיין מייסטער האָט דערוואַרט פֿון אים. דער טערמין איז אַוועק. דוימער האָט נאָך געוואַרט. דאָס יונגל האָט אָבער אַראָפּגערוקט דאָס היטל איבער די אויגן און אַרויסגעלאָפֿן אין גאָרטן. עס איז אים אַפֿילו נישט געקומען אין קאָפּ אַריין, אַז אין יענער רגע איז זיין גורל געמאָסטן און אַנטשיידעט געוואָרן.

לכתחילה האָט דוימער דערפֿילט אַ ווייטיק. ער איז געווען פֿאַרשעמט. מיט איינמאָל איז ער באַהערשט געוואָרן פֿון אַ שטיינערנער גלייכגילטיקייט. און ער האָט פֿעסט באַשלאָסן: ער וועט איבעררייסן די אַרבעט אַרום קאַספּערן, וועלכע פֿאַרנעמט ביי אים אַזוי פֿיל צייט און גייסטיקן כּח און ער וועט זיך אָפּגעבן זיין פֿריערדיקער רואיקער באַשעפֿטיקונג. די רעזולטאַטן פֿון אויספֿאָרשן דאָס רעטעניש, וואָס איז געוואָרן אַזוי פּאָפּולער צווישן מענטשן און האָט העכסטנס צוגעזאָגט אַ סענסאַציע פֿאַר דער נייגעריקייט פֿון המון, איז נישט ווערט דעם ריינעם געדאַנק פֿון פֿילאָזאָף!

דאָס פֿאַרשלייערטע געשטאַלט דערנענטערט זיך

דערווײַל איז אין גאָרטן געשען אַן אומסגעריכטע און שרעקלעכע זאַך. קאַספּער איז געשטאַנען נעבן פּאַרקאַן, אײַנהערנדיק זיך אין די קלאַנגען פֿון אַ פֿידל, וואָס איז געקומען פֿון אַ פֿענצטער פֿון דער שכנותדיקער ווילע. עס האָט געשפּילט דער קאַנדידאַט רעגוליין.

פּלוצלינג האָט זיך דאָס גאָרטן-טירל, וואָס איז געווען פֿאַרמאַכט מיט אַן אײַזערנעם פּרענט, געעפֿנט. פֿאַרן עפֿענען זיך האָט זיך דערהערט אַ טומל. עמיצער האָט מיט כּח אַראָפּגענומען דעם פּרענט. דאָס יונגל, וואָס איז געווען אײַנגעהערט אין דער מוזיק, האָט זיך נאָך נישט געהאַט אָריענטירט, פֿון וואַנען דער טומל קומט, ווי פֿאַר זײַנע אויגן האָט זיך באַוויזן אַ שאָטן. דאָס איז געווען עפּעס אַ הויך געשטאַלט, פֿאַרשלייערט. ער האָט אַ באַרוישטער אַראָפּגעלאָזט די אויגן: ער האָט דערזען גרויסע שיך. דאָס געשטאַלט האָט זיך דערנענטערט.

— דאָס איז ער! — האָט קאַספּער געטראַכט. ער איז פֿאַרגליווערט געוואָרן אויפֿן אָרט. ער האָט אויפֿגעהויבן די אויגן. ער האָט געזען הענט, וואָס זענען געווען אַנגעטאָן אין געלע הענטשקעס, אויסגעשטרעקט צו אים. עס האָט געגלאַנצט אין זיי עפּעס אַ מעטאַלענע זאַך... פּלוצלינג האָט אַן אומעטיקע, פֿינצטערע שטים זיך דערהערט:

— קאַספּער! דו מוזט שטאַרבן.

די קלאַנגען פֿון דער פֿידל האָבן אויפֿגעהערט. דאָס יונגל האָט דערפֿילט אַ שרעקלעכן קאָפּ-ווייטיק. ער האָט צוגעמאַן די

הענט צום שטערן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז עפּעס אַ פֿײַכטקײט רינט אים פֿון שטערן אויפֿן פּנים... דאָס פֿאַרשלײַערטע געשטאַלט האָט זיך צוריקגעצויגן און פֿאַרשווּנדן צווישן די צווײַגן. נישט זעענדיק מיט די אויגן, וועלכע זענען געווען איבערצויגן מיט אַ נעפּל, האָט דאָס יונגל יעצט גענומען אַנטלויפֿן. די פֿיס האָבן זיך געוואַקלט אונטער אים, זײַנע הענט האָבן אָנגעכאַפּט אַ מויער. ער איז געקראָכן נעבן איר... ער האָט נישט געקאָנט טרעפֿן צום טויער פֿון הויז. ערגעץ זענען געווען טרעפּן, וואָס האָבן געפֿירט צום קעלער. ער איז אַרויף אויף זיי און פּלוצלינג האָט ער, זיפֿצנדיק, זיך גענומען קײַקלען אויף די טרעפּן. אײַנגעוויקלט אין אַ קנויל, איז ער געבליבן ליגן אין אַ פֿינצטער ווינקל. ער האָט געחלשט.

דוימער, אַ פֿאַרוואונדערטער, וואָס קאַספּער איז נאָך אַזאַ לאַנגער צײַט נאָך נישט צוריקגעקומען, איז אַוועק אין גאָרטן, כּדי אים צו זוכן. אַנאַ, וואָס איז גראָד צוריקגעקומען פֿון דער שטאָט, האָט אויף אַן אָרט אין גאָרטן באַמערקט אַ ריטשקע בלוט. אויף איר געשריי איז געקומען צו לויפֿן דער קאַנדידאַט רעגוליין. לויט די צייכנס פֿון בלוט אויף דער מויער, זענען זיי אַרײַן אין קעלער און דאָרט געפֿונען קאַספּערן אַ פֿאַרחלשטן.

— דאָ ליגט ער! דאָ! שנעלער!

מען האָט געשיקט נאָכן דאָקטאָר. קאַספּער האָט זיך געוואָרפֿן אויפֿן בעט, פֿיבערנדיק אין היץ. ער האָט עפּעס נישט גלײַך גערעדט וועגן אַ פֿאַרשלײַערטן מאַן אין געלע הענטשקעס מיט אַ שטילעט אין דער האַנט... דוימער, אַ שטומער פֿון חידוש, האָט אויסגעהערט דעם קראַנקנס ווערטער. נאָכדעם, ווי מען האָט פֿון שטערן אָפּגעוואַשן דאָס בלוט, האָט זיך דערזען אַ וואונד, צום גליק איז זי נישט געווען קיין געפֿערלעכע.

צווישן המון נײַגעריקע, וועלכער האָט פֿאַרפֿילט די אַרײַנגאַנג־אַלײ, האָט זיך מיט שווערקייט אַדורכגעשטופּט אַ חוץ דער בירגערמײַסטער, וועלכער איז תּיכּף נאָכדעם, ווי מען האָט אים צו וויסן געטאָן וועגן דעם געשעעניש, אַוועק צו [illegible]מערן מיטן אויספֿאָרשונגס־ריכטער און פּאָליציי־שעף. מען האָט געלאָזט [illegible]

צאָװעגונג אַלע מיטלען כדי צו לאָזן דעם געהײמנישפֿולן פֿאַרברעכער אומזיסט! — יעדע שפּור איז פֿאַרשװוּנדן...

דער פֿאַרפֿאַל איז געשען מאָנטיק. מען האָט װעגן אים טעלעגראַפֿירט דעם פּרעזעס פֿײַערבאַך. צוליב דעם, װאָס פֿײַערבאַך איז געװען פֿאַרנומען מיט זײַנע װיכטיקע אַמטלעכע ענינים, האָט ער באַװיזן צו קומען ערשט אין דריטן טאָג אַרום. קאַספּערן איז בעסער געװען. ער איז אָבער געװען שטאַרק פֿאַרענדערט. ער האָט אױסגעזען צו זײַן אַפּאַטיש, פֿאַרלאָשן און גלײַכגילטיק. די אינפֿאָרמאַציעס, װאָס ער האָט געקאָנט געבן, זענען געװען צו קאַרגע.

באַראָן פֿײַערבאַך האָט איבערגעקוקט די אױספֿאָרשונגסאַקטן, געשריגן פֿון כּעס און געשאָלטן אױף װאָס די װעלט שטײט. אַלע באַאַמטע, נישט אױסשליסנדיק דעם בירגערמײַסטער, האָבן געציטערט פֿאַר אים. ער איז געװען שטאַרק נישט צופֿרידן פֿון דער שלימזלדיקער אַרבעט פֿון דער אױספֿאָרשונגס־מאַכט.

— איר זענט בעגאַנגען הונדערט נאַרישקײטן! — האָט ער געשריגן. — װאָס האָט איר געטון? איך האָט אַרעסטירט אַ באָבע, װאָס פֿאַרקױפֿט פּרוכטן, װײַל עמיצער האָט עפּעס געפּלױדערט װעגן איר! איר האָט אײַנגעזעצט אַ שוסטער, װײַל ער האָט זיך געװאַשן די הענט נעבן ברונעם, פּונקט װי דער פֿאַרברעכער האָט געדאַרפֿט זײַן אַזױ אומפֿאָרזיכטיק? איר זוכט דעם אױספֿירער פֿון אזא מין פֿאַרברעכן צװישן פּראָסטן פֿאָלק?! שלימזלים! איר האָט אומזיסט געפּטרט די װיכטיקסטע צײַט, געבנדיק דעם פֿאַרברעכער די מעגלעכקײַט צו מאַכן פּליטה!

— די חשדים האָבן געװיזן אין אַלע ריכטונגען! — האָט דער פּאָליצײַ־שעף אַרױסגעפּלאַצט.

— די אומפֿעאיקײט פֿון מענטשן פֿאַרמערט די אומנױטיקע ריכטונגען און פֿאַרשטעלט אײן װעג: דעם אמתן.

דױמער האָט דערצײלט פֿײַערבאַכן װעגן דעם סודותדיקן מענטש, װאָס האָט שױן פֿריער צוגעצױגן צו זיך קאַספּערן.

— אַך, יעצט רעדט איר ערשט דערפֿון! איז נישט שפּעט

ווער ווייסן עפּעס פּערזענלעכקייטן?

— איך האָב געהערט וועגן דעם ערשטן פֿאַרפֿאַל מיט עפּעס אַ דיפּלאָמאַט אויף אַ אָוונט בײַ פֿרוי בעלאָלד. דער דאָזיקער מענטש האָט עפּעס דערמאָנט... ווי ער וואָלט עפּעס געוואָרנט... אָבער ער איז שוין אַוועקגעפֿאָרן.

— ווי אַזוי הייסט ער? ווי אַזוי זעט ער אויס?

— באַלד... איך וועל זיך דערמאָנען... אַ! ער הייסט שלאָטהיים־לעוואַנקור... אַ הויכער, אַ דיקער, זײַן פּנים טראָגט צייכנס פֿון זאָרג... ער וועט אַלט זײַן אַ יאָר 50.

— איך האָף, אַז פֿון איצט אָן וועלן אין אײַער הויז אויפֿהערן צו קומען אַזוי פֿיל מענטשן, כּדי אָנצוקוקן קאַספּערן!

— נאַטירלעך! נעכטן האָט אַ געוויסער ענגלענדער געשיקט זײַן לאָקײַ פֿון האָטעל „אונטערן אָדלער", בעטנדיק אַ דערלויבניש צו באַזוכן דעם קראַנקן. איך האָב אָפּגעזאָגט.

בײַ די דאָזיקע ווערטער איז אַרײַנגעקומען באַראָן טוכער. ער האָט געבראַכט אַ ידיעה, וואָס האָט אַלעמען דערשטוינט: דער זעלבער ענגלענדער האָט איבערגעגעבן דעם בירגערמײַסטער הונדערט דוקאַטן פֿאַר דעם מענטש, וואָס וועט העלפֿן אַנטדעקן דעם שולדיקן אין פֿאַרברעכן, וואָס איז אויסגעפֿירט געוואָרן אויף קאַספּערן.

פּלוצלינג האָט זיך פֿײַערבאַר אַ ריס געטאָן פֿון אָרט. מיט צאָרן האָט ער דערמאָנט, אַז מען איז גישט באַגאַנגען אַזאַ עלעמענטאַרן שריט, ווי עס איז דאָס צוזאַמענשטעלן תּיכּף נאָכן פֿאַרפֿאַל אַ רשימה פֿון די אויסלענדער, וועלכע וואוינען אין די האָטעלן, און מען האָט זיי נישט נאָכגעפֿאָרשט נאָכן אַרויספֿאָר.

דער בירגערמײַסטער האָט שוין נישט געדענקט דעם נאָמען פֿון ענגלענדער, וואָס האָט געשענקט די הונדערט דוקאַטן. אויף פֿײַערבאַכס פֿאַרלאַנג האָט מען געשיקט אין האָטעל. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער דזשענטלמען, וואָס אינטערעסירט זיך אַזוי שטאַרק מיט קאַספּערס עניין, הייסט לאָרד סטאַנהאָפּ. אָבער ער איז שוין געווען אַוועקגעפֿאָרן. מען האָט געוואוסט, אַז ער איז געפֿאָרן אין צפֿון־זײַט. ווײַטער האָט מען גאָרנישט גע־

וואוסט.

דער פּרעזעס האָט פֿאַרביסן די ליפּן און געברומט:

— אומעטום צו שפּעט!

ער האָט געהאַט אויפֿן פּנים אַן אויסדרוק פֿון אַ יעגער, וואָס האָט פֿאַרלוירן דעם שפּור פֿון דער חיה.

אַנאַ דוימער, ענטפֿערנדיק דעם באַראָן טובֿער, וועלכער האָט געגלויבט די „הומאַניטעט" פֿון ענגלענדער, וואָס האָט אַלס באַווײַז פֿון מיטגעפֿיל צו קאַספּערן געשאָנקן הונדערט דוקאַטן — האָט באַמערקט אויף איר געווײַנטלעכן לײַכזיניקן אַרט רעדן:

— די גרויסע הערן האַלט מען פֿאַר הומאַניטאַרע, ווען זיי אַנטשולדיקן זיך פֿאַר דעם, וועלכן זיי האָבן אָפּגעטרעטן אויפֿן פֿוס.

קאַספּער, הערנדיק וועגן דער באַלוינונג, וואָס אַן אומבאַ־קאַנטער האָט באַשטימט צו כאַפּן דעם אָנפֿאַלער, האָט אים אויסגעמאָלט פֿאַר אַ מלאך פֿון הימל, וועלכער איז געקומען אים צו ראַטעווען פֿון ווײַטע לענדער אויף אַ זילבערנעם וואָגן, אײַנ־געשפּאַנט אין שוואַרצע פֿערד. דאָס דאָזיקע חלומען האָט דאָס יונגל באַהאַלטן, מורא האָבנדיק, אַז מען וועט אים אויסלאַכן.

די, וועלכע עס האָט געטראָפֿן פּרעזעס פֿײַערבאַכס צאָרן, וואָלטן ניט געקומען פֿאַר אומגוט זײַן צערײַצטקײַט, ווען זיי וואָלטן געוואוסט, וויפֿיל חדשים ער מאַטערט זיך שוין אויפֿצו־קנוילן דאָס רעטעניש וועגן קאַספּער הויזערס אָפּשטאַמונג און וועגן ערשטן געהײמנישפֿולן פֿאַרברעך, שפּינענדיג אַ ריזיק געוועב פֿון לאָגישע השערות. ער אַליין איז געשטאַנען נעבן דעם רע־טעניש אַן איבערראַשטער. די אַנטפּלעקונג פֿון אמת, וואָס איר פֿאַרעם האָט ער שוין געהאַט אָנגעכאַפּט, האָט געקאָנט אויפֿ־טרײַסלען זײַן גאַנצע עקזיסטענץ. וועגן זיך האָט ער, איבעריקנס, ווייניק געזאָרגט. אָבער ער האָט מורא געהאַט, אַז עפֿנטלעך רעדן וועגן קאַספּערס ענין קאָן הײסן פֿאַרראַט פֿון די פֿליכטן און פֿאַרטרויען פֿון זײַן אַמט, וועלכן עס האָט אים איבערגעגעבן דער קעניג, וואָרנענדיק אים צו מאַכן אַ פֿאַלשן שריט אין אַזאַ ווי־כטיקן ענין. אַ חוץ דעם האָט דג זאך אַליין פֿאַרלאַנגט [illegible]

טוקעט, כּדי זי צו דערפֿירן צו אַ גינסטיקן רעזולטאַט. פֿייערבאַך האָט זיך אַליין געפֿרעגט, צי עס איז נישט בעסער ווייטער בלייבן אין געהיים צו פֿאָרשן און ערשט אין דער לעצטער, ענדגילטיקער רגע אַנצוכאַפּן פֿאַר די קאַרקן די, וועלכע ער איז חושד. ווען ער וועט די גאַנצקייט פֿון אויפֿגעקלערטע רעטעניש האַלטן אין דער האַנט!

אין די שלאָפֿלאָזע נעכט האָט פֿייערבאַך געאַרבעט ביי אַ רעפֿעראַט, וועלכן ער האָט שוין פֿון לאַנג אָנגעהויבן, און אין וועלכן ער האָט איבערגעגעבן זיינע מיינונגען וועגן קאַספּער הויזערס פֿאַרוויקלטן ענין. דאָס זענען געווען פֿלאַמענדיקע אותיות, געוואָרפֿן אויפֿן פּאַפּיר מיט גרויס צער; דאָס זענען געווען קלעפּ פֿון אַ האַמער, געוועגדט אין האַרטן געוויסן. ער האָט אויך אין נאָרימבערג צונויפֿגעשטעלט אַן אינהאַלטסרייכן מאַטעריאַל, אים געשיקט דעם קעניג און געבעטן זיין מיינונג.

אָט איז בקיצור די קיים פֿון די דורכדרינגלעכע אויספֿירונגען פֿון פּרעזעס פֿייערבאַך:

„קאַספּער הויזער איז נישט און קאָן נישט זיין קיין אומלעגאַל קינד. ער מוז זיין אַ געזעצליך קינד. ווען ער וואָלט געווען די פֿרוכט פֿון אַן אומלעגאַלער הייראַט, וואָלט מען נישט אָנגעווענדעט אַזעלכע גרויזאַמע מיטלען, כּדי פּטור צו ווערן פֿון אים. דאָס וואָלט זיך לייכטער געלאָזט מאַכן, הויפּטזעכלעך אַ דאַנק דעם פֿאַרמעגן און הויכער אָפּשטאַמונג פֿון איינעם פֿון די צוויי צדדים: פֿון דעם פֿאָטער, אָדער פֿון דער מוטער. אַן אומגעזעצלעך קינד פֿון אָרעמע עלטערן וואָלט געהאַלטן געוואָרן אין דער היים אָן שאַנד פֿאַר דער גאַנצער וועלט.

אַלץ באַווייזט — האָט געקלינגען אומדערבאַרעמדיק די באַשולדיקונג, — אַז אין פֿאַרברעך האָבן אנטיילגענומען באַרימטע און פֿאַרמעגלעכע פּערזאָנען, וואָס האָבן געקענט מיט גאָלד שווייגנדיק מאַכן אויפֿן גאַנצן לעבן די מיילער פֿון די דירעקטע אויספֿירער פֿון פֿאַרברעך. בלויז דער מאַן, וואָס האָט קאַספּערן איבערגעלאָזט אין אַזאַ אָרט, ווי נאָרימבערג, האָט

געקאָנט אַזוי לײַכט צערײַסן דעם פֿאָדעם פֿון חשד.
„קאַספּער מוז זײַן אַ פּערזאָן, וואָס זײַן טויט אָדער לעבן
וואָלטן געענדערט אַן אינטערעסן־באַשטאַנד פֿון ערשטקלאַסיקער־
וויכטיקייט. ניט נקמה, נישט קיין האַס האָבן געבראַכט דערצו, אַז
דאָס קינד זאָל ווערן געהאַלטן געפֿאַנגען. מען האָט עס באַזײַ־
טיקט, כּדי זײַנע זכיות איבערצוגעבן אַן אַנדער קינד, וואָס האָט
אַזוי־נאָך געירשנט זײַנע רעכט, פּריווילעגיעס און רײַכטום.“
„יענער, וואָס האָט קאַספּערן געגנערט און זײַן געפֿאַנגענשאַפֿט
— יז: טרויעריק ער זאָל אים נישט האָבן געגנערט — איז טײַל־
ווײַז געווען זײַן וואוילטוער. ער האָט נישט געוואָלט, נישט גע־
קוקט אויפֿן בפֿירושן ווילן פֿון די אינציאַטאָרן פֿון פֿאַרברעך,
אים דערהרגענען. עס איז אויך מעגלעך, אַז האַלטנדיק דאָס
קינד אין אַ פֿינצטערער צעלע, האָט מען געצוויגן נוצן פֿון שאַנ־
טאַזש בלויז פֿון באַטאָנען די ווערטער: „דאָס קינד לעבט נאָך,
עס קאָן זיך ווײַזן יעדע רגע“. אָט דערפֿאַר האָט מען אין דעם
אָרעמען קינדס עסן נישט אַרײַנגעמישט קיין סם, וואָס וואָלט אַ
סוף געמאַכט צום שוואַך־גליענדיקן לעבן.“
„יעדער מין פֿאַרשווינדן פֿון אַ קינד פֿון הויכן געבורט האָט
נישט געקאָנט בלײַבן אומבאַמערקט. אויב זײַט לאַנגע יאָרן האָט
מען נישט געמעלדעט וועגן אַזאַ ענלעכן פֿאַל. דאַרפֿט מען קאַס־
פּערן זוכן אין די רשימות פֿון די „געשטאָרבענע, דאָס הייסט, אַז
אויף זײַן אָרט האָט מען אַוועקגעשטעלט אַן אַנדער קינד —
אַ מת! דער כּלומרשטער „קאַספּער“ מיטן אמתן נאָמען און בײַ־
נאָמען, דער אײַנגענטלעכער יורש, מיט וועלכן דער גאַנצער מענ־
לעכער מין פֿון זײַן משפּחה ענדיקט זיך, האָט אונטער דער
מאַסקע פֿון אַ געשטאָרבענעם אָפּגעטרעטן זײַנע רעכט אַן אַנד־
רער פּערזאָן. אויב דאָס פּריווילעגירטע קינד איז געווען קראַנק,
האָט זיך דער שווינדל בעסער אײַנגעגעבן. דערבײַ האָט צוגע־
האָלפֿן אַ דאָקטאָר. אָבער ווער האָט באַפֿוילן אַזוי צו טון?!“
האָט מען דאָ געדאַרפֿט אויפֿשרײַבן דעם נאָמען פֿון הויז,
וואו כּל געשיכטע איז פֿאָרגעקומען? דאָ האָט זיך באַראָן פֿײַער־

פֿאַר אָפּגעשטעלט און ער האָט זיך אַרומגעטראָגן מיט פּייניקנדיקע ספֿקות דורך אַ סך טעג און נעכט. אָנווייזן דעם פֿלעק פֿון גרויזאַמען פֿאַרברעך אויף וועלכע עס איז קרוין — קען מען עס נישט אָנרופֿן מאַיעסטעט־באַליידיקונג? ווענדן די שנאה פֿון פֿאַרביטערטע פֿעלקער קעגן זייער הערשער, קעגן זייער קעניג — איז עס דערלאָזבאַר?

נאָך לאַנגע ספֿקות האָט ער זיך ענדלעך אַנטשלאָסן דייטלעך אָנצורופֿן דאָס הויז, אין וועלכן עס איז דערלויבט געווען צו באַנוצן זיך מיט אַ פֿאַרברעך. ער האָט אָנגעוויזן אויף אַ פֿאַמיליע, נישט קיין קינדערלאָזע, נאָר אַ באַשאָנקענע דורכן הימל מיט פֿיר קינדער, אַ פֿאַמיליע, אין וועלכער דער מלאך המות האָט געשוינט אַלע טעכטער, צונעמענדיק בלויז די זין, אַ חוץ איין יונגל, וואָס איז געקומען פֿון אַ מאָרגאַנאַטישער חתונה ביים באַזייטיקן אַלע לעגאַלע צערעמאָניעס פֿון אַ אַלטן קעניגלעכן שטאַם.

— איז עס נישט מאָדנע, — האָט פֿייערבאַך אומברחמנותדיק געפֿרעגט — וואָס די מוטער, וועלכע האָט געבוירן דעם מאַן דריי בליענדיקע טעכטער, האָט געבראַכט אויף דער וועלט זכרים, וועלכע זענען שוין אין איר שויס פֿאַראורטיילט געווען אויף אַ פֿריצייטיקן טויט?

דאָס איז געווען אַ סיסטעם, וואָס האָט נישט אויסגעוויזן צו שטאַמען פֿון רבונו של עולם. מען האָט געקענט אָננעמען, אַז די השגחה העליונה האָט אין דער פּאָליטיק פֿון איינעם אַ הערשנדיקן הויז אָפּגעטון אַ אומזיניק שפּיצל. אַזוי האָט פֿייערבאַך פֿעסטגעשטעלט. ער האָט טרעפֿלעך צוגעגעבן: מיט דער ווערסיע וועגן קאַספּער הויזערס הויכער אָפּשטאַמונג זענען אין הסכּם נישט בלויז זיינע חלומות, וואָס האָבן נישט אין זיין איצטיקערווירקלעכקייט קיין רעאַלע אָנרעגונגס־קראַפֿט, נאָר אויך די ענגלעכע קלאַנגען, וועלכע האָבן זיך מיט אַ צייט צוריק פֿאַרשפּרייט. זיי קענען אויך זיין פּליאַטקעס. אָבער דאָס נישט קענען זאָגן, פֿון וואַנען די פּליאַטקעס שטאַמען, און דאָס כּסדרדיקע איבערחזר'ן זיי, ווייזט, אַז דאָס איז נישט קיין רויב אַן

פֿייער. עמיצענס שלעכט געוויסן, אָדער נקמה פֿון אַ שותף, אָדער אַ פֿאַראינטערעסירטע דראָאונג, פֿאַראַטן אַ שטיקל אימה.

דער דורכדרינגלעכער ריכטער האָט נישט בלויז אָנגערופֿן די דינאַסטיע און דאָס לאַנד, — ער האָט אויך אָנגערופֿן דעם פֿירשט, וואָס איז געשטאָרבן מיט אַ צענדליק יאָר צוריק און די פֿירשטין, וואָס האָט זיך אַוועקגערוקט אין אַ זייט פֿון דער וועלט, טרויערנדיק אויפֿן פֿירשט; ביידע האָט ער געהאַלטן פֿאַר אַזעלכע, וואָס האָבן אַ שייכות צום ענין. ער האָט אָנגערופֿן די, וואָס זענען איבער דעם מת געקומען צו דער מאַכט. נעבן דעם בילד פֿון אַ שוואַכן, אָבער זייער אַמביציעזן מאַן האָט ער אַוועקגעשטעלט אַ דעמאָנישע פֿרוי, וואָס האָט אָנגעפֿירט מיט דער שפּרינג־פֿעדער פֿון אַלע פֿינצטערע און טרויעריקע געשעענישן.

דער רעפֿעראַט מיט דעם אויבנדערמאָנטן אינהאַלט האָט אַנטהאַלטן די ביטערקייט פֿון דעם אויטאָרס פּערזענלעכע דערפֿאַרונגען. ער האָט גוט געקענט דאָס הויף־לעבן: זיין ביטערעקייט, איינגעהילט אין אַ ווייַרויך־אַראָמאַט, האָט אָן רחמנות צעטרעטן זיינע קרבנות. ער האָט דאָרט געאָטעמט פֿאַרסמטע לופֿט, האָט געגעסן פֿון יענעם טיש, וואו עס האָבן זיך געפֿינען לעקעכלעך געמישט מיט סם. די בעסטע לעבנס־כּחות האָט ער אַמאָל געשאָנקען יענעם הויף און אַלס דאַנק האָט ער באַקומען פֿאַראַכטונג און רדיפֿות. ער האָט געקענט זיינע פּאַרשוינען, ער האָט געוואוסט, אַז אין אַזאַ אַטמאָספֿערע איז געשאַפֿן געוואָרן די געשיכטע פֿון דער הערשנדיקער דינאַסטיע, די רעליגיע איז געווען אַ געבעט פֿון שווינדלער, די פּאָליטיק — אַ רעדל, אין וועלכן בלינדע האָבן זיך געדרייט, די עקאָנאָמיק — פֿאַרשווענדונג אָן רעכנונג און קאַפּיטאַלן, וואָס זענען אויסגעזויגן געוואָרן מיטן שווייס פֿון פֿאָלק, דער מאָנאַרך — אַ סימבאָל פֿון פּוסטקייט, דאָס פֿאָטערלאַנד — געשעפֿט אויף פּאַכט, די מענטשלעכע רעכט — אַ שפּיל פֿון דעספּאָטיזם, די פֿרייהייט — אַ פֿאַרבאָטענע פֿרוכט.

אין מעמאָריאַל איז די ביטערקייט פֿון די פּערזענלעכע ליידן געווען באַזייטיקט, די אויסדרוקן — געקליבענע, איידעלע;

דער מעמאָריאַל איז אַרויסגעשיקט געוואָרן פֿון נאָרימבערג צום קעניג דורך אַ פֿאַרטרויאונגס־מאַן. ער איז איבערגעגעבן געוואָרן דעם רעגענט אין אַ פֿאַרזיגלטן קאָנווערט. דער רעגענט האָט אים געדאַרפֿט אָפּגעבן אין די הענט פֿון קעניג. דער אײדעלער פֿײַערבאַך האָט נישט געוואָלט, אַז עמיצער זאָל עפּעס וויסן פֿון זײַן תּוכן, אײדער דער קעניג וועט אַרויסזאָגן זײַן מײנונג.

דעם באַשלוס אַרויסצושיקן דעם מעמאָריאַל דעם קעניג, האָט פֿײַערבאַך אָנגענומען ערשט נאָכן פֿאַרברעכערישן אָנפֿאַל אויף קאַספּערס לעבן. שוין צען טאָג געפֿינט זיך פֿײַערבאַך אויפֿן אָרט פֿון פֿאַרברעך, אָבער אָן רעזולטאַט; די אויספֿאָרשונגס־פּאָליציי איז לחלוטין גאָרנישט דערגאַנגען.

עס איז ענדלעך אָנגעקומען דעם קעניגס דערוואַרטענדיקע תּשובֿה אויפֿן מעמאָריאַל. עס האָבן זיך אין איר געפֿונען אַ סך קאָמפּלימענטן פֿאַר פֿײַערבאַכס דורכדרינגלעכקייט; גלײַכצײַטיק איז אָבער אָנגעוויזן געוואָרן אויף דער געפֿערלעכקייט פֿון וועג, אויף וועלכן ער גייט אין אַ נאָך גאָר פֿינצטערן ענין; עס איז אויסגעדריקט געוואָרן דער וואונטש צו זײַן אויסערגעוויינטלעך פֿאָרזיכטיק אין דער אויספֿאָרשונג און עס איז אָנגעוויזן געוואָרן אויף דער וויכטיקייט, אַז די זאַך זאָל נישט באַקאַנט ווערן צווישן עולם. צום סוף איז געעצהט געוואָרן צו וואַרטן ביז „אַ פֿאַרשטענדיקונג אין דער צוקונפֿט“.

אין צאָרן האָט פֿײַערבאַך צעריסן דאָס קעניגלעכע פּאַפּיר, צוגעטרעטן מיט די פֿיס די צעריסענע שטיקלעך, זיך געשלאָגן אין דער ברוסט מיט פֿאַרצווייפֿלונג און צום סוף האָט ער זיך צעלאַכט מיט חוזק איבערחזרנדיק אין דער אײנזאַמקײט פֿון זײַן האָטעל־צימער:

— שווײַגן! אײביק ווײַזן!

אין אָוונט איז צו אים געקומען דער בירגערמײַסטער. ער האָט זיך באַקלאָגט, וואָס דער דינער האָט אים נישט געוואָלט אַרײַנלאָזן, כאָטש ער האָט זיך עטלעכע מאָל אין טאָג געמעלדעט און זיך געפֿרעגט, מיט וואָס ער האָט זיך פֿאַרדינט אַזאַ באַהאַנד־

יונג. פֿײַערבאַך האָט געענטפֿערט:

— באַקלאָגט אײַך, ניט, מענטש! פֿאַרשטייט, אַז ווער עס ווערט פֿאַרבריט פֿון דאגות, האָט ניט קיין צײַט אויף העפֿלעכקייט.

באַראָן בינדער האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. ער האָט דערקלערט, אַז ער קומט מיט אַ ווילטיקער נײַעס. דוימער, וועלכער האָט תּיפֿף נאָכן אַנפֿאַל מיט פּחד זיך אויסגעדריקט: און אַזאַ אומגליק האָט זיך פּונקט אין מײַ הויז געמוזט טרעפֿן! — װאָלט איצט צופֿרידן געווען, ווען אַן אַנדערער וואָלט גענומען צו זיך קאַספּערן.

— איך פֿאַרשטיי!... עס איז אים ניט אָנגענעם, וואָס זײַן הויז געפֿינט זיך אונטער דער בסדרדיקער השגחה פֿון דער פּאָליציי. און דאָס מוז דאָך זײַן. איך וואונדער מיך בלויז, וואָס ער אײַלט זיך אַזוי באַפֿרײַט צו ווערן פֿון קאַספּערן...

— די בעלאָלדס האָט געזאָגט, אַז זיי ווילן אים נעמען צו זיך.

— איך וואָלט געוואָלט, אַז ער זאָל וואוינען בײַ אײַך, אָדער בײַ טוכערן.

— חמם... באַראָן טוכער איז אַוועקגעפֿאָרן... און איך... האָב ליב רו. איבריקנס, די בעלאָלדס זענען זייער אָרנטלעכע מענטשן. בפֿרט ער — אַ זייער אָנשטענדיקער סוחר. זי האָט אַבּיסל ליב זיך צו צירן... אָבער דאָס איז חוזק. קאַספּער וועט בײַ זיי האָבן נענטער צו דער שול, וואָס ער האָט שוין אָנגעהויבן צו באַזוכן.

— האָבן זיי קינדער?

— איין קינד — אַ דרײַצניעריק מיידעלע.

ער האָט ניט באַוויזן, קענען זײַן געווינען, צוצוגעבן, אַז פֿרוי בעלאָלד באַגייט זיך שלעכט מיט דער אייגענער טאָכטער, ווײַל אין דער זעלבער סעקונדע איז מיט אַ נידריקן גרוס אַרײַנגעקומען דער גרויער מאַגיסטראַט־ראַט, הער בעלאָלד, ספּעציעל פּאָמאַדיזירט לכּבֿוד דעם פּרעזעס. ער האָט פֿאַרזיכערט פֿײַערבאַכן, אַז ער וועט באַהאַנדלען קאַספּערן, ווי אַ טאַטער אַן אייגן קינד.

דעם בירגערמייסטער האָט דאָ שיער נישט געוואָלט זאָגן אויפֿן אַדרעס פֿון פֿרוי בעכאָלד, וואָס איז נישט באַקאַנט געווען מיט אירע מוטערלעכע מעלות:

— אוי, דאָס איז שלעכט!

עס איז אָבער נישט געווען קיין צייט צו מאַכן די באַמער־קונג. פֿייערבאַך האָט אפֿילו נישט געשאָנקען בעכאָלדן קיין בליק. ער האָט זיך באַלד געווענדעט צו דוימערן, וועלכער איז געשטאַנען אונטער בעכאָלדס קאָמישער פֿיגור.

— מוזט איר דאָס יונגל אַוועקגעבן?

— עקסעלענץ! בלויז איין גאָט ווייס, ווי שווער דער דאָ־זיקער באַשלוס איז מיר אָנגעקומען.

— גאָט ווייס. צי רימט ער אָבער אייער שריט? — האָט דער פּרעזעס געזאָגט, איסגלייכנדיק זיך.

— איך פֿאַרמאַך נישט מיין טיר פֿאַר קאַספּערן. ער קען ביי מיר בלייבן. אָבער איך קען זיך שוין נישט מיט אים פֿאַר־נעמען, ווי פֿריִער. קען דער ערד־אַרבעטער צונויפֿקלייבן דעם שניט, ווען אַן אונטערערדיש פֿייער מאַכט אַ תּל און פֿאַרברענט יעדעס קערנדל? איך וועל קיינמאָל נישט פֿאַרגעסן, וואָס קאַס־פּער איז געווען פֿאַר מיר. איך קען אָבער נישט באַהאַלטן איין זאַך: דער נס איז אַוועק — די צייט האָט אים אויפֿגעגעסן!

— גוט! גוט! האָט פֿייערבאַך געברומט אַ פֿאַרוואָלקנטער, — גוט, מיינע הערן, וואָס איר ווילט. זייט אָבער ווייסן, אַז איר מאַכט אייך פֿאַראַנטוואָרטלעך פֿאַר קאַספּערס וייטערדיקן גורל!

דוימער איז אַרויס אַן אומעטיקער. ער האָט געטראַכט:

— וואָס פֿאַר אַ מאַניערן האָבן די הערן, וועלכע זענען בלויז מייסטער פֿון איין קונסט: מאַכן פֿאַרוואורפֿן!

נישט ווייט פֿון די קאַזאַרמעס האָט ער אָנגעטראָפֿן דעם ראַטמייסטער וועסעניס, וועלכער האָט אים באַגריסט מיט אַ הילכיק געלעכטער:

— פּראָפֿעסאָר! זענען טאַקע דאָ מענטשן, וואָס נעמען ערנסט די גאַנצע אַוואַנטורע פֿון טויזנט און איין נאַכט? און העלן טאָג אַ פֿאַרשלייערטער מאַן אין געלע הענטשקעס, מיט

אַ האַק איז דער קעשענע... כאַ־כאַ!

דוימער איז בייז געוואָרן. דער ראַטמײַסטער האָט חײַטער פֿריילעך געפּלוידערט:

— וואָס פֿאַר אַן אידיאָטיזמען! ווען יענער וואָלט באמת געוואָלט דערהרגענען, וואָלט ער דאָך נישט צעדראַפּעט הויזערן דעם שטערן, נאָר ער וואָלט אים דערלאַנגט אַ קלאַפּ אַ ביסל טיפֿער!...

דער לערער האָט געשוויגן. געבן אַן ענטפֿער וואָלט געהייסן דערנידריקן זײַן כבוד. דער חוצפּהדיקער ראַטמײַסטער האָט, נישט אַנטרעפֿנדיק אויף קיין ווידערשטאַנד, ווײַטער געפּלאַפּלט:

— דער ערלעכער קאַספּערל האָט צעבלאָזן זײַנע אַלע קלײַניקייטן, כדי אויסצוזען אינטערעסאַנט. עס זענען דאָ אַזעלכע, וואָס האַלטן אים פֿאַר אַ „פֿויגעלע“, וואָס פֿירט פֿאַר דער נאָז זײַנע וואויל־טוער!

— אָט איז די וועלט! — האָט ער געקלערט. אָט איז איר מיינונג. דער דאָזיקער תהום פֿון נאַרישקייט און ברוטאַליקייט וועט דיך אײַנשלינגען און אַראָפּנעמען די פֿליגל, קאַספּער! בחינם וועלן דײַנע אויגן לײַכטן מיט אומשולד — זיי וועלן דאָס נישט פֿאַרשטיין. בחינם וועסטו לאַכן און וויינען. זיי וועלן דיך באַגעגענען קאַלטע, שטומע, פֿערעטעריש... מען וועט דיך אַראָפּשטופּן פֿון גלײַכן וועג אויף אַ מינע...

די ביזע געוועזן אַ נביא, לײַטזעליקער דוימער! אָבער דאַרף מען, ווײַל דער פֿײַנט הויבט אויף די שווערד, פֿאַלן אין זײַנע אָרעמס? דאַרף מען אָפּטרעטן פֿון קאַמפּס־פֿעלד?... אַך, אידעאַליסטן און נשמה־פֿאַרשער האָבן נישט די אויבערהאַנט איבער גנבים און פּראָצענטניקעס! זיי גייען זיך רואיק אַהיים, פֿילזאַפֿירנדיק אין דער מחשבה וועגן דער געמײַנקייט פֿון דער וועלט כדי אינדערפֿרי אויפֿצושטיין און מודה צו זײַן, אַז די וועלט איז בעסער, ווי זי האָט זיך זיי נעכטן אויסגעוויזן, נעכטן, אין אַ מינוט פֿון שלעכטע שטימונגען.

דאס הארץ פון א זינג-פויגל

פרוי דוימער און אנא האבן זיך צעוויינט, ווען צעמארגנס איז די בעבאלדס קארעטע געקומען אויפנעמען קאספערן. זיי זענען ארויס פון דער וואוינונג. די פרוי ראט ב. האט געהייסן פלינקער אנטרייבן די פערד, כדי צו פארקירצן די שיידונגס-מאמענטן.

— הייסט דאס געזעגנען זיך? — האט קאספער געפרעגט, בארוישט צוליב דער פלוצלונגער ענדערונג פון זיין גורל.

ער האט יעצט געוואוינט אין אן אלט הויז מיט פיל צימער מיט קרומע ווענט און א סך געדרייטע טרעפן. די גרינע שויבן פון די פענצטער פון זיין צימער האבן ארויסגעקוקט אויף א גרויסן האנדלס-מארק, אויף וועלכן אין דערמיט איז געשטאנען אן אלטער, אייזערנער ברונעם, וואס האט זייט א צייט, וועלכע מען געדענקט קוים, נישט געגעבן קיין וואסער. קאספערן האט לכתחילה געוויילט דער מארק-געטומל, דאס רופן פון די סוחרים, די געקריגערייַ, דאס געשריי פון חזירים, דאס הירזשען פון פערד, דאס טשווירקן פון די פויגל. אייַן „וואונדער" האט אים אמ-מערסטן פארנומען: מען האט פארמאכט דאס פענצטער און דער טומל האט זיך איינגעשטילט. ער האט געטראכט:

— אזא דינע שויב מאכט דעם מענטש אייַנזאם!

ער האט יעצט געוואוינט אין אן אלט הויז מיט פיל צימערן גענגען. אן דערלויבעניש האט ער נישט געקאנט פארלאזן דאס הויז. מען האט אים געזאגט:

— דעם פֿאַרבאַט האָט אַרויסגעגעבן פֿרוי בעכאָלד.

פֿרוי בעכאָלד האָט עס אַרויפֿגעוואָרפֿן אויפֿן בירגערמייסטער. יער לעצטער האָט דערקלערט, אַז דאָס איז אַ פֿאַראָרדנונג פֿון פּרעזעס, וואָס האָט דעם ציל צו פֿאַרזיכערן זיין לעבן. ער איז געווען געהאָרכזאַם. דאָס האָט אָבער דערוועקט אין אים שרעק. ער האָט גענומען פֿאַרשליסן זיך אין צימער. ביז די ראַט־פֿרוי האָט אים גענומען מוסרן:

— וואָס באַדייט עס? ביי מיר האָסטו נישט וואָס מורא צו האָבן פֿאַר פֿאַרשלייערטע שווינדלער!

אָבער דערפֿון האָט זי גענומען דעם חשק צו שפּילן די ראָל פֿון זיין אַפּוטראָפּוסטע.

זי האָט אַריינגעשטעקט די נאָז אין זיינע ביכער. יעדן טאָג נאָכמיטיק, בעת ער איז צוריקגעקומען פֿון גימנאַזיום (ער איז גלייך אַריינגעטרעטן אין דריטן קלאַס) האָט זי וויי שטענדיק געפֿרעגט:

— ווי איז עס דאָרט היינט געגאַנגען?

ער האָט געענטפֿערט וויינענדיק:

— שלעכט.

דער גימנאַזיע־דירעקטאָר האָט זיך טאַקע באַקלאָגט, אַז דער שילער, וואָס גייט שטענדיק אונטער דער שוץ פֿון אַ פּאָליציאַנט, ציט אָפּ די קינדער פֿון לערנען זיך. די שול־חברים האָבן אים פֿאַרשיט מיט נישט־קלוגע פֿראַגן. זיי האָבן געהאַלטן פֿאַר שלעכט דאָס, וואָס ער האָט זיך שווייגנדיק פֿאַרשלאָסן אין זיך. זיי האָבן געלאַכט פֿון דעם יונגל, וועלכער איז צוויי מאָל אַזוי אַלט ווי זיי און שטעלט אָפּ דעם לערער אַזעלכע קינדערישע פֿראַגן. זיי האָבן איינשטימיק אַרויסגעגעבן וועגן אים אַ מיינונג, אַז ער איז שרעקלעך „נאַריש“. איינמאָל, בעת אַ שטורעם, איז ער אַנטלאָפֿן אין אַ ווינקל צום אויוון; זיי האָבן אויסגעבראָכן אין אַ הילכיק געלעכטער און אים געמאַכט אַ קאַצנמוזיק.

עס איז באמת געווען אַ זעלטענע סצענע, ווען דער דאָזיקער אין זיך פֿאַרשלאָסענער יונגל איז אַרויס פֿון שול מיט טומלענדיקע ווייסע חברה־לייט און אונטער אים איז געגאַנגען

חימער פֿון געזעץ.

דוימער האָט געפֿרעגט וועגן קאַספּערן די שילער. זיי האָבן געענטפֿערט:

— ער קריכט פֿון דער הויט, אָבער ער איז אַ טעמפּער קאָפּ. מיר פֿאַרפֿאָלגן אים נישט אָבער ליבן איז נישטאָ פֿאַרוואָס.

ער האָט אַ ביטערן שמייכל געטון און געטראַכט:

— אָט איז אַ מיסטעריהאַפֿטע פֿאָרם פֿון מאַכן פֿאָרוואורפֿן.

ער האָט געוואָלט אויף אַ ביטערן אופֿן אַרויסקריגן פֿון ראָט בעקאָלד אַ קאָמפּלימענט פֿאַר קאַספּערן; ער האָט אָבער בלויז געקריגן אַ נאַאיוו-ניכטערע תשובה:

— דו מוזט דיך דערמיט ווענדן צו מיין ווייב.

ווירקלעך, דער ראָט איז שטענדיק געזעסן און אומעטיקן קאַנטאָר. זיין ווייב האָט אָנגעפֿירט מיט אַלעם.

דוימער, נאָכפֿאָרשנדיק פֿונדערווייטנס קאַספּערס פֿאַרשריט, איז איצט ענלעך געווען צו אַן אָפּגעבריטן געליבטן. אָפֿט האָט ער זיך געבראָכן דעם קאָפּ איבער פֿרוי בעקאָלדס באַהאַנדלען דאָס יונגל. אָנאָ האָט אים דערקלערט דעם סוד.

— ברודער! ער איז אַ ליאַלקע צו פֿאַרווייַלן זיך!

— אַ ליאַלקע ? !

— יאָ! עס זענען דאָ מענטשן, וועלכע באַוואונדערן אַ פּאַרפֿאָלק, וואָס האָט אַ קינד. עס איז דאָ אַזויגס, וועגן וועלכן מען קאָן רעדן. די פֿרוי בעקאָלד וויל גילטן פֿאַר אַ גרויסע דאַמע און באַרמהאַרציקע פֿרוי. זי האָט ליב צו לייענען איר נאָמען אין צייטונג און זי... לאַנגווייליקט זיך נישט. אַ חוץ דעם קאָן איר מאָן קריגן אַן אָרדער אַלס אַפּוטרופּוס. אַך! קאַספּער איז מיר אַ שאָד...

פֿרוי בעקאָלד איז געווען פֿאַרשמייעט אַ גאַנצן טאָג. אין הויז איז זי נאָר געווען דעמאָלט, ווען זי האָט געדאַרפֿט אויפֿנעמען געסט. אַ געבוירענע סנאָבין, האָט זי שטענדיק געוואָלט זיין אַרומגערינגלט דורך הערן מיט אָרדערס און דאַמען אין טייערע טואַלעטן. דער ים פֿון פֿראַנצויזישע ראָמאַנען, וואָס זי האָט איינגעשלינגען, האָט איר נאָך מער פֿאַרדרייט דעם קאָפּ. זי איז

געװען אַ יעגערין אױף „פֿלירט“. קאַספּערן האָט זי פֿאַרהאַנדלט, װי איר הױף־בלאַזן.

— הערט אױס, װאָס דאָס דאָזיקע קעלבל האָט װידער געזאָגט. אַך, װי ער איז אַמוזירנדיק!... האָט מען זי אָפֿט געקענט הערן רעדן. זעענדיק, װי ער שטײט און לערנט זיך אױפֿן קול לאַטײַנישע װערטער, האָט זי עטװאָס געענדערט די מײנונג.

— װי קלוג ער איז! — און צערטלעך אַ גלעט געטון מיט דער האַנט זײַנע געלאָקטע האָר. װען ער האָט זיך געמאַטערט בײַם לעזן אַן אַריטמעטישע אױפֿגאַבע, האָט זי געזאָגט:

— װאַרף דאָס אַװעק! צו װאָס טױג עס דיר?

אײנמאָל האָט ער אין איר דערװעקט שטאַרקע נײַגערי־קײט. ער האָט זיך געפֿינען אין דער קיך, בשעת דער קצב האָט געבראַנגט אַ שטיק רױ פֿלײש. זײַן פּנים האָט זיך דערמאָלט אױס־קרומט פֿון װײטיק און די אױגן זענען פֿול געװאָרן מיט צער.

— װערט דער דאָזיקער נאַר װירקלעך איבעראַשט פֿון חיהש פֿלוט, אָדער מאַכט ער זיך בלױז אַזױ?

איבערצײַגנדיק זיך, אַז ער מאַכט זיך נישט, האָט זי שטענ־דיק אים געדראָט:

— אױב דו װעסט מיר אַרומגײן אַזױ טרױעריק, װעל איך דיך פֿירן אין אַ שעכט־הױז און דו װעסט מוזן קוקן, װי מען האַקט אַראָפּ קעלבער די קעפּ!

ער איז געװאָרן אַזױ דערשראָקן, אַז זי האָט געלאַכט ביז צום צעפּלאַצט װערן.

קאַספּער האָט זיך איצט בכלל געפֿילט אומגליקלעכער. ער איז נישט בײכולת געװען צו פֿאַרשטײן די פֿרױ בעלאַלד, אירע מינעס, בליקן, װערטער, שטיקלעך. אינסטינקטיװ האָט ער זי נישט געגלױבט. יעדע שעה, װאָס ער האָט פֿאַרבראַנגט מיט איר, האָט אים געפּײַניקט. עס האָט אים געקאָסט אַ סך אָנשטרענגונג, כּדי צו באַהאַלטן זײַן אַנטיפּאַטיע צו איר; ער האָט זיך אײנציק־װײַז אױסגעלערנט די קונץ צו פֿאַרשטעלן זיך. עס האָט אים אױך געטון דאָס, װאָס דער גימנאַזיע־דירעקטאָר האָט זיך פֿאַ־

פלאַנט פאַר זײַן איצטיקן אַפּאָטראָפּוס, פֿאַראַן טוגער, אַז ער האָט נישט קײן חשק צו לערנען זיך. אין דער אמתן האָט ער איצט אין זײַן נײַער לאַגע, געאַרבעט זײער שװער.

עס האָט אים געפּײַניקט נאָך אײן זאַך. צײַטנװײַז האָט ער געזען אין אײנעם פֿון די דערװײַטערטע צימערן, אָדער אױפֿן הױף, אַ בלײך, הינקעדיק מײדל, בעלאָלדס טאָכטער; זי איז אָפֿט געשטאַנען און אַרײַנגעקוקט אים אין די אױגן. בעת ער האָט געפּרובט צוצוגײן צו איר, האָט זי אַרױסגעשטעקט די צונג און אַנטלאָפֿן. אַ באַזאָרגטער האָט ער װעגן דעם דערצײלט דעם ראַט.

— קלער נישט װעגן דעם קאַספּערל, — האָט בעלאָלד געזאָגט, קנײטשנדיק דעם שטערן. — זי איז קראַנק. מען דאַרף זי לאָזן אַלײן.

קאַספּער האָט אָבער געפֿילט אַ רחמנות צו דער קלײנער. ער האָט דערפֿון גערעדט מיט דער דינסט, װעלכע האָט אים דערקלערט:

— דאָס מײדל הונגערט, װײַל דער „געפֿונענער“ עסט אַלץ אױף.

אַז אױפֿגערעגטער איז ער אַװעקגעלאָפֿן צו פֿרױ בעלאָלד און איר געזאָגט מיט אַ מינע פֿון אַ קלײנעם חכם:

— אױב איר װעט איר נישט געבן מער עסן, װעל איך אַװעקגײן פֿון דאַנען!

פֿרױ בעלאָלד איז אױף אַן אמת אין כּעס געװאָרן.

— און װאוהין װעסטו, נאַריש יונגל, גײן? װאו האָסטו אַ דירה?

עס איז אַנטשטאַנען אין איר אַ פֿאַרדאַכט, אַז קאַספּער האָט זיך פֿאַרליבט אין איר טאָכטער. זי האָט אים געװאָלט צװינגען זיך מודה צו זײַן דערין. אױף אירע פֿראַגן האָט ער אָבער געענטפֿערט אַזױ נאַאיװ, אַז זי האָט זיך אױך פֿאַרשעמט.

— גראָד דיע! — האָט זי אױסגערופֿן — ער פֿאַרשטײט דאָך אַפֿילו נישט, װאָס איז ליבע.

נישט געקוקט דערױף, װאָס איר צניעות האָט געהאַט זיך

פֿײַטגעצײַכנטן נאָמען, האָט זי ליב געהאַט צו שפּאַצירן אויף ראָמאַנטישע און גליטשיקע סטעזשקעס, וואָס עס האָט אַ ביסל באַדוישט איר קאָפּ.

— אָבער ניין! — האָט זי געטראַכט — כאָטש ער שפּילט די ראָל פֿון אַ מלאך, איז ער גענוג דערוואַקסן צו וויסן, וואָס אַ האָן טוט מיט זינגער. זי האָט אים דורכן פֿענצטער אָנגעוויזן אויף דעם ברונעם

— האָסטו געהערט, אַז אַ באָטשאַן ברענגט קינדער פֿון ברונעם? — האָט זי געפֿרעגט.

ער האָט זיך געוואונדערט.

— קיינמאָל נישט!... דאָס איז דאָך נישט מעגלעך. ווי־נאָך וועט ער דאָרט אַרײַנפֿליִען? די עפֿענונג איז דאָך פֿאַרמאַכט מיט אַ שטאַכעט?

— קוק מיר אין די אויגן, נאַרעלע!

ער האָט געקוקט. פֿאַר דער אומשולדיקייט פֿון זײַנע אויגן האָט זי אַראָפּגעלאָזט אירע. זי איז צוגעגאַנגען צו דער קרעדענס, אויסגעטרונקען אַ גלעזל וויין און צעשפּרייט די אָרעמס. שטייענדיק פֿאַרן פֿענצטער האָט זי געשעפּטשעט:

— יעזוס קריסטוס! שטעל מיך נישט אַוועק פֿאַר קיין נסיון.

מיר דערמאָנען, אַז זי איז געווען אַ וועלטלעכע פֿרוי און אַ קײַלעכדיק יאָר איז זי שוין נישט געווען אין דער קירכע.

אין איינעם אַ זונטיק האָט די ראַט־פֿרוי דערקלערט קאַספּערן, אַז ער וועט גיין מיט איר און מיט די צוויי זינגלער פֿון גענעראַל האַרטונג אויף אַ פּיקניק אין וואַלד. ער האָט געפּאָדערט, מען זאָל מיטנעמען די קליינע בעכאָלד, ווײַל זי וועט זיך לאַנגווײַליקן אין דער היים.

באַהערשנדיק דעם כּעס צוליב דעם, וואָס ער „מישט זיך אַרײַן אין נישט זײַנע זאַכן", האָט זי מיט די פֿינגער אָנגענומען אַ לאָק פֿון זײַנע האָר און געזאָגט:

— אויב דו ווילסט, וועל איך דיר אָפּשנײַדן די האָר!

ער האָט זיך אַרויסגעריסן פֿון איר. זײַנע אויגן האָבן גענומען ווילד פֿלאַמען.

— נישט אַזוי גאַנץ! און נישט אַפּשניידן — בעט איך!

— איך וועל דיר כאַפּן, קליינער פּחדן — האָט זי זיך אָנגעשריִען מיט געצווינגענעם חוזק. זאָג נאָך איינמאָל „ניין“ און איך ברענג שוין די שער.

בעתן פֿאָרן אויף דער קאַרעטע האָבן דעם געגנערס זין, עטוואָס יונגער פֿון קאַספּערן, גערופֿן אים „פּרווון“ ווי אין דער שול, וואו מען האָט אים געהאַלטן פֿאַר אַ וואונדערלעך חיהלע.

— אַ, מיר הערן שוין מוזיק! — האָבן זיי געזאָגט.

— איך הער גאָרנישט און גלויב נישט, אַז איר הערט. איך זע שוין אָבער פֿאַרדאָס פֿאַרן וואַלד אַ פֿעגל.

— און מיר אויך.

— טאַקע אַ פֿעגל?... וואָס פֿאַר אַ קאָליר האָט עס?

איינער האָט געזאָגט:

— רויט!

דער צווייטער:

— בלוי.

— נישט אמת! חיים מיט גרין.

ווען מען איז צוגעקומען, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז קאַספּער איז גערעכט געווען. די קליינע, וועלכע עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז ער האָט זיי פֿאַרשעמט פֿאַר פֿרוי בעכאַלד, האָבן אים פּשוט אָנגעהויבן פֿײַנט צו קריגן פֿון יענעם מאָמענט אָן.

קאַספּערס געפֿינען זיך אויפֿן פּיקניק האָט צוגעצויגן אַ סך נייגעריגע מענטשן.

מיר וועלן אויסמײַדן צו באַשרײַבן די פּרטים פֿון דער אויסערגעוויינטלעך-איינגעגעבענער פֿאַרווײַלונג, וואָס איז פֿול געווען מיט טומלען פֿון יונגלעך און פֿלוידערײַ פֿון מיידלעך, באַשטראַלט אין אָוונט פֿון דעם גלאַנץ פֿון כינעזישע לאַמפּיאָנען און פֿאַרהילכט פֿון די רוישנדיקע טענער פֿון אַן אָרקעסטער... מיר וועלן בלויז דערמאָנען, אַז קאַספּער האָט נישט דערפֿילט קיין איבעריק-גרויסע פֿרייד נישט דאַמאָלט, ווען מען האָט אים געוואָרפֿן אין דער הויך און נישט דאַמאָלט, ווען די יונגערע חברים האָבן מיט אים קאַ-

טאַנדירט. פּפרט האָט אים נישט שטאַרק געפֿאַלן דאָס, וואָס אַ מחנה יונגלעך האָט אים געפֿירט אין אַ פּראָצעסיע אויף אַן אומפּרוויזירטער טריבונע און איבער זיך האָט ער צווישן געטומל און געלעכטער דערזען אויפֿהויבן אַ פֿאָן מיט דער אויפֿשריפֿט:

„זיין קעניגלעכע הויכקייט קאַספּערל דער ערשטער פֿון שווינדלבורג".

דער רעזולטאַט דערפֿון איז געווען, אַז ער האָט איינגעם פֿון די אונטערפֿירער געכאַפּט פֿאַרן אויער און דעם צווייטן — פֿאַר די האָר, און ער האָט מיט ביידע יונגלעך, וואָס זענען געווען די נקמה־זוכנדיקע גענעראַל זינדלער, אָנגעהויבן אַ געשלעג אויף די פֿויסטן. זיי האָבן קאַספּערן צודראַפּעט דאָס פּנים, געמאַכט אים בלויע צייכנס און ערשט דאַמאָלט אים אַרויסגעלאָזט פֿון זייערע הענט, ווען דער פֿאָטער זייערער האָט זיי שטרענג אויפֿגעפֿאָדערט דערצו. פֿרוי בעכאָלד האָט זיך געאײַלט אַרויסצונעמען קאַספּערן פֿון דער פֿאַרווײַלונג, פֿאַרוואַרפֿנדיק אים:

— שיינע שטיקלעך מאַכסטו מיר!... שעם דיך!... שנעלער אַהיים!...

זי האָט זיך אַליין געזעצט אויף דער קעלניע און געלאָזט די פֿערד אין גאַלאָפּ. די נאַכט איז געווען אַ פֿינצטערע. קיין איין שטערן האָט נישט געלויכטן אין הימל. די רעדער האָבן זיך אָנגעשטויסן אין בוימער און געשפּרונגען אויפֿן וועג. קאַספּערן האָט די נשמה געטאַנצט בעת דעם דאָזיקן משוגענעם פֿאָרן.

בעת זיי האָבן זיך געפֿונען אין דער היים, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז קיינער איז נישטאָ אין הויז: נישט דער העָר און נישט די דינער. פֿרוי בעכאָלד האָט אָנגעצונדן אַ ליכט און אַ לאָמפּ אין „גרינעם סאַלאָנדל", האָט זיך געלייגט אויף דער זאָפֿע און צוגערופֿן צו זיך קאַספּערן.

— קום נאָר צו מיר, אומשולדיקער בעל־עבירהניק! קני אַנידער!

וואַקלענדיק זיך, צי ער זאָל פֿאָלגן, האָט ער אַנידערגעקניט און געקוקט אויף איר אַ בייזער. זי האָט צוגעשטעקט איר לאַנגע, אַ ביסל ציטערנדיקע האַנט צו זיין באַק.

— פֿאַרוואָס שרעקסטו זיך אַזוי? צום טײַוול! דו האָסט נאָר קיינמאָל נישט אָנגערירט קיין לעבעדיק לײַב? פֿאַרוואָס האָסטו מורא פֿאַר מיר? האָב איך דיר נישט געשאָנקען די בעסטע זים־חאַרג? האָב איך דיר נעכטן נישט געשאָנקען קיין זינג־פֿויגל? לײַג אַרויף די האַנט אויף מײַן האַרץ; הער, ווי עס קלאַפּט!

זי האָט אַ צי געטאָן זײַן קאָפּ צו אירע בריסטן. ער האָט זיך גענומען ווערן מיט אַ געשרײַ, מײַנענדיק, אַז זי וויל אים ווי־טאָן. דערנאָך האָט זי אײַנגעזויגן אירע ליפּן אין זײַן מויל. עס האָט אים אַרומגענומען אַ פּחד. ער איז אַנידערגעפֿאַלן אויף דער ערד און האָט זיך געוואָרפֿן, ווי אין קאָנוואולסיעס. זי האָט זיך אַראָפּגעבויגן צו אים, ווײַל זי האָט ליב געהאַט דעם אַראָמאַט פֿון זײַן קערפּער, וואָס האָט איר דערמאָנט דעם האָניג פֿון וואַלד־בינען. דאַמאָלט האָט ער זיך אַ ריס געטאָן און זיך באַהאַלטן אין אַ ווינקל. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז עס איז געשען עפּעס שרעקלעכעס, עפּעס מוראדיקס. ער האָט זיך געשעמט פֿאַר זיך אַליין, פֿאַר זײַנע קליידער, פֿאַר די ווענט, פֿאַרן פֿאָטעל און בפֿרט פֿאַר דער העל־לויכטנדיקער לאָמפּ. ער האָט אָנגעקוקט זײַנע הענט, ווי ער וואָלט געווען זיכער, אַז אויף זיי קלעבט שמוץ. ער האָט געציטערט מיטן גאַנצן לײַב.

פֿרוי בעכאָלד האָט פֿאַרשטאַנען זײַן עקל. זי איז געלאָפֿן אַ דערצאָרנטע איבערן צימער. צום סוף האָט זי זיך געווענדעט צו אים מיט אַן אויפֿגעהויבענעם לײַכטער, אין וועלכן עס האָט געשמעקט דאָס ליכט:

— עלנטער! דו מײַנסט, אַז איך וויל דיך האָבן. אַוועק פֿון דאַנען. אויב דו וועסט דיך דערוועגן לאָזן פֿאַלן אַ וואָרט — וועל איך דיך דערהרגענען!

זי האָט געמאַכט אַן אָנשטעל, אַז דאָס אַלץ איז געווען אַ שפּאַס. אָבער קאַספּער האָט געזען, ווי איר דראָענדיקער שאָטן, אָנגעוואָרפֿן פֿון ליכט אין לײַכטער, וואַקסט, און גייט אים נאָך. ווען ער איז אַרײַן אין די ווײַטערדיקע צימערן, אַז איבעראַשטער האָט ער זיך אַראָפּגעגליטשט אויף די שטיגן־ב[illegible]ענטעם און געקומען אין קאָרידאָר.

מיט אײנמאָל האָט ער דערהערט קלינגען שליסלען. עס איז אַרײַנגעקומען דער הער ראַט. ער האָט פֿאַרמאַכט דעם שירעם, שעלטנדיק דעם רעגן און דעם ווינט. דאָס ליאַרעמען פֿון געוויטער האָט פֿאַרטויבט זײַנע ווערטער. פֿרוי בעכאָלד, שטייענדיק אויף דעם עק פֿון די טרעפּן, האָט איבערגעשריגן דאָס געוויטער:

— שטעל דיר פֿאָר! אונזער בן־יחיד טרינקט! ער האָט זיך געלאָזט אָנטרינקען דורך זײַנע קאָלעגן. איך קאָן אים נישט ברענגען אין בעט אַרײַן! נעם אים צו!... מאַרש! מאַרש!

דער ראַט האָט אים ווילד גענומען אונטערן אָרעם. קאַספּער איז אַ באַרוישטער, מיט אַן אָפּגענומענעם לשון צוליב אַלץ, וואָס איז געשען און פֿון וועלכן ער האָט זיך נישט געקאָנט אָפּגעבן קיין חשבון, אַרײַן מיט'ן הער ראַט אין שלאָף־צימער.

— נו, נו, קאַספּערל! דאָס קאָן געשען. איך וועל דיר העלפֿן זיך אויסטון.

דאָ האָט ער דערפֿילט עפּעס אַן אָנגענעמען ריח פֿון קאַס־ערן, און אַ פֿאַרוואונדערטער האָט ער געזאָגט:

— עס שמעקט עפּעס פֿון דיר. מײַן ווײַב האָט דיך אודאי אַרומגעוואַשן. מאַך דיר גאָרנישט דערפֿון!... אַ גוטע נאַכט, יונגל!

קאַספּער איז לאַנג, לאַנג נישט ביכולת געווען צו לייגן זיך. ווי ער וואָלט אײַנגעוואַקסן געווען אין דער פּאָדלאָגע. יעדער בליץ האָט אים געשטאָכן די אויגן, יעדער דונער האָט אים געזעצט אין קאָפּ. זײַנע הענט און פֿיס זענען געווען קאַלט. ער האָט זיך דערמאָנט דעם ערשטן שטורעם, וואָס ער האָט פֿאַרנומען. דאָס איז געווען אויפֿן טורעם. אַן אַלטע פֿרוי, דעם וועכטערס ווײַב, האָט אים דאַן געזאָגט.

— האָב נישט קיין מורא, יונגל. דאָס קריגט זיך עפּעס זכן אונטער דער טיר. אַ גרויסער אַלטיטשקער מיט אַ הייזעריק קול. קוק נישט דערויף!

און איצט האָט זיך אים געדאַכט, אַז עפּעס אַ ריז שעלט אויפֿן אויף. עס איז אָבער קיינער נישט געווען, וואָס זאָל אים טרייסטן. דער זינג־פֿויגל אין שטײַגל האָט טרויעריק געפּישטשעט. ער וואָלט דעם געפֿאַנגענעם פֿרײַ געלאָזט, נאָר ער האָט מורא־געהאַט פֿאַרן

צאָרן פֿון פֿרוי בעלבאָלד. ענדלעך האָט ער זיך געלייזט, אַרופֿער־
געצויגן די דעק און אײַנגעשלאָפֿן. ער האָט אָבער פֿאַרגעסן צו
פֿאַרריגלען די טיר. דאָס האָט געברענגט אַ טרויעריקן רעזולטאַט.
אינדערפֿרי איז דאָס שטײַגל געווען ליידיק. אויף דער פֿאַדלאָגע
איז געלעגן אַ טויטער פֿויגל. זײַן קליין פֿאַרבלוטיקט הערצל איז
געלעגן אויף אַ טעלער, וואָס איז געשטאַנען אויף זײַן נאַכט־טישל.
ער איז געלאָפֿן אין דער קיך פֿרעגן, וואָס עס איז געשען, אָבער
ער האָט דאָ געטראָפֿן פֿרוי בעלבאָלד מיט אַ בעזעמל אין האַנט,
מיט צעברענטע אויגן און צעלאָזענע האָר. ער האָט געקוקט אויף
איר כמעט מיט דער זעלבער איבעראַשונג, וואָס אויפֿן טויטן
פֿויגל.

אַ שליח פֿון אַ װײַט לאַנד

מיר װעלן ניט פֿאַרבאָרגן, אַז פֿרוי בעלאָלד האָט אין יענער צײַט געליטן פֿון נערװעזע שטימונגען, װאָס זענען געװען אַ פֿאָלגע פֿון איבערגעאַנגענע איבערלעבונגען אין אַ צושטאַנד פֿון פֿולקומענער גײַסטיקער פֿאַרצװײפֿלונג. זי האָט זיך אױפֿגעכאַפּט פֿאַרטאָגס און דאָס גאַנצע הױז פֿאַרפֿולט מיטן טומל מיט איר מאַניע צו אָרדנונג. זי האָט שטאַרק געפּײַניקט קאַספּערן, אױפֿװעקנדיק אים פֿון שלאָף בײַם ערשטן קרײ פֿון די הענער. פֿאַר דעם לײַכטסטן קעגנשטעל זײַן האָט זי אים געדראָט אַװעקצונעמען אים פֿון טיש און דער קיך אַרײַן. זי האָט פֿון אים חוזק געמאַכט צװישן זײַנע קאָלעגן, װאָס זענען געקומען אים באַזוכן. זי האָט געמוזט זײַן זײער אַ צניעותדיק װײַבל, װײַל די דאָזיקע רדיפֿות האָבן אודאי געהאַט זײער סיבה דערין, װאָס קאַספּער האָט ניט געװאָלט נאָכקומען איר פֿאַרלאַנג.

דױמער, װאָס פֿאַר זײַנע אױגן האָט זיך ניט באַהאַלטן די ענדערונג, װאָס איז אַרײַנגעטרעטן אין קאַספּערס לעבן, האָט אױפֿמערקזאַם געמאַכט דעם רעדאַקטאָר פֿיסטערלע אױף זײַן שלעכטער לאַגע אין בעלאָלדס הױז. דער לעצטער האָט באַלד אָפּגעדרוקט אַן אַרטיקל, אין װעלכן ער האָט אָנגעקלאָגט דעם מאַגיסטראַט, אַז ער דערלױבט, אַז דאָס „סודותדיקע יונגל, אױף װעמענס קאָפּ עס דאַרפֿט הענגען אַ קרױן, זאָל לעבן װי אַן אײַנזאַם לײַבל, װאָס האָט אַפֿילו ניט קײן רעכט אַ שפּרונג צו טאָן אין זײַן נאַרע".

די שטאָט-טאַטעס האָבן שטאַרק דערפֿילט דעם אַפּעל ז
זײער געװיסן און באַשלאָסן איבערצוטראָגן הױזער צום רו

טוכער. כאָטש דער דאָזיקער אויסוואַל האָט אים געפֿאַלן, האָט טוכער דאָך זיך געקוועקלט איבערצונעמען די ראָל פֿון אַ דער־ציער, מורא־האָבנדיק, אַז זיין פּריוואַט־לעבן קאָן ווערן אַ גע־גנ־שטאַנד פֿאַר די אָנפֿאַלן פֿון דער פּרעסע. דעם דאָזיקן אומווילן האָט נאָך פֿאַרשטאַרקט זיין אַלטע מימער, וועלכער מען האָט באַרואיקט מיט דער דערקלערונג, אַז די שטאָט וועט באַצאָלן אַלע קאָסטן פֿון דער דערציאונג. דאַמאָלט האָט דער ראַט מסכּים געווען אַריינצונעמען קאַספּערן צו זיך, שטעלנדיק אַ באַדינג, אַז קיינער זאָל זיך נישט מישן אין זיינע פּעדאַגאָגישע מעטאָדן. ער איז געווען ביי דער מיינונג, אַז דאָס יינגל, וואָס איז קאַליע געוואָרן פֿון די שטענדיקע וויזיטן, דאַרף מען אַריינגעמען אין דעם פּרעס פֿון אַ שטרענגען סיסטעם, וואָס וועט אים ברענגען צו אָרדנונג און צו אַ לעבנס־איינפֿאַכקייט. דעם דאָזיקן באַדינג האָט מען אָנגענומען!

אַ צערייצטע צוליב דער באַליידיקונג, וואָס מען איז קעגן איר כלומרשט באַגאַנגען צוליבן אָפּנעמען קאַספּערן, האָט פֿרוי בעכאָלד באַלד אַרויסגעוואָרפֿן אויף דער גאַס אין אַן אָפּגעגעם קאַסטן זיינע ביכער, קליידער און וועש. און ווען אַ אַדורכגייענדיקע גוטע מאַרק־הענדלערין וואָלט דעם קאַסטן נישט צוגעדעקט מיט עפּעס, וואָלט דעם יונגלס גאַנצע פֿאַרמעגן פֿאַרפֿוילט געוואָרן פֿון רעגן, וואָס האָט אַ גאַנצע נאַכט געגאָסן. קאַספּער איז געזעסן אויפֿן קאַסטן אַ פֿאַרוואונדערטער און אַ פֿאַרצווייפֿלטער, ביז עס איז ענד־לעך אָנגעקומען אַ פּאָליציאַנט און אים דערקלערט, אַז זיין לאַגע איז געענדערט געוואָרן, און אים אָפּגעפֿירט מיט די זאַכן, אונטער דעם באַגלייט פֿון אַ מענטשלעכן טומל, אין הויז פֿון ראַט טוכער.

דער נייער אַפּוטרופּוס האָט דאָס יונגל אָפּגענומען פֿון דער שול און אים געגעבן אַלס הויז־לערער דעם סטודענט שמידט. ער האָט פֿאַרמאַכט די טיר פֿאַר די, וואָס האָבן געוואָלט אָנקוקן קאַס־פּערן. ער האָט איבערגעריסן זיינע פֿערד־איבונגען, וואָס „גע־הערן בלויז די גבירים און אַריסטאָקראַטן, און דעם יונגל, וועלכן עס איז באַשטימט צו פֿאַרדינען מיט זיינע צוויי הענט אויף אַ באַשיידן לעבן — קאָן עס בלויז דעם קאָפּ פֿאַרדרייען“.

אויף אַזאַ אופֿן האָט ער אַ סוף געמאַכט פֿון די [illegible]

זענען קאַספּערס הײזערס אומגעװײנטלעכער אָפּשטאַמונג, װאָס האָט געהאַט אַ שערלעכע װירקונג אויף זײַן פֿאַנטאַזיע.

דער ראַט טובער איז געװען אַ מענטש פֿון פּרינציפּן. „פּרינציפּן" זענען געװען אַן עלעמענט, מיט װעלכן ער האָט דאָס גאַנצע לעבן געהאַט צו טון. ער האָט געשאַפֿן צװישן זיך און דעם יונגל אַ דיסטאַנס, כּדי אַרויסצורופֿן צו זיך דרך־ארץ. ער האָט אים געלערנט צו האָבן אַן אײַנפֿאַכע האַלטונג, אַ געלאַסענעם טראָט, רויִקע מאַניערן, װאָס זאָלן נישט אויף אַ פּראָסטן אופֿן אַרויסװײַזן די געפֿילן. ער האָט צו אים מיט אַ ביזן געװיזן אַ שטרענג פּנים. דער אמתער פּעדאַגאָגישער דערװײַז האָט בײַ אים געהײסן: „נישט לאָזן זיך רירן". ער האָט קאַספּערס צײַט אײַנגעטײלט מיט אַרבעטן, װאָס האָבן געדויערט פֿון פֿרי ביז אָװנט. אַחוץ די לעקציעס זענען אין סוף טאָג פֿאַרפֿליכטנדיק געװען פּראַקטישע באַשעפֿטיקונגען: סטאָלעריַי, אײַנבונדערײַ, זײגערמאַכערײַ.

און װײַל דאָס יונגל האָט זיך אויפֿגעפֿירט זײער גוט, אַרבעטזאַם און פֿלײַסיק, סײַ אין די פֿיזישע באַשעפֿטיקונגען און סײַ אין די גײַסטיקע באַשעפֿטיקונגען, זענען זײַנע פֿאָרשריט געװען אַ באַװײַז פֿאַרן דערציִער, אַז ער האָט אויסגעקליבן דעם ריכטיקן װעג, אויף װעלכן קאַספּער איז ביז־אַהער נישט געגאַנגען. די פּרינציפּן האָבן טריאומפֿירט!

כאָטש קאַספּער האָט לכתחילה ליב געהאַט זײַנע נײַע באַשעפֿטיקונגען און אויסגעפֿירט אָן װידערשטאַנד אַלע פֿאָרשריפֿטן פֿון דערציִער, האָט דאָך די אײַנזאַמקײַט אָנגעהויבן צו װערן פֿאַר אים אַ לאַסט. ער האָט דעם קאָפּ אַרויסגעשטעקט דורכן פֿענצטער און זיך צוגעהערט, װי די װײַבער פּולידערן אין דרויסן. ער האָט געקענט די שעהן, װען די גאַס גײען דורך בעקערס און פֿאַבריקס־אַרבעטער. ער האָט געעפֿנט די טיר פֿון זײַן צימער, הערנדיק װי דער ברױ־טרעגער קלינגט, און צוליב דעם האָט ער געקריגן דורך דער דינערשאַפֿט דעם זײער נישט סימפּאַטישן צונאָמען „דער אונטערהערער".

אין דער שטילער, עטװאָס געפּרעסטער, אָנגעצױגענער אַטמאָספֿערע פֿון טובערס הויז — אַ געבײדע, אויפֿגעבויט אין מי־

שעלאַלטערליכן סטיל, באַצירט מיט אַ טורעם, געדרייטע טרעפּן
מאַיעסטעטישע דעכער, איז קאַספּער ארומגעגאַנגען מיט אַ שטילן
טראָט, דערפילנדיק אין די טונקעלע קאָרידאָרן אַ מאָדנע האַרץ־
קלאַפּונג. אַמאָל האָט צו אים פון קענגאיבערדיקן, שטענדיק
פאַרמאַכטן פענצטער געוווּנקן עפּעס אַ מענטש מיט גרויע צע־
פּאַטלטע האָר איבערן פאַרמעט־פּנים. דאָס איז געווען די אַלטע
באַראָנעסע, וואָס האָט צוליב איר קראַנקהייט, קיינמאָל נישט
פאַרלאָזט דאָס צימער.

מיט דער צייט האָט קאַספּער זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון, אַז ער
לעבט אין אַ קאַלטער און פולקום־פרעמדער סביבה. ער האָט גע־
לעבט מיטן ווינט. אַנדערע האָבן פון קינדווייז אָן געהאַט זייער
היים און זייער בעט, אפילו אָרעמע האָבן געהאַט זייער מקום. אײַ־
ער האָט געמאַכט שיך, דער צווייטער אַ הויז, דער דריטער האָט
געהאַט אַן אַנדער באַשעפטיקונג — יעדער האָט פאַרדינט פון זיין
אַרבעט און מיט כח האָט ער נישט געקאָנט אַוועקגענומען ווערן
פון זיין פּאָסטן און האָט באַקומען הילף פון וואַרעמע מענטש־
הענט. איז עס נישט דערפאַר, — האָט ער געפרעגט — ווייל
וואָרנפולע הענט פון עלטערן האָבן זיי אַלע געפירט צו דער גע־
עלשאַפט? ער איז אָבער אַ יתום, וואָס איז געקומען נאָט ווייס
פון וואַנען און באַהאַנדלט איז ער געוואָרן, ווי אַן איבריקער. דאָס
האָט נאָך מער פאַרעקשנט אין אים דעם ווילן געוואָר צו ווערן,
ווער עס זענען געווען זיינע עלטערן. און דער וועג דערצו — האָט
ער געמיינט — איז אויסקלויבן אַ פּאַר, וואָס גיט זעלבסטשטענ־
אין איינעם אַ ווינטער־אָוונט איז צו אים געקומען זיין אפּוט־
רופּס; ער איז געקומען נישט דערפאַר, ווייל אים האָט זיך גע־
ינגלוסט אַ שמועס צו טון מיט קאַספּערן, נאָר ווייל די דאָזיקע
ויזיטן, קאַלטע רעגולערע וויזיטן זענען דורך דער צייט געוואָרן
פאַרשריפטן פון דער דערציאונג.

דעם יונגלס פּנים, וואָס האָט געטראָגן אַן אויסדרוק פון
אַ טרויעריקער פאַרטראַכטקייט, האָט אים דאָס איצטיקע מאָל גע־
ירט, און מיט אַ ווייכן ציטער אין קול האָט ער אַ פרעג געטאָן:
— וואָס איז דיר?

— איך קלער, וואָס איך וועל ווערן? — האָט דאָס יונגל געענטפערט, אָנשפּאַרנדיק דעם קאָפּ אויף דער האַנט.

דער ראַט האָט אים געגלעט איבערן פּנים, ווי ער וואָלט געזאָגט:

— דער רעכענונג שטימט. ווען דעם דאָרפסטן טאָקע טראַכטן, ער האָט אים געפרעגט, צי ער וואָלט נישט געוואָלט ווערן אַן אײַנבינדער.

— וועל איך קענען לייענען אַלע ביכער, וואָס מען וועט מיר געבן צום אײַנבינדן? — האָט דאָס יונגל געפרעגט.

— ניין! דערמיט וואָלסטו נישט אָפּגעריכטן דײַן פאַך! — זאָט געקלונגען די תשובה. קאַספּער האָט געזאָגט, אַז ער וויל ווערן אַ זייגערמאַכער. ער האָט געוואָלט אויסגעפינען ווער עס באַהאַלט זיך צווישן די שפּרינג-פעדערן פון אַלטן זייגער אויפן טורם, כּדי צו קענען אים מאַכן קלינגען, ווען ער וועט וועלן. דער ראַט האָט פאַרקנייטשט די ברעמען: קאַספּער איז צופיל קינדעריש.

צעמאָרגנס האָט באַראָן טוכער צוריקגעקערט צו דער נעכטן באַרירטער טעמע. ער האָט דערקלערט קאַספּערן, אַז אַלס דער וואַקסענער קען ער עסן מוזיק בײַ זיך אין צימער, און לערנען זיך ווײַטער בלויז בײַם האַרבסט, דערנאָך וועט ער אָפּגעגעבן ווערן צו אַן אײַנבינדער. כּדי צו געבן דעם יונגל די מעגלעכקייט אַ טראַכט צו טון, וואָס פאַר אַ פאַך ער זאָל זיך אויסלערנען, האָט דער באַראָן זיך אַוועקגעזעצט צו דער פאָרטעפּיאַן און גענומען שפּילן אַ לאַנגע סאָנאַטע. ווען ער האָט געענדיקט, האָט ער זיך מיט אַ פאַרדעכטיקן בליק געווענדעט צום יונגל. קאַספּער האָט זיך אָנגערופן:

— כּדי צו זײַן טרויעריק, דאַרף איך לחלוטין נישט קיין מוזיק.

דער באַראָן האָט אומצופרידן געברומט:

— קיינער פרעגט נישט דײַן מיינונג וועגן מוזיק! קענסט גיין אין דײַן צימער.

קאַספּער איז אַוועק אַ צופרידענער, וואָס מאָרגן בעתן מיטיק וועט ער נישט דאַרפן זיצן אײַנגעקאָרטשעט בײַם טיש פון דער צייער. דער דערציער האָט אפילו קאַספּערן געפאָלן מיט זײַנע

אַרצעלאַנענע צײַן און געפֿלעגטע נעגל אויף די לאַנגע פֿינגער. קאַספּערן האָט זיך געדאַכט, אַז טוכערס קאַלטע באַציאונג צו אים שטאַמט דערפֿון, וואָס ער האָט באַקומען וועגן אים עפּעס מיאוסע ידיעות. נישט איינמאָל האָט זיך פֿון יונגלס נשמה אַרויסגעריסן אַ געשריי:

— אָבער דאָס אַלץ איז דאָך נישט אמת!

אַז איינזאַמער האָט ער געטראַכט, אַז ער פֿאַלט צו לאַסט מענטשן צוליב עפּעס אַן אומבאַקאַנטער שולד און זיי ווילן פֿון אים פּטור ווערן. ער האָט געפֿינען רו בײַנאַכט, ווען ער האָט פֿאַרלעשנדיק די לאָמפּ, זיך צוגעקוקט, ווי די לבנה באַווײַזט זיך לאַנגזאַם איבער די דעכער. ער האָט געקענט איר וועג. ער האָט געציטערט, ווען אַ וואָלקן האָט פֿאַרדעקט די פֿלאַמיקע לבנה, וועלכע ער האָט אַזוי שטאַרק ליב געהאַט. זײַן אויער האָט דאַכט זיך, אין דער נאַכטיקער שטילקייט, אויפֿגעכאַפּט אָפּקלאַנגען פֿון דער גײַסטער=וועלט.

אין איינעם אַ טאָג האָט ער זיך אַ ריס געטון בעת דער לעקציע און צוגעלאָפֿן צום פֿענצטער. דער סטודענט שמידט האָט אים אָנגעקוקט מיט דערשטוינונג.

— עס האָט זיך מיר געדאַכט,—האָט דאָס יונגל דערקלערט,— אַז עמיצער איז אָנגעקומען פֿון ווײַט און מיך גערופֿן אַראָפּ, אונטן.

שמידט האָט פֿאַרשטאַנען, אַז די דאָזיקע באַוועגונג האָט אַ שייכות צו די לעגענדעס וועגן קאַספּערס אָפּשטאַמונג. אָבער ער האָט זיך אָפּגעהאַלטן צו רעדן דערוועגן, מײנענדיק, אַז דער באַראָן טוכער פֿאַרבײַט אים צו באַרירן די דאָזיקע טעמע בשעת די שמועסן מיטן שילער. ער האָט געשוויגן....

בסוף פֿאַרן ראַט האָט זיך קאַספּערן אײַנגעגעבן צו לייענען צײַטונגען, אין וועלכע ער האָט פֿון צײַט צו צײַט דערזען דערמאָנט זײַן נאָמען. ער האָט געלייענט מיט אַ ציטער און געהאָפֿט, אַז ער וועט אים, דעם נאָמען, אַמאָל באַמערקן אין שייכות מיט אַ וויכטיקער ידיעה וועגן זײַן פּערזאָן.

קורץ פֿאַר זײַן לעצטער לעקציע מיטן סטודענט שמידט, האָט

גר אין דער „מאָרגן־פּאָסט“ — דורך אַ צופֿאַל איז אין זײַנע זעגנט אַרײַנגעפֿאַלן אַן אַלטער נומער פֿון דער ראָזיקער צײַטונג— געלײַנט אַזאַ מין פֿאַרנעפּלטע דערציילונג:

„מיט אַ צען יאָר צוריק האָט אַ פֿישער אַרויסגענומען פֿון די כוואַליעס פֿון רהײַן בײַ דער שטאָט באַנסאַך אַ שווימענדיק פֿלעשל, אין וועלכן עס האָט זיך געפֿינען אַ צעטל מיט פֿאָלגנדיקן אינהאַלט:

„איך בין באַגראָבן אין אַן אונטערערדיש לאָך. דער מאַן, וואָס זיצט אויף מײַן טראָן, ווייסט פֿון מיר גאָרנישט. איך געפֿין זיך אונטער אַ שרעקלעכער וואַך. קיינער קען מיך נישט, קיינער ווילט מיך נישט, קיינער ראַטעוועט מיך נישט און קיינער רופֿט מיך נישט בײַם נאָמען!“

אונטער די ראָזיקע ווערטער האָט זיך געפֿינען אַן אומדײַט־לעכע אונטערשריפֿט.—אין אַלע דײַטלעכע אותיות האָט מען אויך געקענט געפֿינען אין נאָמען קאַספּער הויזער“.

און מאָרגן איז געווען, דאָס, וואָס די ראָזיקע ידיעה, וועלכע עס האָט אַמאָל שוין געברענגט די „מאַגדעבורגער צײַטונג“ און איז לחלוטין פֿאַרגעסן געוואָרן, איז ווידער אויפֿגעגראָבן געוואָרן דורך אַן אומבאַקאַנטע האַנט און איבערגעדרוקט געוואָרן דורך פֿיל צײַטונגען.

דער כראָניקער פֿון דער „מאָרגן־פּאָסט“ האָט געמאַכט אַ צושריפֿט:

„אויב דער ראָזיקער שפּור וועט נישט העלפֿן אויפֿצודעקן דאָס געהיימניש פֿון נאָרימבערגער „געפֿינעגעב“, וועט אונזער גאַנצע פּאָליציי נישט ווערט זײַן קיין צעבראָכענער העלער“.

קאַספּער, אַן אויפֿגעטרייסעלטער פֿון דער ראָזיקער ידיעה, האָט זי יעדן טאָג עטלעכע מאָל איבערגעלייענט, ברעכנענדיק זיך דעם קאָפּ איבער דעם מאָדנעם רעטעניש, אין וועלכן ער האָט געזוכט דעם שליסל צו דער געהיימניש פֿון זײַן אָפּשטאַמונג. שמידט, טרעפֿנדיק אים מיט דער צײַטונג אין דער האַנט, האָט זיך נישט אײַנגעהאַלטן נישט צו פֿרעגן אים:

— וואָס קלערסטו דערוועגן, קאַספּער?

דאס יונגל האט אויפגעהויבן די הענט, ווי ער וואלט געוואלט שווערן.

— איך האב דאס נישט געשריבן.

— איך ווייס... דו האסט דעמאלט נאך נישט געקענט שרייבן!

— אבער ווער האט עס געקענט שרייבן?

— איך ווייס נישט... אודאי עמיצער, וואס האט דיר געוואלט העלפן... א געהיימער פריינט!...

דאס יונגל איז געזעסן אין א ווינקל, פארטראכט אין מחשבות. אויפן רוף פון סטודענט האט ער נישט געענטפערט. שמידט האט געמאכט זיין שווייגן. ער איז געזעסן נאך א שעה און כדי נישט צו ווייזן, אז ער האט געבראכן א פארבאט — איז ער ארויס אויף די שפיץ נעגל.

אין אוונט פון זעלבן טאג איז אין באראנס הויז פארגעקומען א באל. קאספער, וועלכער איז אויף פארוויילונגען פון אזא מין נישט צוגעלאזט געווארן, האט זיך איינגעהערט אין דער טאנץ-מוזיק, שטייענדיק אין קארידאר. עס איז צו אים צוגעקומען א לאקאי מיט א זילבערנער טאץ און געזאגט:

— נעם דיר א שטיקל טארט.

— איך האב נישט ליב קיין זיסווארג, — האט ער געענטפערט.

אין דער זעלבער רגע האט זיך באוויזן פון די טרעפן די באראנעסע-מוטער, שורשנדיק מיט דער זיידענער שלעפ פון קליד. זי האט דעם באלי-זאל פריער פארלאזט, און פארן שלאף איז זי, ווי געוויינטלעך, ארומגעגאנגען איבערן הויז זעען, צי עס באהאלט זיך נישט קיין גנב, אדער צי עמיצער האט נישט אונטערגעלייגט קיין פייער. זי האט שארף אנגעשטעלט אירע אויגן אויף קאספערן און אויסגערופן:

— וואס?... ער האט נישט ליב קיין זיסווארג!

און דא איז געשען עפעס וואונדערלעכס. קאספער האט זיך פאר דער אלטער דאמע פארשטעלט דאס פנים מיט דער האנט און גענומען שרייען:

— שלאגט נישט! שלאגט מיך נישט!...

די דאמע איז געווארן נבהל ונשתומם און געקוקט אויף

זײַנע דערשראָקענע אויגן. אויפֿן קאָרידאָר האָבן זיך פֿון באַלזאַל אַ שיט געטון געסט, װעלכע זענען געקומען צולויפֿן צוליבן געשרײַ, און גענומען פֿרעגן:

— װאָס איז געשען?

דערװײַל האָט קאַספּער איבערגעלעבט אומגעװײנטלעכעס:

עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז דאָס אַלץ איז שוין אַמאָל געװען: דער זעלבער לאָקײ, װאָס דערלאַנגט זוסיקײטן, די גראָע דאַמע, װאָס פֿרעגט, פֿאַרװאָס ער װיל ניט עסן קײן זוסיגקײטן, און זײַן געשרײַ „שלאָגט ניט!“ אַלץ האָט ער שוין געזען און געהערט. ער איז דאַמאָלט געװען קלײן; זי האָט אױפֿגעהױבן איבער אים אַ האַנט. עס זענען געװען די זעלבע אויסגעפּוצטע געסט, װאָס קוקן אים אָן דערשטױנטע און מיט אַנטציקונג, װײַל ער, קאַספּער, איז געװען זײער העך!

דער ראַט האָט פֿאַרביסן די ליפּן. אין זײַן הױז איז געשען אַ ניט־דערהערטער סקאַנדאַל. און אַלץ דורך דעם צוגעקומענעם. ער האָט אים שװײַגנדיק אַרױפֿגעפֿירט אין דער הױך, געהײסן אים זיך לײגן אין בעט, פֿאַרלעשן די לאָמפּ און אװעקגײענדיג געזאָגט מיט אַ שטרענג קול:

— מאָרגן, װען דו װעסט װערן רואיקער, װעלן מיר שױן אַ שמועס טון, און דו װעסט מיך פֿאַרשטײן!

אין קאָרידאָר האָט אױף טױבערן געװאַרט דער טױבער. ער האָט שעפּטשנדיק דערקלערט:

— דאָס יונגל איז זיכער אַ לונאַטיקער.

— אַזױ?

קאַספּערס קרענקלעכער מצב האָט דערקלערט די אַװאַנטורע, װאָס ער האָט געמאַכט. דער באַראָן האָט אים געגעבן װײַן. ער האָט אײַנגעזען, אַז ער דאַרף פֿאָרן קײן אַנסבאַך און זיך באַראַטן מיטן פּרעזעס פֿײַערבאַך װעגן דעם יונגלס צוקונפֿט. ער װעט עס טון נאָך אין אַפּריל.

זײַט יענער רגע איז קאַספּער אַרײַנגעפֿאַלן אין אַ צושטאַנד פֿון געשפּאַנטער דערװאַרטונג. ער האָט געגלױבט, אַז עמיצער זוכט ערגעץ װעגט דעם װעג צו אים, אַז ער קומט, אַז ער מוז

קומען. יעדן פרימארגן האט ער צו זיך געזאגט:

— היינט, — יעדן אוונט — מארגן. — און ער איז אנטוישט געווארן פון די מענטשן, וואס זענען צו אים יעדן טאג געקומען און געזען זיינע בלאסע, לאנגווייליקע פנימער.

זיין איצטיקער מצב האט געהאט סימנים פון א פארפאל-גונגס-שגעון. ער האט זיך א טרייסל געטון, הערנדיק די טראפנס רעגן, ואס זענען געפאלן פון די רינעס. ביינאכט האט ביי זיין בעטל זיך געמוזט ברענען דאס אייל-לעמפל. איינמאל האט ער זיך איין פחד א רים געטון אויף זיין בעטל: עפעס האט אנגעריירט זיין פנים. דאס איז געווען א שפין, וואס איז געהאנגען אויף א פאדעם פון סופיט. ער האט זיך אין העמד אוועקגעזעצט דער-ווייטערט פון קישן און גענומען רעדן מיט דער שפין, וואס איז אראפגעקראכן אויף דער פארלאגע און דערנאך ארויף אויף דער וואנט.

— שפינעלע! פארוואס שפינסטו אזוי דיינע פעדים?... וואוהין איילסטו זיך? פארוואס אנטלויפסטו?... איך וועל דאך דיר קיין שלעכטס נישט טון!...

דערפון האט ער זיך פארקילט. ער איז געלעגן א וואך אין בעט. נישט די שארפע פארווארפן און נישט די מילדע ווערטער פון ראט טובער האבן געהאט אויף אים א ווירקונג. ער האט אנגעהויבן אומעטיק צו שווייגן.

— ער האט די ניגונגען פון א היפאכאנדריק! — האט דער בארא[ן] פעסטגעשטעלט, ער איז איצט שטארק פארזארגט גע-ווען צוליב דער ענדערונג פון קאספערן.

... און אט מיטאמאל האט זיך באוויזן א שליח פון אויס-לאנד און געפאדערט מען זאל אים צולאזן צום יונגל. דער ראט האט אפגעזאגט. דעמאלט האט דער גאסט אים איבערגעגעבן א בריוו מיט א טייערן רינג. דער דערציער האט איינגעפונען, אז ער האט רעכט צו עפענען דעם בריוו. זיין אינהאלט איז געווען א פארגעפלטער און א סודותדיקער. דער בארא[ן] איז געווען פאר-דאגהט: זאל ער דעם בריוו אפגעבן, אדער זאל די זאך איבערגעבן ווערן דעם פרעזעס פייערבאך צום אנטשיידן? עס האט געזינגט

דאָס רעכטס־געפֿיל. ווילנדיק דאָס יונגל אַרויסרײַסן פֿון דער אַפּאַטיע, האָט הער טוכער אים געגעבן דעם בריוו און דעם רינג. קאַספּער האָט געלייענט אַ דערשטוינטער:

„דו, וואָס האָסט די רעכט, וועלכע אַ סך לייקענען דיר אָפּ, גלויב אַ פֿרײַנט, וועלכער אַרבעט פֿאַר דיר פֿונדערווײַטנס און וועט בקרוב קומען, כּדי דיך אַרומצונעמען. נעם דעם רינג אַלס באַווײַז פֿון געטרײַשאַפֿט און טו תּפֿילה פֿאַרן דערפֿאָלג פֿון דײַן פֿרײַנט, וועלכער איז מתפּלל פֿאַר דײַן מזל“.

דאָס יונגל האָט פֿאַרשטעלט דאָס פּנים מיט בײדע הענט און געוויינט. דער ראַט האָט זיך אײַנגעקוקט אין בלישטשענדיקן בריליאַנט, וועלכן ער האָט מיט פֿאַרוואונדערונג גענומען אין דער האַנט.

דער ענגלישער גראַף

סוף אַפּריל האָט זיך פאַרן צווייטראַנגיקן גאַסט־הויז „אונטערן ווילדן מענטש“ אָפּגעשטעלט אַ פּראַכטפולע קאַרעטע. דער ווירט האָט זיך נישט געוואוסט וואו אַהינצוטון פון פרייד, ווען דער גאַסט האָט געפאָדערט די בעסטע צימערן, נישט פרעגנדיג וועגן פרייז, און זיך פאַרנויגט מיט פאַרוואונדערונג פאַרן אָנגעקומענעם און איינגעשריבן אין בוך:

„היינריך לאָרד סטאַנהאָפּ, קאַרל אָף טשעסטערפילד, פּאַר אַנגליאַ“.

ביז שפּעט אין דער נאַכט זענען די איינוואוינער מאַסנווייז געווען פאַרזאַמלט אונטער די פענצטער פון פרעמדן גאַסט, שמועסנדיק וועגן אים. צעמאָרגנס אינדערפרי האָט דער ענגלענ־דער איבערגעגעבן זיין וויזיט־קאַרטע אָנגעזעענע בירגער פון דער שטאָט, און אין עטלעכע שעה אַרום האָט ער זיי אויפגענומען ביי זיך פערזענלעך מיט קעגן־וויזיטן.

לאָרד סטאַנהאָפּ האָט דערקלערט, אַז אַזוי ווי פריער, קומט ער אויך איצט, אַ פאַראינטערעסירטער מיטן גורל פון קאַספּער הויזער, פאַר וועלכן ער וועט עפּעס טון. דער בירגערמייסטער האָט העפלעך געענטפערט, אַז ער וועט דעם גאַסט מעגלעך מאַכן פרייע באַציאונגען אַרום קאַספּערס ענין, ווי ווייט די פאַרשריפטן וועלן דערויף דערלויבן. דער לאָרד האָט זיך געוואונדערט:

— וואָס פאַר אַ פאַרשריפטן?

— די פאַרשריפטן פון ראַט טוכער. עס קען זיי בלויז ענדערן דער פּרעזעס פייערבאַך.

— המם... דאָס וועט זײַן אַ שווערע אַרבעט... אָבער... האָט מען שוין אויסגעפֿאָרשט דעם מענטש, וואָס האָט דעמאָלט געמאַכט דעם אָנפֿאַל אויף הויזערן?

— נײַן... די סומע, וואָס אײַער עקסעלענץ האָט געגעבן, איז צוריקצובאַקומען. עס איז נישטאָ קיין האָפֿנונג צו כאַפּן דעם פֿאַרברעכער.

די ווײַטערדיקע טעג האָט דער לאָרד פֿאַרכשופֿט די געזעלשאַפֿטלעכע ספֿערן פֿון דער שטאָט מיט די בעלער אין זײַן האָטעל, אויף וועלכע מען האָט דערלאַנגט מאכלים, וואָס זענען געמאַכט דורך אַ פֿראַנצויזישן קוכער, וועלכער איז מיטגעבראַכט געוואָרן מיט אַ סך אַנדערע דינער. ער האָט אויסגענוצט יעדע געלעגנהייט, כּדי צו זאַמלען ידיעות וועגן קאַספּערן. דאָס איז געווען רירנדיק!... מען האָט זיך בלויז געוואונדערט, וואָס ער האָט נישט באַזוכט דוימערן. ער האָט אַרויסגערופֿן דעם וועכטער היל. וועמענס דערציילונג ער האָט אויסגעהערט מיט גרויס אויפֿמערקזאַמקייט. דער תּפֿיסה־וועכטער האָט זיך געקלאַפּט אין דער ברוסט אַרײַן, שרײַענדיק, אַז „קאַספּער קען נישט זײַן קיין שווינדלער!" דער לאָרד האָט געשמייכלט צוליב דעם נײַעם קאַספּערס אָנהענגער און אים באַלוינט אויף אַ פֿירשטלעכן אופֿן.

ענדלעך האָט ער באַשלאָסן צו גיין צו טוכערן, זען זיך מיטן יונגל. ער האָט אָפּגעשלעפּט דערמיט, „כּדי צו באַהערשן זײַן אויפֿגערעגטקייט בײַם געדאַנק צו זען דאָס דאָזיקע וואונדערלעכע קינד", ווי ער האָט דערקלערט מענטשן, וועלכע האָבן אים געפֿרעגט, פֿאַרוואָס ער שלעפּט אָפּ.

באַראָן טוכער, וועלכער האָט זיך פֿונדערווײַטנס פֿאַרגעשטעלט דעם לאָרד, ווי אַ מענטש, וואָס איז געקומען צונעמען די רו, האָט אָן חשק גענומען אין דער האַנט זײַן וויזיט־קאַרטע, ער איז אָבער אינסטינקטיוו פֿאַרכשופֿט געוואָרן פֿון גאַסט בײַ דער ערשטער פּערזענלעכער באַגעגענונג.

אין דעם כּשוף, וואָס האָט געווייט פֿון גאַסט, איז אָבער געלעגן עפּעס געפֿערלעכעס, וואָס האָט געקענט ברעכן די שטאַרק־עקשנות. זײַן שטאָלצע אויסגעגלײַכטע געשטאַלט, די סובטעלע

פמעט ווײַבלעכע געזינטס־שטריכן, דאָס לעבעדיקע פֿײַערל אין די דורכדרינגלעכע אויגן, וועלכע האָבן אויסגעדריקט די מילדקייט פֿון א גאַזעל און אפשר... די רו פֿון א טיגער — דאָס אַלץ האָט אַרויסגערופן אַן אומהײמלעכע ווירקונג.

צופֿיל טאַקט און לעבנס־חכמה האָבן געשטעקט אין דעם גאַסטס פֿראַגן וועגן קאַספּערן, אַזוי פֿול דיסקרעציע און איינגעהאַלטנקייט, בעת ער האָט גערעדט וועגן זיך, און דער טיטל לאָרד אַליין, וואָס האָט אים געדינט פֿאַר אַ גוטע שילד — אַז טוכער האָט תיכף פֿאַרגעלייגט אַרײַנצורופֿן קאַספּערן, אייידער סטאַנהאָפּ האָט דײַטלעך אויסגעדריקט זײַן בקשה.

עס איז געווען שטיל. די זון האָט געוואָרפֿן העלע שטראַלן אין צימער, אונטערן פֿענצטער האָבן געטשווירקעט שוואַלבן. דער לאָרד האָט זיך אויסגעדרייט פֿון פֿענצטער, ווען קאַספּער, וועלכער האָט נישט געוואוסט, ווער עס וויל אים זען, איז אַרײַנגעקומען. ער האָט דעם יונגל אַרומגענומען מיט אַ בליק, וואָס האָט קאַספּערן צוגעשמידט צום אָרט. באַלד איז ער צוגעגאַנגען צו אים און אויסגערופֿן:

— קאַספּער! ענדלעך! אָ, זאָל זײַן געבענשט די שעה! — און ברייט געעפֿנט די אָרעמס און דאָס יונגל איז צוגעפֿאַלן צו זײַן ברוסט אָן לשון, אַדורכגענומען מיט אַ שוידער פֿון פֿרייד.

ער האָט פֿאַרשטאַנען, פֿאַרוואָס עס האָט אים פֿריער, דערהערנדיק די קאַרעטע, דאָס האַרץ אָנגעהויבן צו קלאַפּן, פֿאַרוואָס עס האָט אים באַהערשט אַ שמחה, ווען דער לאַקײַ האָט אים אַרײַנגערופֿן אין סאַלאָן.

יאָ, דאָס איז דער ווײַטער שליח — דער אָפּגעבער פֿון בריוו און פֿון רינג!

דער זייגער אויפֿן טורעם האָט אויסגעקלינגען די מיטיק־שעה. קאַספּער האָט אין דער לופֿט געפֿילט אַ זיסן ריח פֿון אָט דער שעה!...

דער גאַסט איז געווען אויסערגעוויינטלעך גערירט. טוכער, וועלכער האָט זיך צוגעקוקט צו דער גאַנצער סצענע, האָט באַמערקט, אַז זײַן בוזעם־אונטש ווײַד קול האָט באַקומען אַ הייזעריקן

קלאַנג און אין די אויגן האָט זיך באַוויזן אַ צעמישטער גלאַנץ, קושנדיק זיך מיטן יונגל.

לאָרד סטאַנקאָפּ האָט זיך געאײַלט אַליין צו דערקלערן די דאָזיקע ענדערונג:

— זײַט מוחל, ראַט! אָבער... עס איז מיר אַזוי אומאָנגענעם, וואָס איך קאָן נישט רעדן מיט קאַספּערן אונטער פֿיר אויגן.

דער ראַט האָט געפֿילט, אַז ער קען נישט אָפּזאָגן דעם גאַסט די בקשה, מען זאָל אים דערלויבן צו פֿאָרן מיט קאַספּערן אַביסל אונטער דער שטאָט. פֿאַרשטייט זיך, אַז מיט זיי איז געפֿאָרן אַ פּאָליציאַנט, וועלכער האָט אין דער קאַרעטע פֿאַרנומען אַן אָרט פֿון הינטן.

קאַספּער האָט זיך צום ערשטן מאָל געקענט אויסרעדן דאָס האַרץ. דאָס באַקלאָגן זיך האָט געקלונגען ווי אַ געגעזן-ווערן. ביז אַהער איז די וועלט געווען פֿאַר אים שלעכט, איצט האָט זיך געעפֿנט פֿאַר אים דער הימל.

די צײַט איז אַ שאָד געווען אויף באַקלאָגן זיך. מען האָט געדאַרפֿט פֿרעגן. עס שטייט דאָך איצט אַ מענטש, וואָס ווייסט, קאַספּער האָט דרייסט און לײַדנשאַפֿטלעך אים אַ פֿרעג געטון:

— ווער בין איך? וואו איז מײַן מוטער? וואו איז מײַן פֿאָטער?!

אָנשטאָט אַ תשובה, איז דער לאָרד פֿאַרדאגהט געוואָרן און אומאַרומגעאָרעמט.

— געדולד, קאַספּער! איך וואָלט געמוזט צופֿיל רעדן! עס איז נישט די צײַט! דערצייל מיר בעסער פֿון דײַנע וואונדערלעכע חלומות. איך האָב עפּעס געהערט וועגן זיי...

קאַספּער האָט זיך נישט געלאָזט בעטן. ער האָט אין אַ פֿרײלעכער באַגײַסטערונג דערציילט, וואָס ער האָט איבערגעלעבט בעת די חלומות. ווען ער האָט גענומען רעדן וועגן דער מוטער, האָט סטאַנהאָפּ אַ ציטער געטון. ער האָט אַזוי שטאַרק געטוליעט צו זיך דאָס יונגל, אַז ער האָט זײַן פּנים נישט געזען. ער, דער לאָרד, האָט אַ שמייכל געטון, ווען קאַספּער האָט דערציילנדיק, זיך באַנוצט מיט אויסדרוקן פֿון דער נאָרימבערגער

נאַס־שפּראַך.

— פֿאַרוואָס טראָגסטו נישט דאָס רינגל? — האָט ער געפֿרעגט צוריקוועס, — געפֿעלט דיר עס נישט?

— ניין. אַ שיין רינגל!... איך האָב אָבער נישט געגלויבט, אַז עס איז מיינס. דאָס האַרץ האָט מיר געגומען קלאַפּן, ווען כ'האָב עס אָנגעטון אויפֿן פֿינגער.

— און איצט גלויבסטו?

— יאָ, יעצט גלויב איך.. איך וועל עס טראָגן... אַ שיין רינגל!..

— צום ווידערזען, ליבער! — האָט סטאַנהאָפּ אויסגערופֿן שטייענדיק פֿאַר טובערס הויז, — קום צו מיר מאָרגן!

די שעהן פֿון צעשיידונג מיטן פֿריינט האָבן זיך פֿאַר קאַספּערן לאַנגזאַם געשלעפּט. אַלץ אין ראַטס הויז האָט אויסגעזען צו זיין טויט, ווען יענע האַנט איז אַוועקגעקומען.

צעמאָרגנס צען אַ זייגער איז ער געווען אין האָטל „אונטער ווילדן מענטש". ער איז פּשוט אַנטלאָפֿן פֿון די לעקציעס. דער לאָרד האָט אים געקושט פֿאַר די אויגן פֿון אַ סך נייגעריקע, וואָס האָבן זיך פֿאַרזאַמלט אין קאָרידאָר. ער האָט אויף אים געוואַרט. דערנאָך האָט ער אים אַריינגעפֿירט אין זיין צימער. דאָ האָט זיך פֿאַר דעם יונגלס אַנטציקטע אויגן באַוויזן אויסגעלייגט אויפֿן טיש: אַ גאָלדן זייגערל, גאָלדענע ספּינקעס, פּאַנטאָפֿל מיט זילבערנע פֿרענדז, זיידענע העמדער א. ד. ג.

— דאָס אַלץ איז פֿאַר דיר!

ער איז קוים אומשטאַנד געווען דעם אָטעם צו כאַפּן, אָנקוקנדיק אַזוי פֿיל הערלעכע מתּנות. דערנאָך האָט ער געגומען דאַנקען מיט וואַרעמע ווערטער.

— דאַנק נישט! דאָס איז אַ קלייניקייט אין פֿאַרגלייך מיט דעם, וואָס איך וויל טון פֿאַר דיר. פֿרעג אָבער גאָרנישט — האָב צוטרוי צו מיר. זיי פֿאַר מיר אַ זון, אַ חבר, אַ פֿריינט! — האָט דער לאָרד געזאָגט.

קאַספּער האָט אַ זיפֿץ געטון. ער האָט ביז אַהער נישט געגלויבט, אַז עס איז פֿאַראַן אַזאַ גליק אויף דער וועלט; הער

אַזעלכע האַרציקע ווערטער.

אַ נײַ וואונדער האָט זיך אַנטפּלעקט, ווען דער לאָרד, באַגלייטנדיק אים אין שׂכנותדיקן צימער, האָט אים פֿאַרבעטן צו אַ שיין־געדעקטן טיש.

— קײַן ווײַן קען איך אָבער נישט טרונקען! — האָט קאַספּער שנעל געזאָגט.

— וואָס ווילסטו טון, ווען מיר וועלן וואַנדערן אין די צפֿון־לענדער, וואו דער ריח פֿון ווײַן טראָגט זיך איבער די בערגלעך, געצירטע אין ווײַנטרויבן? — האָט דער לאָרד געפֿרעגט.

— וועלן מיר טאַקע פֿאָרן צוזאַמען? — האָט דאָס יונגל אויסגעגלאָצט אַ פּאָר אויגן.

— זיכער! איך וועל דיך נישט לאָזן דאָ, וואו מען איז קענען דיר אַזוי פֿיל עולות באַגאַנגען!

— אַך!... מיר וועלן אַוועק ווײַט!... ווײַט!... — האָט דאָס יונגל אַזש געפּאַטשט מיט די הענט.

מיטאַמאָל האָט זיך די פֿרייד אויסגעלאָשן אויף זײַן פּנים.

— וועלן זיי מיך לאָזן? — האָט ער געפֿרעגט מיט מורא.

— זיי וועלן מוזן!... דײַ וועג גייט איבער זיי אריבער! — האָט דער לאָרד ערנסט געענטפֿערט.

קאַספּער איז בלייך געוואָרן. האָפֿנונג און ספֿקות האָבן געקעמפֿט אין זײַן האַרץ. מיט אַ בעטנדיקער מינע האָט ער זיך פּלוצלונג געווענדעט צום לאָרד סטאַנהאָפּ:

— הער גראַף! וועט איר מיך פֿירן צו מײַן מאַמען?

דער ענגלענדער האָט טרויעריק אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ.

— קאַספּער! דאָ רוט אַ שרעקלעכער סוד. איך וועל דיר דערציילן, אָבער דו טאָרסט נישט זאָגן קיינעם קײַן וואָרט דערפֿון, וואָס איך וועל דיר איבערגעבן. גיב מיר די האַנט! שווער! אומגליקלעכער גליקלעכער! זײַ וויסן, אַז גאָט האָט מיך אויסגעסליבן, איך זאָל דיך ברענגען צו דײַן מאַמען!

אַ זיפֿץ האָט אויפֿגעטרייסלט דאָס יונגל.

—ווי זאָל איך דיך רופֿן? — האָט ער פֿײַערלעך געפֿרעגט, פֿילנדיק, אַז דער נײַער צוגעפּבונד פֿאָדערט אַנדערש צו רעדן.

— אַזוי ווי איצט. זאָג מיר דו! רוף מיך הײַנריך. בין איך ניִשט דײַן ברודער? — האָט סטאַנהאָפּ געענטפערט, דריקנדיק אים האַרציק.

דער אַרײַנגעקומענער דינער האָט זיי געטראָפן אַרומגענומען. ער איז געקומען מעלדן געסט. סטאַנהאָפּ, ווי ער וואָלט זיך ניִשט געקענט באַפרײַען פון דער אַרומאָרמונג, איז איז דער זעלבער פּאָזיציע נאָך געבליבן דעמאָלט, ווען די געמעלדעטע געסט זענען אַרײַנגעקומען. מען האָט בײַזווײַליק געקענט טראַכטן, אַז ער דע־ מאָנסטרירט זײַן האַרציקע באַציִאונג צום יונגל. יעדנפאַלס האָבן די נאָרימבערגער באַקומען דרך אַרץ פאַר קאַספּערן זעענדיק, ווי דער לאָרד פירט אים אַראָפּ פון די טרעפּן, האַלטנדיק אַ האַנט אויף זײַן האַלדז, און דערנאָך פאַכעט ער צו אים מיט אַ טאַשן־טיכל, ווי אַ געליבטער אַן אַוועקגײַענדיקער געליבטע.

ווען דעם לאָרדס מתנות זענען איז אַ שעה אַרום איבערגע־ טראָגן געוואָרן אין ראַטס הויז, איז טוכער דערשטוינט געוואָרן.

— איך וועל דיר דאָס באַהאַלטן, — האָט ער געזאָגט, — אַזאַ לוקסוס פּאַסט ניִשט פאַר אַ צוקונפטיק אײַנבינדער־לערנייונגל.

— דאָס איז מײַן... קײנער קען עס מיר ניִשט צונעמען! — האָט קאַספּער אויסגערופן. מען האָט געדאַרפט זען, ווי זײַנע אויגן האָבן דערבײַ אַ בליטש־געטון מיט צאָרן.

טוכערן איז דאָס פּנים בלײַך געוואָרן און דאָס מויל האָט זיך אויסגעקרומט. ער האָט ניִשט אַרויסגערעדט קײן וואָרט. ער איז אַרויס פון צימער און ביטער געזאָגט:

— דאָס הײסט אומדאַנקבאַרקײט. אַן עגאָאיסט, וואָס וויל אָפּצושטופן זײַן וואויל־טוער, ווען ער האָט געפינען אַ צווײטן, וואָס צאָלט בעסער.

די פּרינציפּן האָבן אויפגעהערט צו טריאומפירן. זיי האָבן זיך צעשיט אין שטויב!

דער אַפּוטרופּס האָט אָבער ניִשט געוואָלט אָפּטרעטן. קײן כח־מיטלען האָט ער ניִשט געוואָלט באַנוצן. געוואַלד וואָלט געווען אוממאָראַליש. אויפריכטיק האָט ער אָבער דערציילט דעם לאָרד סטאַנהאָפּ ווי די זאַך זעט אויס. דער לעצטער האָט דערקלערט

קאַספּערס האַנדלונג אַלס אַ קינדערישן קאַפּריז און צוגעזאָגט פֿערזענלעך צו ווירקן אויף אים, אַז ער זאָל זײַנע מתּנות געבן צו באַהאַלטן דעם דערציִער. דער ראַט איז געווען אַנטציקט פֿון לאָרדס ליבלעכקייט. ער האָט אָבער אומזיסט געוואַרט, אַז קאַספּער וועט טון, וואָס ער דאַרף טון. דער לאָרד האָט אַ סך געפּרוּווט אויף אים ווירקן, דאָס יונגל האָט אים פֿאַרערט. ער האָט איבריגנס מיט קיין איין וואָרט נישט דערמאָנט זײַן דערציִער וועגן זײַנע באַציִונגען מיטן לאָרד. טוכער האָט זיך געפֿילט באַליידיקט דערפֿון, וואָס קאַספּער האָט נישט צו אים קיין צוטרוי. ער האָט אין דער דאָזיקער קאַלטקייט געזען אַ באַווײַז פֿון אַ נידריקן כאַראַקטער.

מיט דער צײַט האָט דער ראַט איבערגעטראָגן זײַן אַנטיפּאַטיע אויפֿן לאָרד סטאַנהאָפּ, וואָס האָט מיט דעם באַראָנס דערלויבעניש אַמאָל מיטגענומען קאַספּערן אויף אַ שפּאַציר הינטער דער שטאָט, האָט אויסגעפֿועלט, אַז דער פּאָליציי־וועכטער (דעם יונגלס שומר לויטן אַמט) זאָל בלײַבן אַזש אויף 50 שריט פֿון הינטן. דער בירגערמײַסטער האָט, אויף טוכערס אָנקלאַגע, אַז דאָס איז קעגן די פֿאָרשריפֿטן, געצויגן מיט די אַקסלען:

— איך קען דאָך נישט מאַכן קיין פֿאָרוואורף דעם הויכן גאַסט פֿון נאָרימבערג, נישט געקוקט דערויף, האָט פֿאַרבײַגײיענדיק דערוועגן דערמאָנט דער גאַסט, אָבער דער לאָרד האָט אים באַרואיקט מיט עפּעס אַ שפּאַסיקער באַמערקונג און ווײַטער נישט אָפּגעהיטן די פֿאָרשריפֿטן, געפֿינענדיק זיך מיט קאַספּערן.

בײדע פֿרײַנט זענען אָפֿט געגאַנגען, געמענדיק זיך פֿאַר די הענט, אין דער זײַט, וווּ עס איז געשטאַנען דער טורעמשלאָס. אין די אָוונט־שעהן האָט דער טורעם־גלאָק גענומען קלינגען און קאַספּער האָט דערפֿילט, אַז דאָס האַרץ קלאַפּט אים. די טרויעריקע מינוטן, וואָס ער האָט איבערגעלעבט צווישן די תּפֿיסה־מויערן, האָבן זיך צוריקגעקערט אין זײַן דמיון. סטאַנהאָפּ האָט אים אין זיי געמאַכט פֿאַרגעסן מיט אַ פֿרײַנטשאַפֿטלעכן שמועס.

דער לאָרד איז נישט מיד געוואָרן צו דערציילן אים דעם וואונדער פֿון די לענדער, אין וועלכע ער איז געווען. ער האָט

פֿאַרמאָגט דעם טאַלאַנט צו שילדערן מיט אײַנפֿאַכע און שײנע װערטער. קאַספּער האָט זיך דערװיסט װעגן די אַלפּן־בערג, אויף װעלכע עס ליגט אײביק אַ שנײ, און װעגן די גרינע טאָלן, װאו עס װאוינען פֿרײַע מענטשן. בלויז דאָס װאָרט „איטאַליען" אַלײן האָט אין אים אַרײַנגעאָטעמט כּשוף. װי לעגענדעס האָבן געקלינגען פֿאַר אים די דערצײלונגען װעגן די הערלעכע סטאַטועס, אָראַנזשבוימער, לאָרבער, רויזן־גערטנער און װעגן אײביק־בלויען הימל! ער האָט מיט דמיון געזען רױשנדיקע ימים און װײַסע זעגלען אויף כװאַליעס....

אַמאָל האָט ער נעלאַכט — אַזוי האָט אים דערפֿרײט די האָפֿנונג, אַז ער װעט אַלץ נאָך זען. אָבער מיט דער האָפֿנונגס־פֿרייד האָט זיך אויסגעמישט אַ װײטיק, אַ װײטיק פֿון בענקשאַפֿט, װעט ער דאָרט אַמאָל אָהינקומען?

אין אײנעם אַ טאָג האָט דער לאָרד געעפֿנט גרויסע שאַפֿלען און אים געװיזן אוצרות, װאָס ער האָט צונויפֿגעקליבן: עס זענען געװען זעלטענע מטבעות, רינגען, פּערלען, אַ קראַנץ פֿון קריסטוסעס קבר, אַ ביבל פֿון מיטלאַלטער אין אַ קאָסטבאַרן אײַנבאַנד, אינדישע קלײדער, אַ פּאָמפּײער לאָמפּ, אַ פּאָרצעלאַן־סטאַטועטקע פֿון סעװר א. ד. גל. פֿון אַלעם האָט זיך אויפֿגעהויבן אַ ריח פֿון װײַטע לענדער און װײַטע װעלטן...

— אָט איז אַ מתּנה פֿון גרויספֿירשט פֿון מאָגונציען... און אָט אַ מיניאַטור, געקויפֿט בײַם אַנטיקוואַר אין באַרצעלאָנאַ... די דאָזיקע לײמענע סטאַטועטקעס שטאַמט פֿון סיראַקיז... די קמיעה, װאָס דו זעסט, האָב איך געקריגן אין דער מדבר פֿון אַבדעראַרמאַן...

די קלאַנגען, װאָס זענען געפֿלאָסן פֿון לאָרדס מויל אַזוי לײַכט, האָבן אין קאַספּערס נשמה אָנגעצונדן דעם װילן צו זען אָט די אַלע װײַטע לענדער. װאָלט דאָס ניט געװען אַ מין צוגרײטונג צו פֿאַרשטײן די װײַטע װעלטן, װעלכע ער װעט אַמאָל זען? אַמאָל האָט עס אויסגעװיזן צו זײַן אַזאַ גרויזאַם שפּיל: עס איז, װי מען װאָלט דערצײלט אַ פֿויגל אין שטײַג װעגן פֿרײַען הימל... װי דער, װאָס דערצײלט, מאַכט חוזק!...

דאָס פּנים האָט זיך אים מאָדנע געענדערט. דער פריילעכער שמייכל פון די ווייסע ציין, וועלכע זענען ארומגענומען אין א רעם פון ראָזע ליפּן, האָט געהאַט אין זיך עפּעס פון דער ביטערקייט פון א חיהלע. אַמאָל איז דער שמייכל פאַרשווינדן און א וואָלקן האָט זיך באַזעצט אויפ'ן גראָבן פנים. בעת די צערטלערייען איז אים באַפאַלן א לאַסט פון טרויער; זיין בליק האָט זיך אויספאַרשנדיק געגליטשט אויף קאַספּערס געזיכט. ער האָט זיך פּלוצלונג אויפגעשטעלט און צוגעגאַנגען צו דער טיר זען, צי עמיצער הערט זיך ניט אונטער זייער שמועס.

— הייגריך! זאָג מיר, צי דו ביזט גליקלעך? — האָט קאַספּער זיך גענומען די דרייסטקייט אויף אזא פראַגע.

— גליקלעך, קאַספּער?... אָ, ניין!... האָסטו אַמאָל געהערט וועגן דעם ייד דעם אייביקן וואַנדערער — דער אומגליקלעכסטער פון אַלע מענטשן? ווען דו וואָלסט געקאָנט זען דעם צעטל פון מיינע וואַנדערונגען... אָבער ניין!... איך וועל דיר דערציילן וועגן דעם אן אַנדער מאָל, ווען דיין גורל וועט זיך אַנטשיידן, ווען דו וועסט זיין אין מיין פאָטערלאַנד.

— איז עס מעגלעך? וועט עס געשען?

דער לאָרד האָט א ציטער געטון. ער האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט געמוזט האָרכן עפּעס א געהיימען באַפעל. מיט א קאַנוואולסיווער לעבהאַפטיקייט האָט ער גענומען מאָלן קאַספּערן זיין צוקונפטיקע מאַכט. ביז=אַהער האָט ער וועגן דעם דערמאָנט רמזימדיק, מיט אָנצוהערעניש. איצט האָט ער אים דערציילט וועגן זיין מלוכה, וועגן טראָן, וועגן זיינע בירגער... און ער האָט געציטערט דערביי, ווי עפּעס א צוואַנג וואָלט אים דערצו געשטופּט און ווי עפּעס א געהיימער פּחד וואָלט געהאָנגען איבער אים... ער האָט ווידער געפאָדערט א שבועה צו שווייגן, א שבועה פון צוטרוי.

— איך מוז א תל מאַכן פון דיינע פיינט, — האָט ער געזאָגט — וויל דו ביזט טויזנט מאָל מער ווערט, ווי יעדערער פון זיי. מיר וועלן קודם אַוועקפאָרן קיין צפון, כדי אריינצוברענגען זיי אין א טעות. דערנאָך וועלן מיר אַוועק אין מיין פאָטערלאַנד

און צוזאמענקלייבן די פריינט, כדי צו דערלאנגען זיי דעם ענדגילטיגן קלאפ!

ער איז אויפסניי צוגעגאנגען צו דער טיר און צי עמיצער הערט זיך נישט אונטער. ער איז צוריקגעקומען און גענומען שילדערן קאספערן די פרייהייט פון ענגלאנדס בירגער און די וואונדער פון דער נאטור פון זיין פאטערלאנד. ער האט גערעדט וועגן זיינע וועלדער, טייכן, באלזאמער לופט, וועגן זיינע פרילינגס און הארבסטס, זומערס און ווינטערס...

שילדערנדיק די בילדער, האט געציטערט אין זיין קול א ווייטיק-טאן פון א פארטריבענעם, דער צער פון אן אפגעשטויסענעם... עס האט זיך ארויסגעזען א פארלאנג צו הוילן די בענקשאפט מיט דער זיסקייט פון זכרונות... ער האט איצט דערציילט פון זיין אייגענעם לעבן... אין דעם דאזיקן דערציילן האט ער זיך געוויזן פאר קאספערן, ווי א מענטש פון אומגעהויערן רייכטום, וואס האט פארנומען א הויכן אמט, א באוואונדערטער, ארויסרופנדיק קנאה, דערנאך איז ער געפאלן א קרבן פון די רדיפות פון מאכט-האבנדיקע פיינט. ער האט אנגעטאן די קליידער פון א זון פון פארשאלטענעם פאלק, א פארטריבענער און א וואנדערער, אן פריינט, א פאראכטענער, אן אויסגעשלאסענער פון כלל, אין פינפציקסטן לעבנס-יאר — אן פאטערלאנד, אן ווייב, אן קינדער: אהאסווער!...

קאספערס הארץ איז מיט פריינטשאפט צוגעבונדן געווארן צו דעם דאזיקן מענטשן, וואס האט אראפגעווארפן די מאסקע, וועלכע ער האט געטראגן פאר מענטשן, איז אראפ פון פיעדעסטאל, אויף וועלכן ער האט געשטאנט איבער אנדערע, און אים אליין האט ער געעפנט זיין נשמה.

אים האט באהערשט א ביטערע פרייד, הערנדיק די דאזיקע ודוי פון העכסטן פארטרויען! און אנשטרענגענדיק דאס געהער, איז קאספער, א פארבשוטפטער פון די אלע נייע זאכן, וועלכע ער האט זיך דערוואוסט פון דעם סודותדיקן מענטש, ווי פארשטיינערט געווארן.

עס האט זיך אים אויסגעדאכט, אז זיין גייסט וואקסט. ער

איז דערפֿון פֿול געוואָרן מיט שטאָלצן גליק. ער איז איצט אויסערלעך געווען פֿולשטענדיק רואיק. אויף זײַנע ליפּן האָט זיך כּסדר געשפּילט אַ שמייכעלע. ער האָט זיך געזען אַ בוים, די צווײַגן צעשפּרייט און אַלע זײַטן און באַדעקט מיט שמעקעדיקן צוויט... עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז דער הימל, די ערד, די לופֿט — אַלץ שרײַט צו אים, רופֿט אים בײַם נאָמען.

ער האָט פֿאַרכּישופֿט מענטשן, וועלכע ער האָט דאַמאָלט אָנגעטראָפֿן. יונגע פֿרויען האָבן צו אים געשריבן בריוו. פּאַראָן טובֿער האָט זיך באַקלאָגט אויף די פֿיל מענטשן, וועלכע קומען צו אים און שטייען צו אים צו, ער זאָל הייסן מאָלן קאָספּערס פּאָרטרעט.

מיטאַיינמאָל זענען אַנטשוווּנדן געוואָרן די בײַווּיליגע פּליאַטקעס. די גאַנצע שטאָט האָט זיך געפֿילט פֿאַר אַ געטרײַען אַפּוטרופּוס איבער דעם כּשופֿדיקן יונגערמאַן, וואָס איז געווען דער שטאָלץ פֿון נאָרימבערג. מיטאַיינמאָל האָט זיך געשאַפֿן די מיינונג, אַז מען דאַרף דאָס יונגל באַשיצן פֿון די אינטריגעס פֿון ענגלישן גראַף, וואָס האָט בדעה דאָס יונגל צוצונעמען פֿון דער שטאָט נאָרימבערג.

אין אַ געוויסן טאָג איז סטאַנהאָפּ, צו זײַן גרעסטער אומצופֿרידנקייט, געוואָר געוואָרן, אַז ער ווערט פֿון אַלע זײַטן שפּיאָנירט, מען קוקט זיך צו אים צו און מען האָרכט זיך אים אונטער.

ער האָט פֿאַרשטאַנען, אַז ער מוז זיך אַנטשליסן אויף עפּעס אַ טאַט... מען דאַרף וואָס שנעלער טון!

די געהיימנישפולע מיסיע און אירע פאלגן

מען האט שוין לאנג געשמועסט אין אלע קרעטשמעס און עס-הייזער, אז דער לארד האט בדעה צו אדאפטירן הויזערן. און ווירקלעך האט סטאנהאפ אפגעגעבן א געהעריקע בקשה אין מאגיסטראט. דער בירגערמייסטער האט געענטפערט, אז דעם דאזיקן עניין מוז אנטשיידן דער פלענום פון שטאט-ראט און דער לארד וועט מוזן פארשטעלן דאקומענטן, אז ער פארמאגט א פארמעגן, וואס קאן פארזיכערן די צוקונפט פון אדאפטירטן. דער לארד האט זיך געפילט געערגערט. ער האט געוויזן בינדערן זיינע ארדערס, הויף-צייגנישן, בריוו פון אויסלענדישע פירשטנטומס, אבער דער בירגערמייסטער האט אים מיט א נידריקן גרוס דערקלערט, אז דער עניין פאדערט אן איינשטימיגע הסכמה פון די שטאט-ראטמענער, א באשלוס פון קאלעגיום, וואס ער אליין קאן אים נישט אומגילטיק מאכן.

סטאנהאפ האט אויף אן אומפארזיכטיקן אופן אין איינער א געזעלשאפט תוזק געמאכט פון דעם „קליין-קעפיקן פעדאנטיזם פון די ראטמענער“. מען האט דאס פונאנדערגעפויקט. עס האבן נישט געהאלפן די איבערבעטונגס-בריוו פון לארד, אנטשולדיקנדיק זיך, אז ער איז געווען א ביסל בגלופין ביים מאלצייט-טיש. עס איז אנטשטאנען א בייזוויליקער פארדאכט. מען האט גערעדט וועגן צוויידייטיקע פערזענלעכקייטן, וואס קומען צום גראף סטאנהאפ, ווען עפעס באראטונגען ביי פארמאכטע טירן. מען האט זיך געוואונדערט, וואס אזא רייכער מענטש וואוינט אין א צווייטראנגיקער קרעטשמע און נישט אין דעם ערשטן האטעל „אונטערן ענגלישן אדלער“. האט ער מורא צונויפצוטרעפן זיך מיט זיינע

לאַנדסלײַט? צום סוף האָט מען דערצײלט אַ מעשה, אַז ער איז אַמאָל אין זאַקסן געווען אַ גאַנצער מאַכער צווישן די יעזויִטן.

לאָרד סטאַנהאָפּ האָט באַשלאָסן אַוועקצופֿאָרן. אויפֿן געזעגנונגס־וויזיט האָט ער דערקלערט דעם בירגערמײַסטער, אַז ער וועט צוריקקומען מיט די געפֿאָדערטע דאָקומענטן וועגן זײַן פֿאַרמעגלעכקײַט. ער האָט אים איבערגעגעבן 500 גולדן פֿאַר קאָסטן, מיט אַן אײַדעלער באַוואָרעניש, אַז איבער דעם געלט זאָל ניט האָבן צו זאָגן באַראָן טוכער, וואָס „וויל הויזערן מאָראַליש אַנטוויקלען, אָבער די וואונדערלעכע פּלאַנץ, וועלכע די נאַטור אַליין האָט באַשאַפֿן קעגן דעם מענטשלעכן ווילן, קאָן ניט געהאַמעוועט און אָפּגעשניטן ווערן דורך אַ שטרענגער ענגקײַט".

ווערנדיק געזעגנט דורך דעם בירגערמײַסטער מיט דער פֿאַרזיכערונג, אַז „די שטאָט וועט אומגעדולדיק וואַרטן ווידער אויפֿצונעמען אַזאַ גאַסט", איז ער אַוועק צו טוכערן. דער ווירט און קאַספּער האָבן באַלד געזאָלט צוריקקומען. ער האָט אויף זײַ געוואַרט אין סאַלאָן, שרײַבנדיק אין זײַן נאָטיץ־בוך עפּעס ציפֿערן. ער האָט דערבײַ אַ טופּ געטון מיטן פּוס און געקריצט מיט די ציינער:

— פֿאַרשאָלטענע בעסטיעס!

ווען עמיצער וואָלט פּלוצלונג אַרײַנגעקומען אין צימער, וואָלט ער געוואָרן פֿאַרוואונדערט. ער וואָלט ניט דערקענט דעם לאָרד, וואָס איז שטענדיק אין די באַוועגונגען געווען אַזוי לאַנגזאַם און אַזוי הערשעריש. זײַנע אויגן האָבן געברענט מיט צאָרן, די דינע ליפּן זענען געווען אויסגעקרומט מיט אַ פֿאַראַכטונגס־שמײכעלע. די דאָזיקע ענדערונג אין פּנים און דער אײַנזאַמקײַט האָט גערעדט לטובת דעם לאָרד: שווינדלער, וואָס זענען אינגאַנצן אַרײַן אין זייער ראָל, זענען שוין צוגעוואוינט צו שפּילן אַפֿילו פֿאַר די ווענט. אין זײַן נשמה איז, ווײַזט אויס, נאָך פֿאַרגעקומען אַ קאַמף פֿון זײַן געוויסן.

דאָס רעכענען האָט ניט געגעבן דעם געווינשטן רעזולטאַט. פֿאַרמאַכנדיק דאָס נאָטיץ־ביכל, האָט דער לאָרד הויך אויסגערופֿן צו זיך, אפֿשר צוליב פֿאַרזיכטיקײַט — אויף ענגליש:

— צום טײַוול! אויף רעפּרעזענטאַציע־צוועק איז עס דנ...

חתונה!... דאָ האַנדלט זיך וועגן דער קרוין און נישט וועגן אַ יאַריד־מאַרק־סחורה!

פּלוצלונג האָט עפּעס אַ סקריפּ געטאָן אין אַלטן מעבל. דער לאָרד האָט אויפגעציטערט. ער איז אַבערגלויביש. דורך דעם אָפענעם פענצטער איז אַריינגעדרונגען דאָס געראַוש פון ווינט. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז דאָס איז קאַספּערס קול. ער האָט זיך באַהערשט, גענומען פון דער שאַנק רוסאָס אַ טראַקטאַט און זיך געמאַכט, ווי ער איז פאַרטיפט אין לייענען.

און דאַן, ווען קאַספּער איז אַריינגעלאָפן אין צימער, האָט דעם לאָרד ווידער פאַרלאָזט די זיכערקייט. אַ וואָלקן פון דאגות האָט אים פאַרדעקט דעם שטערן. דער קלאַנג פון זיין קול פון יונגל, וואָס איז באַאומרואיקט געוואָרן צוליב דער ענדערונג אין זיין פריינדס פּנים, האָט אים צוריקגעקערט דאָס לשון. ער האָט לייכט געפינגען אַז אויסרייד פאַרן טרויער: די נויטווענדיקייט פון אָפּפאָרן און צעשיידן זיך.

דעם יונגלס ערלעכע בליקן האָבן אָפּגענומען דעם בייזן ווילן פון דעם דאָזיקן מענטש און ער האָט געמוזט אַוועקנעמען פון אים די אויגן, כּדי צו געפינען דעם פריערדיקן כּח צו שפּינען זיינע פּלענער. דאָס איז געווען די שטענדיק־קאַליע־געוואָרענע און שטענדיק־ווידער־פאַרבעסערטע אַרבעט פון אַ פּענעלאָפּ.

קאַספּער איז שרעקלעך בלייך געוואָרן דערהערנדיק, אַז דער לאָרד פאָרט אַוועק. עס האָבן נישט געהאָלפן די דערקלערונגען, אַז דאָס אָפּפאָרן איז פאַר זיין, קאַספּערס, טובה וועגן. ער איז דעם פריינט אַרומגענומען און מיט טרערן געבעטן:

— היינריך! זאָג אָפּ דעם לאָקאַי און נעם מיך אויף זיין אָרט. וואָס וועל איך דאָ טאָן אָן דיר!

דער לאָרד האָט זיך לאַנגזאַם באַפרייט פון זיין אַרומאַרמונג. ער האָט געמוזט באַנוצן זיינע אַלע פעאיקייטן, כּדי צו באַרואיקן קאַספּערן:

— שעם דיך, קאַספּער! זיין געפאַלן? גלויב אין דער גוטסקייט און אין דער חכמה פון גאָט, דעם באַשעפער פון דער האַרמאָניע פון וועלטן, אַז ער האָט אונז נישט געמאַכט צעגנויטרעפן,

פֿרי מיר זאָלן זיך אויף אייביק צעשיידן. עס וועלן אפֿשר פֿאַרבײַגײן שעהן און לאַנגע וואָכן — זײַ אָבער זיכער, אַז עס וועט דערפֿילט ווערן דאָס, וואָס איז דער ציל פֿון אונזער צענויפֿטרעפֿונג. עס זענען דאָס אַזעלכע, וואָס וואַרטן ביז צום טויט אויף רחמים. לערן דיך האָבן געדולד זײַ פֿון פֿירשטן ווײניקער נישט!

אפֿשר האָבן די לעצטע ווערטער געמאַכט, אַז קאַספּער האָט זיך מיט איינמאָל שטאָלץ אויסגעגלײַכט, זײַן פּנים איז געוואָרן ערנסט און רואיק. די טרוימערישע אויגן זענען געווען געווענדעט צום שטערן, וועלכן ער האָט אים דורכן פֿענצטער געוויזן מיט אַ פֿינגער. סטאַנהאָפּ, אַלס ציילן פֿון זײַער שטענדיקער פֿרײַנטשאַפֿט און זיכערן צוריקקומען.

זיי האָבן זיך געזעגנט. אַוועקגייענדיק האָט דער לאָרד דערלאַנגט דעם יונגל אַ קליינע בײַטל, פֿול מיט גאָלדענע מטבעות.

— טו דערמיט, וואָס דו ווילסט, און רעדן דיך נישט מיט קיינעם.

דאָס איז געווען אַן אומפֿאַרזיכטיקייט... און אפֿשר אַ בייזע אויסרעכנונג. אַ דאַנק דעם איז געקומען צו שאַרפֿע סכסוכים צווישן קאַספּערן און זײַן דערציִער. טוכער, טרעפֿנדיק אים מיט אַזאַ היפּשער סומע געלד, האָט געפֿאָדערט דעם בײַטל אים אַוועקצוגעבן. קאַספּער האָט ערשט געפֿאָלגט נאָכדעם, ווי מען האָט אים געדראָט אָנצווענדן געוואַלד. דער דערציִער האָט דערבײַ אויסגערופֿן:

— אויב דו וועסט נישט פֿאָלגן, וועל איך דיך אַרויסוואַרפֿן פֿון הויז, און אַלע וועלן זיך דערוויסן, וואָס פֿאַר אַ... הולטײַ דו ביזט!

— אַך, ווען דער גראַף וואָלט דאָס געהערט! — האָט מיט ביטערניש געענטפֿערט דאָס יונגל, וועלכן עס האָט זיך געדאַכט, אַז מיט לאָרדס סטאַנהאָפּס אָפּפֿאָרן האָט ער פֿאַרלוירן אַ גרויסן מליץ-יושר.

— אומדאַנקבאַרער! אויך קעגן אים האָסטו געזינדיקט. ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער האָט זיך באַמיט צו ווירקן אויף דיר, דו זאָלסט פֿאָלגן מיך, דײַן וואויל-טוער, אָבער דו הערסט אים אויך

ניִשט געגעבן — האט קאספער ארויסגעפלאצט.

— דער לארד סטאנהאפ האט מיר קיינמאל אזעלכע עצות ניִשט געגעבן — האט קאספער ארוסגעפלאצט.

ער האט ניִשט געזאגט, אז ער האט אים געגעבן פארקערטע עצות.

— דו, ליגנער... ליגנער !...

באראן טוכערן האט זיך געדאכט, אז אלע זיינע פרינציפן ליידן א מפלה ביי דער דאזיקער שטיינערנער וואנט. ער האט באשלאסן זיך אפצוזאגן צו זיין קאספערס דערציִער. דאס אויספירן דעם באשלוס האט ער אפגעלייגט ביז דער לארד וועט צוריקקומען. כדי ניִשט צו ווערן אויפגערעגט, געפינענדיק זיך מיט דעם עקשן, איז ער ארויסגעפארן אויפן דארף, וואו עס האט זיך געפינען זיין פאמיליע. קאספערן, וועלכער איז געבליבן אין דער היים, האט ער באפוילן פלייסיק צו ארבעטן איבער זיך און אים איבערגעלאזט פון זיין געלט פיר טאלער אויף קליינע אויסגאבן. אוועקפארנדיק, האט ער אים איבערגעלאזט אונטער דער אויפזיכט פון דער דינערשאפט און פון דער פאליציי.

אין דעם שווייגנדיקן הויז און אויף די זומער-פארלאזענע גאסן האט דאס יונגל זיך געגערט פון זיין טרויעריקער איינזאמקייט. ער האט קיינעם ניִשט אויפגענומען. ער האט פארשלאסן די טיר פאר נייגעריקע. אין אוונט האט ער געשריבן אין אלבום, וואס איז געווען זיין פארטרויאונגס-בוך. ער האט אין אלבום געפירט אזא מין שמועס מיטן גראף. ער האט שריפטלעך געמאכט אייִדעלע אנצוהערעניש, וועלכע ער האט לויט דער שבועה ניִשט געמארט דערמאנען. שטענדיק האט ער, ניִשט פארשטייענדיק דאס לעבן, פארפולט די אלבום-בלעטלעך מיט זיינע חלומות, וועלכע זענען געווען פאר אים די גרעסטע ווירקלעכקייט. ער האט באשריבן עפעס א פארכשופטן פאלאץ. וועלכן ער האט פארלוירן אלס קינד. עס איז געווען א רייד וועגן די שטערן, וואס האבן זיך באוויזן נאכן זון-אונטערגאנג, ווי אן אנזאג אויף האפנונג... ער האט אויסגעשטראכן די טעג אין קאלענדאר, ווארטנדיק מיט בענקשאפט אויפן גראפס צוריקקער.

אָנהייב סעפּטעמבער איז אָנגעקומען די ערשטע ידיעה פֿון לאָרד סטאַנהאָפּ. ער האָט קורץ מיטגעטיילט, אַז ער קומט צוריק. קאַספּערס האַרץ האָט פֿון דאָס אַ געגומען שלאָגן אויפֿן יעדער רעדער־געריוש אויף דער גאַס. ער איז אויפֿגעשפּרונגען ווי אַ משוגענער, הערנדיק קלינגען דעם גלאָק אין טויער.

ענגלענדער איז דער דערוואַרטעטער פֿרײַנט געקומען. ער האָט קאַספּערן האַרציקער באַגריסט, ווי שטענדיק. ער האָט אים דערמאָנט מיט באַדויערן, אַז ער זעט שלעכט אויס. ער האָט אַ מאַך געטאָן מיט די הענט, הערנדיק וועגן די ספֿקות פֿון דערציִער.

— נאַרישקייטן! זאָג מיר בעסער, צי דו האָסט געטראַכט פֿון מיר, קאַספּער!

— שטענדיק. איך האָב אַפֿילו צו דיר געשריבן, הײַנטיק.

— ווי אַזוי? דו האָסט דאָך ניט געהאַט מײַן אַדרעס.

— איך האָב געשריבן אין אַלבום.

— ווײַז!

— איך קען ניט.

— אַ סוד?

— יאָ, אַ סוד — האָט קאַספּער פֿײַערלעך געענטפֿערט.

— איך האָב ניט די דרייסטקייט צו דערוויסן זיך דעם סוד.

סטאַנהאָפּ איז, ווי פֿריִער, אײַנגעשטאַנען אין האָטעל „אונטערן ווילדן מענטש". דאָס איצטיקע מאָל האָט ער אַלע נאָך מער איבערראַשט מיט לוקסוס. ער האָט מיטגעבראַכט אַ גרויסע מחנה דינער. ער האָט געהאַט אַן אייגענע קאַרעטע מיט אַ הערב, אײַנגעשפּאַנט אין ראַסע־פֿערד. ער האָט געמאַכט באַלער, אויף וועלכע שאַמפּאַניער האָט זיך געגאָסן אָן אַ מאָס. אין מאַגיסטראַט האָט ער ווי אַן אינטערעס געוויזן אַקרעדיטיוון אויפֿן באַנקהויז פֿון שמעון מערקל און אויף גרויסע באַנקן פֿון פֿראַנקפֿורט און קאַרלסרוהע. זיי האָבן דערגרייכט אין די ריזיקע סומען.

ניט געקוקט דערויף האָבן די שטאָט־ראַטמענער, זײַענדיק זייער מתונה וועגן אַראָפּטראָגנס־ענין, זיך געפֿרעגט:

פֿאַרוואָס ווײַל דער דאָזיקער מענטש דווקא מאַכן פֿאַר אַ זון קאַספּערן הויזער, וועלכער געפֿינט זיך דאָך אונטער דער אַפּוטרופּסות פֿון דער שטאָט נאָרימבערג?

דער בירגערמײַסטער האָט, ענטפֿערנדיק, אַקצענטירט דאָס וואָרט אין דעם לאָרדס בקשה:

— קאַספּערס שטאַרקע צוגעבונדנקײַט און דאַנקבאַרקײַט צו מיר האָט אין מײַן האַרצן אויפֿגעוועקט וואַרעמע פֿאָטערלעכע געפֿילן.

— מען דאַרף פֿרעגן קאַספּערן אַליין! — האָבן אַלע איינשטימיק געטענהט.

דער אָריגינעלער האָט דערקלערט:

— איך וועל גיין מיט לאָרד סטאַנהאָפּ אַפֿילו אין עק וועלט!

און דאָך האָט מען געפֿונען אַ סך פֿאָרמעלע סיבות אָפּצו־שלעפּן דעם באַשלוס אין דעם ענין. אַ סך האָבן געטענהט, אַז דער גראַף איז צופֿיל פֿאַרליבט אין קאַספּערן און אַנדערע האָבן אָנגעוויזן, אַז זײַן פֿאַרשווענדערישקײַט וועט האָבן אַ שלעכטע ווירקונג אויף דעם יונגל... צום סוף האָט עמיצער געבראַנגט אַ ידיעה פֿון באַנקיר מערקל, אַז דעם לאָרדס אַקרעדיטיווען זענען פֿיקטיווע, ווײַל די רעכט זיך צו באַנוצן מיט זיי זענען באַגרע־נעצט ביז אַ געוויסער סומע.

דערווײַל איז באַראָן טוכער צוריקגעקומען פֿון דאָרף. ער האָט געשיקט צו לאָרד סטאַנהאָפּ אַ בריוו, אין וועלכן ער האָט אים געשטעלט דעם אַלטערנאַטיוו: אָדער ער זאָל דאָס יונגל באַלד צו זיך צונעמען, באַפֿרײַענדיק זײַן ביז־איצטיקן דערציִער פֿון יעדער פֿאַראַנטוואָרטלעכקײַט, אָדער ער זאָל אײַנליינגן אַ יער־לעכע פּענסיע פֿאַר די קאָסטן פֿון זײַן דערציִונג, אָפּזאָגנדיק זיך צו האָבן וועלכע עס איז ווירקונג אויף דער דערציִונגס־מעטאָדע, מכח וועלכער ער וועט באַקומען רעגולערע מיטטײַלונגען פֿון באַראָן טוכער. די דאָזיקע פֿאָדערונג איז בעגרינדעט געוואָרן מיט באַזונדערע מאָטיוון, וועלכע האָבן אַזוי געקלונגען:

„וואָס העכער איך שעץ אײַער איידעלע אומאײַגנוציקײַט און די גוטסקײַט לגבי קאַספּערן, וועלכע איז ווערט אויפֿן העכסטן

אופֿן געאַכטעט צו ווערן, אַלץ מער פֿיל איך פֿאַר מײַן חוב אויפֿריכטיק אַרויסצורעדן זיך און בעטן דיך, הויכער מאַן, אַז דו זאָלסט צונײַגן דײַן אויער צו מײַנע אמתדיקע אָנווײַזונגען. לײדער! קאַספּער איז נישט אַזעלכער, ווי עס האַלט אים דײַן אײדל האַרץ, וואָס האָט אים, דערקענענדיק אים פֿונדערווײַטנס, געשטעלט אויף אײן הויך. קומענדיק צו אים נענטער בין איך מיט בימערקײַט דערגאַנגען, אַז, נישט געקוקט אויף די גרויסע באַגאַבונגען, מיט וועלכע ער איז באַשאָנקן געוואָרן פֿון דער נאַטור, ער איז אָנגעשטעקט מיטל דעם אונהײלבאַרן סם פֿון פֿויכטקײַט. איך בין ווײַט צו גלויבן, אַז איר זענט מיט עפּעס באַוואוסטזיניק שולדיק אין דער פֿאַרגרעסערונג פֿון דעם דאָזיקן חסרון, אָבער איך מוז דער גאַנצער אָפֿנקײַט דערקלערן, אַז זינט דער רגע, ווי ער האָט זיך באַקענט מיט אײַך, דער אײדלסטער פֿון די מענער, איז דער דאָס ביז־איצטיקע נישקשהדיקע יונגל פּשוט געוואָרן אומדערטרעגלעך!“

דער דאָזיגער בריוו, וואָס איז געשריבן געווען אין אַ לויב־טאָן, און האָט געדאַרפֿט געפֿעלן ווערן דעם אַדרעסאַט, האָט דעם לאָרד סטאַנהאָפּן שטאַרק אויפֿגעבראַכט,, אָדער, אפֿשר האָט ער זיך געמאַכט, אַז ער איז באַלײדיקט. ער האָט גלײַך אַרײַנגעטראָגן אַ בקשה אין העכסטן געריכט אין אַנסבאַך, אַז ער איז „גרייט צו פֿאַרזיכערן קאַספּערן דאָס גאַנצע לעבן, און ער קען אפֿילו אײַנלייגן אַ גרויסע סומע געלט, וואָס די שטאָט וועט באַקומען, נישט צוריקצוגעבן, אין פֿאַל פֿון קאַספּערס טויט, נאָר ער בעט, אַז דער ענין פֿון אַריבערטראָגן קאַספּערן אין נײַע באַדינגונגען זאָל אומגעזוימט דערלײדיקט ווערן דורכן געריכט, ווײַל ער האָט וועגן דעם נישט בדעה צו פֿאַרשטענדיקן זיך מיט'ן באַראָן טוכער“.

באַראָן טוכער, וועמען דער מלוכה־ראַט האָפֿמאַן האָט מיטגעטײלט מכּח דער דאָזיקער אָנקלאַגע, האָט זיך שיער נישט די האָר אויסגעריסן פֿון קאַס. אַלס באַווײַז פֿון זײַן אומפּאַרטײאישקײט האָט ער אָבער אין אַ בריוו געגעבן אַ גוטע מײנונג וועגן לאָרד סטאַנהאָפּ, ווערנדיק דורכן געריכט אָנגעפֿרעגט וועגן ענג־

אַנדערער; ער האָט בלויז צוגעגעבן אַ קליינוקייט: „דער לאָרד האָט געהאַט אַ שטאַרקע ווירקונג אויף דער אַנטוויקלונג פון קאַספּערס שלעכטע אינסטינקטן". צום סוף האָט ער באַטאָנט, אַז צו יעדער צייט איז ער גרייט אָפּצוזאָגן זיך פון דער דער־צוואונגס־מיסיע, וואָס האָט אים געבראַכט בלויז אַנטוישונג, זאָרגן און צרות. ער מיינט, אַז מען דאַרף זיך נישט אַנטקעגנשטעלן סטאַנהאָפּס פאַרלאַנג צו אַדאָפּטירן הויזערן, אויב ער וועט דעם יונגל ווי געהעריק פאַרזיכערן, „וואָס ווייזט דעם שרייבנדיקן נישט אויס צו זיין וואַרשיינלעך, ווייל די באַווייזן וועגן דעם פאַרמעגן זאָגן נישט, אַז ער זאָל עס קענען טון, הויפּטזעכלעך דערפאַר, ווייל דאָס פאַרמעגן ליגט אין פּאַפּירן, וואָס קענען ביז דעם איצטיקן וואַקלענדיקן קורס פאַלן".

די זאַך איז אַריבער אין צוויי אינסטאַנצן. סטאַנהאָפּ האָט זיך איינגעשפּאַרט. ער האָט באַזייטיקט אַלע פּליאָטקעס, בלבולים, בויך־סברות. ער איז שוין געווען נאָנט צו דערגרייכן זיין ציל, ווי דער ענין איז אַרויף אויף אַ טויטן פּונקט. נאָך אַ קוראַציע, וואָס האָט געדויערט עטלעכע חדשים, איז פון קאַרלסבאַד צו־ריקגעקומען דער פּרעזעס פייערבאַך, און האָט אין אַ בריוו צום נאָרימבערגער בירגערמייסטער געלייגט אַ שריפטלעכן וועטאָ קעגן אַנטשיידן דעם ענין, איידער ער וועט אַליין נישט אונטערזוכן די דאָקומענטן.

ווערנדיק אינפאָרמירט וועגן דער נייער אָפּשלעפּעניש, האָט לאָרד סטאַנהאָפּ פּשוט באַקומען אַן אויפרעגונגס־אַטאַק, צערייסנ־דיק דעם בריוו פון בירגערמייסטער. ער האָט זיך גראָד ראַזירט, ווען ער האָט דעם בריוו דערהאַלטן. ער האָט זיך אַ ריס געטון פון אָרט און מיט אַ פּנים פול מיט זייף־שוים געלאָפן איבערן צימער, ברומענדיק עפּעס צו זיך. דער פריזיר האָט מיט צרות געענדיקט זיין אַרבעט. ער האָט שפּעטער דערציילט, אַז ער האָט נאָך „קיינמאָל נישט געזען אַזעלכע ווילדע אויגן, ווי ביי דעם דאָזיקן עלעגאַנטן לאָרד, וואָס האָט זיך אין יענעם מאָמענט אַזוי גע־ענדערט".

מען זיין ווילן האָט דער לאָרד באַוויזן בין מדרגה פון זען

צאַרן. ער האָט זיך צושפּעט דערמאָנט, אַז ער האָט זיך פֿאַרגעסן. נאָך מיט אַ ציטערנדיקער האַנט פֿו וצאָרן האָט ער אָנגעשריבן עטלעכע ווערטער. ער האָט פֿאַרחתמעט דעם בריוו און אים אָפּגעגעבן זיין קוריער מיט אַ באַפֿעל, אַז ער זאָל אים, וואָס עס זאָל אים נישט קאָסטן, צושטעלן דעם אַדרעסאַט העכסטענס ביז 48 שעה. דער שליח האָט דעם בריוו גענומען אין האַנט. אין אַ ווייל אַרום איז ער אויף זיין פֿערד פֿאַרשוווּנדן אין אַ וואָלקנשטויב, וואָס האָט זיך אויפֿגעהויבן אויפֿן הויף. דער קוריער האָט געוווּסט, וואָס עס הייסט אַ באַפֿעל פֿון זיין הער. אין דער דראָענדיקער מינע פֿון לאָרד האָט ער געלעזן די וויכטיקייט פֿון בריוו. ער האָט געוווּסט צו האַלטן די צונג אונטער די ציין, ווען מען האָט זיך באַמיט דורך אים אויסצופֿאָרשן זיין ברויט־געבער. ער האָט בלויז געטראָפֿן — און דאָס, ווייל מען האָט אים נאָך נישט געהאַט אויסגעצאָלט די חודשלעכע שׂכירות — אַז עס האַנדלט זיך וועגן סומען, וואָס האָבן געדאַרפֿט אָנקומען פֿון פֿראַנקרייך אין ענגלאַנד, און זענען נישט אָנגעקומען.

פֿון וואו האָבן זיך געצויגן די פֿעדים פֿון דער אינטריגע, וואָס האָבן דעם מיטגליד פֿון אַן אַריסטאָקראַטישן שטאַם אין ענגלאַנד, וועלכער האָט געטראָגן איינעם פֿון די שענסטע נעמען, צענויפֿגעבונדן מיט דער נעבעכדיקער נאָרימבערגער קרעטשמע, וואו דער באַלעבאָס אירער האָט יעדן טאָג געוואַרט, מען זאָל אים באַצאָלן דעם חוב?

עס איז געווען אַ צייט, ווען דער יונגער לאָרד סטאַנהאָפּ האָט אַרויסגערופֿן באַוואונדערונג אין די פּאַריזער און ווינער סאַלאָנען. וועגן זיין פֿאַרשווענדערישקייט זענען אומגעגאַנגען לעגענדעס. זיינע הוליאַנקעס האָבן פֿאַרטונקלט דעם רום פֿון אַקולוסן. ער האָט געוואַנדערט איבער אייראָפּאַ מיט אַ שטאַב קאַמערדינער, קוכערס, אַקטאָרן און האַנדווערקער. ער האָט אַוועקגעגעבן אַ פֿאַרמעגן אויף בלומען פֿאַר פֿרויען. בעת ווינער קאָנגרעס האָט ער אויפֿגענומען קעניגן, איינגעאָרדנט געיעגן און פֿאַר זיינע געסט געמאַכט אַ ספּעציעלע אָפּערע, מיט פּערל און בריליאַנטן

האָט ער פֿאַרשיט זײַנע געליבטע. ער האָט געשמט אַלס מאָדערנער טימאָן. מען האָט געריטמט זײַן גוטסקייט, ווײַל ער האָט געשיט גאָלד אַזוי ווי אויף טעפּיכן — אַזוי אויף דער גאַס...

דערנאָך איז געקומען די ירידה. אויף אַן אָוונט איז אין פּאַלאַץ פֿון די בורבאָנען איז לאָרד קעסטלרידזש צוגעקומען צו אים און אים געזאָגט אויפֿן אויער, אַז זײַן באַנקיר איז באַגאַנגען זעלבסטמאָרד. די סיבה איז געווען אַ באַנקראָט. סטאַנהאָפּ האָט מיט אַ שמייכל פֿאַרבאָרגן זײַן צעמישטקייט. די בלייכקייט האָט אָבער אויסגעזאָגט, וואָס אין דער נשמה טוט זיך. זײַנע קאַפּיטאַלן זענען פֿאַרפֿאַלן געוואָרן. די בעלי־חובֿות האָבן אויסגעשטרעקט די הענט. די פֿאַרקויפֿטע ערד־גיטער האָבן נישט געדעקט די קאָלאָסאַלע חובֿות. עס איז געקומען די רויִנע, און מיט דער רויִנע — אײַנזאַמקייט. ער האָט נישט געקאָנט איבערטראָגן דעם פֿאַרלוסט פֿון רײַכטום, גלאַנץ און לוקסוס. אין עפּעס אַ האָטעל אין רוים האָט ער אײַנגענומען סטריכנין. מען האָט אים געראַטעוועט, אָבער דער סם האָט, ווײַזט אויס, זיך אַרײַנגעקריגן אין זײַן נשמה.

עפּעס אַ דעמאָן האָט אים געטריבן אין געיעג נאָך גאָלד אַלץ נידעריקער און נידעריקער. ער איז געוואָרן מעטערניכס אַגענט. ער האָט געדינט די יעזויִטן און געשפּילט אין דער געזעלשאַפֿט די ראָל פֿון אַ פּיראַט, פֿאַר וועלכן מען האָט זיך געשראָקן. אומגעוויינטלעכע טאַלענטן האָבן אים דערלויבט אונטערצונעמען פֿאַרשידענע אַוואַנטוריסטישע און ריזיקאַלישע געשעפֿטן. פֿאַראַכטעט אין די הויכע ספֿערן, איז ער נאָך אַרומגערינגלט געווען מיט כּבֿוד אין די נידעריקע קרײַזן. ער איז געוואָרן אַ געניטע נשמה־פֿאַנגער און פֿאַרלוירן די אויפֿריכטיקייט פֿון זײַן נאַטור. זײַן צוציִענדיקער שמייכל, זײַן גרינטלעכע בילדונג — דאָס אַלץ איז איצט געוואָרן מלאָכה. יעדע באַוועגונג איז פֿאַראויס געווען באַצאָלט! — ער האָט געהאַט אַ פּרײַז בײַ די אָפּנעמער. יעדע נײַע אונטערנעמונג איז געווען אַ רינג אין דער קייט, וואָס האָט אים אָן רחמנות געשלעפּט אין אָפּגרונט פֿון שאַנד!

אין אַ געוויסן טאָג האָט מען אין זײַנע הענט איבערגעגעבן קאַספּערס ענין. עס איז געווען אַ שווערער ענין. אין פֿלוג

פּלוֹמרשט אַ קלײניקײט, אָבער אין דער אמתן האָט זי געהאַט אַ ריזיקן פֿאַרנעם. ער איז אַרײַנגעקראָכן אין אַ װעלט פֿון סודות. די גאַנצע זאַך איז אָנגעפֿירט געװאָרן אונטער די קוליסן און נאָמען פֿון עפּעס אַן אומבאַקאַנטן באַפֿעלס־געבער. דאָס, װאָס מען האָט גראָד אים אויסגעקליבן, האָט געררייצט זײַן אַמביציע און צעשפּילט זײַן פֿאַנטאַזיע און געגעבן די רעכט אויסצואַרבעטן פּלענער. ער איז געװאָרן אײַנגעשלינגען אין גײַעג אויף דער ריזיקער סומע שכר טירחא, װאָס ער דאַרף קריגן.

„עס איז דאָ אַ געפֿינען יונגל, װאָס דו מוזט אַרויסרײַסן פֿון אַן אײַפֿערזיכטיקער סביבה!" — אַזוי האָט געקלינגען דער באַפֿעל. דאָס איז געװען זײַן שליחות — „נעם אים צו, װאוהין דו װילסט. זאָל ער פֿאַרשװינדן אַזוי, װי דאָס װאָלט געװען נאַטירלעך און פּשוט. קענסט אים אַרײַנװאַרפֿן אין ים אַרײַן, הײסן אַ געדונגענעם באַנדיט אַרײַנזעצן אים אַ שטילעט, אָדער אים פֿאַרסמען, נאָר די שפּורן זײַנע װיש אָפּ! טו עס גענײ און אויסגערעכנט. אונדזער דאַנקבאַרקײט איז די סומע, װאָס איז אײַנגעלײגט בײַ ישראל בלױשטײן אין ק."

אין זײַנע אויגן האָט אַרײַנגעקוקט דער דלות — האָט ער געדאַרפֿט אָפּזאָגן די שמײכלען פֿון גליק? איבעריקנס, צװײפֿלען שמעקט מיט געפֿאַר. ער איז שוין צופֿיל באַקאַנט געװען מיטן עניז, אַז אָפּזאָגן זיך זאָל ניִשט דראָען מיט געפֿאַר. ער איז טאַקע אַרײַנגעצויגן געװאָרן אין דער זאַך אין מאָמענט, װען מען האָט קאַספּערן געװאָלט אָפּרוימען פֿון דער װעלט מיט אַ געמײנעם מעסער־אַטענטאַט. ער האָט זיך דערשראָקן פֿאַר דער אָרדינערקײט פֿון די מיטלען, װאָס זײַנע באַפֿעלס־געבער װענדן אָן. ער איז אַנטלאָפֿן און זיך באַהאַלטן אויף אַ געװיסער צײַט... עס האָט געדראָט הונגער, איז ער אַרויס פֿון זײַן באַהעלטעניש, האָט אָנגענומען די אויפֿגאַבע און... אויף אַזאַ אופֿן איז ער אַרויף אויף דער אַרענע אַלס „שליח פֿון אַ װײַט לאַנד".

אָבער בײַ דער ערשטער באַגעגעניש מיט קאַספּערן איז ער אַנטױשט געװאָרן! אַזעלכע רײנע אויגן! אַזאַ האַרציק קול! דער דאָזיקער פֿויגל זינגט — װעגן דעם האָט דער יעגער פֿריִער ניִשט

געטראַכט. ווי אַזוי ער זינגט? ער זינגט וועגן פרײַנטשאַפט!... מיטאײַנמאָל האָט סטאַנהאָפּ זיך געפילט, אַז ער איז געליבט. געליבט אַזוי שטאַרק, ווי נישט דורך קײן געליבטער, שוועסטער, עלטערן, אָדער קינדער. דאָס איז געווען עפּעס מער... אין יעדער פון יענעם מין געליבט־זײַן איז פאַרהאַן עפּעס פון פליכט, פון זינלעכקײט; דאָ איז געווען וואונדער פון רײנקײט און אומבאַגרענעצטן גלויבן.

עס איז פאַרהאַן אַ לעגענדע וועגן אַ שטאָט, וואָס איז געוואָרן אַ מדבר, און וועלכער עס איז פאַרבליבן בלויז אײן טיפער קוואַל... בלויז אײן יונגל האָט געוואוסט דעם סוד, ווי נאָר אַרויסצוקריגן פון קוואַל וואַסער. ער האָט געשפּילט אויף אַ ציטער און דאָס וואַסער האָט זיך צום טאַקט פון זײַן מעלאָדיע אויפגעהויבן אין דער הויך. דעם לאָרדס נשמה איז געווען אַ מדבר, דער קוואַל האָט זיך אין אים אויפגעהויבן אונטער דער מעלאָדיע פון קאַספּערס קול. אונטער זײַן בליק האָט די נידערטרעכטיקײט ווידער אָנגעהויבן צו פילן, וואָס עס הײסט שאַנד. דער לאָרד האָט זיך דערמאָנט אָן זײַן רײנער, אומבאַפלעקטער נשמה פון די יונגע יאָרן, ער האָט די נשמה געזען אין בילד פון יונגל, וואָס האָט אים פאַרגעטערט.

ער איז געווען געבונדן דורך אַ פאַרבּרעכערישן אָפּמאַך; יעדע שעה, וואָס ער האָט פאַרבּרענגט מיט קאַספּערן, איז געווען פריערן־אויס באַצאָלט!... עס איז פאָרגעקומען אין אים אַ קאַמף. עס האָט אין אים אויפגעבליצט דער געדאַנק צו אַנטלויפן מיט דעם דאָזיקן יונגל און באַהאַלטן זיך מיט אים. אָבער וואו וועט ער געפינען אַן אָרט, וואו די שפּיאָנען פון די געהײמנישפולע נקמה־נעמער וועלן צו זײ נישט דערגרײכן? וואו איז פאַרהאַן אַ ווינקל, וואו זײערע געקויפטע אַגענטן וועלן צו זײ נישט אָנקומען?... ער האָט פאַרראַטן זײַנע באַפעלס־געבער, דערציילנדיק קאַספּערן וועגן זײַן טראַוּ, מאָלנדיק אים בילדער פון זײַן גרויסער צוקונפט... אויף אַזאַ אופן איז ער באַגאַנגען אַ טאָפּלטן פאַרראַט!

ווען ער האָט זיך צעשײדט מיט קאַספּערן, איז דער בשוף אוועק. עס האָט ווידער געגומען רעדן דאָס קאַלטע געלט, ווי...

האָט געהאַט פּלוצלינג חיות דעם גוט־באַצאָלטן ענין. פֿונדערווייטנס האָבן זיך אין די ברייוולעך צו קאַספּערן אַרויסגעריסן אַזעלכע ווערטער:

„ווען דו וואָלסט ליב־געקריגן אַ פֿרוי אַזוי, ווי דו האָסט מיך ליב, וואָלסטו געוועזן פֿאַרלוירן!" אָדער:

„ווען איך האָב דיך געפֿינען, איז מיין נשמה, פֿאַרלירנדיק דעם גלויבן אין גאָט, שוין געווען טויט. דו ביזט געווען דער גליק, וואָס האָט מיך אויפֿגעוועקט צו דער אייביקייט."

דאָס זענען געווען ווערטער געשריבן אין דעם דאַמאָלסט מאָדערנעם פּאַטעטישן סטיל, אָבער זיי זענען געווען אמתע אָנגעבן איבערגעגעבן די טיפֿע אויפֿטרייסלונג פֿון זיין געוויסן.

אין אַזאַ גייסטיקן צושטאַנד איז ער צופֿרידן געווען, וואָס די זאַך פֿאַרשלעפּט זיך. ער האָט זי אַליין געהאַמעוועט, אָנשטעלנדיק, אַז ער איילט זי אונטער, כּדי ניט צו ווערן אויפֿפֿאַלנדיק די, וועלכע ער האָט געדינט. און דאָך האָט ער געוואוסט, אַז ער מוז זיין אָנגעהויבן ווערק דערפֿירן ביז צום סוף, און ער האָט אין רעיון זיך פֿאַרטיידיקט מיט דעם סאָפֿיזם, אַז עס הענגט איבער אים אַ פֿאַטום, שטאַרקער פֿון ליבע און מיטגעפֿיל.

אין אַ געוויסן טאָג פֿון סוף נאָוועמבער האָט ער פֿאַרבעטן צו זיך קאַספּערן און אַליין איז ער דורך אַ זייטיקן וועג אַוועק צו טוכערס הויז, ווייסנדיק, אַז דער לעצטער געפֿינט זיך שטענדיק אין דער דאָזיקער צייט אויף אַ ראַט־זיצונג. געפֿינענדיק זיך אין זיין צימער, האָט ער געזאָגט דער דינערשאַפֿט, אַז ער האָט בדעה צו וואַרטן ביז דאָס יונגל וועט צוריקקומען. ער האָט אויסגענוצט דאָס געפֿינען זיך אַליין, כּדי צו נישטערן אין קאַספּערס ביכער און פּאַפּירן. ער האָט געזוכט אַ בריוו, וועלכן ער האָט אים געשיקט מיט אַ וואָך צוריק. ער האָט אים געוואָלט פֿאַרניכטן, ווייל ער האָט געשריבן אַזוינס, וואָס האָט אים געקאָנט קאָמפּראָמיטירן אויפֿן העכסטן אופֿן אין די אויגן פֿון די, וואָס האָבן אים געדינגען. ער האָט בחנם געזוכט.

פּלוצלינג האָט זיך אויף דער שוועל באַוויזן טוכער. ער האָט אַ קוק געטון אויף די אָפֿענע שופֿלאָדן, אויף די צעוואָרפֿענע פּאַ־

פירן און אויף דעם לארדס בלייכן פנים; אויפוועקנדיק זיך פון איבעררשונג האט ער געברומט:

— וואס איז דאס? — דער גראף טוט די ארבייט פון א שפיאן?

דער לארד האט געענטפערט מיט שטאלץ:

— אויף אזא חשד ענטפערט מען מיט שווייגן!

אבער ער איז געווען שטארק צעמישט. ער האט נישט געוואוסט, ווי אזוי ארויסצוקריכן פון זיין אומבאקוועמער לאגע. דער ראט האט אויף אים שארף געקוקט:

— איך פארשטיי גארנישט! — האט ער געזאגט.

פלוצלינג האט לארד סטאנהאפ ארויסגענומען א טיכל און עס צוגעלייגט צו די אויגן. ער האט געוויינט... געוויינט מיט אמתע טרערן:

— איך פארדין, מען זאל האבן אויף מיר מער רחמנות, ווי איר מיינט, באראן.

דאס איז געווען דער אמת. אבער דאס געוויין איז אויך געווען נויטיק, כדי צו קענען צונויפזאמלען די געדאנקען.

— אך, באראן! — האט ער געזופצט, ווי נאך ארויסצודרייען זיך — איך בלאנדזשע אין דער פינצטערניש... איך האב אנגעהויבן צו צווייפלען אין קאספערס אויפריכטיקייט... איר אליין האט מיר אונטערגערוקט דעם חשד...

— אהא! — האט זיך טוכער דערפרייט.

— איך זוך... איך זוך זיכערע באווייזן... זיין שריפטלעכע ווידוי... — האט דער לארד געזאגט.

— אך! אודאי דעם אלבום? — האט באראן טוכער שנעל א זאג-געטון.

— יא! יא! — האט דער לארד צופרידן אנגעכאפט דעם אונטערגערוקטן חשד.

— איך ווייס דאך אליין נישט, וואו ער באהאלט אים. איך ווייס בלויז, אז ער האט אויסגעשניטן פון אים דעם פארטרעט פון פרעזעס פייערבאך, וואס האט אים דעם אלבום געגעבן, און אויף זיין ארט ארויפגעשטעלט אנדער פארטרעט.

פֿײַ די דאָזיקע ווערטער האָט ראַט טוכער אַרויסגעצויגן פֿון אונטער דער טאָוול, וואָס האָט באַדעקט דעם מיטן פֿון טיש, פֿײַערבאַכס פּאָרטרעט און אים געוויזן דעם לאָרד סטאַנהאָפּ.

די דורכדרינגלעכע אויגן, וואָס האָבן געקוקט פֿון פּאָרטרעט, האָבן דערוועקט אַ פּחד אין דעם נידערטרעכטיקנס נשמה.

— דאָס איז דער באַרימטער מאַן! — האָט ער געברומט, — איך האָב אים טאַקע בדעה צו מאַכן אַ וויזיט אין אַנסבאַך, — האָט ער צוגעגעבן, באַהערשנדיק זיך באַלד.

— דער פּרעזעס וועט זײַן צופֿרידן צו באַקענען זיך מיט אײַער עקסעלענץ! — האָט טוכער געזאָגט. — זײַט אַזוי גוט און גריסט אים אין מײַן נאָמען.

אין צוויי שעה אַרום איז דעם לאָרדס קאַרעטע געפֿלויגן אויף דעם שאָסעע הינטער נאָרימבערג. אַרום האָבן זיך געצויגן אומעטיקע פֿעלדער און טריבע וועלדער, באַדעקט מיט אַ האַרבסטיקן נעפּל. דער גראַף, וואָס איז אין אַ ווינקל געזעסן אײַנגעהילט אין אַ פּלעד, האָט אָבער ניט געזען די לאַנדשאַפֿט. זײַנע אויגן האָבן זינלאָז געבלאָנדזשעט. ווען אַ קאַטאַרינקע האָט נעבן היילבראָן אָנגעהויבן צו שפּילן, האָט דער לאָרד זיך פֿאַרשטופּט די אויערן און אַ קרעכץ געטון. דאָס איז געווען אַן אינסטינקטיווע קללה אויף זײַן אײַנזאַמקײַט, אויף זײַן לעבן. אָבער אין אַ ווײַל אַרום איז ער ווידער געזעסן אויסגעגלײַכט. זײַנע אויגן זענען געווען האַרט און געבלישטשעט מיט דעם קאַלטן גלאַנץ פֿון שטאָל און אויף די דינע ליפּן האָט זיך געשפּילט אַ טײַוולאָנישער שמייכל...

צווייטער טייל

א שמועס צווישן איינעם, וואס בלייבט פארמאסקירט, און א צווייטן, וואס ווייסט דעם פנים

ווען דער לארד האט איבערגעטרעטן די שוועל פון האטעל, אין וועלכן ער האט באשטעלט אפאפרטאמענטן, האט אים אפגעשטעלט מיט א דרך־ארצדיקער מינע דער זשאנדאמעריע־אפיציר הינקעל. ער האט דערמאנט, אז ער האט צופעליק געהאט דעם כבוד צו זען דעם לארד אין הויז פון ראטמייסטער וועסענינג און דערקלערט, אז ער מעלדעט זיך צום דינסט פון זיין עקסעלענץ, וואס געפינט זיך איצט אין אן אומבאקאנטער שטאט. אין די שארפע אויגן פון דער פאררויטעלטן זשאנדארם איז געלעגן אזוי פיל גרייטקייט צום דינען, אז דער לארד האט אנגענומען זיין פארשלאג צו העלפן אים, אבער נאר אין א נויט־פאל; גלייכצייטיק האט ער זיך געוואונדערט, וואס שוין אין דער ערשטער מינוט שטעלט זיך אים עמיצער אין וועג: אפשר א געהילף און אפשר א שפיאן?...

נאכמיטיק האט ער געכאפט א שמועס מיטן האטעל־איינגטימער, וועלכער האט זיך גענומען דערמאנען, אז גוט איז געווען אין די אמאליגע צייטן, ווען אין אנסבאך האט זיך געפונען דער פירשטלעכער הויף, ווען מען האט פריילעך געטאנצט א מענועט אין פאלאץ, וואס איז אויסגעבויט אין ראקאקא־סטיל. זייט דעם מלחמה־שטורעם האט אפגערוימט דעם הויף, איז דאס שטעטל געווארן א „פראסטע נעסט פון שטשורעס“.

— איז וואָס, אַז עס איז איבערגעבליבן דער אַזוי שטאָלץ זיך רופֿנדיקער אַפּעלאַציע־סענאַט? דאָס איז אַ גרוב מיט טינט, אַ לאָך מיט פּאַראַגראַפֿן — גאָרנישט מער!

— געפֿינט זיך דער פּרעזעס פֿײַערבאַך אין דער שטאָט? — האָט דער לאָרד געפֿרעגט.

— ער איז דאָ, ער איז דאָ. בעסער וואָלט ער נישט געווען. דאָס איז אַ ביטערע קאַץ, וואָס מישט זיך אין אַלעם אַרײַן. זײַן עסק איז, צי די גאַסן זענען ריין, צי מילך ווערט נישט געמישט מיט וואַסער... אַ מענטש אָן סימן עלעגאַנץ... און וואָס פֿאַר אַ זולל וסובא!...

צומאָרגנס אינדערפֿרי האָט סטאַנהאָפּ געשיקט זײַן לאַקײַ צום פּרעזעס פֿײַערבאַך מיט אַ ביטע וועגן אַן אױדיענץ. ער איז געוואָרן אויפֿגערעגט ביז גאָר, ווען דער לאַקײַ האָט געבראַכט אַ תשובה, אַז דער פּרעזעס קאָן אים דערווײַל נישט אויפֿנעמען, ווײַל ער איז פֿאַרוואָרפֿן מיט אַרבעט, און מכּח אַ וויזיט אין די נאָנטסטע טעג דאַרף סטאַנהאָפּ אָפּגעבן אים אַ שריפֿטלעכע בקשה מיטן צוועק פֿון דעם וויזיט.

ער איז גלײַך אַוועק נאָך אַן עצה צום ראַט האָפֿמאַן, צו וועלכן ער האָט געהאַט עמפּפֿעלונגס־בריוו.

דערווײַל האָט שוין אין שטעטל גענומען קורסירן אַ לעגענדע, אַז אין הויזערס ענין איז געקומען דעם ענגלישן קעניגס אַ קוזין, אַ גרויסער גביר, וואָס האָט אויפֿן וועג צעוואָרפֿן אַ זאַק מיט גאָלדענע מטבעות, און שלאָפֿט אויף שוואַנען־פּוך און איז דער פֿאָטער פֿון נאָרימבערגער „געפֿינענעם". פֿון דער דאָזיקער פּלאַפּלערײַ איז דער לאָרד געווען צופֿרידן.

דער מלוכה־ראַט האָפֿמאַן און זײַן גאַסט, אַן אַרליוו־דירעקטאָר, זענען נישט אימשטאַנד געווען צו דערקלערן דעם לאָרד די האַנדלונג פֿון זייער עלטסטן, וועמענס שווערע האַנט פּרעסט אויך זיי. אין אָוונט האָט דער לאָרד סטאַנהאָפּ געמאַכט אַ וויזיט אַ געוויסער משפּחה, וואָס האָט אים צוגעשיקט אַן אײַנלאַדונג. מען האָט אַ סך גערעדט מכּח פֿײַערבאַכן. מען האָט דערציילט פֿרײַלעכע אַנעקדאָטן פֿון זײַן לעבן און אויסגעטײַטשט מיט באַדויערן.

אַז דער גט מיט זײַן פֿרוי, דאָס פֿאַרלירן צוויי קינדער, אײַנזאַמקייט האָבן פֿון אים געמאַכט אַ „מאָרגעם" פֿאַרשוין און אַ מיזאַנטראָפּ. אַנדערע האָבן אים כאַראַקטעריזירט פֿאַר אַ פֿאַנאַטיקער, וואָס איז גרייט צו פֿירן צו דער שחיטה זײַנע אייגענע זין, — ווי האָראַץ האָט עס געטאָן — פֿאַר אַ נוקם ונוטר, וואָס האָט נישט קיין קריסטלעכע געפֿילן.

— נישט לאַנג — האָט געשריבן אויפֿגערעגט אַן אַלטע דאַמע — האָט ער איבערגעשראָקן מיך און מײַן טאָכטער אין פּאַרק, ווען מיר האָבן אָפּגעריסן אַ פּאָר נאַרישע עפּל. ער האָט געפֿאָכעט מיטן שטעקן און געזאָגט: „דאָס איז אַ גנבה פֿון עפֿנטלעכן אײַגנטום!"

— און דאָך, מאַמאַ, ווען מיר האָבן די עפּל געוואָרפֿן אין ראָוו אַרײַן, האָט ער זיך נישט אײַנגעהאַלטן פֿון געלעכטער.

סטאַנהאָפּ האָט פֿאַרטיידיקט דעם פּרעזעס. ער האָט ציטירט זײַנע טרוקענע טראַקטאַטן מיט דער געניטקייט פֿון אַ יוריסט אַ קענער און אים געלויבט פֿאַר זײַן „גרויסע טאַט פֿון אָפּשאַפֿן שמיץ".

דער נאָמען פֿון לאָרד סטאַנהאָפּ האָט זיך געפֿונען אויף די מײַלער פֿון גאַנצן שטעטל אײַנוואוינער. מען האָט גערעדט פֿון אים, ווי וועגן אַ העלד און קרבן פֿון רדיפֿות, ווי וועגן אַ מוסטער פֿון עלעגאַנץ, אַ פֿרײַדענקער און אַ מאָדע־מענטש. וויפֿיל סאַלאָנען עס זענען געווען אַזוי פֿיל פּנימער האָט ער באַקומען. דאָ איז ער געווען אַ קאַלטער, דאָרט — אַ ליידנשאַפֿטלעכער, דאָ — אַ מעלאַנכאָליקער, דאָרט — אַ סימבאָל פֿון רפֿײַלעכקייט, אַ געלערנטער, וואָס שפּילט אויף אָרגלען און אַ רעליגיעזן געשטימטער. ער האָט דערציילט דער פֿרוי אימהאָף מיט שווידער, אַז ער האָט געזען זײַנס אַ לאַנדסמאַן, אַ כּופֿר בעיקר, דורכן קראַטער וועזוווו פֿליען מיט אַ גלײַכן וועג אין גהינום אַרײַן. אויף אַן אַנדער אָרט ער מיט אַ כשופֿדיקער איראָניע דעקלאַמירט בײַראָנס אַטעאיסטישע לידער!... לאָרד סטאַנהאָפּ האָט אויפֿגעשטורמט די פֿראַווינצער בלאָטע שווימנדיק אויף איר אין אַ גאָלדן שיפֿל.

אויפֿן פֿינפֿטן טאָג איז דער שליח צוריקגעקומען. ער האָט

געבראַנגט אַ פּראָלאָנגירטע פֿילמאַכט, אַ באַפֿעל (צו פֿרי אַרױס־
געגעבן צו פֿאָרן קײן אַנסבאַך און פֿאַרזיכטיק זיך אומצוגײן מיט
פֿ., נישט דערװעקן מיט עקשנות קײן פֿאַרדאַכט און אַן אָנװײַזונג,
װי אַזױ אַרױסצוקריגן דעם אָריגינאַל, אָדער אַ קאָפּיע פֿון אַ גע־
װיסן געפֿערלעכן מאַנוסקריפּט. דער בריװ איז לױט אַ באַפֿעל
אין דעם שליחס אָנװעזנהײט פֿאַרברענט געװאָרן. סטאַנהאָפּ האָט
באַקומען אַ באַדײַטנדיקע געלט־סומע אין מזומן. ער האָט אָפּ־
געאָטעמט.

צעמאָרגנס האָט דער גראַף געגעבן אין קאַסינאָ אַ באַל פֿאַר
די אָנגעזעענסטע מענטשן פֿון דער שטאָט. די מאכלים זענען גע־
מאַכט געװאָרן לױט ספּעציעלע פֿאָרשריפֿטן. דער אָרקעסטער
האָט געפּרוּװט אַ טאָג פֿאַרן באַל דער אַמיטריאַן אַלײן. פֿאַרן
טאַנץ האָט יעדע דאַמע באַקומען אַ בראָשע מיט אַן אױפֿשריפֿט
עמאַלירט אין גאָלד: ד י ע ע ט ל ע ק ע ר. װען דער גראַף
האָט געהאַלטן דעם ערשטן טאָסט פֿאַר דעם װוּנדערלעכן װעזן,
װאָס שטײט אונטער דעם דאָזיקן דעװיז (דיע טע לע קער), פֿאַר אַ
יתום, װעגן װעלכן עס דאַרפֿן טראַכטן מוטערס, ברענענדיק קינדער
אױף דער װעלט, און מײדלעך, װאָס געבן זיך אַװעק דער ליבע,
זענען אַלע גערירט געװאָרן ביז גאָר.

— אַ מאָדנער מענטש! — האָט מען געמורמלט.

ער אַלײן האָט אױסגעװיזן צו זײַן גערעכט. ער איז אַרױס
אױפֿן באַלקאָן. ער האָט זיך אײַנגעקוקט דעם המון, װאָס האָט
זיך פֿאַרזאַמלט בײַ דער אַנטקעגנאיבערדיקער מױער און געװאָרפֿן
די אױגן אױף די באַלױכטענע פֿענצטער און אױפֿגעכאַפּט די
קלאַנגען פֿון דער מוזיק. פּלוצלונג האָט דער לאָרד דערזען דעם
באַקאַנטן זשאַנדאַרמעריע־אָפֿיציר; אױף זײַן פּנים האָט ער דערזען
אַ בײז געלעכטערל.

ער האָט באַקומען אַן אומאָנגענעם געפֿיל. אָבער ער האָט
זיך באַהערשט. ער האָט אַרױסגעשטעקט דעם קאָפּ און גערופֿן
צו זיך דעם אָפֿיציר. געבנדיק די האַנט, האָט ער געזאָגט:

— אָפֿיציר היקל — אױב דער זכרון גענאַרט מיר נישט?
איך בעט איר זאָלט מיר מוחל זײַן, װאָס ביז־איצט האָב איך

נאָך נישט באַוויזן אײַך צו באַזוכן, לאָמיר זיך זעטיקן מיט די נאָר נישט באַוויזן אײַך צו באַזוכן, כאָטש איר האָט מיר אוי

בערגעלאָזט אײַער בילעט מיט דער אַדרעס.

— אַהאַ! איך האָב נישט קיין פּרעטענזיעס צוצורעכענען זיך צו די אויבערשטע צען טויזנט! — האָט יעגער געענטפערט מיט אַ לײַכטן חוזק אין קול. — אָבער פאַרוואָס באַזוכט הײַנט נישט אײַער עקסעלענץ דעם פּרעזעס פּײַערבאַך, וואָס וועט שוין נישט זיך אָפּזאָגן פון אײַערע וויזיטן מיט אַ האַרטער עקשנות?

סטאַנהאָפּ איז געוואָרן דערשטוינט.

— פון וואַנען ווייסט איר דערפון? — האָט ער געפרעגט.

— כאָטש איך בין אַ קליין מענטשל, קען איך דאָך עפּעס פילן בײַם טריבונאַל־פּרעזעס. דאָס איז אַ מענטש מיט אַ הייסן קאָפּ... איך האָב געקענט ענדערן זײַן מיינונג וועגן אײַך.

סטאַנהאָפּ האָט מיט אַן אויסגעקרומטער באַוועגונג פון מויל אַרויסגעוויזן עקל אַזאַ נידריקער פּראָטעקציע. דער זשאַנדאַרם האָט געצויגן די פּלייצעס מיט פאַראַכטונג:

— מילאָרד! איך ראָט אײַך נישט אַדורכצולאָזן די גע־לעגנהייט זיך צו זען מיטן פּרעזעס מאָרגן, כּל זמן ער איז גוט געשטימט. און וואָס שייך אַ דאָקומענט...

— וואָס פאַר אַ דאָקומענט? — האָט זיך דער לאָרד גע־וואונדערט צוליב די אינפאָרמאַציעס, וואָס דער דאָזיקער מענטש פאַרמאָגט.

— דער הער גראַף וועט מיך פאַרשטיין, אויב ער וועט מיר געבן אַן אוידיענץ פון אַ האַלבער שעה. דאָס, וואָס איך האָב אײַך צו זאָגן, איז נישט אַן וויכטיקייט, אָבער איך מוז עס נישט דווקא הײַנט דערציילן. איך וועל זײַן גרייט אויף יעדן רוף.

דער איבערגעגעבנקייטס־טאָן, מיט וועלכן ער האָט אַרויס־געריידט די ווערטער, האָט זיך געגרענעצט מיט חוזק.

— איך וועל זיך ווענדן צו אײַך, — האָט דער לאָרד קאַלט געזאָגט און אַוועק פון באַלקאָן.

דער אָפיציר איז אַוועק, אונטערפײַפנדיק. אין דעם דאָזיקן פײַפן האָט געקלונגען חוזק.

געפינענדיק זיך אין סאַלאָן, האָט דער לאָרד דערקלערט, אַז

ער האָט בדעה מאָרגן צו מאַכן אַ וויזיט דעם פּרעזעס פּײַערבאַך און אויב ער וועט ווידער באַקומען אַ קאַפּריזנעם אָפּזאָג, וועט ער עס האַלטן פאַר אַ באַליידיקונג און מאָרגן וועט ער תיכּף אָפּפאָרן.

— אָבער מילאָרד! האָט געזאָגט מאַדאַם אימקאָף, וואָס איז באַפרײַנדעט געווען מיטן פּרעזעס. — איך ווייס זיכער, אַז זײַן עקסעלענץ האָט בדעה צו מאַכן אײַך אַ וויזיט הײַנט אין האָטעל „אונטערן שטערן“.

— אַזוי? איך ווייס נישט דערפון. איך בין צופרי אַרויסגעגאַנגען פון האָטעל.

צוריקקומענדיק פון קאַסינאָ האָט זיך דער לאָרד מיט צופרידנקייט דערוואוסט פון שווייצער, אַז פּײַערבאַך האָט אָפּגעגעבן זײַן וויזיט-קאַרטע, נישט טרעפנדיק אים אין דער היים.

צעמאָרגנס מיטיק-צײַט האָט זיך דעם גראַפס קאַרעטע אָפּגעשטעלט פאַרן פּרעזעסעס ווילע. גוט אָנגעטון, מיט אָרדערס אויף דער ברוסט און מיט אַ בריליאַנטענער שפּילקע אין קראַוואַט איז לאָרד סטאַנהאָפּ געגאַנגען צום גאָרטן. אויפן וועג האָט ער באַגעגנט אַ קאַץ. דער אַבערגלויבערישער גראַף האָט עס אָנגענומען פאַר אַ שלעכטן סימן און ער וואָלט צוריקגעגאַנגען, ווען ער וואָלט זיך נישט אַליין געשעמט פאַר זײַן אַבערגלויבערישקייט.

צוליב דעם, וואָס אויף זײַן קלינגען האָט קיינער אים נישט געעפנט די טיר, האָט ער אַ דריק געטון די קליאַמקע און אַרײַן אין קאָרידאָר. ער האָט דערהערט אַ געשריי פון אַ פרוי. פון ערגעץ איז אָנגעקומען אַן איבערראַשט דינסט-מיידל. עס האָט זיך באַוויזן אַ רויזיקער קאָפּ, אַ פּנים פול מיט צאָרן, צעלאָזענע האָר. דאָס איז געווען דער טריבונאַל-פּרעזעס אַליין. ער האָט פאַרקריצט די ציין, געדריגעט מיט די פויסטן אין געברומט. די סיבה איז געווען אַ טשאַד אין דער קיך.

— אַ קאָמישע פיגור! — האָט דער לאָרד געטראַכט, — און פאַר אַזאַ קליינעם פּראָווינציעלן טיראַן און פּאָליציאַנישן פּלינסטער האָב איך דערפילט אַ נאַרישן שרעק!

ער האָט זיך אײַנגעבויגן און געזאָגט זײַן נאָמען.

פֿייערבאַך איז פֿאַררויטעלט געוואָרן און דערנאָך פֿרייליך זיך צעלאַכט. אין דעם דאָזיקן געלעכטער האָט געשטעקט עפּעס אַנטוואָפֿנדיק מילדעס. ער האָט אַריינגעפֿירט דעם גאַסט אין זיין קאַבינעט, וואו אַלץ האָט זיך געפֿינען אין אַ מוסטערהאַפֿטער אָרדנונג. ער האָט גענומען קורץ זיך מתנצל זיין, וואָס ער האָט ביז־אַהער נישט אויפֿגענומען דעם גראַף.

— איך בעט, איר זאָלט מיר גלייבן, אַז איך האָב דערמיט נישט בדעה געהאַט אָנצורירן אַ מענטש, וואָס טראָגט אַזאַ באַקאַנטן בכבודן נאָמען.

סטאַנהאָפּ האָט דערויף פֿאַרזיכערט, אַז די נעכטיקע וויזיט, כאָטש ער איז נישט געווען אין דער היים, האָט באַזייטיקט יעדע מיספֿאַרשטענדניש און אין דער איצטיקער רגע איז ער גליקליך צו זען אַ מענטש וואָס זיין רום גרייכט אַריבער זיין לאַנד און פֿאָלק. דער פּרעזעס האָט זיך ווידער פֿאַררויטלט און זיך אויפֿסניי נאַאיוו צעלאַכט. אין זיינע אויגן האָט געבלישטשעט אַ פֿריידיקער אויסדרוק פֿון דאַנקבאַרקייט. דער לאָרד האָט אויסגעצייכנט געשפּילט די ראָל פֿון אַ מענטש פֿון דער גרויסער וועלט פֿאַר אַ גרויסן מאַן.

זיי זענען געזעסן איינער קעגן אַנדערן; דער פּרעזעס פֿון געוואוינהייט־וועגן מיטן רוקן צום פֿענצטער, כּדי צו זען דעם גאַסט אין ליכט פֿון טאָג.

— איך האָב געוואָלט זיך זען מיט אייך — האָט אָנגעהויבן פֿייערבאַך, — בפֿרט צוליב דעם, וואָס איך האָב נעכטן באַקומען פֿון באַראָן טוכער אַ בריוו, וואָס וועט אייך אינטערעסירן. דער בריוו איז אַ מאָדנער. דער באַראָן לייגט מיר פֿאָר, איך זאָל דאָס יונגל נעמען צו זיך. אויף וויפֿיל איך ווייס, איז ער ביז־איצט נישט געווען קעגן דעם, אַז איר זאָלט דאָס יונגל צונעמען, לאָרד סטאַנהאָפּ.

— המם... עס איז גענוג זיך אויסצודרייען צו מענטשן מיט די פּלייצעס, אַז זיי זאָלן ענדערן די פּנימער, — האָט דער לאָרד גיפֿטיק באַמערקט.

— יאָ, אַזוי איז עס... — האָט דער פּרעזעס טרוקן געענטפֿערט, — אָבער דער ענין האַלט אַזוי, אַז איך קען באַ־קיין אופֿן נישט

מסכּים זײַן, מען זאָל דאָס יונגל אַוועקגעבן אין אײַערע הענט. ענלעך דערצו, וואָס איך רעד איצט, האָב איך שוין געשריבן צום צום בירגערמײַסטער, איר וועט מוחל זײַן, לאָרד, עס רעגירט מיט אונז די פּליכט!

אַראָפּלאָזנדיק די אויגן, האָט דער לאָרד געענטפֿערט מיט אַ פֿאַרשטיקט קול:

— אײַער עקסעלענץ וועט דערלויבן, איך זאָל אים אויפֿמערקזאַם מאַכן אויף קאַספּערס אומדערטרעגלעכער לאַגע אין נאָרימבערג. עס איז מאָדנע אָבער אמת: זײַנע כּלומרשטע מליצי־יושר זענען פֿײַנטלעך געשטימט צו אים. דער יונגערמאַן שטיקט זיך, זענענדיק געצוואונגען אומאויפֿהערלעך צו צאָלן הויכע פּראָצענטער פֿון דאַנקבאַרקײַטס־חוב. וועלכן ער איז נישט אומשטאַנד צו דעקן. אַחוץ דעם האָט דער מאַגיסטראַט, נישט וועלענדיק געבן געלט אויף זײַן אויסהאַלט, בדעה אים צו מאַכן פֿאַראַ בעל־מלאכה (דאָ איז דעם לאָרדס קול שטאַרקער געוואָרן, די אויגן האָבן געגלאַנצט מיט צאָרן). איז נישט אַ שאָד אַזאַ זעלטענע פֿלאַנץ זאָל צעטרעטן ווערן פֿון דע ריאָגעניש נאָך ברויט?

— יאָ! יאָ! אָן צווייפֿל, עס איז אַ זעלטן געווינס... לכתּחילה האָט מען קאַספּערן אָנגענומען פֿאַר אַ באַשעפֿעניש פֿון אַן אַנדער פּלאַנעט, אָדער פֿאַר פּלאַטאָנס אַ מענטש, וואָס איז אויסגעוואַקסן אין אונטערערדישע מקומות און ערשט אין רײַפֿן עלטער זיך באַוויזן פֿאַר דער וועלט.

— זײַן עקסעלענץ פֿאַרשטייט, אַז די דאָזיקע וואונדערלעכע דערשײַנונג האָט מיך געמוזט אינטערעסירן מער ווי אַנדערע זאַכן. מײַן עלטער־עלטער־זיידע האָט זיך באַהאַלטן אין אַ פֿאַמיליען־קבֿר פֿאַר קראָמוועלס רדיפֿות, עס ליגט אויף מיר אַ געווירשנטער שאָטן פֿון אונטערערדישקייט. דער לעצטער פֿון שטאַם, אַ קינדערלאָזער, האָב איך באַשלאָסן צו אַדאָפּטירן דעם אומגליקלעכן אונטערערדישן מענטש, זאָל עס זײַן אַן אידיייע פֿיקס, אָבער... עס איז ווערט, מען זאָל עס אונטערשטיצן.

פֿײַערבאַך האָט זיך אויפֿגעשטעלט. דער לאָרד איז געווען פֿאַרוואונדערט פֿון גלאַנץ, וואָס האָט מיט אײנמאָל באַשטראַלט

זײַן פּנים, פֿון דער קראַפֿט פֿון זײַן קול, װען ער האָט אַרױסגערעדט די דאָזיקע װערטער:

— לאָרד! די ריזיקע פֿאַראַנטװאָרטלעכקײט, װאָס ליגט אױף מיר, דערלױבט מיר נישט נאָכצוקומען אײַערע װאונטשן. דאָ זענען געשטעלט געװאָרן אין קאַן גרױסע זאַכן, העכער עפֿון מײַן מיטגעפֿיל, טובֿות און ליבע. עס האַנדלט זיך װעגן אַנטדעקן דעם שענדלעכן פֿאַרברעך און באַװײַזן דער װעלט, אַז עס װעט אים טרעפֿן די שװערד פֿון שטראָף, כאָטש דאָס פֿאַרברעך מעג זיך אײַנהילן אין קעניגליכן פּורפּור!

דעם לאָרד איז איבערן לײַב אַדורך אַ קאַלטער שױדער.

— איז דאָס געזעץ, װעלכן איר װילט מיט כּח מאַכן טרײַ אומפּירן, װערט די לײַדן פֿון דעם, װאָס קען פֿאַלן אַ קרבן פֿון אײַער קאַמף?

— יאָ, כאָטש דער קרבן זאָל אָפּגײַן מיט בלוט.

— און אױב עס װעט זיך גיסן בלוט, אײדער איר װעט דערגרײכן אײַער ציל?

— װעט פֿון קבר אױסװאַקסן די שטראָף פֿאַר די מערדער.

— רעכנט איר זיך נישט דערמיט, אַז אײַער אומפּאַרטײַיִשקײט קען אײַך אַמאָל אומברענגען? — האָט דער לאָרד געשעפּטשעט, װאַרפֿנדיק אַן אינסטינקטיװן בליק אױף דער טיר.

דער פּרעזעס איז איבערגענומען געװאָרן מיט דעם לאָרדס זאָרג װעגן זײַן פּערזאָן, זײַן קול האָט װײך געקלונגען, װען ער האָט געענטפֿערט, דריקנדיק יענעם די האַנט.

— לאָרד! איר רעדט װעגן פּאָרזיכטיקײט. דאָס איז פֿאַרשטענדלעך אין מױל פֿון אַן ענגלענדער, װעלכער געניסט פֿון דער שענקײט פֿון זײַן לאַנד, װאָס גאַראַנטירט אים די פֿולשטענדיקע רעכט. אָבער דאָ בײַ אונז... איז דאָס לעבן װײניקער װערט, אומזיסט ראָט איר מיך צו זײַן פּאָרזיכטיק. איך האָב פֿאַר קײנעם נישט קײן מורא, װײַל איך האָף שױן נישט אױף גאָרנישט!

עס איז געװאָרן שטיל, דער לאָרד האָט צעגױפֿנעמענדיק די געדאַנקען, געזאָגט:

— מײַן װאָרנונגס־טאָן װעט אײַך נישט װאונדערן, אױב איר

װעט זיך דערװיסן, אַז נישט דער צופֿאַל האָט מיך געטריבן צום נאָרימבערגער יונגל, — דאָס האָט געטאָן די האַנט פֿון אַ פֿרוי, אײנע פֿון די אומגליקלעכסטע אויף דער ערד. איך האַלט זי פֿאַר איר שליח...

דער פּרעזעס, װי געטראָפֿן פֿון אַ בליץ, האָט זיך אַ רוס געטאָן פֿון אָרט:

לאָרד! איר מוזט װיסן...

— איך װײס אַ סך... זײער אַ סך...

דער פּרעזעס האָט אײַנגעזױגן זײַנע צוטערדיקע פֿינגער אין דעם אָנעלן פֿון פֿאָטעל. דער גראַף האָט גערעדט מיט אַן אומעטיק, פֿאַרמאַטערט קול:

— איך װעל נישט באַהאַלטן מײַנע פּלענער. פֿאַרװאָס װיל איך אַזױ שטאַרק באַקומען דאָס יונגל?... איך װעל אײַך ענטפֿערן זײער פּשוט: איך װיל אים אַריבערנעמען אין אַן אַנדער לאַנד, באַהאַלטן אים אויף אַ זיכער אָרט פֿאַר דער שאַרף, װאָס דראָט אים אומעטום אין דער פֿינצטערניש... דאַרף איך מיך דײַטלעכער אויסדריקן?... אַך, איך װײס זאַכן, װאָס פֿאַרקילן מיר דאָס בלוט אין די אָדערן, נעמען מיר אַװעק דעם שלאָף בײַנאַכט, און װאַרפֿן מיך אין פֿיבערדיקן שױדער. פֿאָדערט נישט, עקסעלענץ, גענױערע פּרטים! סיבות, װאָס זענען שטאַרקער פֿון אַ שבועה, בינדן מיר די צונג. איך װײס, אַז איר האָט געקענט אַרײַנקוקן אין דעם שלאַרצן תהום פֿון דאָזיקן פֿאַרברעכן. איך װעל אײַך זאָגט בלױז אײנס: איך קען נישט קײן פּנים, אויף װעלכן דער אויסדרוק פֿון װײטיק זאָל מער קענען רירן דאָס האַרץ פֿון אַ מענטש, װי דאָס פּנים פֿון דער דאָזיקער פֿרױ. פֿון דער רגע אָן, זינט איך האָב זי געזען, בין איך געװאָרן איר קנעכט. דער ציל פֿון לעבן איז פֿאַר מיר: ראַטעװען דאָס קינד, אַרום װעלכן עס זענען פֿאַרהאַן אינטריגעס פֿון אַ גרעסער פֿערברעכן, װי דער קאָפּ פֿון דער מערדער... עס איז אויף מיר אויסגעפֿאַלן אָנצוהױבן אַ קאַמף קעגן ריזיקע שונאים. איך האָב געמוזט זיך אויסלערנען זאָגן ליגנט, חנפֿענען, טראָגן אַ מאַסקע, מאַכן זיך נידריק, און דאָס אַלץ, כּדי צו געװאונען דאָס צוטרױען פֿון נידריקע... נישט אײנ־

מאל האב איך מיך אליין געפֿרעגט, ווי אזוי מען קען לעבן, בעת מען ווייסט וועגן אזוי פֿיל שרעקלעכע זאכן!

און דאך לעבט מען, עסט מען, טרינקט מען, אזוי ווי עס לעבן, עסן, טרינקען, ווילן זיך, לאכן די לייט, וואס האבן א געוויסן שווארץ פֿון פֿארברעכנס!...

ווידער איז געווארן א לאנגע פּויזע פֿון שווייגן. דערנאך האט פֿייערבאך האסטיק זיך אנגערופֿן:

— און יענע פֿרוי — וואס ווייסט זי? אויף וואס ווארט זי און וואס וויל זי?

— איך קען נישט פֿון אייגענער אבסערוואציע א סך רעדן אויף דער דאזיקער טעמע... זאלן דעם עקסעלענץ גענוג זיין צוויי פֿאקטן, וואס מען האט מיר איבערגעגעבן. ערשט נישט לאנג האט יענע פֿרוי זיך צעוויינט, ווען מען האט אין סאלאן פֿון גראף באדמער דערמאנט דעם נאמען קאספּער הויזער... אפֿשר איז עס אן אינטריגע? איך ווייס נישט... דער צווייטער פֿאקט גרעניצט זיך פּשוט מיט מיסטיציזם. פֿאר צוויי יאר האט די גרעפֿין אין דער פּאלאץ־קירכע בעתן געבעט געהאט א וויזיע: זי האט איבערן אלטאר געזען א פּנים פֿון א יונגערמאן. זי האט אויפֿגעהויבן די הענט, געגרופֿן איר זון ביים נאמען „סטעפֿאן!" און געפֿאלן אין חלשות. איר באגלייטערין, אן עלטערע דאמע, וואס האט געזען קאספּערן און באמערקט די ענלעכקייט פֿון זיין פּנים מיט דעם געזיכט פֿון דער גרעפֿין — האט פֿעסטגעשטעלט, אז די וויזיע האט זיך געוויזן אין טאג, ווען עס איז געמאכט געווארן דער אנפֿאל אויף קאספּערן. ביידע צדדים שטרעקן אויס די הענט צו זיך... און דער שונא וואכט...

און אומסגעריכט האט ער פֿארענדיקט:

— גיט אכטונג, עקסעלענץ, אז אונזער אפּשלעפּן זאל אונז נישט אמאל ברענגען פֿארן משפּט פֿון מענטשן און פֿון... גאט!

מיט פֿאררויטלטע ברעמען און מיט פֿארנעפּלטע אויגן איז דער לארד צוגעגאנגען צום פֿענצטער. ער האט אין דער איצ־טיקער מינוט אליין נישט געוואוסט, וועמען ער פֿארראט: די באפֿעלסגעבער? דעם פּרעזעס? קאספּערן, צו וועלכן ער האט

זיך צוגעפֿונען? און אפֿשר זיך אַליין? ער איז אָבער גערירט געווען פֿון זײַנע אייגענע ווערטער. ער האָט געהאַט אַ האַלוצינאַציע פֿון גליק, ווי די צוואַנציק יאָר נידערטרעכטיקע פֿאַרגאַנגענהייט וואָלט פֿאַרשוואונדן פֿון לעבן און אויפֿסניי איז ער געוואָרן ריין און אַרומגערינגלט פֿון גלאַנץ פֿון גוטסקייט...

פֿײַערבאַך איז געזעסן נעבן שרײַב־טיש, דער קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויפֿן פּאָטעל. ווי ער וואָלט מיט די אויגן געפֿאָרשט די וויזיעס פֿון דער פֿאַרגאַנגנהייט, האָט ער, אײַנגעקוקט אין אַ ווײַטן פּונקט מחוץ די ווענט פֿון צימער, לאַנגזאַם, כּמעט פֿײַערלעך געזאָגט:

— מיר זענען ביידע דינער פֿון אַ ווערק פֿון אונזער לעבן... צימערן פֿאַרן שלעכטן סוף הײַנט אונטערגעבן זיך אָן קאַמף... אָט געפֿין איך זיך אויף אַ געפֿערלעכן פּאָסטן... אָפֿנהאַרציקייט קעגן אָפֿנהאַרציקייט, גראַף!... אַמאָל האָב איך מיט מײַן אַרבעט פֿאַרשאַפֿט מײַן קעניג אַ נאָמען פֿון אַ גערעכטן... איך האָב געוואָלט טון מער: אויפֿהויבן מײַן פֿאָלק און מאַכן עס פֿאַר אַ סימבאָל פֿון פֿרײַהייט. מען האָט מיך אָפּגעשטויסן... מען האָט מיך אפֿילו באַלוינט, אָבער באַלוינט אַזוי ווי אַ לאָקײַ אויף עמעריטור!...

פֿון די יונגע יאָרן אָן האָב איך ליב דאָס געזעץ, די גערעכטיקייט, כ'האָב נישט ליב מיט דעם קאַלטן אות פֿון פּאַראַגראַפֿן, נאָר זײַן קערן: די פֿאַראַנטוואָרטלעכקייטס־פֿליכט פֿאַר די באַגאַנגענע טאַטן. איך האָב שטודירט דאָס פֿאַרברעכן, ווי אַ באָטאַניקער שטודירט פֿלאַנצן. איך האָב זיך באַמיט צו געפֿינען די גרענעץ צווישן דער אחריות פֿון שלעכטן ווילן און דער שולד פֿון דער שלעכטער געזעלשאַפֿטלעכער אָרדענונג און די פֿעלערן פֿון כּלל! איך האָב געזייט אין מײַן נשמה די אוצרות פֿון די געדאַנקען פֿון די גערעכטיקייטס־אַפּאָסטלען. אַ גאַנצע ריי ווערק מײַנע זענען די קייט פֿון אַרבעטזאַמע טעג און נישט דערשלאָפֿענע נעכט. איך האָב קיינמאָל נישט געלעבט פֿאַר זיך, ווייניק פֿאַר מײַן משפּחה... איך האָב זיך אָפּגעזאָגט פֿון דער פֿרייד פֿון לעבן, איך האָב נישט גענאָסן פֿון וואוילטאָג, וואָס איז מיר געשאָנקען געוואָרן... איך האָב פֿאַרטיידיקט שוואַכע קעגן שטאַרקערע...

און דאָך האָט זיך מיר נישט איינגעגעבן אויסצומיידן בלבולים. פאַשקווילאַנטן האָבן מיך באַוואָרפן מיט בלאָטע. עס איז געווען אַ מאָמענט, ווען דער באַשווינדלטער המון האָט מיך באַוואָרפן מיט קללות און דראָאונגען אויף דער גאַס... איך האָב זיך געמוזט באַהאַלטן, אַנטלויפן, פאַרשליסן זיך אין אַ דאָרפיש הייזל...

עס איז אָנגעקומען דער גרויסער קריג... אַך, וועל איך קאָנען איבערגעבן, וואָס איך האָב איבערגעלעבט? די עסטרייכער האָבן מיך באַשולדיקט, אַז איך בין אַ שפּיאָן פון נאַפּאָלעאָן, די פראַנצויזן האָבן מיך חושד געווען, אַז איך האָב מיך פאַרקויפט די עסטרייכער. מען האָט קעגן מיר אויפגעהעצט מיין קעניג...

איך האָב זיך נישט געבויגן!... עס איז אַרויף אויפן טראָן אַ נייער מלך. ער האָט מיך גערופן. און היינט, שוין אַן אַלטער מאַן, געניס איך פון זיין גוטסקייט... פון שטילקייט... מיינע פיינט זענען ווייכער געוואָרן... און איך זיי געניסן פון גוטסקייט... כאַ-כאַ-כאַ!

פייערבאַך האָט זיך פּלוצלינג אויפגעשטעלט און האָט אַ קוק געטון אויפן גראַף.

— לאָרד! — האָט ער אויסגערופן — איך ווייס אַליין נישט, וואָס מאַכט מיך אַזוי אָפנהאַרציק צו אייך... פאַר אייך האָב איך מיך צום ערשטן מאָל באַקלאָגט... מעגלעך, אַז אונדזער געמיינזאַמע סימפּאַטיע צו קאַספּערן האָט אונדז געמאַכט פאַר פריינט... אָבער אין דעם דאָזיקן ענין גייען מיר זיך פונאַנדער.

— הערט מיך, גראַף! פאַר מיר איז עס נישט בלויז אַ זעלטענער צופאַל. עס איז אַ פראַגע פון גאַנצן לעבן. איך, אַ גרויער מאַן, שטעל דורך אַט דעם ענין אַ קשיא דעם גורל: וועט אַלץ, וואָס איך האָב מקריב געווען און געטון אין לעבן, געבוירן צום סוף בלויז פאַלשקייט, אוממעכטיקייט, גלייכגילטיקייט? איך מוז מאַכן אַ פּרווו אויף דער וועלט פון מענטשן: האָב איך גערעדט אויפן ווינט? האָב איך געשריבן אויפ'ן זאַמד?... האָט דאָס פאַרטרייבן מיך גאָרנישט געגעבן?... און דאָס גוטס, וואָס איך געניס, איז אַ געשמאַקער ביסן, וואָס פאַרמאַכט דאָס מויל?... לאָרד! איך האָב אין דער האַנט באַווייזן פון אַ שרעקלעך פאַר-

ברעכן. איך האָב זיי אין אַן איבערצייגנדיקן דאָקומענט. איך האָב אַ דונער, וועלכן איך קאָן אויפֿרייסן. זיי ווייסן דערוועגן, זיי לאָזן מיך צורו... איך וואַרט געדולדיק. איך וויל, אַז זיי זאָלן אַליין פֿאַרשטיין די פּליכט, דאָס געזעץ, דעם צוואַנג!...

— אָבער קאַספּער הויזער קאָן זיך פֿון דאַנען נישט דערווייטערן. ער איז פֿאַר מיר אַ לעבעדיק געווער, אַ לעבעדיקער דאָקומענט... איך מוז אים האָבן אונטער דער האַנט! וואָס וואָלט דיך געווען, איידעלער מענטש, ווען דו פֿאַרלירסט דעם געגנשטאַנד פֿון דיין ליבע? ווען איך פֿאַרליר קאַספּערן, וואָלט איך געפֿילט, אַז עס איז איינגעפֿאַלן דער פֿונדאַמענט פֿון דעם לעצטן, גרעסטן בנין פֿון מיין לעבן, וואָס צוזאַמען מיט אים שטעל איך אין קאָן דעם גלויבן אין דער גערעכטיקייט פֿון רבונו של עולם אויף אונדזער ערד.

סטאַנהאָפּס פּנים איז געווען טויט-בלייך. זיין האַנט, וואָס האָט אָנגעכאַפּט פֿייערבאַכס האַנט, איז געווען קאַלט, ווי אייז. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז נעבן אים שטייט אַ געשטאַלט, וואָס איז ענלעך צו אים, אַ פֿאַרלוירן געוויסן, אַ שאָטן, וואָס האָט אים אָנגעיאָגט און מיט אַ חוזק'דיק געשריי אים אַריינגעברומט אין די אויערן, אַז ער איז אַ פֿאַררעטער.

— איך פֿאַרשטיי, עקסעלענץ! — האָט ער אויסגערופֿן — איין זאַך בעט איך: מאַכט מיך פֿאַר אייער פֿריינט, פֿאַר אייער געהילף... אייער צוטרויען איז פֿאַר מיר אַ באַפֿעל פֿון הימל... אַך! — האָט ער אַ קרעכץ געטאָן, — פֿאַרוואָס זענט איר זיך מתודה פֿאַר מיר? אפֿשר טראָג איך, ווי אַלע אַנדערע, אַ מאַסקע? קאָן איך דען נישט קאַספּערן פֿאַרפֿירן? קאָן איך עס דען נישט?

— ניין, לאָרד! — האָט אים דער פּרעזעס איבערגעריסן, — ווען דיין פּנים זאָגט ליגנט, איז דאָס זוכן דעם אמת אויף דער ערד אַן אומזין! צונעמען קאַספּערן פֿון מיר מיט געוואַלד? — דאָס ראַט איך קיינעם נישט, ווער עס האָט ליב דאָס לעבן...

— וואָס האָט איר בדעה צו טאָן, פּרעזעס?

— קאַספּער מוז קומען קיין אַנסבאַך.

— און אייער הילף?

— ניין... ליידער... איך בין צופֿיל באַשעפּטיקט... און איך מוז אָפּט אַוועקפֿאָרן... און דאָס געזונט איז ביי מיר נישט ווי אַמבעסטן...

— וואָס דען?

— איך האָב געבעטן די באַראָנעסע אימהאָף, זי זאָל מיר שאַפֿן אַ בכבודע משפּחה, וואו קאַספּער זאָל געפֿינען אַ זאָרגפֿעלטיקע אויפֿזיכט. איך האָב אים ליב ווי אַן אייגן קינד. איך וועל אַ סוף מאַכן צו די נאָרימבערגער דערציאונגס־מעטאָדן. אייך, לאָרד, וועל איך נישט מאַכן קיין שום באַגרענעצונגען אין די באַציאונגען מיט קאַספּערן. האַלט מיין הויז פֿאַר אייער אייגנס. איך בין אַזוי פֿאַרמאַטערט פֿון דער מענטשלעכער ליבע, מיט וועלכער איך בין אַרומגערינגלט, אַז איך פֿריי מיך אויפֿריכטיק מיט דער פֿריינטשאַפֿט, וואָס איר לייגט מיר פֿאָר...

זיי האָבן זיך וואַרעם געדריקט די הענט.

דער פּרעזעס איז געבליבן אַליין. פּלוצלינג האָט זיך אין אים עפּעס אַ באַוועג געטון: עס האָט אויפֿגעלויכטן אַ פּחד, אַ באַאומרואיגנדיקער און פֿינצטערער געדאַנק. איצט האָט ער מיטאיינמאָל אָנגעהויבן פֿאַרשטיין עטלעכע רעטזעלהאַפֿטע שטריכן אויף סטאַנהאָפּס פּנים, זיינע אַראָפּגעלאָזטע אויגן, דער ציטער אין קול, די מאָדנע אינטאָנאַציע. דער שרעקלעכער פֿאַרדאַכט איז געוואַקסן פֿון רגע צו רגע. איז עס מעגלעך? ער, דער דערפֿאַרענער אָבסערוואַטאָר, האָט זיך געלאָזט פֿאַרפֿירן?... עס איז נישט מעגלעך!

ער האָט זיך פּלוצלינג אַ קלאַפּ געטון אין שטערן, זיך אַוועקגעזעצט ביים שרייב־טיש און מיט אַ ברענענדיקער שנעלקייט גענומען שרייבן דריי בריוו: איינעם צו אַ פֿריינט אַן ענגלענדער, וועלכער וואוינט אין פּאַריז, און דעם צווייטן — צום יוסטיץ־מיניסטער ד״ר קליינשראָדט אין מינכען. אין ביידע בריוו האָט ער געפֿאָדערט וואָס שנעלער צו שיקן אינפֿאָרמאַציעס וועגן לאָרד סטאַנהאָפּ; אין דריטן בריוו האָט ער געבעטן אורלויב און מיטגעטיילט, אַז ער קומט צו פֿאָרן אין דער הויפּט־שטאָט.

אַלע דריי בריוו האָט ער אָפּגעשיקט מיטן עקספּרעס...

די נאַכט פֿאַלט צו

װעלנדיק פֿאַרטרײַבן די אומאַנגענעמע געדאַנקען, האָט לאָרד סטאַנהאָפּ, צוריקקומענדיק אין האָטעל, זי פֿאַרנומען מיט ספּאָרט־איבונגען. מיטאַמאָל האָט מען אים געמעלדעט דעם אָפֿיציר היקל. די פֿאַרטרױלעכקייט פֿון גאַסט, װאָס האָט זיך פּריוּת צעזעצט אין פֿאָטעל, האָט דעם גראַף געררייצט. ער האָט קאַלט געפֿרעגט:

— פֿאַרװאָס האָט איר מיר געהאָלפֿן קריגן אַן אױדיענץ בײַם פּרעזעס פֿײַערבאַך?

— איך פֿאַרשטײ ניט דעם פֿאָרװאָרף, בפּרט, װען דער לאָרד האָט מײַן בײַהילפֿיקייט אױסגענוצט, — האָט היקעל געשמײכלט.

— חמם... — האָט סטאַנהאָפּ פֿאַרבײסן די ליפּן — איר פֿאַמיטלט אָבער עפּעס אױף אַ געהײמניספֿולן אופֿן...

— אַמװײַניקסטן! דער לאָרד טרײַבט איבער... איבעריקנס איז אַלץ אָפּהענגיק דערפֿון, צי דער גראַף װעט װעלן זײַן אָפֿנהאַרציק צו מיר.

— איך? מיט אײַך אָפֿנהאַרציק?

— חלילה! איך פֿאָדער ניט... איך װיל אײַך בלױז זאָגן, אַז איך קאָן האַלטן סוד...

— איר רעדט אומפֿאַרשטענדלעך... ענדער דאַרף איך פֿאָדערן, איר זאָלט זיך פֿאַר מיר אױפֿהערן צו פֿאַרשטעלן...

— איך האָב גאָרניט צו באַהאַלטן, — האָט דער אָפֿיציר קאַלט געענטפֿערט — מען האָט געזוכט אַ מענטש, װאָס װאָלט געקאָנט אױסגעצײכנט לײסטן דינסט אַ גאַסט פֿון אונזער שטאָט.

(ווײַטער 11)

מײַנע פֿאַרדינסטן אין דער פּאָליציי און די גוטע מיינונג, וואָס עס האָט וועגן מיר דער הער פּרעזעס — האָבן דיקטירט דעם עלטסטן מיך אויסצוקלײַבן. מען האָט אײַנגעזען מײַן גוטן ווילן און מען האָט מיך באַשטימט צו דער דיספּאָזיציע פֿון אײַער עקסצעלענץ באַלד אין טאָג פֿון אײַער אָנקום! דאָס איז אַלץ!

דער שמועס האָט זיך געענדיקט. לאָרד סטאַנהאָפּ האָט זיך אַנטשולדיקט פֿאַר הינקלען, וואָס ער מוז אַוועקגיין צו דער באַראָנעסע אומהאָף, וואָס דערוואַרט אים. דער אָפֿיציר האָט געבעטן, אַז ער זאָל אים מיטפֿירן צום הויז, ווײַל ער וויל ווערן מיט אים געזען אין שטאָט. זיי זענען אײַנגעשטיגן אין אַ קאַרעטע. דער וועג האָט געפֿירט דורכן פּאַרק. ערגעץ אין דער אַלייע האָט דער קוטשער זיך אָנגעבייזערט אויף אַ אַדורכגייער, וואָס האָט זיך געשטעלט אין מיטן וועג און זיך פֿאַרקוקט אין הימל. ער איז אָפּגעשפּרונגען, אָבער נישט גיך, און די קאַרעטע האָט אים באַשפּריצט מיט בלאָטע. דער אײַנגעבלאָטיקטער האָט די מענטשן אין דער קאַרעטע אויסגעזידלט...

— ווער איז דער שלימזל? — האָט דער גראַף געפֿרעגט.

— דאָס איז דער לערער קוואַנט, לאָרד. אַ קאָמישער מענטש.

דער צופֿאַל האָט געוואָלט, אַז אין אַ שעה אַרום זאָל דער זעלבער נאָמען „קוואַנט“ אַרויסגערעדט ווערן דורך מאַדאַם אומהאָפֿס מויל:

— דאָס איז אַ ליכטיקער קאָפּ. אַן אמתער בירגער!

צומאָרגנס האָט סטאַנהאָפּ צופֿעליק געטראָפֿן דעם דאָזיקן קוואַנט בײַם פּרעזעס פֿייערבאַך. ער האָט זיך אַנטשולדיקט, וואָס זײַן קוטשער האָט אים פֿאַרבלאָטיקט, אָבער קוואַנט האָט אים אויסגעהערט מיט אַזאַ מינע, ווי דאָס, וואָס דעם לאָרדס קאַרעטע האָט אים פֿאַרבלאָטיקט, וואָלט פֿאַר אים געווען אַ כּבֿוד, הגם ער האָט ביז אַהער וועגן סטאַנהאָפּן נישט געהערט. דער פּרעזעס איז געווען אין אַ גוטער שטימונג. ער האָט זיך געוויצלט וועגן צעשטרייטע מענטשן, וואָס דערזען גישט. ענדלער, ווען קוואַנט האָט זיך גענומען געזעגענען, האָט דער פּרעזעס אים אָפּגעשטעלט און מודיע געווען דעם לאָרב...

— גוואַלד! אַט דעם דאָזיקן קלוגן און ערלעכן מענטש האָב איך אַנפֿאַרטרויט אונדזער טײַערן קאַספּער.

דער לאָרד האָט אויפֿמערקזאַם אָנגעקוקט דעם דאַרן מענטש מיט די פּאָמאַדירטע העלע האָר איבערן הויכן שטערן, לאַנגע נאָז, שעמעוודיקע און טרויעריקע אויגן, און אַ מויל מיט אַ זויערן שמייכל אונטער לאַנג געלע וואָנסעס; די „באַקוקונג" איז אויסגעפֿאַלן פּאָזיטיוו, ווײַל דער לאָרד האָט אָנגעזאָגט אַ וויזיט דעם לערער, וועלכער האָט עס אָנגענומען מיט אַ נידריקן גרוס.

צומאָרגנס האָט היקל זיך ווידער געוויזן אין האָטעל „אונטערן שטערן" און מיט אַזאַ בריען אַרויסגעוויזן דעם לאָרד חשק צו באַדינען אים, אַז דער לעצטער האָט אים פֿאַרבעטן אויף פֿרישטיק און פֿאַרגעלייגט צוזאַמען גיין באַזוכן קוואַנטן.

דעם לערערס הײַזל, וואָס האָט געגלאַנצט מיט דער ווײַסקייט פֿון זײַנע ווענט, האָט געמאַכט אויפֿן לאָרד אַ גוטן אײַנדרוק. די באַשיידענע, אָרנטלעכע ווירטין האָט, פֿאַרבעטנדיק די געסט צום טיש מיט דאַנקבאַרע גרוסן, אויך געפֿאַלן דעם לאָרד. זי האָט זיך געפֿינען אין אַנדערע אומשטענדן. זי איז געוואָרן רויט, ווען ער האָט איר געווינטשן און געפֿרעגט, צי עס איז ערשט „דאָס ערשטע".

— נײַן! — האָט זי געענטפֿערט — איך האָב שוין אַ דריט־עריק קינד...

עס האָט זיך טאַקע דערהערט אַ געשרײַ פֿון קינה און די ווירטין איז אַנטלאָפֿן.

די דרײַ מענער זענען געבליבן אַליין. לאָרד סטאַנהאָפּ האָט דערקלערט, אַז ער איז זייער צופֿרידן, וואָס מען האָט זײַן געליבטן קאַספּער, וועלכער איז שוין אַזוי פֿיל מאָל אויסגעפּרוווט געוואָרן מיט פֿאַלשע מעטאָדן, ענדלעך אַוועקגעגעבן אין ריכטיקע הענט. דער לערער האָט מיט הכנעה געשאָקלט מיטן קאָפּ.

היקל האָט באַמערקט:

— עס איז שוין צײַט, אַז אַרום דעם פֿינצטערן עניין פֿון יונגל זאָל שוין ליכטיק ווערן.

אַ פֿאַרוואונדערטער פֿון דער דאָזיקער באַמערקונג, האָט זיך

סטאַנהאָפּ פֿאַרקרומט.

— נישווײַס, אַרום קאַספּערן האָבן זיך פֿאַרזאַמלט — האָט ער געזאָגט, נישט קוקנדיק אויף היקלען — געהײמע שאַטנס, וואָס האָבן ליידער, אַרויסגערופֿן שלעכטע חשדים.

— מען דאַרף דעם יונגל שטרענג אַ נעם טאָן און דאָן וועט ער זאָגן, וואָס ער ווייס... — האָט היקעל זיך ווידער אָנגערופֿן.

— הער היקעל! — האָט דער לאָרד בייז באַמערקט — איך פֿאַרבעט אײַך צו רעדן אין אַזאַ טאָן וועגן יונגל, וואָס איז זיכער אַ קרבן פֿון פֿאַרברעכער...

— אָבער, לאָרד, — האָט היקעל געזאָגט מיט אַ געמאַכטער באַדויערונג, פֿאַרפֿולנדיק דאָס מויל מיט קוכן, — אַזוי איז די מיינונג פֿון אַלע בעסערע און קלוגע מענטשן. איך האָב נעכטן געהערט, ווי באַראָן לאַנג און דער פּאַסטאָר פֿורמאַן האָבן געלאַכט פֿון דער טפּשות פֿון די נאָרימבערגער, וועלכע גלויבן אין וואונדער!... עס איז באַקאַנט, וואָס עס האָט געשריבן וועגן דעם יונגלס פֿאַרדאָרבנקייט אַזאַ מאַסגעבענדער און דורכדרינגלעכער מענטש, ווי באַראָן טוכער. זאָל דער לאָרד ווייזן דעם דאָזיקן בריוו דעם הער קוואַנט.

לאָרד סטאַנהאָפּ האָט געקנייטשט די ברעמען. ער האָט קאַלט באַמערקט:

— הער טוכער האָט אַזוי נישט געשריבן. ער דערמאָנט עפּעס קאַספּערס חסרונות, וואָס... איך זע אויך. אָבער וואָס האָבן מיר דעם הער קוואַנטן צו שאַפֿן אַ וועלכע עס איז מיינונג? ער וועט אַליין דערזען די קרומע צווײַגן, וועלכע מען וועט קאָנען אָפּשנײַדן, כּדי עס זאָלן אויסוואַקסן גוטע און איידעלע צווײַגן. אויב ער וועט אויסמעקן די מיאוסע פֿלעקן פֿון מײַן אוצר קאַספּער, וועל איך אים באַלוינען אויף אַ פֿירשטלעכן אופֿן.

היקעל האָט געשוויגן. קוואַנט האָט געטראַכט: צו וואָס דער שטרייט? אויב ער איז אַ „פֿויגעלע" — וועט מען אים דען נישט באַלד דערקענען? עס איז נישט גוט, אויב דאָס בייז האָט זיך אין אים אײַנגעוואַקסן, אָבער מיט אַ שטאַרקער פּעדאַגאָגישער ענערגיע וועט מען עס שטענדיק קענען אַרויסרײַסן.

דער שמועס איז אריבער אויף אנדערע, אלגעמיינע טעמען.
דער לערער האט מיט אן ערנסטן טאן דערציילט באנאלע זאכן,
ארויסווייזנדיק א פילאזאפישע טיפקייט.

די געסט האבן זיך אויפגעשטעלט פון טיש. בעת דער לערער
האט זיך געזעגנט מיט קוואנטן, האט דער זשאנדארם געהאט די
געלעגנהייט צו שעפטשען צו קוואנטן:

— דער ערלעכער גראף איז אן אידעאליסט, וואס וויל נישט
זען קיין קלארע זאכן, אויב זיי זענען קעגן זיין מיינונג. איר
וועט אים טון א גרויסע טובה, אויב איר וועט דעמאסקירן א שווינד־
לער, וואס פירט אים פאר דער נאז און נוצט אויס זיין גוט הארץ!

ארעמער קאספער! אט ווי מען וויל אויף א ביטערן אופן
און מיט כח מאכן די ווענט פון דיין וועלט פאר א תפיסה־בנין,
דיינע פריינט וויל מען מאכן פאר שונאים און דיך אליין וויל מען
פארורטיילן אויף איינזאמקייט און שנעלער מאכן פאר א קרבן
פון די, וואס באהאלטן זיך אין דער פינצטערניש. דאס געהיימע
קול פון הימל וועט שטום ווערן, דיין בוים וועט נישט געבן קיין
פירות, עס וועט ווערן נאכט, נאכט, נאכט...

אַ קאַפּיטל אין בריוו.

מיר ציטירן גאַנצע בריוו, אָדער די וויכטיקסטע שטעלן פון דער קאָרעספּאָנדענץ צווישן די אונטן-דערמאָנטע פּערזאָנען

באַראָן טוכער צום לאָרד סטאַנהאָפּ.

איך האָב דעם כּבֿוד אײַך מיטצוטיילן, לאָרד סטאַנהאָפּ, אַז אײַער ליבלינג איז פּשוט געוואָרן אומפֿעאיק צום לערנען זיך, געפֿינט זיך אין אַ צושטאַנד פֿון בּרענענדיקער דערוואַרטונג און ער פֿאַרגעסט זיך בלויז דערמיט, וואָס ער שרײַבט אים אויף דער מאַפּע די ערטער, אויף וועלכע ער געפֿינט זיך אין חלום מיט אײַער עקסעלענץ, וואָס איז אפֿשר אַ נוצלעכער געאָגראַפֿישער סטודיום, נאָר ברענגט אָבער, אַז דאָס יונגל זאָל זיך אין מײַן הויז געפֿינען, ווי אין אַ תּפֿיסה.

איך בעט אײַך, לאָרד, אַז איר, אַלס זײַן איינציקער פֿרײַנט, צו וועלכן ער האָט צוטרוי, זאָלט באַווייזן צו ווירקן אויף אים, ער זאָל זיך ענדערן, אָדער איר זאָלט זיך משתּדל זײַן, מען זאָל מיך בכלל באַפֿרײַען פֿון דער אַפּוטרופּסות, וואָס איז אין אַזעלכע באַדינגונגען געוואָרן פֿאַר מיר גענוג שווער....

דוימער צום פּרעזעס פֿײַערבאַך.

... און דאַמאָלט ווען אײַער עקסעלענץ פֿאַרשטייען, אַז צוליב דעם דאָזיקן פֿאַרדעכטיקן און נאַרישן פֿאָרוואורף, וואָס מען האָט מיר געמאַכט, האָב איך געוואָלט אָפּטרעטן אַ זײַט, און בלויז דער בפֿירושער וואונטש פֿון אײַער עקסעלענץ האָט מיך משפּיע געווען צו באַזוכן קאַספּערן, כּדי אַרויסצוגעבן אַ מיינונג וועגן אים. הויזער מאַכט דעם איינדרוק פֿון אַ דערוואַקסענעם 22-יעריקן אונגענומען. אַרײַנקומענדיק אין אַן אומבאַקאַנטער געזעלשאַפֿט,

מוז ער צײען אױף זיך אױפֿמערקזאַמקײט. אַזױ אײַנגאַרטיק איז זײַן פֿאַרזיכטיק־שרעקעװדיקער און קעצישער טראַט... אַזעלכע אומ־געװײנטלעכע זענען זײַנע פּנים־שטריכן — נישט מעגלעכע און נישט קינדערדישע; ער איז צוגלײַך אַלט און יונג: אַ שטערן פֿון אַ יונגערמאַן מיט קנײטשן פֿון זקנה, די צום האַלדז אַראָפּהענגענ־דיקע ברױנע האָר און דער לײַכטער פּוך איבער די ליפּן געבן אים צו עפּעס מײדלשעס מיט אַ געמיש פֿון יונגלערישקײט.

ער צוט צו מיט זײַן האַרציקײט, װערט אױפֿפֿאַלנדיק מיט דעם ערנסט, װײַזט אױס צו זײַן קלוגער פֿון זײַן עלטער, דערװעקט מיטגעפֿיל מיט דעם מעלאַנכאָלישן גלאַנץ אין די אױגן. אַמאָל איז זײַן אַרט רעדן עטװאָס שװער אַבּיסל, זי פֿאַזירט, בפֿרט װען ער רעדט װעגן אױסגעלערנטע זאַכן; אַנטציקנדיק, בעת ער דער־צײלט זײַנע חלומות, און אַרײַנבערענגענדיק אין אַ קינדערישער װעלט. װעגן ליבע װײסט ער גאָרנישט: די פֿרױ איז פֿאַר אים אַ סימבאָל פֿון הױז־װירטשאַפֿט — מער גאָרנישט!

איך װאָלט קאָספּערן פֿאַרגלײַכט מיט אַ גלײַכער פֿלאַך פֿון אַ אָזיערע אין ליכט פֿון אַ שטילער לבנה־נאַכט. ער װעט אַ חיה נישט טון קײן עולה, ער װעט נישט צעטרעטן קײן װאָרעם. אין מענטשלעכן פּנים זוכט ער אַ צלם אלקים. מאָדנע: אַ הײם, פֿאָטערלאַנד, עלטערן ברודער און אַ קינדהײט, װײַזט ער אױס, יעדע רגע צו געדענקען זײַן פֿריתומטע אײנזאַמקײט, װי ער װאָלט גוט געפֿילט, אַז ער איז אױסגעשטעלט אױף דעם חסד און רשעות פֿון מענטשן. אַלץ, װאָס ער טוט, דאַכט זיך, שטאַמט פֿון נױט־װענדיקער פֿאַרטײדיקונג.

ער האָט נישט קײן פֿרײַנט, אַמאָל טראַכט איך מיט צער, אַז אױך לאָרד סטאַנהאָפּ, װאָס האָט באַװיזן אים אָנצוצונדן מיט טױזנטער הבטחות, איז נישט זײַן פֿרײַנט. אױב ער װעט בלױז אַ טױזנטסטל פֿון די הבטחות נישט דערפֿילן, זע איך פֿאַר אַ שלעכטן סוף, — דערפֿאַר, װײַל דאָס דאָזיקע האַרץ פֿאַרלאַנגט גליק אָן גרענעץ, און אַז אַנטױשטער אין זײַנע האָפֿנונגען, װעט ער אַרײַנפֿאַלן אין פֿאַרצװײפֿלונג אָן גרענעץ.

אפֿשר הײסט מיך מײַן פּעסימיזם צו קוקן צו שװאַרץ, אָבער...

די איפּרינציפּיקייט נים מיר דאָס רעכט דרייסט אַרויסצוזאָגן, וואָס איך טראַכט... אייער עקסעלענץ וועט באַווייזן מיר מודיע צו זיין, צי עס איז אמת, וואָס עס שרייבט פרוי קוואַנט צו איר פריינט, פרוי בעכאָלד, אַז קאַספּער זאָל אין אַנסבאַך וואוינען אין איר הויז. איך מיין, אַז דאָס איז אַ ביזוויליקע רכילות פון פרוי בעכאָלד...

פייערבאך צום באַראָן טוכער.

איך האָב דעם כבוד אייך מיטצוטיילן, אַז איך הסכּם מיט אייער וואונטש ווערט איר באַפרייט פון דער אַפּוטרופּסות איבער קאַספּער הויזערן, ווען וועלכן דער מאַגיסטראַט וועט אייך, אויף מיין באַפעל, באַזונדער מודיע זיין. עס איז גלייכצייטיק אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ פאַראָרדנונג, אַז קאַספּער זאָל אָפּגעגעבן ווערן דעם לאָרד סטאַנהאָפּ — דערווייל בלויז פאָרמעל, ווייל דער יונגערמאַן וועט דערצויגן ווערן אין הויז פון לערער קוואַנט ביז ער וועט פאַרענדיקן דעם בילדונגס-קורס, לויט אַ פּלאַן, וואָס איז אויסגעאַרבעט געוואָרן דורך מיר ביים אָנטייל פון לאָרד סטאַנהאָפּ. וואָס ווייל דעקן די דערציאונגס- און בילדונגס-קאָסטן פונם יונגל. דורך אַ ספּעציעלן דעקרעט האָב איך אַלס קאַספּערס קוראַטאָר נאָמינירט אַן ענגלישן באַאַמטן, דעם אָפיציר היקעל. ער וועט קומען צו אייך אין די נאָענסטע טעג, כּדי אָדורכצופירן די פאָרמאַליטעטן פון קאַספּערס איבערטראָגונג. איר וועט באַווייזן אים וועגן דעם מודיע צו זיין. די מורא, אַז דאָס וועט אים ווייז טיקלעך פאַרוואונדן, איז, לויט מיין מיינונג, איבערטריבן. אין עטלעכע טעג אַרום פאָר איך אַוועק. איך האָף, אַז צוריקקומענדיק וועל איך קאַספּערן טרעפן אין די נייע באַדינגונגען אין אַ גוטן מצב.

באַראָן טוכער צום פּרעזידענט פייערבאך.

עקסעלענץ! די ידיעה וועגן דעם טויט פון מיינס אַ פעטער, צווינגט מיך תּיכּף צו פאָרן קיין אויגסבורג. איך טרוי אַן קאַספּערן דעם בירגערמייסטער און דעם פּראָפעסאָר דוימער... איך האָב מיר נישט געקומען די דרייסטקייט מודיע צו זיין קאַספּערן, אַז דער גראַף פאַרלאָזט אים צייטווייליק. מען דאַרף האָבן אַן איבערמענטשלעכע שפּראַך אים אַוועקצונעמען פון דער איבער-

ציגונג, אַז ער פֿאָרט בקרוב מיטן לאָרד סטאַנהאָפּ קיין איטאַליע, און ענגלאַנד. דער לאָרד האָט דעם יונגלס פֿאַנטאַזיע קרענקלער צערייצט. איך וועל נישט באַהאַלטן זיך מיט מיין מיינונג, אַז די ווייטערדיקע אַנטוויקלונג הויזערס, וועלכער פֿאַרמאָגט שוין נישט דעם אַמאָליקן חשק צום לערנען זיך, איז נוצלאָז. מען דאַרף ענדער פֿאַרברייטערן זיין האָריזאָנט, אַריינפֿירנדיק אים אין בירגערלעכע דקיזן. אויב ער וועט זיך אויסלערנען פֿאַרדינען מיט אַ פֿאַך אַ קראָן —וועט דאָס פֿאַר אים נוצלעכער זיין, ווי די שלעכטע איינפֿלוסן פֿון טרוימערייַ, כאָטש דאָס וועט נישט זיין קיין פֿירשטלעכע קראָן. פֿאַר מיר איז דער דאָזיקער גאַנצער לעבנס-עפּיזאָד אָפּגעשלאָסן. ער האָט מיר בלויז געגעבן די ביטערקייט פֿון פֿיל דערפֿאַרונגען און די גלעגנהייט אַריינצודרינגען אין די נעסטן פֿון מענטשלעכן שגעון...

דוימער צומפרעזעס פייערבאַך

... איך גיב איבער פֿאַר דעם אורטייל פֿון אייער עקסעלענץ דעם אמת פֿון אַ גאַנצע ריי פֿאַקטן, וואָס האָבן מיך אויפֿגעטרייסלט ביז צו דער גאָרער טיפֿעניש.

מיט פֿיר טעג צוריק איז צו מיר געקומען באַראָן טוכער און, מיטטיילנדיק, אַז ער פֿאָרט אַוועק, איבערצוגעבן אונטער מיין אויפֿזיכט קאַספּערן, בעטנדיק, איך זאָל אים מודיע זיין יעדע ענדערונג פֿון זיין גורל. די אויפֿזיכט וויל ער ווייטער נישט האָבן, ווייל, ווי ער טענהט, הייסט אים דער אומצוטרויען, וואָס מען האָט צו אים אַרויסגעוויזן, זיך צוריקציען פֿון דער גאַנצער געשיכטע. אַ טויף-איבערגענומענער איז ער תיכף אָפּגעפֿאָרן צום וואָקזאַל.

נאָכמיטיק בין איך אַוועק צו קאַספּערן. איך האָב אים געטראָפֿן לייענען די עוואַנגעליען. עס איז מיר שווער געווען אויפֿן האַרצן. איך האָב נישט געוואוסט, ווי אַזוי איך וועל קענען איבערגעבן אַ ידיעה, וואָס ברענגט אים אַנטוישונג. עקסעלענץ! גלויבט, אַז מיינע ווערטער זענען אמתע... דאָס יונגל איז בלייך געוואָרן און מיך אַזוי אָנגעקוקט, אַז מיר האָט זיך געדאַכט, ווי ער לייענט פֿון מיין פּנים אַלץ אַראָפּ. ער האָט די וואונדערלעכע מעלה צו קענען לעזן פֿאַרבאָרגענע זאַכן.

ער האָט זיך געזעצט אין אַ ווינקל צווישן שאַנק און אויוון און געוויינט מיט אַזאַ ווייטיק, אַז דאָס האַרץ האָט מיר געשניטן. אַ האַלבע שעה האָב איך אים געטרייסט מיט ווערטער, וואָס דער טיפסטער מיטגעפיל קען נאָר געפינען. אומזיסט! ער האָט אומאויפהערלעך געוויינט, פאַרשטעלנדיק זיך דאָס פנים מיט דער האַנט. צוליב מיין פּראָפעסיאָנעלער באַשעפטיקונג האָב איך געמוזט אַוועקגיין. איך האָב אים איבערגעלאָזט אונטער דער אויפזיכט פון אַ דינער, איך בין צעמאָרגנס ווידער געקומען.

— וואָס מאַכט קאַספּער? — האָב איך אים דעם דינער געפרעגט. ער האָט אַ צי געטון מיט די אַקסלען:

— זאָל דער הער זען!

עקסעלענץ! איר וועט זיך פאָרשטעלן, ווי איבעראַשט איך בין געוואָרן, ווען איך האָב קאַספּערן געטראָפן זיצן אין זעלבן ווינקל, אין דער זעלבער פּאָזיציע, דאָס פנים, נאַס פון טרערן, פאַרשטעלט מיט די הענט. זעכצן שעה האָט ער נישט געגעסן, נישט געטרונקען און נישט געשלאָפן. ער האָט מיך אָנגעקוקט מיט אַזאַ צער, אַז אין דער רגע פון מיין גסיסה וועל איך נישט פאַרגעסן דעם בליק. דאָס איז געווען אַן אַנדערער מענטש! ער האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט פאַרגליווערט געוואָרן!

עס איז מיר ענדלעך, פשוט מיט אַן איבערמענטשלעכער אָנשטרענגונג, געלונגען אַרויסצוקריגן פון אים דעם צוזאָג, אַז ער וועט צו מיר קומען אויף מיטיק און בלייבן איבער נאַכט. איך האָב אים דערווייל געמוזט פאַרלאָזן, און ענדיקנדיק די אַרבעט אין דער שול, בין איך געגאַנגען נאָך אים צו טוכערן. מען האָט מיר געזאָגט, אַז מיט עטלעכע שעה צוריק איז אַוועק צו מיר. איבערגענומען מיט אַ שלעכט פאָרגעפיל האָב איך מיך געאיילט אַהיים. קאַספּער האָט זיך דאָרט נישט געפינען. איך בין איבעראַשט געוואָרן. איך האָב געשיקט די שוועסטער צום בירגערמייסטער, מען האָט געדאַרפט מיטטיילן דער פּאָליציי, וואָס וואָלט אין אַן אומגליקס-פאַל פאַראַנטוואָרטלעך געווען, ווייל לעצטנס האָט זי שטאַרק פאַרנעכלעסיקט די אויפזיכט איבער אים. איך און די מוטער האָבן פשוט פאַרלוירן דעם קאָפּ. פּלוצלונג

האָט זיך אויף דער שוועל באַוויזן קאַספּער.

איז ער עס געווען?... ניין! דאָס איז געווען דער שאָטן זײַנער!... ער האָט נישט גערעדט קיין וואָרט. אומבאַוועגליך האָט ער געקוקט אין דער פֿלאַם פֿון דער לאָמפּ. די שוועסטער איז צוריקגעקומען מיטן בירגערמײַסטער. מיר האָבן זיך געזעצט צום טיש. ער האָט גאָרנישט געגעסן. ער האָט אָנגעשפּאַרט די גאָמבע אויף די הענט און מיט אַ פֿאַרשטאַרטן בליק האָט ער געהאַלטן אין איין קוקן אויף דעם פֿלאַם פֿון דער לאָמפּ. אונזערע באַמיאונגען צומאַכן אים רעדן האָבן נישט געהאָלפֿן. ער האָט אויסגעזען ווי אַ פֿאַרגליווערטער. די שוועסטער איז געפֿאָרן נאָך אַ דאָקטאָר. די מוטער האָט צוגעגרייט אַ געלעגער פֿאַרן יונגל. ער האָט זיך אָבער נישט געוואָלט לייגן — ער האָט אַן אָפּזאָגנדיקן שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ...

מיטאַײַנמאָל איז געקומען טובערס לאָקײַ. ער האָט מיטגעטיילט, אַז עס איז אָנגעקומען צו פֿאָרן דער זשאַנדאַרמעריע־אָפֿיציר הער היקעל און פֿאָדערט, אַז קאַספּער זאָל גלײַך קומען אַהײַם, ווײַל ער האָט אַ באַפֿעל תּיכּף צו ברענגען אים קיין אַנסבאַך. איך האָב געשיקט דעם קאַנדידאַט רעגולײַן צום אָפֿיציר, כּדי ער זאָל אים אויפֿקלערן דעם יונגלס שווערן צושטאַנד. איך האָב געהייסן צוגעבן, אַז אַזאַ איילן זיך איז אומפֿאַרשטענדלעך: עס האַנדלט זיך דאָך נישט וועגן איבערפֿירן אַ זאַק קאַרטאָפֿל.

מען האָט דערלאַנגט דעם אָוונט־מאָלצײַט. קאַספּער האָט קוים אויפֿגעגעסן אַ לעפֿל זופּ. ער האָט יעדע פּאָר מינוט זיך געטרייסלט פֿון שרעק און כּסדר געהאַלטן די אויגן געווענדעט צו דער טיר. ווי מאָדנע עס איז! מיר האָבן אים גאָרנישט געזאָגט, אַז היקעל איז געקומען נאָך אים. און ער — ווי ער וואָלט עפּעס געפֿילט אין דער לופֿטן! ער האָט געהאַט אַ בליק פֿון אַ לונאַטיקער, די אויגן—ברייט געעפֿנט און, איך וואָלט זאָגן, שלאָפֿנדיקע. ער האָט פֿאַרגעפֿילט צו דער צײַט. די טיר האָט זיך געעפֿנט און עס האָט זיך באַוויזן דער קאַנדידאַט רעגולײַן און הינטער אים — הער היקעל.

מיט אַ מאָדנע הילכיק געלעכטער האָט ער באַגריסט קאַספּער

— דאָס איז דאָך אַ דערוואַקסענער יונג! — האָט ער אויסגערופֿן. — נו, איך וועל שוין ווינסן מיט אים אַ שמועס צו טון! און ער האָט געפֿאָדערט, קאַספּער זאָל גלייך גיין מיט אים, דערקלערנדיק, אַז ער האָט אַזאַ באַפֿעל. איך און מיין פֿאַמיליע האָבן פּראָטעסטירט. וואָס איז דאָס איילן זיך? — אַוועקנעמען דאָס יינגל ביינאַכט?

— אַזוי איז דער באַפֿעל! — האָט ער געענטפֿערט — איך דאַרף אים אַוועקפֿירן, און איך מוז דעם באַפֿעל אויספֿירן!

קאַספּער האָט געציטערט מיטן גאַנצן לייב.

— אויב הויזער וועט מיר צוזאָגן, אַז אַ זייגער 9 וועט ער זיין אין דער היים, וועל איך אים דערלויבן צו געפֿינען זיך דאָ נאָך צוויי שעה.

קאַספּער האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ. דער ברוטאַל האָט, אַוועקגייענדיק, אים געדראָט מיט אַ פֿינגער:

— קאַספּער! דו זאָלסט מיר זיין פּינקטליך. פֿון מיר וועסטו זיך נישט אַרויסדרייען! איך קען דיינע שטיקלעך!

מיר זענען אַלע פּשוט דערשלאָגן געוואָרן; וואָס פֿאַר אַ צוקונפֿט קען דערוואַרטן קאַספּערן, אויב שוין איצט, ווען ער איז נאָך צומאָל נישט אַוועקגענומען געוואָרן פֿון אונטער דער אויפֿזיכט פֿון נאָרימבערג, איז ער אַזוי ברוטאַל באַהאַנדלט געוואָרן?... וואָס פֿאַר אַ דראָאונגען?....

קאַספּער האָט זיך דערוויייל, וויינענדיק געבעטן דורך אַנאָן, געלייגט אויף דער זאָפֿע און אַנטשלאָפֿן געוואָרן... פֿאַר ניין האָבן מיר אים געמוזט אויפֿוועקן. צוזאַמען מיטן בירגערמייסטער האָבן מיר אָפּגעפֿירט קאַספּערן. פֿאַר טויערס הויז האָט זיך פֿאַרזאַמלט אַ המון מענטשן, מערסטנטיילס פֿון די נידריקע קרייזן. די שטאָט האָט מיט טרויער זיך געזעגנט מיטן יונגל. עס האָט זיך געהערט אַ ביין געברומערײַ קעגן באַפֿעל אים אַוועקצונעמען.

אין קאַספּערס צימער האָט געהערשט אַ שרעקלעכע אומאָרדענונג. דאָס האָט הער היקעל באַווילינקט אַליין איינצופּאַקן זיינע זאַכן. אַלץ איז געלעגן צעוואָרפֿן אויף דער פּאָדלאָגע: די מלבושים, ביכער, פּאַפּירן. דער בירגערמייסטער האָט דאָס אַפּי-

ציִר גענומען אַ שאַרפֿע באַמערקונג. דער זשאַנדאַרם האָט זיך געפֿילט אַ ביסל געטראָפֿן. ער האָט דערקלערט, אַז אַלץ ווערט געטאָן פֿאַר הויזערס טובה־וועגן, וואָס ליגט אין אויסהיילן אים פֿון זיינע אילוזיעס. איך האָב נישט געקאָנט אויסהאַלטן. כ'האָב דעם פּאַרשוין פּשוט אויסגעזידלט און דערקלערט, אַז אין קאַספּערס אילוזיעס זענען שולדיק די, וואָס האָבן זיי אויפֿגעוועקט צום לעבן און נישט ער אַליין... איך האָב געזאָגט, אַז איך וועל נישט דערלאָזן, מען זאָל קאַספּערן מיט געוואַלד צונעמען ביינאַכט!

דאָ איז געשען עפּעס מאָדנע אומגעריכטעס פֿאַר מיר. קאַספּער האָט אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ און זיך אָנגערופֿן:

— נעמט מיך צו, הער אָפֿיציר!

— און טאַקע, פֿאַרוואָס זאָלסטו מורא האָבן? — האָט דער אָפֿיציר הילכיק געלאַכט — מען גייט דאָך דיך נישט פֿירן קיין סיביר! — גוט, וואָס דו האָסט זיך אָנגערופֿן! זאָג מיר נאָר, ברודערל, וואו ביזטו געווען דעם גאַנצן נאָכמיטיק? עפּעס האָב איך געהערט דערוועגן. נו! זאָג דעם אמת!

— איך האָב געזוכט אַ וועג — האָט דאָס יונגל געענטפֿערט.

— וואָס פֿאַר אַ וועג?

— דאָס קאָן איך נישט זאָגן.

— המם... — האָט דער אָפֿיציר געבורמט. דו ווילסט, זע איך, ווייטער שפּילן אַ קאָמעדיע. נו, איך וועל דיר דאָס אַרויסשלאָגן פֿון קאָפּ אין אַנסבאַך...

עס זענען זיך צונויפֿגעקומען עטלעכע אָנגעזעענע געסט; צווישן זיי האָט זיך געפֿונען באַראָן שערל און דער אַסעסאָר ענגדעלין. דער זשאַנדאַרם האָט זיי כמעט נישט דערלויבט צו געזעגענען זיך מיטן יונגל. ער האָט אים געיאָגט צו פֿאַרלאָזן די שטאָט. איך אַליין האָב קוים געהאַט די מעגלעכקייט צו רעדן מיט אים עטלעכע ווערטער ביים געזעגענען זיך. דערווייל איז דער המון געוואַקסן און גענומען אומצופֿרידן ברומען. היקעל האָט געפֿאָדערט פֿון בירגערמייסטער, מען זאָל רופֿן פּאָליציי, „כדי מען זאָל צעטרייבן דעם פּעבל". דאָס איז אָבער געווען איבעריק. דער בירגערמייסטער האָט געבעטן צו זיין רואיק, דער-

קלערנדיק, אַז הויזערס אַפּפּאַר איז פֿאַראָרדנט געוואָרן פֿון מענטשן פֿון דער העכערער מאַכט, וואָס האָבן אים גערן. דאָס איז גענוג געווען צו באַרואיקן דעם אויפֿגערעגטן המון. ווען קאַספּער האָט זיך אַרײַנגעזעצט אין דער קאַרעטע, האָבן פֿרויען געפֿאָכעט מיט טיכלעך פֿון די פֿענצטער און די יוגנט, געזעגנענדיק אים מיט אַ „ווּוואַט", איז נאָכגעלאָפֿן אונטער דער קאַרעטע...

היקעל האָט געהײסן שמײַסן די פֿערד, ווײַל עס איז פֿאַרהאַנען, און באַלד זענען די אַפּפּאַרנדיקע פֿאַרשוואונדן פֿון אונדזערע אויגן...

... עקסעלענץ! איך האָב אײַך געשריבן דעם גאַנצן אמת, און געשריבן האָב איך היינט, אין דער ערשטער נאַכט נאָך קאַספּערס אַפּפּאַר, — כּדי איך זאָל נישט פֿאַרגעסן קיין שום פּרט... די האַנט טרייסלט זיך מיר פֿון אויפֿרעגונג. עקסעלענץ! איך פֿרעג צו אַלץ, וואָס איז געשען, איז אין אָרדנונג. איך האָב אַ שווער געמיט. איך האָב פֿאַרלאָזט קאַספּערן, אָבער ער איז מיר שטענדיק טײַער... איך האָב מורא פֿאַר אים, עקסעלענץ!...

פֿרוי בעכאָלד צו פֿרוי קוואַנט.

אַנטשולדיקט, וואָס זענענדיק אײַך פֿרעמד, שרײַב איך צו אײַך אין נאָמען פֿון דער פֿרײַנטשאַפֿט צווישן אונדזערע מוטערס. מיט גרויס צופֿרידנקייט דערוויס איך זיך, אַז קאַספּער הויזער ווערט דערצויגן אין אײַער הויז. אַלס קריסטלעכע פֿרוי האַלט איך פֿאַר מײַן חוב צו שיקן אײַך געוויסע אינפֿאָרמאַציעס.

דאָס בלומרשטע וואונדערלעכע קינד פֿון נאָרימבערג, וואָס איז פֿאַרנאַרישט געוואָרן דערפֿון, וואָס די גאַנצע שטאָט האָט אים געליבט, האָבן מיר מיט אַפֿולשטנדיק פֿאַרדאָרבענעם כאַ• ראַקטער אַרײַנגענומען אונטער אונדזער דאַך. מיר האָבן עס געטון, ווערנדיק דיקטירט פֿון ריין-קריסטלעכע געפֿילן. מיר האָבן אים געליבט, ווי אַן אייגן קינד און געהאַט צו אים די גרעסטע אַכטונג — אָבער דער גײַסט פֿון לינגט, וואָס וואוינט אין אים, האָט אַ תל געמאַכט פֿון אונדזער געטרײַער זאָרג איבער אים.

מען וועט אויף אַ סך פּאַפּיר נישט אויפֿשרײַבן, ווײַל מיר האָבן זיך אָנגעליטן פֿון אים. איך וויל זיך נישט באַקלאָגן אויף

די אומאנגענעמלעכקייטן און צרות, וואס ער האט אונדז פאר־שאפט. איך וויל אויך נישט דערמאנען דעם יונגלס מיאוסע איינגשאפטן. עס איז מיר בלויז שווער אדורכצולאזן א זאך, וואס איז פיל ערגער, ווי דאס, וואס ער האט דערהרגעט א זינג־פויגל, וועלכן ער האט פון מיר באקומען אלס מתנה: דאס בלוי־מרשטע אומשולדיקע קינד האט אויף א נישט צוויידייטיקן אופן זיך דערנענטערט צו מיין 13־יעריקער טאכטער. אט איז זיי אומשולדיקייט!

איך וועל זיין צופרידן, אויב איר און אייער מאן וועלן נישט ליידן פון אים אזעלכע צרות און אומאנגענעמלעכקייטן, ווי מיר, אבער איך האב מורא, אז אפילו לארד סטאנהאפ וועט זיך בקרוב איבערצייגן, אז ער האט אין דער פערזאן פון דעם דאזיקן פוסטן און ליגנערישן יונגל געהאדעוועט אויף זיין שוים א שלאנג...

איר וועט באוויליקן צו שרייבן מיר אמאל עטלעכע ווערטער, ווי אזוי דאס בחורל פירט זיך אויף, ווייל איך וואלט זייער גע־וואלט, אז ער זאל זיך פארבעסערן.

פ. ס. איך בין זייער קראנק. אכך דאקטוירים זאגן, אז דאס איז א לעבער־קראנקייט און אנדערע — א הארץ־קראנקייט. פיל האט דערצו גורם געווען דער יקרות. אבער, גאט צו דאנק, מיין מאנס געשעפטן גייען גאנץ גוט...

הינקעלס ראפארט צו דער העכערער מאכט וועגן איבערטראגן קאספערן

„ווען איך בין דעם 7. פון היינטיקן חודש געקומען נאך דעם אויבנדערמאנטן, האט זיך ארויסגעוויזן, אז ער האט זיך, צו להכעיס די פארשריפטן, ארומגעשלעפט ערגעץ אין דער שטאט, און ערשט שפעטער האט ער זיך געפונען אין דער וואוינונג פון פראפעסאר דוימער, וואס האט מיט דער אונטערשטיצונג פון אנדערע פריינט זיכער געוואלט שטערן מיין שליחות, וואס איך האב בשום אופן נישט דערלאזט. הויזער האט ליב צו פארשטעלן זיך פאר א פארחלומטן ביז באוואוסטלאזיקייט און דאס טוט ער אויף א בולטן אופן, כדי מען זאל נישט שטערן זיינע להכעיסדיקע שטיק. איך בין עס שנעל דערגאנגען און האב זיך נישט געלאזט

שפּייען אין דער קאַשע. די שטרענגע אינקוויזיציע, וואָס האָט געהאַט דעם ציל אויסצופאָרשן, וואו ער האָט זיך אַ גאַנצן נאָכמיטיק אַרומגעשלעפּט, האָט נישט געגעבן קיין רעזולטאַט. דער פעבל האָט געפּרובט צו פאַרשטעלן מיר דעם וועג אויף די גאַסן, אָבער מיין ענערגישע האַנדלונג האָט באַזייטיקט די הכנות אַרויסצורופן אומרוען..."

אין אַזאַ סטיל האָט היקעל אָפּגעגעבן אַ באַריכט פון קאַספער הויזערס ווייטערדיקער רייזע קיין אַנסבאַך, אונטערשטרייכנדיק, אַז מען דאַרף צווייפלען אין דעם אמת פון זיינע חלומות און שטענדיקער מידקייט. ער האָט אויסגעדריקט די מיינונג, אַז אויף די סטאַציעס האָט דאָס יונגל זיך געמאַכט, ווי ער וואָלט געשלאָפן, און ער האָט געוואָלט מאַכן פּליטה, וואָס איך און דער חבר־פּאָליציימאַן האָבן נאָך גרויסער פאַרזיכטיקייט אוממעגלעך געמאַכט. צום סוף פון באַריכט האָט היקעל געשריבן:

„קיין שום וואונדערלעכע מעלות האָב איך ביי דעם דאָזיקן קליינעם, סימפּאַטישן אינדיווידואום נישט באַמערקט, אַ חוץ גרויסע פעאיקייטן צו שפּילן קאָמעדיעס.

פינדער צו פייערבאַך.

... איך אייל זיך מיטצוטיילן אייער עקסעלענץ, אַז עס איז מיר געלונגען צו דערגיין, וואו עס האָט אַרומגעבלאָנדזשעט און וואָס עס האָט געטון הויזער אין משך פון די עטלעכע שעה פון לעצטן טאָג, ווען ער איז אונדז פאַרפאַלן געוואָרן פון די אויגן. עס איז צו מיר געקומען דער טורמע־וועכטער היל מיט אַנטפּלעקונגען, וועלכע איך האָב פּראָטאָקאָלירט אויפן פאַל, ווען אייער עקסעלענץ וועט נישט געפעלן דער קורצער באַריכט, וואָס ליגט דאָ איצט פאַר אים.

קאַספּער איז געקומען אין דער תפיסה און געפאָדערט, אַז היל זאָל אים ווייזן זיין קאַמער אין טורעם. ער איז אַריין אין איר און זיך געלייגט אין זעלבן ווינקל, וואו ער איז אַמאָל געשלאָפן אויף שטרוי, ברומענדיק עפּעס צו זיך.

היל זאָגט, אַז ער האָט געהאַט די אויגן פון אַ לעטאַרגיקער. עס איז אים ענדלעך געלונגען צו פועלן, אַז ער זאָל אַוועקגיין פון

געלעגער. ער איז אַוועק און גענומען אָנקוקן די הענט און די פּנימער פֿון דעם וועלכערס קינדער, פֿון וועלכע ער האָט אַמאָל באַקומען אַ הילצערן פֿערדל. ער האָט געקוקט אַזוי, ווי ער וואָלט נאָך קיינמאָל נישט געזען קיין קליינע קינדער. היִלס פֿרוי האָט אַפֿילו מורא באַקומען, אַז ער זאָל זיי עפּעס נישט טון; ער האָט געהאַט וואַנזיניקע אויגן. אָבער היל האָט זי באַרואיקט, דערקלערנדיק, אַז דאָס יונגל איז זייער אַ גוטער.

מיטאַמאָל איז ער אויפֿגעשפּרונגען און גענומען אַנטלויפֿן. אַ פֿאַרוואונדערטער איז היל געלאָפֿן נאָך אים. ער האָט מורא־געהאַט, אַז לויפֿנדיק וועט זיך דאָס יונגל טון עפּעס אַ רעה, ווייל ער האָט געהאַט די באַוועגונגען פֿון אַ לונאַטיקער. צום גליק איז קאַספּער, איידער ער איז נאָך אָנגעקומען צום טייך, אַריין אין וואַלד. היל וועלכער איז כּסדר געגאַנגען אונטער אים, האָט באַמערקט, אַז קאַספּער האָט אַנידערגעקניט פֿאַר עפּעס אַ בוים און מתפּלל געווען צו אים, ווי אַ געצנדינער, איבערחזרנדיק אַן אַ סוף בלויז איין וואָרט: „אָ, בוים! אָ, בוים!“ ווען היל איז צוגעגאַנגען צו אים, האָט דאָס יונגל ווי זיך אויפֿגעוועקט און האָט געזאָגט, אַז ער דאַרף גיין אויף מיטיק צו דומערן, כאָטש די מיטיק־שעה איז שוין לאַנג אַוועק. היל האָט אים אָפּגעפֿירט ביז צו דעם טויער פֿון דומערס הויז און אַוועק ערשט דאַמאָלט, ווען די טיר האָט זיך פֿאַרמאַכט הינטער דעם יונגל. ער האָט פּשוט מורא־געהאַט פֿאַר אים... דאָס אַלץ איז זייער מאָדנע!

לאָרד סטאַנהאָפּ צו הער גראָוויען...

„איך געפֿין מיך נאָך אַלץ אין דעם לאַנד, בענקענדיק נאָך די בולוואַרן, אָפּערע און סאַלאָנען פֿון פּאַריז. איך וועל קומען צו דיר, טייערער, אויף יום־טובֿ. איך לאַנגווייליק מיך דאָ, כאָטש אַלע פֿרייען זיך מיט מיר. מען האָט מיין נאָמען איינגעהילט אין אַ לעגענדע. אַ חוץ דעם טרייבט מען רכילות, אַז איך בין אין נאָענטע באַציאונגען מיט דער אַריסטאָקראַטישער מאַדאַם אימהאָף — אַן אומגליקלעכע אין איר פֿאַמיליען־לעבן. ליידער איז די דאָזיקע דאַמע די סאַמע צניעות אַליין. די ערלעכע דייטשן דינגען צו מיר, ווי די סגעבט; למשל, דער קאַנצעלאַריע־דירעקטאָר אין

מיר גרייט צו פוצן די שטיוול.

... צו דער זאך! פארוואס האלט מען מיך דא ווייטער, אויב איך האב שוין אויסגעפירט דעם באשטימטן טייל פון דער ארבעט? וואס וויל מען נאך פון מיר? איך בין שוין זאט אויף דער דאזיקער סעודה און איך וואלט געוואלט האבן צייט צו פאר־דייען זי."

ווייטער שרייבט דער לארד אין א חוזק־טאן, איבערשפרינ־גענדיק פריי פון איין טעמע צו דער צווייטער, אז ער האט ברעה ארייננצוטרעטן אין רוים אין א קלויסטער, אדער ער וועט זיך אין ענגלאנד פארשרייבן צו די פוריטאנער. ער פרעגט אן וועגן די פראצענטער פון זיינע קאפיטאלן, וואס געפינען זיך אין א פראנ־צויזישער באנק. ער באקלאגט זיך פארן פריינט, אז ער ווערט טראקטירט דורך די באפעלס־געבער מיט פאראכטונג און דער־מאנט פארזיכטיק וועגן די גייסטיקע פעדים, וואס פארבינדן אים מיטן פריינט אינם דינסט „געוויסע פערזאנען" א. א.ז. וו.

צום סוף פון בריוו איז ער ארייננגעפאלן אין א ביטערן טאן, באקלאגנדיק זיך אויף דער לאסט פון די קייטן, מיט וועלכע מען האט ארומגענומען זיין שליחות, און ער דראט די קייטן צו צע־רייסן... אבער באלד האט ער צוגעגעבן, אז דאס איז בלויז א פאנטאזיע און שוואכע אויפרייסן פון געררייצטן געוויסן. ענדלעך בעט ער דעם פריינט צו באמיען זיך, מען זאל אים ארויסשיקן ווייטערדיקע סומען געלט, ווייל ער פילט שוין א דוחק. דער עיקר שבחתי האט געקלינגען:

„דעם לערער האב איך באצאלט פאר א האלב יאר. דאס איז א נוצלעכער מענטש, וואס לאזט זיך נישט איבערקויפן, ווי ברוטוס, און דערלויבט צו ציען אים אין אלע זייטן, ווי א פאסט־פערד. ער פארמאגט „פרינציפן", ווי אלע דייטשן. ניי געגריסט! איך וויל שלאפן!..."

א תּפֿלה צו דער זון.

קאַספּער איז אַנגעפֿרי אָנגעקומען קײן אַנסבאַר. לאָרד סטאַנהאָפּ האָט אים אױפֿגענומען אין זײן סאַלאָן אין האָטעל. ער האָט אים געפֿרעגט, װי אַזױ די רײזע איז אַריבער. דאָס יונגל האָט געענטפֿערט אין אַ פֿרײנטשאַפֿטלעכן, אָבער אײנגעהאַלטענעם טאָן. בלױז די אױגן האָבן װי פֿרעמד געקוקט אױפֿן לאָרד. פֿאַר דעם דאָזיקן שטומען אױסדרוק האָט דער גראַף אַמשטאַרקסטן מורא געהאַט. ער איז געװען צופֿרידן, װאָס דער אָפּיציר היקעל איז אַרײנגעקומען, בעטנדיק אַדורכצוגײן עטלעכע װערטער אין שכנותדיקן צימער. דער לאָרד האָט אָפּגעאָטעמט.

געפֿינענדיק זיך אַלײן, האָט דאָס יונגל אַראָפּגענומען דאָס רינגל פֿון פֿינגער און עס געלײגט אױף אַ פּאַפּיר, אױף װעלכן ער האָט גענומען שרײבן עפּעס אױף ענגליש. דער לאָרד איז צוריקגעקומען און געזאָגט:

— היקעל האָט מיר דערצײלט, אַז דײן צוקונפֿטיקער לערער האָט פֿאַרגעבריט אַ צימער פֿאַר דיר. עס װאָלט געװען גוט, אַז מיר זאָלן באַלד גײן אָנקוקן עס.

— גוט! — האָט קאַספּער גלײכגילטיק געענטפֿערט.

— כּדי אױסצומײדן נײַגעריקע, װעלן מיר פֿאָרן, װילסטו גײן צופֿוס?

— צופֿוס. זאָלן מענטשן װיסן, אַז איך גײ װי אַלע אױף צװײ פֿיס.

דער לאָרד האָט באַמערקט אױפֿן טיש דאָס רינגל. ער האָט פֿערקנײטשט די ברעמען. ער האָט אָבער גאָרנישט געפֿרעגט

זיך. ער האט דאס רינגל פארשלאסן אין א שופלאד און קאלט געזאגט:

— איך בין גרייט.

צום גליק האבן די אנסבאכער נישט ארויסגעוויזן זייער צודרינגלעכע מענטשן. דער לארד און קאספער זענען אן שטערונגען אנגעקומען צו קוואנטס הויז. אויפן טויער איז געהאנגען א קראנץ פון לארבער און אינמיטן — אן אויפשריפט: „זייט געגריסט!“. קוואנט איז געווען יום-טובדיק אנגעטון. זיין פרוי האט מיט א גרויסן שאטלענדישן שאל גוט באהאלטן איר מצב.

קאספערס צימער האט זיך געפונען אין סוף פון דער וואוינונג. עס איז געווען א גאנץ אנגענעם צימער מיט אלטמאדיש מעבל. דאס בילד איבער דער זאפע האט פארגעשטעלט א יונגפרוי, וואס שטרעקט אויס די הענט צו עמיצן, וועלכער איז אוועק אין דער טיפעניש פון א וואלד. אויף דער קעגנאיבערדיקער וואנט זענען געהאנגען לאנגע פאסן לייוונט מיט פארביקע, אויסגעהאפטענע אויפשריפטן „ווער עס שטייט אויף פרימארגן, וועט זיך נישט דארפן בארגן“, און ד. גל. די פענצטער האבן ארויסגעקוקט אויף גרינע טאלן און אויף שניי-באדעקטע פלאכן פון בערג.

קאספער האט אויף אלץ געקוקט, ווי דורך א נעפל... עס האבן זיך אים כסדר געחלומט פורן מיט אנטלויפנדיקע מענטשן, הייזער, ביימער, פעלדער... דאס הארץ האט אים וויי געטון: — וועט די דאזיקע רייזע, וועגן וועלכער ער האט אזוי לאנג געחלומט קיינמאל נישט פארווירקלעכט ווערן?

דער לארד האט זייער הויך גערעדט צו קוואנטן, ווי ער וואלט זיך מיט א ביון געוואלט מתנצל זיין פאר קאספערן:

— אויב מען האט מיר, נישט געקוקט אויף אלע מיינע באמיאונגען, נישט געגעבן די מעגלעכקייטן שוין איצט מיטצונעמען דאס יונגל קיין ענגלאנד, פריי איך מיך דאך, אז ער וועט איבערגעגעבן אין די הענט פון אזא פארדינסטפולן פעדאגאג, ווי:

— זאג מיר, פרוי: האסטו באמערקט ביי דעם יונגל עפעס באזונדערס?

— איך האָב באַמערקט, אַז ער איז נישט צו איבעריק געהאָרכזאַם און ער טראָגט זיידענע זאָקן, ווי אַ מאַרקיז.

— אָט דאָס מאַקע! אָט דאָס מאַקע!... נו, פון זיידענע זאָקן וועלן מיר אים אָפּגעוווינען. זיי פּאַסן נישט צו אונזער באַשיידענער וואוינונג. אָבער איך פרעג דיך: קענסטו פאַרשטיין מענטשן? קענסטו פאַרשטיין די וועלט?... וועגן אַזאַ איינעם רעדט מען גאַנצע יאָרן, ווי וועגן עפּעס אַ מופת!?... אַזאַ איינער רופט אַרויס נייגעריקייט צווישן אָנגעזעענע מענטשן!... געפינט זיך נישט צווישן זיי אַזעלכע, וואָס קענען זען מיט די אייגענע אויגן?!.. איך פאַרשטיי עס נישט!..

דער לאָרד און קאַספּער, האָבן, קומענדיק אין האָטעל, זיך געזעצט איינער קעגן אַנדערן. דאָס שווייגן האָט דעם לאָרד גענערט. ער האָט זיך באַמיט אַרויסצוקריגן פון קאַספּערן אַ מיינונג וועגן זיין לערער און זיין ווייב:

— ווי געפעלן זיי דיר? — האָט ער געפרעגט.

— המם... אַזוי... אַביסל... — האָט דאָס יונגל ברומענדיק געענטפערט.

זיין איינדרוק איז געווען אַן אומבאַשטימטער. ער האָט אַפילו זיך נישט צוגעקוקט צו זיינע צוקונפטיקע דערציער.

סטאַנהאָפּ איז געוואָרן צעמישט פון זיין קאַלטקייט און גלייכגילטיקייט. מיט איינמאָל האָט ער שרייענדיק אים פאַרוואָרפן:

— פאַרוואָס האָסטו אויסגעטון דאָס רינגל? וואָס מיינסטו דערמיט? רעד... אויב נישט וועט דיר זיין ביטער!...

קאַספּערס אויגן האָבן נעפּלדיק אָנגעקוקט דעם לאָרדס געשטאַלט; דערנאָך זענען זיי געבליבן הענגען אויף דעם מאַפּעט פון דער וואַנט און ער האָט געזאָגט מיט אַ מעלאַנכאָליש קול:

— עס וועט מיר זיין ביטער?... איז מיר דען שוין איצט נישט ביטער?...

ער האָט עפּעס אַנדערש געקענט ענטפערן. האָט ער געקענט דערציילן וועגן דעם, ווי ער האָט געזוכט וועגן צו דער צוקונפט, ווי ער האָט געוואָלט אויספאָרשן זיין פאַרגאַנגענהייט,

באזונדיק די תפיסה-קאמער, ווי ער האט באגראבן זיינע חלומות אונטער א שיין-צעוואקסענעם דעמבן-בוים, צו וועלכן ער האט תפלה געטון? האט ער געדארפט דערציילן, וויפיל ער האט אדורכגעליטן לעצטנס? נאך דער ענדערונג פון לארדס פלאן, האט זיך אלץ געענדערט אין זיינע אויגן. — דערויף האט אים געפעלט ווערטער!

— דו באשולדיקסט מיך!... פארוואס?!... האב איך נישט געקעמפט פאר דיר, ווי ווייט איך האב געקענט—ווי פאר אן איינגעלוט און פלייש?... האב איך געקענט קומען צו א הסכם מיט אט די נארישע פערדאנטן?! איך האב נאך ברעה שטענדיק זיך צו זארגן פאר דיר... אבער איך פארבייט דיר צו האלטן מיך פאר א בעל-חוב און צו האבן אויף מיר א מאראלישן דרוק!... אויב דו וועסט האבן צו מיר פרעטענזיעס אנשטאט דאנקבארקייט, זענען מיר פרעמדע מענטשן!

סטאנהאפ האט געהאט דעם איינדרוק, אז עמיצער האט קאספערן אונטערגעהעצט קעגן אים. דעם דאזיקן חשד האט ער אוועקגעווארפן, ווען קאספער האט אים מיט א קינדערישן טרויער דערציילט, אז מיט'ן אויסטון דעם רינג האט ער אים גארנישט געוואלט אנרירן... ער האט בלויז געוואלט וויסן, אז עס איז אוועק די צייט פון... מעשהלעך און הבטחות, אז... ער האט גישט געוואוסט, ווי אזוי ער זאל אויסדריקן יענעם „צייט צו טון!”. ער האט דאס אויסגעלייגט אויף דער סימבאלישער שפראך פון א קינד:

— דאס הילצערנע פערדל איז געווארן לעבעדיק!

די אויגן האבן אים אזוי געגלאנצט, ווען ער האט גערעדט וועגן דעם, אז דאס שפילצייג איז געענדערט געווארן אויף לעבן, אז סטאנהאפ האט געפילט, ווי עס רעדט צו אים אזא איינער, וואס פאדערט זיינע נישט-פארעלטערטע רעכט און דערמאנט די צוגענומענע פריווילעגיעס פון זיין אפשטאמונג... דעם לארד האט ארומגענומען א פארבארגענער שוידער... וואס וועט זיין, ווען דער דאזיקער מענטש, אין וועלכן ער אליין האט אויפגעוועקט די האפנונג, וועט דערזען זיין פאראט?... אבער ווידער

האָט אים אַרונטערגענומען אַ כּשוף, וואָס האָט אויסגעהוילט פֿון דעם דאָזיקן יונגל, וואָס האָט מיט אַזאַ שטאָלץ דערמאָנט, אַז ער איז אַריבערגעוואַקסן די קינדערישע חלומות און ער פֿאָדערט טאַטן. ער האָט זיך געזעצט נעבן אים, האַרציק אָנגענומען זיין האַנט און געזאָגט:

— איך פֿאַרשטיי דיך!... איך האָב לחלוטין נישט בדעה איינצוהאַלטן דיין פֿערד און געלויף צו דער צוקונפֿט!... און עס לעבעדיק — פֿאָר דערויף!... אַזוי איז דיין ווילן... איך וועל דיר נישט שטערן; איך האָב דיר געזאָגט דעם אמת: לויטן געבורט ביזטו גלייך מיט די מעכטיקסטע פֿירשטן. עס האָט דיך אַראָפּגעוואָרפֿן פֿון דער הויך אַ טייוולאָנישע רשעות, אַ פֿאַרברעכערישע אינ־טריגע... אָבער ווייס: ווי ווייט דיינע פּרעטענזיעס און האָפֿ־נונגען זאָלן נישט זיין געהעכט, קען דער ערשטער טראָט, וואָס דו וועסט מאַכן צו זיי, באַטייטן דיין ירידה, דאָס ערשטע אומ־פֿאָרזיכטיקע וואָרט — דיין טויט. דו וועסט פֿאַרגיכטעט ווערן, איידער דו וועסט אויסשטרעקן אַ פֿינגער!... אָט הער, וואָס איך באַשווער דיך: פֿאַרמאַך דאָס מויל אויף זיבן שלעסער. ציטער פֿאַר דעם חלום, ער זאָל דיך נישט פֿאַראַטן! מעגלעך, אַז דו וועסט ווערן דאָס, וואָס דו דאַרפֿסט זיין לויט'ן געזעץ, אָבער דערווייל ראָט איך דיך: האַלט דיין פֿערד אין שטאַל.

קאַספּער האָט זיך אויפֿגעהויבן אַ איבעראַשטער. ער האָט אויסגעצויגן די הענט... עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז דער סופֿיט פֿאַלט אויף אים אַרויף, אַז דאָס מעבל רוקט זיך ביז צו אים צו, כּדי אים צוצוקוועטשן, אַז די לופֿט הוילט אַרום אים מיט סם...

— אָבער יונגל! — האָט סטאַנהאָפּ געזאָגט. עס וועט דיר גאָרנישט העלפֿן! ביזט געבוירן געוואָרן אונטער אַ ביייזן און צוגלייך גוטן שטערן! האָסט מיטגעבראַנגט אין דיין בלוט די העכערקייט איבער מענטשן... און צוזאַמען דערמיט — טויט!...

נו, — האָט ער פּלוצלונג פֿאַרענדיקט — עס איז צייט צו גיין שלאָפֿן. מאָרגן אינדערפֿרי וועלן מיר מתפּלל זיין אין דער קירכע, גאָט זאָל אונז צושיקן אַ דערלייכטערונג און אַ עצה...

באַלד מען האָט אים אויסגעבעטן אַ באַקוועם געלעגער אויף

אַ זאַפֿע אין עס־צימער, אין שכנות מיט לאָרד, האָט קאַספּער אַ גאַנצע נאַכט נישט געקענט צומאַכן קיין אויג. עס האָבן זיך אים געחלומט שטראָמען בלוט אין אַלע זײַטן... די שטראָמען בלוט האָבן געצויגן צווישן רויזן און אין פּורפּור פֿון די מערב־וואָלקנס און צווישן מענטשן... זיי האָבן פֿון מענטשן געמאַכט שונאים איינער קעגן אַנדערן... ער האָט געזען דעם לאָרד סטאַנהאָפּ גיין דורך אַ ים פֿון בלוט...

ער האָט מורא געהאַט איינצושלאָפֿן... עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז ווען ער וועט איינשלאָפֿן, וועט אין דער פֿינצטערניש זיך באַווײַזן אַ שטילעט און פֿאָדערן בלוט פֿון זײַן האַרץ... ער האָט זיך געוואָרפֿן ווי אין פֿיבער... אַך, בעסער נישט זען, דערשטיקן דאָס קול פֿון בלוט, אין דערנידריקונג, אַבי לעבן, לעבן, לעבן!... אָ, קאַספּער וויל נישט שטאַרבן! — ער וועט פֿאַרריגלען טיר און פֿענצטער, וועט זיצן שטיל ווי אַ מויז, פֿאַרגעסן די שטאָלצע חלומות, דעם פֿרײַנטס הבטחות, ער וועט קליין ווערן, באַגראָבן דאָס הילצערנע פֿערדל — אָבער ער וועט לעבן, לעבן, לעבן!...

די דעק האָט אים געשטיקט. ער האָט זי אַראָפּגעוואָרפֿן.

ער האָט זיך אַרום געטון פֿון דער זאָפֿע. אַ באָרוועסער איז ער צוגעגאַנגען צום פֿענצטער. דער ווינט האָט געטריבן די צעריסענע וואָלקנס אויפֿן פֿינקעלן נאַכט־הימל. קאַספּערן האָט זיך געדאַכט, אַז פֿון די כמאַרעס הערט זיך אַ שפּאָטיש־וואָרנדיק געפֿײַפֿערײַ. אָדער אַ דראָענדיק־דערמאָנענדיק געפּליסטער:

„היט זיך!“

ער האָט געוואָלט אויפֿוועקן דעם לאָרד, וועמען ער האָט געהערט כראָפּען אין שלאָף־צימער. אָבער ער איז נישט דרייסט געווען איבערצורײַסן אים דעם שלאָף. וואָס וועט אים יענער העלפֿן? ער האָט דאָך אים געזאָגט: „אונטער אַזאַ שטערן ביזטו געבוירן געוואָרן!“ — דאָס איז געווען אַלץ. ער האָט געציטערט. דאָס פּנים האָט ער פֿאַרשטעלט מיט די הענט. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער פֿאַלט אַרויס דורכן פֿענצטער, אַז דער נאַכט־וועכטער, וואָס האָט זיך געדרייט אויף דער גאַס קעגן איבער דעם האָטעל, האָט אים איינגעטוליעט אין זײַן מאַנטל און

שלעפּט אים ערגיץ אויף שניי־בערג.. דער קאָפּ האָט אים געמוישט...

— וואָס טוסטו דאָ? — האָט אים אויפגעוועקט אַן אײ בערישט קול. פאַר אים איז געשטאַנען אין שלאָפראָק לאָרד סטאַנהאָפּ, וואָס איז אויפגעוועקט געוואָרן אין דער נאַכט פון די טריט אין צימער.

קאַספּער האָט צו אים אויסגעשטרעקט די הענט און אַ געבעט:

— הייגריך! — האָט ער געשריגן — פיר מיר צו דער מאַמען! בלויז איינמאָל!... איינמאָל זי זען!... ניט איצט — שפּעטער! אָבער בלויז איינמאָל זען!

דעם גראַף האָבן טרערן געשטיקט אין האַלדז.

— געדולד, יונגל! — האָט ער געזאָגט אַ גערירטער.

— ווי לאַנג נאָך?... איך בין געווען אַזוי געדולדיק!

— איך זאָג דיר צו!...

— ווען?!... ווען?!... ווען וועט עס געשען?!..

— אין אַ יאָר אַרום!

— אַך, אַ יאָר... עס איז אַזוי לאַנג...

— אין אַ יאָר... אַ קורץ יאָר... וועל איך צוריקקומען...

— און דו וועסט מיך נעמען צו... איר?

— כ'וועל דיך נעמען!

— שווער!

— איך שווער!

— גוט... אָבער... ווי אַזוי קען איך דיר גלויבן?

— אויב איך וועל דאָס ניט טון, רייס אַרויס מיין נאָמען פון דיין האַרץ אויף אייביק! — האָט געענטפערט סטאַנהאָפּ און אַ קאַלטער שווייס האָט באַדעקט זיין שטערן צוליב דער קראַפט פון דעם יונגלס געבעט און עקשנותדיקן ווילן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער פאַלט אַריין אין אַ וואולקאַן־קראַטער, ווי זיין פריינט, וואָס איז „אַראָפּ אין גהינום!"

— גיב מיר אַ ווערצייכן... זאָג מיר איר נאָמען...

— איך קען ניט... ניין! ניין! פאָדער עס איצט ניט, קאַספּער!

— אָבער אין אַ יאָר אַרום?

— אין אַ יאָר אַרום — נאָך!

דער לאָרד איז צוריק אין שלאָף־צימער. ער האָט אַנידערגעקניט נעבן טיש און אויפֿן קול גענומען זאָגן אַ תּפֿילה.

קאַספּער, אַ פֿאַרמאַטערטער, איז אונדערפֿרי איינגעשלאָפֿן,
מיטיק־צייט האָט אים אויפֿגעוועקט דער גראַף.
— קום מיט מיר אויף אַ שפּאַציר.

זיי זענען געגאַנגען. אויפֿן וועג זענען זיי אַריין אין אַ קירכע. עס איז דאָרט קיינער נישט געווען. קאַספּער איז געוואָרן פֿאַרוואונדערט דערפֿון, וואָס לאָרד סטאַנהאָפּ האָט, אַנידערקניענדיק פֿאַרן אַלטאַר, אַנגעלעגט דעם קאָפּ אויף די שטיינערנע טרעפּלעך און געבליבן לאַנג אין דער דאָזיקער אומבאַוועגלעכער פּאָזיציע.

— פֿאַרוואָס טוט ער אַזוי תּשובה?—האָט ער געפֿרעגט,— האָט ער דען עפּעס שלעכטס געטון אין לעבן?... וויל ער מיט תּפֿילה פּועלן, מען זאָל אים מכפּר זיין? גאָט איז דאָך אָבער נישט אונטער דער ערד, נאָר... הויך!

דאָס יונגל האָט אָנגעקוקט די געמאָלטע שויבן פֿון דער גאָטישער קירכע, וואָס איר שטילקייט האָט אָנגעפֿילט זיין האַרץ מיט אַ הייליקן ציטער.. און און אין אַ שטילן טאָן האָט ער גענומען זאָגן אַ נאַאיווע תּפֿילה, וואָס ער האָט אויסגעקלערט.

— זון!... מאַך, אַז אַלץ זאָל נישט זיין אַזוי, ווי עס איז... עס זאָל זיין אַנדערש. דו ווייסט, ווי עס איז, דו ווייסט, ווער איך בין. לייכט מיר, זון, כּדי מיינע אויגן זאָלן דיך שטענדיק קענען זען!...

דורך די שויבן איז אַריינגעפֿאַלן אַ כוואַליע גאָלדענע שטראַלן פֿון דער זון, — קאַספּערן האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט באַקומען אַ גוטן ענטפֿער פֿון דער זון...

עפּעס װעגן הער קוואַנט און עפּעס װעגן אַ אומבאַקאַנטע דאַמע

קאַספּער האָט געוואוינט בײַ קוואַנטן. בײַם ערשטן מיטיק, בעת מען האָט קוים די זופּ אַרײַנגעבראַנגט, האָט ער געהערט:

— עס הויבט זיך אָן פֿאַר דיר, קאַספּער הויזער, אַ נײַ לעבן. איך בין בײַ דער האָפֿנונג, אַז די װעסט זײַן פֿלײַסיק און פֿאָלגן דעם רבונו של עולם. װער עס האָט שטענדיק אין זינען דעם באַשעפֿער, דעם גײט גוט אויף דער ערד!

צוריקקומענדיק פֿון דער שול, האָט דער לערער געפֿרעגט די פֿרוי, װי אַזוי קאַספּער האָט זיך אויפֿגעפֿירט.

— איך האָב נישט באַמערקט.

— די מוזט שטענדיק האָבן אָפֿענע אויגן, יעטע!

ער אַליין האָט גוט געהיטן. מען קען זאָגן, אַז ער האָט געפֿירט אַ האַנדלס־בוך פֿון קאַספּערס פֿאַרשרײַטן. ער האָט געװײַטיקט איבער דעם, װאָס דער ד ע ב ע ט האָט שטענדיק אי־בערגעשטיגן דעם קרעדיט. און דאָך האָט אין זײַן האַרץ זיך געפֿינען אַ װינקל, אין װעלכן עס האָט זיך געפֿינען אַ בײזע פֿרייד... צוליב דעם איבערגעװיכט פֿון די עבירות.

דער לערער קוואַנט האָט בכלל געהאַט אַ טאָפּלט פּנים. אין זײַן נשמה האָט פֿון אײן זײַט געוואוינט אַן אויסגעצײכנטער בירגער, אַ שטײער־צאָהלער, אַ פֿאַמיליען־פֿאָטער און אַ פּאַטריאָט און פֿון דער צװײטער זײַט איז קוואַנט געװען בלויז... קוואַנט אַלס געזעלשאַפֿטליכער מענטש האָט ער אָנטײל גענומען אין אַלע װאָכעדיקע ענינים פֿון דער שטאָט, בעת דער פֿאַרבאָרגענער

קוואַנט האָט זיך געריבן די הענט, ווען עס איז געשען אַ פאַרפאַל? עמיצער איז געשטאָרבן, אַ פאַרדינסטפולער באַאַמטער האָט צעבראָכן אַ פוס, מען האָט באַגנבעט די פאַראיינס=קאַסע, עס איז אויסגעבראָכן אַ שׂרפה אין הויז פון אַ באַנקיר, אַ גרעפין האָט זיך געטראָפן אַן אומגליק. דער רעוואָלוציאָנערער קוואַנט האָט געקוקט די השגחה העליונה אויף די פינגער און ער איז געווען צופרידן פון די פאַרפאַלן, וואָס זענען, לויט זיין מיינונג, געווען אַ שטראָף פאַר די עבירות. דער געזעלשאַפטלעכער קוואַנט איז געווען צופרידן פון זיין גורל. דער פאַרבאָרגענער קוואַנט האָט זיך געפילט אָנגעגריפן און דורך קנאה דערפילט אַ שׂמחה פון יענעמס היזק. אַזוי האָבן זיך אין איין נשמה געלעבט צוויי קוואַנטס; אַמאָל איז די גרענעץ צעריסן געוואָרן, און אַ שרעקלעכער כאַאָס האָט זיך אַריינגעקריגן אין דעם פרומען טייל, וואָס איז געווען דער „צלם אלקים“... ווי=נאָך האָט מען דאַן געקענט וויסן, וועלכער קוואַנט עס האָט באַקומען בירושה 2000 טאָלער און וועלכער עס האָט געקריגן פאַר אַ נאַרישער דערפינדונג אַן אָרדער, וואָס באַצירט קוואַנטס שיינע ברוסט?...

קוואַנט האָט געשטאַמט פון אַ משפחה פון פויערים און פאַסטאָרן און די פויערישע ליטרעקייט האָט זיך אין אים אויסגעמישט מיט דער פרומקייט פון די פאַסטאָרן. קודם כל האָט קוואַנט פיינט געהאַט ליגנט! ער וואָלט קיינמאָל ניט געזאָגט קיין ליגנט!

צוליב אַזאַ מוסטערהאַפטער צניעותדיקייט איז קוואַנט געווען אַ הילפלאָזער פאַרשוין. מען האָט אים געקענט טרעפן שטענדיק אַ גוט=פריזירטן, אום זונטאָג האָט ער געטראָגן אונטערן אָרעם אַ דיק געבעט=בוך, אין געוועלב האָט ער פאַרצייכנט אין זכּרון, וויפיל פונט קאַווע עס האָט גענומען די קעכין פון גענעראַל ג. און אַז דער ראַט האָפמאַן האָט אים שוואַך באַגריסט; אין דער שול האָט ער מיט אַ רוט געשלאָגן די שילער און ווען עס איז אין דער היים ניט געווען קיין געסט, האָט ער דעם ווייב דערציילט פיקאַנטע מעשהלעך. אַזאַ קוואַנט ווייזט אונז אויס צו זיין קאָמיש. אָבער ביי קאַספּערן האָט ער אויסגענומען מיט

זײַן אָפּיציעלער צניעות און דערמיט, וואָס ער האָט זיך שטאַרק מטריח געווען בײַם אויספירן אַלע פאָדערונגען פון פּעדאַנטיזם.

די אײנציקע פרײַד קאַספּערס איז געווען לאָרד סטאַנהאָפּ, וועלכער איז פאַרבליבן אין אַנסבאַך, וואַרטנדיק, אַז פּרעזעס פײַערבאַך זאָל צוריקקומען. זיי זענען ביידע אָפט געגאַנגען שפּאַצירן אין די בערג־וועלדער, וואו די קאַלטע לופט האָט אויפגעפרישט דעם יונגלס גוף און נשמה. זיי האָבן ווידער פאַרבונדן אַ האַרציקע פרײַנטשאַפט. קאַספּער האָט זיך באַמיט צו באַהאַלטן די ביטערע שטימונגען, וואָס זענען געקומען פון זײַנע אַנטוישונגען. דער לאָרד האָט אויסגעמיטן צו שמועסן מיט אים וועגן פּערזענלעכע זאַכן. ער האָט אַנטוויקלט דעם יונגלס גײַסט, דערציילנדיק געשיכטעס פון העכערע און קלענערע מענטשן, וואָס האָבן אַדורכגעמאַכט פאַרשידענע גלגולים, און וועלכע ער האָט אַליין געקענט; ער האָט אים אויסגעלערנט צו האָבן אַ מין פילאָזאָפישן בליק אויף דער וועלט, ער האָט ציטירט לויטן זכרון ערטער פון די הומאָריסטישע ווערק פון לאָרד טשעסטערפעלדס אַ קרוב. דער טאָן פון זײַן דערציילן איז אַמאָל געווען ווייך, האַרציק, אָפט סקעפּטיש און חוזקדיק און אַמאָל ווייטיקלעך. דער לאָרד האָט זיך דערפרייט, זעענדיק אומגעריכט אין קאַספּערן אַ קלוגן און עמפּינדלעכן צוהערער, וואָס האָט מיט דער רײַפקייט פון זײַן פאַנטאַזיע אויסגעשפּרייט זײַנע בילדער און מיט אַן אויפמערקזאַמער פאַראינטערעסירונג געשטעלט טרעפלעכע פראַגן.

אָבער אין אַ געוויסן טאָג האָט דאָס געשפּרעך אויפן שפּאַציר צופעליק באַרעט דאָס גלײַכגעוויכט פון זייער פרײַנטשאַפטלעכער באַציאונג. דער לאָרד האָט זיך געפרעגט, צי קאַספּער פירט נאָך זײַן טאָג־בוך. ער האָט באַקומען אַ באַשטימטן ענטפער.

— ווערסטו אים אַמאָל מיר ווײַזן, נישט אמת?

— יאָ! — האָט קאַספּער געענטפערט, נישט האָבנדיק די דרייסטקייט אָפּצוזאָגן דעם לאָרד און האָפנדיק, אַז ער וועט פאַרגעסן זײַן קאַפּריז.

אָבער ווען זיי האָבן זיך צופעליק געפינען אין קאַספּערס

צימער, האָט אים דער לאָרד דערמאָנט זײַן צוזאָג.

— אך! עס איז מיר איצט שווער צווישן אַזוי פֿיל ביכער צו געפֿינען מײַן אַלבום! — האָט דאָס יונגל געזאָגט, ווערנדיק רויט.

— איך זע, אַז דו ווילסט דיך מיט אַ ליבלעכן תירוץ אַרויסדרייען פֿון האַלטן דײַן וואָרט! — האָט דער לאָרד געקנײַטשט די ברעמען, — איך האָב דאָס נישט גערעכנט אויף דיר!

אויף דער שוועל האָט זיך פֿלוצלונג באַוויזן קוואַנט.

— דער עקסעלענץ, דאַכט זיך מיר, איז נישט צופֿרידן פֿון קאַספּערן.

— אַזוי איז עס. אָדער ער האָט מיר נישט געדאַרפֿט צוזאָגן צו געבן זײַן טאָג־בוך, אָדער, צוזאָגנדיק, האָט ער געדאַרפֿט האַלטן זײַן וואָרט.

ער האָט קאַלט געזעגנט דעם שווײַגנדיקן קאַספּערן און אַרויס מיטן לערער.

— און איר זענט צופֿרידן פֿון אים? — האָט ער געפֿרעגט אין פֿאָדער־צימער.

— איך וועט אַזוי גוט זײַן, גראַף, אַרײַנגיין אין מײַן קאַבינעט... די זאַך פֿאַרלאַנגט ברייט אַרומגערעדט צו ווערן. איך בעט אַ אוידיענץ אויף אַ פֿערטל שעה.

זיי האָבן זיך געזעצט. קוואַנט האָט גענומען אַזוי אויספֿירלעך רעדן וועגן זײַן מעטאָדע צו לערנען לאַטײַן און דײַטש, אַז דער לאָרד האָט אָנגעהויבן גענעצן.

— אָבער די רעזולטאַטן?! — האָט ער אומגעדולדיק געפֿרעגט.

און ווידער האָט דער לערער גענומען אַרײַנלאָזן זיך אין פּרטים.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז קאַספּער איז שוואַך אין קאַליגראַפֿיע און אָרטאָגראַפֿיע, אַז ער האָט אַ שוואַכע ידיעה אין געוויסע פֿאַלן פֿון דער לאַטײַנישער גראַמאַטיק, אַז די דײַטשע איבונגען מאַכט ער גוט, בפֿרט ביים שטעלן די פּונקטואירונגס־צייכנס.

— ענדלעך חערט מען באַמש גוטס ! — האָט דער לאָרד געזאָגט.

— אַזוי איז עס ! עס איז מאָדנע, ווײַל באַרימטע שרײַבערס אַפֿילו באַנוצן אָפֿט נישט ריכטיק די פּונקטואַציע־צייכנס. פֿאַרדאָס מיט די ברוך־צאָלן גייט עס שלעכטער. אויב ער מאַכט אַ פֿעלער, באַמיט ער זיך נישט אויסצובעסערן אים.

— ווײַטער ! ווײַטער !

— וואָס שייך געשיכטע — לאַנגווײַליקן אים שרעקלעך די ביאָגראַפֿיעס פֿון קעניגן און מלחמות. ער האָט ליב בלויז אַנעקדאָטן ! אין דער געאָגראַפֿיע איז ער אויך נישט פֿויגלדיק. בכלל איז עס פֿאַר מיר אַ רעטעניש, וואָס אין נאָרימבערג האָט מען באַוואונדערט זײַן זכרון. וואָס שייך די צייכנונגען...

— אַך ! איר וועט מיר שוין אַן אַנדערש מאָל דערציילן.

— איך מוז בלויז צוגעבן, אַז רעליגיע וועט אים לערנען פּאַסטאָר פֿורמאַן... און בכלל זענען די קאָסטן פֿון הויזערס אויסהאַלט און בילדונג טײַערער געוואָרען צוליב'ן יקרות...

— גוט ! גוט !... שטעלט מיר צו אַ רעכנונג. איך וועל באַצאָלן ...

— אַ דאַנק. ווי מיינט דער לאָרד : וואָלט נישט געווען ריכטיק, ווען איך נעם אָן קאַספּערס בריוו פֿאַר פּשוטע איבונגען?... איך וועל רעדן אײַנפֿאַכער : איך וואָלט די בריוו אַדורכגעזען און מיט רויטן טינט זיי אויסגעבעסערט. אויף אַזאַ אופֿן וואָלט איך געקענט באַמערקן קאַספּערס פֿאָרשריט אין סטיל...

— גוט ! גוט ! אַ שיינער אײַנפֿאַל !

— ווען זיי זענען אַראָפּ אויף די טרעפּן, האָט דער לערער, אויפֿהויבנדיק דאָס לעמפּל אין דער הויך, דערזען אַ שאָטן. ער האָט מיט כעס געמורמלט :

— קאַספּער האָט זיך אונטערגעהערט.

דאָס יונגל האָט געזאָגט :

— איך האָב אויף דיר געוואַרט, הײַנריך. איך בעט דיך, קום אַרײַן צו מיר אין צימער אויף אַ רגע.

סטאַנהאָפּ האָט דעם יונגל נישט געקענט אָפּזאָגן. ער איז

אַריין.

— איך האָב דיר צוגעזאָגט צו ווייזן מיין טאָג-בוך. אָט איז עס! (ער האָט אַראָפּגענומען אַ טיילענע דעק פון אַ שופלאָד, וואָס ער האָט געעפנט, און געוויזן דעם אַלבום) אָבער איך בעט דיך... לייען עס נישט!

לאָרד סטאַנהאָפּ איז אויפגערעגט געוואָרן.

— איך האָב נישט בדעה אַריינצוקוקן אין דיין אוצר. אָבער לאָז מיך צורו מיט דיינע קינדערישע שטיקלעך.

קוואַנט האָט דעם לאָרד צוגעפירט צו דער טיר. ביים געזעגענען זיך האָט ער געזאָגט:

— עס דאַכט זיך מיר, אַז ער שרייבט נישט קיין שום טאָג-בוך... דעריבער האָט ער נישט געוואָלט ווייזן די ווייסע בלעטלעך פון אַלבום. ער האָט פּשוט געזאָגט ליגנט, כדי זיך צו רימען...

דער לאָרד איז אייגנטלעך נישט געווען נייגעריק צו זען, וואָס קאַספּער שרייבט. ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז ער איז דאָרט געשילדערט אין באַגייסטערטע פאַרבן. נישט געקוקט דערויף האָט ער צעמאָרגנס אַלס „שטראָף“ צוגענומען קאַספּערן דריי זיינע בריוו, וועלכע ער האָט אין דער שטיל געהאַלטן פאַר געפערלעכע. קאַספּער האָט זיי צוריקגעגעבן, נישט רעדנדיק קיין וואָרט...

פּלוצלינג האָט זיך דער לאָרד אָנגערופן אין אַ ווייכן טאָן:

— קום צו מיר מאָרגן 8 אָוונט. מיר זענען פאַרבעטן צו דער באַראָנעסע אומהאָף.

ביי דער טיר האָט ער געזאָגט:

— הער, קאַספּער!... איך האָב זיך דערוויסט, אַז דער פּרעזעס וועט ערשט צוריקקומען ניי-יאָהר. איך קאָן אַזוי לאַנג נישט וואַרטן. מאָרגן... פאָר איך אַוועק.

— מאָרגן? — האָט דאָס יונגל געפרעגט מיט אַ טרויעריק קול.

— מאָרגן!...

— מוז עס זיין דווקא מאָרגן?

— עס מוז זיין... עס איז מיר דאָ געוואָרן לאַנגווייליק.

בײַ דער באַראָנעסעס אומהאָף האָט זיך פֿאַרזאַמעלט דאָס „שמאַלץ“ פֿון דער געזעלשאַפֿט אין אַנסבאַר. צום ערשטן מאָל האָט זיך קאַספּער עפֿנטלעך געוויזן. ער האָט אַרויסגערופֿן סימפּאַטיע צווישן די דאַמען, וועלכע האָבן באַוואונדערט זײַנע קלײנע אויערן, קלײנע הענט, שלאַנק געשטאַלט, און אַפֿילו דעם צײכן אויפֿן שטערן. די מענער האָבן זיך מיט אים אויפֿריכטיק אַנטציקט, אָדער זײ האָבן אַזוי געמאַכט, כּדי צו געפֿעלן זײַן אַפּיטרופּוס, דעם הויכן גאַסט.

דער לאָרד האָט באַשטעלט אויף דעם דאָזיקן אָוונט אַ טויץ קופּערנע שטיכן מיט זײַן פּאָרטרעט אין דער קלײדונג פֿון אַן ענגלישן דזשענטעלמאַן און זײ צעטײלט די אָנגעזעענסטע בירגער נאָכן טאָסט, וועלכן ער האָט געהאַלטן לכּבֿוד די „טײַערע אַנסבאַכער, וועלכע ער מוז מיט באַדויערן פֿאַרלאָזן“.

נאָכן מאָלצײַט האָט זיך אַנטוויקלט אַ לעבהאַפֿטיקע דיסקוסיע וועגן זײַנע פּאָרטרעטן. עמיצער האָט געזאָגט, אַז אַ גרויסער קינסטלער לײגט אינטואיטיוו אַרײַן אין פּאָרטרעט די גאַנצע אינדיווידואַליטעט פֿון דער פּאָרטרעט־פּערזאָן. ראַט האָפֿמאַן איז געווען אין דער מײנונג, אַז דער פּאָרטרעט ווערט געמאַכט אַזוי ווי מען באַשטעלט אים. לאָרד סטאַנהאָפּ האָט זיך דערפֿון געפֿינען שטאַרק אָנגעגריפֿן. ער האָט דערקלערט, אַז ער ווײסט פֿון אַ פּאָרטרעט פֿון אַן אומבאַקאַנטער פּערזאָן דערקענען איר כאַראַקטער.

דערויף איז די באַראָנעסע אומהאָף אַרײַן אין שלאָף־צימער און אין אַ ווײַל אַרום האָט זי געבראַכט אַ פּאָרטרעט פֿון אַ וואונדערלעך־שײנער פֿרוי אין אַ גאָלדענער ראַם. מען האָט דעם פּאָרטרעט אַוועקגעשטעלט פֿאַרן לאָרד און די ווירטין האָט געזאָגט:

— ביטע, לאָרד... רעדט — מיר הערן.

דער לאָרד האָט זיבן מאָל פֿאַרגרעסערט די ערנסטקײט פֿון זײַן פּנים.

— זי איז הימליש שײן! — האָט ער פֿײַערלעך געזאָגט.

— דאָס זעען מיר... אָבער דער כאַראַקטער?

— די זיסע שוועריקייט פון א מזרח-זייט פאראייניקט מיט דער גראציעזקייט פון אן אנדולוזיערין... די מילדקייט פון א קלויסטער-שוועסטער... פארליבט אין דער אידישער רו פון דארף...

די בארא‎נעסע איז אומהאף אויסגעבראכן מיט א געלעכטער.

— לארד! איר זאגט בכיון דעם היפוך פון אמת!

דער לארד האט אויסגעקרומט דאס מויל מיט א ביטער שמייכעלע.

— אויב איך האב געמאכט א פעלער, וועט איר אזוי גוט זיין אויסבעסערן דעם פעלער.

— אך! די גאנצע געשיכטע איז... צופיל טראגיש, כדי איך זאל דא רעדן פון איר... איך וויל נישט טרויעריק מאכן מיינע געסט...

פון אלע זייטן האט מען גענומען בעטן, אז די בארא‎נעסע זאל דערציילן עפעס פון איר פריינדין. מען האטווירקלעך גע-הערט א ווירנדיקע דערציילונג, וואס האט אלע איבערגענומען...

די יונגע פרוי איז, אלט זייענדיק זיבעצן יאר, געווען א הויפ-דאמע אין עפעס א דייטשישן פירשטנטום. אין א געוויסן טאג איז איר ברודער, וואס האט זיך אויסגעצייכנט מיט אומגעווייגט-לעכע פעאיקייטן, און באשטימט געווארן, נישט געקוקט אויף זיין יונגן עלטער, אלס פינאנץ-מיניסטער, טרויעריק און פארזארגט געקומען אהיים.

— איך ווייס נישט, וואס איך זאל טון! איך האב אנט-דעקט א שווינדל, וועלכן עס זענען באגאנגען אונזערע העכסטע מענטשן... מען האט פארשווענדעט ריזיקע סומען — האט ער געזאגט.

— דערצייל עס דעם פירשט! — האט די שוועסטער געראטן. ער האט דערציילט.

— דער פירשט האט געהייסן דעם שווינדל פארטושן.

— דערצייל עס דעם פאלק! — האט די שוועסטער געזאגט.

דער ברודער האט גערופן א מיטינג. א טאג פארן מיטינג האט אים א פריינט פארבעטן אין א געוויסן קלוב. ער איז נישט

אָנגעקומען אויפֿן אָרט. ער איז פֿאַרפֿאַלן געוואָרן אַן ידיעה. מען האָט דאַמאָלט געבן קלוג געהערט סודותדיקע שאָסן.

די ענערגישע פֿרוי האָט געהײסן דורכנישטערן די גאַנצע געגנט, אויפֿגראָבן די ערד, זוכן אויף די גרונטן פֿון די טײַכן. זי האָט געוואָלט געפֿינען דעם טויטן קערפּער. זי האָט אָנגעהויבן אַן אויספֿאָרשונג. מען האָט איר געפּרוווט שטערן. נישט באַקומענדיק קײן מוחל בײַם פּריש, האָט זי פֿאַרלאָזט דאָס לאַנד. זי איז אַוועק קײן לאָנדאָן, האָט זיך פֿאַראינטערעסירט מיט דער לאַגע פֿון די אַרבעטער און פּויערים, שטודירט סאָציאַלע װיסנשאַפֿטן.. זיבן יענער צײַט — זעקס יאָר — פֿירט זי אַ הײם לעבן, פֿול מיט שטוינענדיקע איבערלעבונגען און מערקווירדיקע מעשים... זי האָט געהאַלטן פֿאָרלעזונגען אין רוסלאַנד, אונגאַרן, עסטרײַך... זי איז אַוועק קײן אַמעריקא... איצט געפֿינט זי זיך אויפֿ'ן מזרח...

— אַט פֿון וואַנען עס שטאַמט די מזרח־פֿוילקײט! — האָט די באַראָנעסע געשמײכלט, ענדיקנדיק איר דערציילונג — איך האָט געטראָפֿן לאָרד, אַז זי איז אַ גוטע... אָבער איר גוטקייט איז אַן אַנדערע... עס איז אַן ענערגיש מיטגעפֿיל...

די אָנוועזנדיקע האָבן זיך געפֿונען אונטערן אײַנדרוק פֿון דער דערציילונג. אין סאַלאָן, בײַם קאַמין, האָט מען געהערט רעדן וועגן עמיצן, וואָס קעמפֿט ערגעץ ווײַט מיט בייזע נעכט, צווישן שטורעם און געוויטערס פֿון דער וועלט — און איז דאָך שטענדיק ליב. דעם גרעסטן אײַנדרוק האָט די דערציילונג געמאַכט אויף קאַספּערן. זײַנע פֿאַרחלומטע, ברייט־געעפֿנטע אויגן זענען געהאַנגען אויפֿן מויל פֿון דער דערציילנדיקער. אַלע אַרום האָבן דערפֿילט דעם אומגעווײנטלעכן כּשוף פֿון דער דאָזיקער מערקווירדיקער פֿאַראינטערעסירטקייט. ער האָט זיך אויף די שפּיץ נעגל דערנענטערט צו פֿרוי אימהאָף און זי געפֿרעגט שעפּטשענדיק:

— און ווי אַזוי הייסט זי?

— איך קאָן עס דיר איצט נאָך נישט זאָגן, מײַן יונגל. אַן אַנדער מאָל וועל איך דיר זאָגן איר נאָמען...

די קאָמפּער איז אַהיימגעקומען אַ פֿאַרטראַכטער, אַן אויפֿגערודערטער ביז צום גרונט פֿון זיין נשמה. דאָס ערשטע מאָל איז די עקזיסטענץ פֿון דער פֿרוי געשטאַנען פֿאַר אים אין אַן אַנדער ליכט, אין אַן אומגעוויינטלעכער ליכט. און דאָס בילד פֿון דער אומבאַקאַנטער פֿרוי אויפֿן פּאָרטרעט האָט זיך צונויפֿגעגאָסן מיטן בילד פֿון זיין מוטער, וואָס איר נאָמען האָט ער אויך נישט געקענט...

יוסף און זײַנע ברידער

אין אַ העלגלעכן קאָסטיום, וואָס לאָרד סטאַנהאָפּ האָט אים געשאָנקען, איז קאַספּער געשטאַנען פאַר זײַן קאַרעטע. ער האָט פאַרקריצט די ציין, כּדי ניט צו צעוויינען זיך. דאָס האַרץ האָט אים וויי־געטאָן. זײַן איינציקער פרײַנט פאָרט אַוועק אין דער ווײַטער וועלט... דעם יונגלס געריטקייט האָט אָפּגעפילט דער לאָרד... ער האָט געהאַט טרערן אין די אויגן. ער האָט אים געבענטשט מיט אַ ציטערדיקער האַנט. בעת די קאַרעטע האָט זיך גערירט, האָט סטאַנהאָפּ זיך אומגעדרייט אויף זײַן זיץ־אָרט און נאָך געשריגן צו קוואַנטן און צו היקלען:

— היט מיר מײַן זון!

דער לערער האָט געלייגט די האַנט אויפן האַרץ. דער זשאַנדאַרם האָט, גריסנדיק, זיך אײַנגעבויגן.

באַראָן אומהאָף און דער ראַט האָפמאַן, וועלכע האָבן זיך פאַרשפּעטיקט אויף עטלעכע מינוט, האָבן כאָטש, ניט קענענדיק געזעגענען זיך מיטן לאָרד, געוואָלט טרייסטן זײַן ליבלינג, און אים מיטגענומען אויף אַ שפּאַציר אין פּאַרק; קוואַנט האָט דערלויבט.

און עס איז געשען אַ מאָדנע זאַך... דער לערער איז אַראָפּגעלאָפן פון וועג, שנעל אַהיים, באַפוילן דעם ווײַב צו שטיין בײַם פענצטער אין דער הויך און אַכטונג געבן, צי קאַספּער קומט ניט צוריק. אליין האָט ער מיט היץ גענומען נישטערן אין דער קאָמאָדע, שאַנק און אין גאַנצן יונגלס צימער. אומזיסט! ער האָט ניט געפינען. דער אַלבום איז ערגעץ פאַרלוירן געוואָרן!...

— וואָס זאָגסטו, יעטע, דערצו? ווי דאָס „פויגעלע“ איז

פּיטרע!... דער חבֿרה־מאַן האָט אַ נאָז!...

זי האָט אים צוגעבאַמעוועט פֿון רגילות, פּאַטש איז דער אמתן האָט זי ליב געהאַט דאָס יונגל, וואָס איז צו איר געווען זייער העפלעך.

קוואַנט האָט זיך ניט געקאָנט טרייסטן. זיין מוסיע אָפּצוזונדערן פֿאַלשקייט פֿון אמת האָט אין איצטיקן פֿאַל געליטן אַ מפּלה. ער האָט געהאַלטן צום ווייב אַ לאַנגע רעדע:

— קאָנסטו עס גלויבן, יעטע, אַז דאָס דאָזיקע יונגל, וואָס זיצט אַזוי שטיל בײַם טיש, האָט יאָרן לאַנג געפֿילט אין אַ לאָך? ער איז פּלומרשט אומשולדיק... אָבער די אויגן פֿון פֿרוי בעלאַלד זענען אַרײַנגעדרונגען אין דער טיפֿעניש פֿון זײַן נשמה... ער איז אַ גוטהאַרציקער, אָבער... די גוטהאַרציקייט איז אַ קונסטלעכע. ווען איך גיי אַרײַן אומבאַמערקט אין זײַן צימער, דאַכט זיך, ווי ער וואָלט ניט געווען פֿון אונדזער וועלט... און באַלד מאַכט ער אַזאַ געבעטלדיקע מינע, אַזוי אַנטוואָפֿנט מיך... עמיץ שטעקט דערין... ער איז אומדערטרעגלעך. איך וועל אים נאָך איבעראַנדערשן. אָבער איך מוז וויסן, וואָס עס שטעקט אונטער דעם אַלעם... אײנמאָל האָט ער אין העלן טאָג אַראָפּגעלאָזט די פֿאָרהאַנג. וואָס האָט ער דאַמאָלט געטון אין צימער?....

און אָוונט פֿון זעלבן טאָג האָט יעטע, ליגנדיק שוין אין בעט, אומרואיק אויפֿגעהויבן די אויגן צום סופֿיט:

— דו הערסט, ווי מען גייט אויבן בסדר?

— איך וועל אים שוין אָפּגעוווינען צו שפּאַצירן בײַנאַכט!

— האָט קוואַנט געברומט. אַנטוענדיק שטיל די פּאַנטאָפֿל, איז ער אַרויף אין דער הויך. ער האָט אַרײַנגעקוקט דורכן לאָך פֿון שליסל. אין צימער איז געווען פֿינצטער. ער האָט גאָרנישט געזען. ער האָט אַ דריק געטון די קליאַמקע. די טיר איז געווען אינעווייניק פֿאַרשלאָסן. דער „אומרואיקער גײַסט" איז געגאַנגען און „געשמידט זײַנע פּלענער". קוואַנט האָט צו אים אַרײַנגעשריגן:

— די נאַכט איז געמאַכט מען זאָל שלאָפֿן! מאַך ניט קיין גערודער!

די טריט זענען שטיל געוואָרן...

ווען דער לערער איז אַרויסגעגאַנגען האָט ער די פֿרוי געטראָפֿן וואַרפֿן זיך אין יסורים. עס איז געווען פֿאַרן געבורט. די דינסט האָט גערופֿן אַ דערפֿאַרענע פֿריינדין פֿון קעגנאיבער. אָבער פֿרוי קוואַנט האָט געפֿאָדערט, דער מאַן זאָל ברענגען אַן אַקושערקע. קוואַנט האָט געוואָלט אַנטקעמען די דינסט פֿון דער פֿריינדין.

— ניין! ניין! — איז זיין ווייב צוגעשטאַנען. — גיי אַליין. זי איז נאַריש... זי וועט מיר עפּעס טון...

ער האָט זיך געמוזט אָנטון. אַ צעשטרייטער האָט ער אומגעוואָרפֿן אַ נאַכט־טישל. ענדלעך איז ער אַרויס פֿון הויז, שעלטנדיק די נאַכט און די ווייבערישע קאַפּריזקייט.

קאַספּער, וועלכער האָט שוין געוואָלט זיך לייגן, האָט פּלוצלינג געהערט, ווי אונטן קרעכצט אַ פֿרוי... די קרעכצן האָבן זיך איבערגעחזרט, זענען געוואָרן העכער און שאַרפֿער... אין הויז איז מען אומאויפֿהערלעך געגאַנגען... געלאָפֿן... טריט דאָ און טריט דאָרט... מען האָט געהערט שרייענדיקע פֿרויען־שטימען...

ער איז געווען איבערראַשט. אַ שוויים האָט אים צוגעקלעבט די האָר צום שטערן. ער האָט זיך אַ ציטערדיקער איינגעהערט. ער האָט דערשטיקט אַ פּאַראַליז פֿון ווילן, האָט פֿאַרגעפֿילט אַ קאַטאַסטראָפֿע. ער האָט זיך געוואָלט ראַטעווען. ער האָט פֿאַרלאָזט דאָס צימער, איז אַראָפּ פֿון די טרעפּן...

די טיר פֿון פֿרוי קוואַנטס שלאָף־צימער איז געווען אָפֿן. זי האָט זיך געוואָרפֿן אין יסורים אויפֿן בעט, רופֿנדיק גאָט און דעם מאַן...

אך! וואָס איז עס געווען אַזוינס, וואָס קאַספּער האָט אין אַ ווייל אַרום דערזען? עפּעס אַ פֿרוי האָט זיך אויסגעדרייט פֿון בעט פֿון דער קראַנקער פֿרוי און עפּעס אויפֿגעהויבן אין דער הויך; דאָס איז געווען אַ קליין באַשעפֿעניש — אַ מענטשלעכער וואָרעם דריגעט מיט קליינע פֿיסלעך און הענטלעך און ליבט פֿון לאָמפּ... איינגאַנצן אין בלוט!...

קאַספּער האָט זיך איינגעטוליעט אין אַ טונקל ווינקל אויף

די טרעפּן. אַ טיר האָט אַ סקריפּ געטון... קוואַנט איז צוריקגעקומען מיט דער אַקושערקע. אַן אַלטע פֿרוי, אַ שכנה, האָט אים פֿאַרשטעלט דעם וועג מיט די ווערטער:

— מזל־טוב!... שוין!... אַ טעכטערל, הער לערער!

— אָ! — האָט קוואַנט געענטפֿערט מיט אַ געשריי, און וועלכן עס האָט זיך געהערט אַ פֿאַטערלעכער שטאָלץ.

אָט איז אַרויסגעקומען די דינסט. די שכנטע האָט איר געלויכטן. קאַספּער האָט, אויסבויגנדיק דעם קאָפּ, דערזען, אַז די דינסט טראָגט אַ שיסל פֿול מיט בלוט.

ער האָט געציטערט, אַרויפֿקומענדיק צו זיך. ער האָט קוים כּח געהאַט אויסצוטון זיך. ער איז געפֿאַלן מיטן פּנים צום קישן און זיך צעוויינט. עס האָט זיך אים געדאַכט ווי פֿון זײַנע אויגן וואָלט אַראָפּגעפֿאַלן אַ שלייער. ער האָט געהאַט אַ וויזיע: אַ פּראָסטיקע נאַכט. אויפֿ'ן הימל צעברענט זיך אַ פּורפּור־העלקייט, ווי אַ רונדיקע שײַב פֿון בלוט... די נאַכט וויגט זיך, ווי די פֿלאַך פֿון דער רויטער פֿליסיקייט אין דער שיסל...

דאָס הייסט געבורט?... אַזוי האָט אים די מוטער געבוירן... אין דער תּפֿיסה־פֿינצטערניש פֿון דער פֿרוים אינגעווייד... צווישן קרעכצן און ווייטיק ווײַזן זיך קליינע מענטשעלעך... אין בלוט!... אין בלוט!... אין בלוט!...

אין פּחד און אין מיטגעפֿיל האָבן זיך גענומען ווײַזן פֿאַר אים בילדער פֿון געהיימען בונד צווישן לעבן און טויט... ער האָט געזען אין די טיפֿעניש פֿון דער פֿאַרבלוטיקטער ערד די געהיימע וואָרצלען און פֿעדעם פֿון „זײַן“... ער איז קוים אײַנגעשלאָפֿן אינדערפֿרי...

אויפֿגעוועקט האָט אים קוואַנט, קלאַפּנדיק שטאַרק אין דער טיר...

— וואָס, הייבסט שוין אָן צו ווערן אַ פֿעטער? — האָט ער אומפֿרײַנטלעך געזאָגט — פֿון וואָס איז בײַ דיר אַ נאַס קישן?...

— אַנטשולדיקט... איך האָב געוויינט אין שלאָף — האָט קאַספּער געענטפֿערט.

— וואָס? אין שלאָף האָסטו געוויינט?!

נישט גלויבנדיק איז ער צוגעגאַנגען צום טיש, גענומען און דער האַנט די קאַראַפֿע מיט וואַסער, געקוקט וויפֿיל וואַסער עס געפֿינט זיך אין איר און געזאָגט:

— האָסט געטרונקען וואַסער... צי דו האָסט אויסגעגאָסן?... אומגערן... נישט אמת?!...

קאַספּער האָט אויף אים אַ קוק געטון מיט אַ פּאָר פֿאַרגאַרישטע אויגן. ער האָט געשוויגן; ער האָט נישט פֿאַרשטאַנען, וואָס דער דאָזיקער מענטש וויל פֿון אים.

— טו דיך אָן... מיר וועלן לייענען אַ קאַפּיטל פֿון דער ביבל.

ווען קאַספּער איז אַראָפּ אויף דער געוויינטלעכער לעקציע אינדערפֿרי, האָט אים קוואַנט פּלוצלינג געזאָגט:

— גאָט האָט מיר היינטיקע נאַכט געשאָנקען אַ טעלטערל.

— ווי אַזוי... געשאָנקען? — האָט דאָס יונגל אויסגעגלאָצט אַ פּאָר אויגן.

קוואַנט האָט פֿאַרמאַכט דאָס מויל. קאַספּערס גלייכגילטיקייט האָט אים שווינדליק געמאַכט. „וואָס פֿאַר אַ מענטש אַן האַרץ!" — האָט ער געטראַכט.

— נו, לייען!

דאָס קאַפּיטל תנ"ך איז גראָד אויסגעפֿאַלן וועגן יוסף הצדיק און זיינע ברידער. עס איז געווען אַ רייד וועגן די חלומות, אין וועלכע יוסף האָט זיך געדאַכט, אַז ער איז געוואָרן אַ בינטל זאַנגען אין פֿעלד און אַנדערע בינטלעך זאַנגען — זיינע ברידער — בוקן זיך צו אים, ווי צו אַ מלך. דערנאָך איז געשטאַנען וועגן זייער שנאה, וועגן דעם, ווי זיי האָבן יוספֿן אַריינגעוואָרפֿן אין אַ ברונעם, ווי איינער פֿון די ברידער האָט אים געראַטעוועט, ווי אַנדערע האָבן געבראַכט יעקבן יוספֿס פֿאַרבלוטיקטע קליידער, און ווי דער פֿאָטער האָט זיך דערויף צעוויינט.

קאַספּערן האָט דאָס קול אויפֿגעהערט צו פֿאָלגן. ער האָט איינגעפֿעדריקט דאָס מויל, פֿון וועלכן עס האָט זיך אַרויסגעריסן אַ זיפֿץ. קוואַנט איז דערשטוינט געוואָרן. ער האָט פֿון אַ זייט אַן אויספֿאָרשנדיקן קוק געטון אויף דעם יונגל.

— הער! — האָט ער פּלוצלינג אַ שטאָפּ געטון זאָג געטון — דו

וועכט דאָך מיר נישט גיין אונטערערן, אַז די דאָזיקע איינפאַכע געשיכטע האָט דיך אַזוי שטאַרק גערירט. איך בין זיכער, אַז דו קענסט שוין פון לאַנג די געשיכטע... און ווייסט זייער גוט, אַז יוספן איז קיין האָר נישט אַראָפּגעפאַלן פון קאָפּ און אַז עס איז אים גאָר גוט געגאַנגען אין מצרים... איך גלויב נישט דיינע טרערן...

מיטאיינמאָל איז זיין קול ווייך געוואָרן:

— קאַספּער! איך מיין דאָך דיין גוטס... מיט אַזעלכע שטיקלער וועסטו מיך נישט געווינען... איך וויל, אַז דו זאָלסט אָנהויבן ערנסט צו נעמען ס'לעבן... דו ביסט פאַרבלענדט, יונגל, אויב דו מיינסט, אַז אַלע מענטשן זענען נאַריש און דו קענסט זיי פירן פאַר דער נאָז... גלויב מיר: איך בין דיין בעסטער גוטער פריינט... אָבער פיר מיך נישט פאַר דער נאָז, ווי אַלע אַנדערע. נו! נו! ווייש אָפּ די טרערן — איך וועל פאַרגעסן וועגן דעם היינטיקן פאַל...

קאַספּער האָט אויף אים געקוקט מיט אַן אָפן מויל און אָפענע אויגן. און ער האָט ווידער געטראַכט:

— וואָס וויל דער דאָזיקער מענטש פון מיר?

קוואַנט האָט אים אויסגעוויזן צו זיין דער סודותדיקסטער מענטש פון אַלע, וועלכע ער האָט גאָר געזען...

דער שלאָס מאַלכענהױז

פּרעזעס פֿײַערבאַך איז נאָך אַ פֿיר־חדשימדיקער אָפּװעזנ־הײט געקומען קײן אַנסבאַך. ער האָט זיך געענדערט. ער איז דאַרער געװאָרן. אויף זײַן שטערן האָבן זיך פֿאַרמערט די קנײטשן פֿון אַ בײזער פֿאַרטראַכטקײט. מען האָט זיך געװאונדערט, װאָס ער האָט זיך נישט געפֿרעגט װעגן קאַספּערן. ערשט די פֿירטע װאָך האָט ער גערופֿן הוקלען און קװאַנטן. דער ערשטער האָט אים דערמאָנט, אַז עס איז נײטיק צו פֿאַרשטאַרקן די אויפֿזיכט איבער קאַספּערן.

— גוט! — האָט ער געברומט.

דער צװײטער האָט אים אָפּגעגעבן אַ ראַפּאָרט, װאָס האָט נישט אַנטהאַלטן נישט קײן שלעכטע און נישט קײן גוטע מײנונג; צום סוף האָט ער געװיזן דעם בריװ, װאָס פֿרױ בעהאָלד האָט געשריבן צו זײַן װײַב.

— פֿײַערבאַך, איבערלײענענדיק, האָט אים געמוסרט:

— טײַערער קװאַנט! איר דאַרפֿט זיך נישט רעכענען דער־מיט, װאָס עס שרײַבט די דאָזיקע בלאָז־פֿרױ. בכלל איז נישט אײַער זאַך צו פֿאַרנעמען זיך מיט קאַספּערס פֿאַרגאַנגענהײט. איר דאַרפֿט פֿון אים מאַכן אַ בראַװן מענטש פֿאַר דער צוקונפֿט, און גאָרנישט מער. איר האָט פֿאַרשטאַנען?

קװאַנט האָט זיך געפֿינען געטראָפֿן פֿון דעם אָפּשניט, װאָס ער האָט באַקומען פֿון פּרעזעס פֿײַערבאַך, און ערשט אין צװײ טעג אַרום האָט ער מיטגעטײלט קאַספּערן, אַז דער פּרעזעס האָט אים פֿאַרבעטן אויף אַ זונטיק־מאָלצײַט.

קאַספּער איז געקומען אין דער באַשטימטער שעה. אָבער

עס איז אים אויסגעקומען לאַנג צו וואַרטן אין קאָרידאָר. עס האָט זיך ענדלעך באַוויזן פֿײַערבאַכס טאָכטער, פֿרײַלין הענריעטע, און דערקלערט, אַז דער פֿאָטער וועט אים נישט קאָנען אַוועקגעבן אַ סך צײַט. ער איז שטאַרק פֿאַרזאָרגט און צעשטרײַט: בײַנאַכט האָבן זיך אומבאַקאַנטע פֿאַרברעכער אַרײַנגעקריגן דורכן פֿענצטער אין זײַן קאַבינעט און אַדורכגענישטערט אַלע פּאַפּירן. עס זענען נישט געווען קײן גנבים, ווײַל זײ האָבן נישט צוגענומען קײן שום ווערט־זאַכן. זײ האָבן געזוכט דאָקומענטן, וואָס זײ האָבן נישט געקאָנט געפֿינען, ווײַל דער פֿאָטער האָט זײ גוט באַהאַלטן. זי האָט געשוימט פֿון אויפֿרעגונג צוליב דער דאָזיקער געשיכטע.

פּלוצלינג האָט זיך געעפֿנט די טיר. דער פּרעזעס איז געשטאַנען אויף דער שוועל מיט עפּעס אַ יונגן מענטש, וואָס זײַן אומגעווײנטלעך שײן און טרויעריק פּנים איז געוואָרן אויפֿפֿאַלנדיק קאַספּערן. דאָס יונגל האָט ליב געהאַט אַזעלכע מענלעכע פּנימער. ווי ער האָט זיך שפּעטער דערוואוסט, איז דאָס געווען פֿײַערבאַכס אַ שטיף־זון, וועלכער האָט לאַנג זיך אַרומגעבלאָנקעט אין אויסלאַנד, היטנדיק זיך פֿאַר די פֿאַרפֿאָלגונגען פֿון זײַנע מאַכטהאָבנדיקע פּאָליטישע פֿײַנט. ער איז געקומען פֿרעגן אַן עצה דעם דערפֿאַרענעם מאַן.

— זע, דאָס איז אונדזער קאַספּער, אַנזעלם — האָט פֿײַערבאַך געזאָגט. באַגריס דיך יונגל... גײ אין סאַלאָן. וואַרט, איך וועל באַלד צוריקקומען.

צום ערשטן מאָל האָט קאַספּער געזען הענגען אויף דער וואַנט אין סאַלאָן אַ גרויס בילד פֿון נאַפּאָלעאָן אין קאָראָנאַציע־קאָסטיום. דאָס געניאַלע פּנים פֿון גרויסן קײסער האָט אויף אים געהויכט מיט כּישוף. אינסטינקטיוו איז ער געבליבן שטײן אין מיטן צימער און נאָכגעמאַכט נאַפּאָלעאָנס פּאָזע.

דער פּרעזעס, אַרײַנקומענדיק אומבאַמערקט, האָט אים געטראָפֿן אין אַזאַ פּאָזיציע. ער האָט אַ ציטער געטאָן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער געפֿינט זיך פֿאַר אַ מיסטישער צערעמאָניע פֿון די מיטגלידער פֿון דן מיטעלאַלטערלעכע אָרדנס.

קאַספּער האָט זיך דאָך — אויף ווײַל פֿײַערבאַכס השערות האָבן געהאַט אַ שיעור פֿון אמת — געפֿונען אין אַן ענגען שײַכות מיטן העלד פֿון פֿראַנקרײַך און פֿון דער וועלט!

— דו ווײסט, ווער דאָס איז?

קאַספּער האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ „ניין".

— קײנער האָט דיר נאָך נישט געזאָגט וועגן קײסער נאַפּאָלעאָן? איך וועל דיר זאָגן. דאָס איז אַ גרויסער, זײער גרויסער מאַן. איך האָב געהאַט דאָס גליק אים צו זען. איך האָב מיט אים פֿערזענלעך גערעדט — אַלס שליח פֿון אונדזער קעניג מאַקסימיליאַן. עס איז דעמאָלט געווען אַ גרויסע עפּאָכע, וועלכער עס איז אַזוי ווײניק געבליבן...

ער האָט אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ, ווי אונטער דער לאַסט פֿון עלטער. עס איז אָנגעקומען אַ כוואַליע זכרונות וועגן די גרויסע איבערקערענישן אין דער געשיכטע, דערנאָך — אַ צווײטע — אַ ביטערע, וועגן די קאַרליקלעך, מיט וועלכע ער איז געקומען אין צוזאַמענשטויס, און האָבן אים געשטאָכן מיט זײער מאַראַלישן עלנט... ער האָט זיך אײַנגעקוקט אין קאַספּערס בלײך פּנים, ווי ער וואָלט דערין געזוכט אַ מעגלעכקײט אויפֿצווועקן גרויסע זאַכן. דערנאָך האָט ער זיך אָפּגעטרײסלט, ווי אַ הילפֿלאָזער, אומשעדלעכער מענטש, און צוריקקערנדיק צום געוויינטלעכן שמועס, האָט ער געפֿרעגט:

— דערנערט מען דיך גוט?

— איך קאָן זיך אויף גאָרנישט באַקלאָגן — האָט קאַספּער געענטפֿערט.

פֿײַערבאַך האָט נישט פֿאַרשטאַנען די צווײדײַטיקײט פֿון ראַזיקן ענטפֿער.

— שרײַבסטו צום גראַף סטאַנהאָפּ?

— אײנמאָל אַ וואָך. ער געפֿינט זיך איצט אין שפּאַניע.

— ווײט.

— זײער ווײט! — האָט קאַספּער אָפּגעזיפֿצט.

דער שמועס איז געווען געענדיקט. אין דער הײם האָט קוואַנט געמאַכט קאַספּערן אַ באַמערקונג: דײן וויזיט האָט צו

לאנג געדויערט. דו האסט דיך נישט גערעכנט דערמיט, אז מיר ווארטן אויף דיר מיטן אווגט־מאלצייט.

דאס אווגט־ברויט און מיטיק זענען אין לערערס הויז געווען במעט רעליגיעזע צערעמאניעס. די ווירטין (צווישן אונז גערעדט, ספּעציעל געשיקט דורך דער קעלין) האט כסדר געפרעגט:

— ווי שמעקט אייך דאס עסן?

קוואנט האט געשאקלט מיטן קאפּ „יא" און זיך גאנץ געשמאק באלעקט. אויב עפּעס א מאכל האט זיך נישט איינגעגעבן — האט עס קוואנט איראניש אויסגעלאכט. די פרוי קוואנט האט זיך דאס זייער גענומען צום הארצן. דער פּעדאגאג האט ליב געהאט זויערע אוגערקעס און ווארעמע סאלאט פון קארטאפל און אוגערקעס, וויינדיק אזוי־נאך, וואס פאר א באשיידענעם געשמאק ער האט. נאכמיטיק האט ער איין שלאפראק און אין די פאנטאפל געכאפּט א דרימל ביי דער באליבטער צייטונג.

מיר מוזן באמערקן, אז זינט קאספּער האט זיך אריינגעצויגן צו קוואנטן, זענען די פרייליכע מינוטן פון פארטיפן זיין אין עבנווארג־עניגים פארשוווּנדן. עס האט אים אינגאנצן פארנומען דער געדאנק אויסצופארשן „וואס שטעקט אונטער דעם דאזיקן קאספּערן", ד. ה. ער האט נישט ארויפגענומען דעם קאנטראלירנדיקן בליק פון יונגל. ער האט אויסגעזען ווי א הונט, וואס האט צופעליק אויפגעפּרעסן עפּעס א פארסמטע זאך און לויפט ארום אויף דער וועלט, בילנדיק אויף שאטנס און פליגן, ווי זיי וואלטן שולדיק געווען אין דעם ווייטיק, וואס פארברענט אים די געדערים.

אין אווגט איז געקומען א גאסט — דער אפיציר היקעל. ער האט זיך געפונען אין א שלעכטער שטימונג. ער האט זיך געוואלט צעשטרייען און פארגעסן די 65 גולדן, וואס ער האט פארשפּילט אין קלוב אין פאראאן. ער האט דערציילט קוואנטן, אז נישט־געכאפּטע פארברעכער האבן זיך אריינגעקריגן אין קאבינעט פון פּרעזעס. דער לערער האט זיך באקלאגט, אז קאספּער האט וועגן דעם גארנישט דערמאנט. ער האט דערביי צוגעגעבן:

— די מענטשלעכע חוצפּה גייט שוין צו ווייט... אריינקריכן אין לאקאל פון טריבונאל־פּרעזעס!

אין דער מחשבה איז ער אָבער צופֿרידן געװען, װאָס דעם עקסצעלענצס גלױבן אין זײַן אומבאַרירלעכקײט איז ענדלעך געבראָכן געװאָרן.

— מען האַלט, אַז דער דאָזיקער אײַנברוך האָט אַ שײַכות מיט קאַספּערס ענין — האָט זיך דער זשאַנדאַרם אָנגערופֿן.

קװאַנט האָט ברײט געעפֿנט די אױגן און געװאָרפֿן אַ זײַטיקן בליק אױף קאַספּערן, װאָס איז בלײך געװאָרן פֿון איבעראַשונג און מיט עקל געקוקט אױף היקעלס געפּלעטעטע שאַרפֿע נעגל. אפֿילו פֿרױ קװאַנט האָט אױפֿגעהערט צערעװען אַ זאַך און מיט אינטערעס זיך אײַנגעהערט, װאָס מען שמועסט.

— זילבער... — האָט דער זשאַנדאַרם זיך צערעדט — זילבער האָט עס אַ שײַכות מיט אים... דער טריבונאַל=פּרעזעס װײסט דערפֿון זײער גוט... ער האָט עס באַלד דערשמעקט... אָבער ער װעט שװײַגן... אין מינכען האָט מען אים אױסגעריסן די אױערן... ער האָט אױפֿגעהערט צו זײַן אַזױ זילבער אין זיך.

— װי קענט איר אַזױ רעדן װעגן מלוכה=ראַט? — האָט קאַספּער אַרױסגעפּלאַצט, רױט װערנדיק ביז צו די אױערן.

קװאַנט האָט אױף אים אַ שאַרפֿן קוק געטון:

און דאָס װאָס איז?... האָסט פֿאַרגעסן, אַז דו דאַרפֿסט האָבן דרך=ארץ פֿאַרן פּאָליצײַ=אָפֿיציר היקל? פֿאַרן באַראָן אומהאָף װאָלסטו דיך אַזױ נישט פֿאַרגעסן. איך װעל װעגן דעם שרײַבן דעם לאָרד כמאַנהאָפּ.

— עס איז נישט כדאי! — האָט היקל געענטפֿערט מיט אַ טאָן, װאָס האָט געזאָגט: עי, מען האָט מיך גאָרנישט אָנגערירט. — אָט אַ מאַמע=קינד, דאַכט זיך אים, אַז ער מוז פֿלױדערן, װאָס ער װיל. צו=װאָס באַאומרואיקן דעם גראַף? און אַזױ שרײַבט ער מיר, — (דאָ האָט ער אַרױסגעצױגן אַ בריװ פֿון דער קעשענע) — אַז ער איז פֿאַרזאָרגט איבער קאַספּערן און באַפֿעלט אַ שטרענגע אױפֿזיכט איבער אים.

— דאָס איז נישט אמת! — איז קאַספּער אױפֿגערעגט געװאָרן. — דאָס האָט ער נישט געשריבן.

קװאַנט האָט זיך אַרײַנגעמישט:

— און דאָך, טאַטע, מיט דיין האַלטן אַלץ בסוד שטאַרק ווײ-געטאָן דעם גראַף... פֿאַרוואָס האָסטו אים נישט געוואָלט ווײַזן דאָס טאָג-בוך, וואָס ער האָט דיר געגעבן?

— איך וועל אים דאָס דערקלערן, בעת ער וועט צוריק-קומען.

— באַ! באַ! באַ! — האָט זיך היקל צעלאַכט מיטן גאַנצן האַלדז. — און פֿון וואַנען ווייסטו, אַז ער וועט צוריקקומען?

— ער וועט קומען דעם 8-טן דעצעמבער... ער האָט מיר אַליין צוגעזאָגט. בלויז צען חדשים און 16 טעג פֿעלן ביז דאָס יאָר וועט זיך ענדיקן.

קוואַנט האָט געצויגן מיט די אַקסלען. היקל האָט געוואָלט געוואונען קאַספּערן. ער האָט אים אַרויפֿגעלייגט אַ האַנט אויפֿ'ן אַקסל:

— נו, רעכענען קענסטו אויסגעצייכנט... הגם דו ביזט נאָר אַ קינד, נישט געקוקט דערויף, וואָס מען האָט דיר אָפּגעשוירן דײַנע שיינע לאָקן.

— איך האָב זיי אים אָפּגעשוירן, ווייל ער האָט געוואָלט אויסזען, ווי אַ דערוואַקסענער מענטש — האָט דער לערער באַ-מערקט.

— נו, גיי שלאָפֿן, קאַספּער.

דורך אַ שפּאַרע פֿון דער טיר האָט ער נאָכגעפּאַרשט דעם אַוועקגעגאַנגענעם.

— דאָס איז אַן אָריגינעלער טיפּ! — האָט ער געזאָגט, צוריקקומענדיק אויפֿן אָרט. — ער גייט שווערלעך, אויב ער פֿילט, אַז עמיצער קוקט אויף אים. און אַן אַנדערש מאָל שפּרינגט ער אויף די טרעפּן ווי אַ ציג. נישט אמת, יעטע?

זי האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ, זויגנדיק דאָס קינד און געזאָגט:

— אַ מאָדנע יונגל... ווי לאַנג איך זאָל אים נישט אויס-לופֿטערן דאָס אַנטועכץ, וועט ער שטענדיק אינדערפֿרי נאָכאַמאָל אויסלופֿטערן. ער וויל אויסזען, ווי אַן אויסגעפּוצטער הונט.

— אַ קליינער קאָמעדיאַנט — האָט דער לערער געזיפֿצט.—

יעדן טאָג זעט ער ביי מיר אַ נומער פֿון דער „ביירישער דעפּעשן־קאַמער" און געבעטן גיט ער מיר אַ פֿרעג: „וואָס איז דאָס די דאָזיקע טורמע־קאַמער?"... ער מאַכט זיך, ווי ער וואָלט נישט געוואוסט די עלעמענטאַרסטע זאַכן. צו אַזעלכע „שטיקלעך" דאַרף מען האָבן דאָס געדולד פֿון אַ מלאך...

— דאָס אַלץ איז שווינדל! — האָט היקל פֿילאָזאָפֿיש באַמערקט, און אין זיינע אויגן האָט זיך באַוויזן אַ פֿלעמל פֿון שנאה.

אין די אויגן פֿון חשובן זשאַנדאַרם איז אַלץ אויף דער וועלט באַצייכנט געוואָרן מיט איין וואָרט: „שווינדל". די גרויסע שאַפֿנדיקע אַרבעט פֿון פֿעלקער, פֿון מלוכה־מענער, געלערטע, דערפֿינדער — דאָס אַלץ איז געווען אַ שווינדל. הערנדיק וועגן מאָרדן, האָט ער געשאָקלט מיטן קאָפּ און פֿון זיין מויל האָט זיך אַרויסגעריסן דאָס באַליבטע וואָרט „שווינדל". ווען עמיצער האָט אים דערקלערט, אַז די שטערן אין הימל זענען באַזונדערע וועלטן, האָט ער געענטפֿערט: „און איך מיין, אַז דאָס זענען בלויז ליכטלעך"... די גאַנצע נאַטור האָט ער געהאַלטן פֿאַר אַ שווינדל. בלויז צו איין זאַך האָט ער זיך ערנסט באַצויגן: צום אָפּנעמען די שכירות, וואָס איז, לויט זיין מיינונג, אַ סך קלענער, ווי זיינע פֿאַרדינסטן.

ער האָט געשטאַמט פֿון אַ נידריקן קלאַס. אַ זון פֿון אַ לוין־אַרבעטער און אַ וועשין, האָט ער זיך באַמיט מיט כח צו פֿאַרמעקן די שפּורן פֿון זיין אָפּשטאַמונג. ער האָט זיך דערשלאָגן צום אַמט פֿון אַ זשאַנדאַרם. אַ שטאָלצער פֿון זיין מונדיר, האָט ער געשפּילט אַ ראָל פֿון אַן עלעגאַנט. בעתן דינסט האָט ער געמאַכט געהיימנישפֿולע מינעס. ער האָט מיט די מינעס געפֿאַנגען דעם ראַט האַפֿמאַן, וועלכער האָט געגלויבט, אַז אונטער די דאָזיקע געהיימנישפֿולע הועיות באַהאַלטן זיך עפּעס וויכטיקע סודות, וואָס זענען אָנגעפֿערטרויט געוואָרן דעם זשאַנדאַרם דורך הויך־געשטעלטע לייט. עס איז געווען באמת געווען אַ רעטעניש דאָס, וואָס ער האָט באַוויזן צו געוואונען פֿייערבאַכס גוטע מיינונג. דער לעצטער האָט אינסטינקטיוו דערפֿילט זיינע חסרונות — ער האָט אים נישט איינמאָל אויסגעמוסרט איבער

זײַ; אָבער היקל האָט מיט אַזאַ ליבן שמײכל אויסגעהערט דעם טריבונאַל-פּרעזעס'ס מוסר, אַז פֿײַערבאַך האָט אים גערופֿן צו זיך בלויז צוליב דער אָנגענעמלעכקייט צו זאָגן מוסר.

לעצטנס האָט היקל איבערצײַגט פֿײַערבאַכן, אַז מען דאַרף צוליב זיכערקייט פֿאַרטאָפּלען די וואַך איבער קאַספּערן. דער וועטעראַן-אינוואַליד, וואָס איז דורך היקלען באַשטימט געוואָרן צו דעם צוועק, איז כּסדר נאָכגעקראָכן אויף קאַספּערס שפּאַצירן. דאָס יונגל איז פּשוט פֿאַרצווייפֿלט געוואָרן צוליב דעם מאַנגל פֿון איינזאַמקייט. ער האָט זיך בעסער געוואָלט אָפּזאָגן אינגאַנצן פֿון זײַנע שפּאַצירן, ווי פֿילן אונטער זיך דעם הינקעדיקן וועטעראַן-אינוואַליד. ער האָט זיך דעריבער באַקלאָגט פֿאַרן פּאַסטאָר, וועלכער האָט אים געטרייסט מיטן שפּריכוואָרט: „געדולד ברענגט רויזן"... איבריקנס, האָט דער פּאַסטאָר אינטערווענירט מכּח דעם בײַ פֿײַערבאַכן, אָבער דער פּרעזעס האָט ניט קיין צײַט געהאַט צו פֿאַרנעמען זיך מיט דעם דאָזיקן ענין, ווײַל ער איז אויפֿסנײַ אַוועקגעפֿאָרן אויף אַן אַמט-רעוויזיע אין דער סביבה.

צוריקקומענדיק האָט פֿײַערבאַך גערופֿן היקלען:

— קענסט פֿאַלקענהויז?...

— געוויס!... אַן אַלטער פֿירשטלעכער יעגער-שלאָס אין וואַלד אונטער דריסדאָר... אַ פֿאַרלאָזטע, אומבאַוואוינטע געבײַדע...

— יאָ, דאָס איז עס!... הער נאָר, היקל... איך האָב באַקומען אַ ידיעה, אַז נאָך מיט פֿיר יאָר צוריק האָט דאָרט געוואוינט אַן איינזאַמער וואַלד-וועכטער... קיינער האָט אים קיינמאָל ניט געזען אין דער שכנותדיקער קרעטשמע... שפּעטער האָט ער זיך געקויפֿט אויף אַ לענגערער צײַט אין די ווײַטע דערפֿער. דערנאָך האָט אים עמעצער אין אורלאַפּירטער זשאַנדאַרם געזען אַלס פֿאַרוואַלטער פֿון געוויסע פּריצישע גיטער... ענדלעך איז דער דאָזיקער מענטש דערמאָרדעט געוואָרן בעתן שלאָף אין אַן אָקטאָבער-נאַכט 1830.

— איך ווייס גאָרניש דערפֿון.

— מען דאַרף די זאַך גענוי אויספֿאָרשן.

— איז מיר דערלויבט צו פֿרעגן. מיט וואָס דער מאָרד האָט אַ שײַכות?

— מיט קאַספּער הויזערס געפֿאַנגשאַפֿט אַלס קינד.

— המם... — האָט היקל אַ ברום געטון, פֿאַרנויגנדיק זיך.

— יאָ... איך האָב שוין לאַנג אַ חשד, אַז אין פֿאַלקנהויז, נישט ווײַט פֿון נאָרימבערג, האָט דער אומבאַקאַנטער וואַלדוועכטער געהאַלטן קאַספּערן געפֿאַנגען.

— עקסצעלענץ! איז דאָס נויטיק צום רעפֿעראַט וועגן הויזערן. וועט זיך דער דאָזיקער רעפֿעראַט בקרוב באַווײַזן אין דרוק?

— ביזט צו נײַגעריק, מײַן ליבער, איצט באַפֿעל איך דיר צו האַלטן די צונג אונטער די ציין וועגן דעם ענין. דו האָסט בלויז מאָרגן צו רופֿן צו מיר דעם ראַט האָפֿמאַן און קאַספּערן. זאָג, אַז מיר וועלן מאַכן אַן אויספֿלי קיין פֿאַלקנהויז.. וועגן ציל פֿון אויספֿלי — קיין וואָרט נישט!...

דאָס באַקוקן דעם שלאָס האָט נישט געגעבן קיין רעזולטאַט. אויב פֿײַערבאַך האָט זיך גערעכנט צו געפֿינען אַן אונטערערדישן דורכגאַנג — האָט ער שוין לאַנג געמוזט פֿאַרשיט ווערן. אָבער די שאַרפֿע אויגן פֿון טריבונאַל־פּרעזעס האָבן נעבן וואַלדהײַזל באַמערקט אַ בערגל, וואָס איז געמאַכט געוואָרן דורך מענטשלעכע הענט. די פֿאַרפֿוילטע האָלצערנע קלעצער האָבן געוויזן, אַז דאָ האָט געמוזט שטיין אַ געביידע. פֿײַערבאַך האָט אַנטדעקט, אַז עס געפֿינען זיך דאָ שטיינער, וואָס זענען פֿאַרשיט מיט זאַמד. ער האָט אַוועקגעשאַרט דאָס זאַמד. עס האָבן זיך געפֿינען זיבן טרעפּן. ער איז אַראָפּ אונטער דער ערד. ער האָט זיך געפֿינען אין אַ נידריקן און שמאָלן קאַנאַל. ער האָט צוגעטרעטן די ערד און אַוועקגעשאַרט אַ געלן מעך. אַלץ איז דאָ געווען פֿינסטער און האָט גאָרנישט געזאָגט. אײַנבויגנדיק זיך, האָט ער אָנגערירט אַ פֿײַכטע וואַנט. ער איז צוריק אַרויף אין דער הויך. זײַנע באַקן זענען רויטער געוואָרן. ער האָט געוואָרפֿן אַן אויספֿאָרשנדיקן בליק אויף קאַספּערן.

קאַספּער איז געשטאַנען רויִק... האָט דער גײַסט פֿון דער

פֿאַרגאַנײדיוט נישט געהאַט קיין ווירקונג אויף אים? .. האָבן אין אים נישט אויפֿגעוואַכט קיין זכרונות?... פֿילט ער נישט, אויף וואָס פֿאַר אַן ערד ער טרעט?... קאַספּערס אויגן האָבן פֿייער־באַכן נישט געענטפֿערט דעם פֿאַרלאַנגטן „יאָ!“.

זיי זענען צוריקגעגאַנגען, און וואַלד זענען זיי צוגעקומען צו דער קאַרעטע, וואָס איז געשטאַנען אין דער הויפּט־אַלייע. פּלוצלונג האָט קאַספּער פֿאַרקלענערט דעם טראָט. ער איז אַריינגעפֿאַלן אין אַ שווערער פֿאַרטראַכטקייט, ער האָט זיך מיט אַ פֿאַרוואונדערטן בליק אַרומגעקוקט, אָבער ער האָט גאָרנישט געזאָגט.

דער ראַט האָפֿמאַן האָט זיך אָנגעבויגן צו פֿייערבאַכן:

—איך פֿאַרשטיי נישט אַ לאָגיק, וואָס הייסט אַ גוט־געהיטענעם און געפֿערלעכן געפֿאַנגענעם מיטאַיינמאָל אַרויס־לאָזן אויף אַן עפֿענטלעכן פּלאַץ... צווישן מענטשן?

— מיין גאָט! עס קענען דאָך זיין פֿאַרשידענע סיבות. דעם וועלכער האָט געקענט נמאס ווערן דאָס היטן... אָדער ער האָט מורא געהאַט, אַז מען וועט אים כאַפּן... אפֿשר האָט מען אים באַפֿוילן צו דערהרגענען דעם געפֿאַנגענעם... און ער האָט פּלוצ־לונג רחמנות געקריגן אויף אים... ער האָט געקענט אָננעמען, אַז אַלס אַנאַלפֿאַבעט, אָדער אַלס האַלבער אידיאָט וועט מען אים אַריינצייען אין אַ פּולק זעלנער און קיינער וועט זיך מיט אים נישט אינטערעסירן. עס איז געשען אַנדערש... און פֿון דאָמאָלט אַן שפּינען די, וועלכע ציטערן פֿאַר דעם תחית המתים פֿון דעם געגנשטאַנד פֿון זייער פֿאַרברעכן, דעם פֿאָדעם פֿון נייע פֿינצטערע אינטריגעס!

— זייער סובטעל אַריינגעדרונגען! — האָט דער ראַט גע־לויבט דעם רעדנדיקן. אין דער אמתן איז ער דורך אים נישט איבערצייגט געוואָרן.

אויפֿן צוריקוועג האָט פֿייערבאַך אָפּגעשטעלט די קאַרעטע צוליב דער מאַדאַם אימהאָף, וואָס איז אַנטקעגנגעקומען און געווונקן מיט אַ פֿינגער.

— איך וואָלט בלויז געוואָלט פֿרעגן קאַספּערן, פֿאַרוואָס ער

פארגעסט מיך צו באזוכן, — האט די באקאנטע העלפער געזאגט.

— אך! איך האב אזוי פיל ארבעט! — האט דאס יונגל טרויעריק ארויסגעשטאמלט.

— מען זיצט נישט אזוי לאנג אין דער היים ביי די לעקציעס. עס איז דאך פרילינג.

— אך, יא... פרילינג! — האט ער זיך ארומגעקוקט מיט א בלאנדזשענדיקן בליק, ווי ער וואלט ערשט איצט, אויף איר דערמאנונג, באמערקט די ענדערונג פון יאר־צייט.

— ווען דו וואלסט געווען געקומען צו מיר, וואלסטו זיך דערוואוסט, אז איך האב א גרוס פון דער שיינער דאמע, וואס איר נאמען האסטו געפרעגט.

— ווי הייסטו זי? — האט ער לעבעדיק אויסגערופן.

— קלארא פאן קאנאוואורף!

דער נאמען האט פאר אים געהאט א שיינעם, נשמה־דערפרייענדיקן קלאנג. דער פונק פון פרייד האט זיך אבער באלד פארלאשן אין זיינע אויגן.

— וואס קען עס מיר העלפן? — האט ער געטראכט, — וואס טויג עס מיר?...

קוואַנט אַרבעט מעשים

אַהיימקומענדיק האָט קאַספּער באַמערקט, אַז עס איז געשען עפּעס וויכטיקעס. דער לערער, וואָס האָט פֿאַרבעסערט זײַנע העפֿטן בײַם פֿענצטער (כּדי אײַנצוברענגן זיך נאַפֿט) — האָט צו אים נישט אויסגערעדט דעם קאָפּ. פֿרוי קוואַנט, זויגנדיק דאָס קומפּעט-קינד, האָט נישט געענטפֿערט אויף זײַן „גוטן אָוונט!"... אַ פֿאַרוואונדערטער און אומצופֿרידענער איז ער אַרויס אין גערטנדל. ער האָט זיך געזעצט אויף אַ שטיינערנער באַנק און גענומען האַרציק פֿלוידערן מיט קוואַנטס אַ פֿיר-יעריק יינגל, וואָס האָט זיך געפֿינען נעבן אים. פֿלוצלונג איז פֿון קאָרידאָר אַרויסגעפֿאַלן דער לערער און אוועקגענומען דעם קליינעם, ווי ער וואָלט מורא געהאַט, אַז קאַספּער זאָל אים נישט אָנשטעקן מיט עפּעס אַ קראַנקהייט.

קאַספּער איז אַרײַן אין עס-צימער.

— וואָס איז געשען? — האָט ער מיט געבעט געפֿרעגט די לערערס פֿרוי.

— וואָס? דו ווייסט נישט?... עס איז דאָך געשטאַנען אין דער „גאָרמבערגער צײַטונג". פֿרוי בעכאָלד איז אַרויסגעשפּרונגען אויפֿן ברוק...

— אַרויסגעשפּרונגען?!... פֿאַרוואָס האָט זי דאָס געטאָן?

— זי האָט זיך אַראָפּגעוואָרפֿן פֿון דאַך פֿון איר הויז!... זי איז דערהרגעט געוואָרן צום טויט. מען זאָגט, אַז זי איז שוין לאַנג געווען משוגע!

קאַספּערס אויגן האָבן זיך ברייט געעפֿנט. ער האָט אָפּגענעפּצט.

— עס האָט דיך, זע איך, נישט שטאַרק איבערגענומען, — האָט קוואַנט געזאָגט, שטייענדיק אויף דער שוועל.

דאָס יונגל האָט זיך אויסגעדרייט צו אים און טרויעריק געזאָגט:

— אַך, העַר לערער! דאָס איז געווען נישט קיין גוטע פֿרוי!

קוואַנט איז צוגעשפּרונגען צו אים, צושטעלנדיק די ... סטן נעבן זײַן פּנים און געברומט:

— אומגליקלעכער! דו דערוועגסט דיך צו באַפֿלעקן דעם אָנדענק פֿון אַ געשטאָרבענער!... אַך! דו האָסט ענדלעך אויפֿגעדעקט דײַן נאַקעטע נשמה!... פֿע!... פֿע!... אַוועק פֿון מײַנע אויגן... איך וועל דיר דאָס געדענקען... האָסטו נישט געטראַכט, אַז דײַן אומדאַנקבאַרקייט האָט זי געקענט טרײַבן צו אַזאַ טאָט? מיאוסער עגאָאיסט! יענעמס לײַדן גייען דיך גאָרנישט אָן!

— אָבער, מאַן מײַנער, באַרואיק דיך! — האָט פֿרוי קוואַנט געבעטן, זעענדיק ווי קאַספּערס פּנים ווערט גראָ, ווי אַש.

— בּיזט גערעכט, יעטע! איך וואַרף בחינם אַרויס רייד! אַ מענטש, וואָס אַפֿילו דער טויט רירט אים נישט, איז טויב אויף מוסר!

קאַספּער איז אַוועק צו זיך. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט צום פֿענצטער. אײַנגעהילט אין די בלוטיקע שטראַלן פֿון דער אונטערגייענדיקער זון, האָט ער לאַנג געצערטלט די היאַצינט־רויז אין בלומען־טאָפּ. עס זענען אים געקומען אין קאָפּ מאָדנע געדאַנקען. פֿאַרוואָס קען מען זיך נישט באַהאַלטן אין דער קאַסטן פֿון אַ בלום... בּיז עס וועט זיך ענדיקן דאָס יאָר אַזאַ זמן אײַנזאַ־קער פֿרײַנט וועט צוריקקומען?...

עטלעכע טעג כּסדר האָט מען געהאַלטן אין אײַן שמועס וועגן פֿרוי בעכאָלד. שבת בײַם טיש האָט קאַספּער אַליין דערמאָנט איר נאָמען, אויסדריקנדיק זײַן טיפֿע חרטה, וואָס ער האָט געמאַכט אַ פֿעלער, און האָט באַשולדיקט די פֿאַרשטאָרבענע.

— אַהאַ! דאָס געוויסן פּלאָגט אים! — האָט קוואַנט געהערט מיט פֿרייד. ער האָט פֿאַרצויגן דאָס מויל, ווי ער וואָלט בדעה געהאַט צו זאָגן:

— רעדט ס׳דײַניקע און איך װעל טראַכטן ס׳מײַניקע. — ער האָט אָבער נישט אױסגעהאַלטן דאָס שװײַגן. ער איז אױסגע־בראָכן מיט טומערניש:

— דו האָסט דאָך געדאַרפֿט פֿאַרגראָבן אין דער ערד פֿון שאַנד קלערנדיק דערפֿון, װאָס דו האָסט געטון מיט דעם אומ־שולדיקן טעכטערל פֿון פֿרױ בעכאָלד.

— װאָס האָב איך געטון מיט איר? — האָט קאַספּער געשטױנט.

— מאַך דיך נישט פֿאַר קײן נאַאיװ שעפּעלע! צום גליק, האָב איך דאָס אַלץ אױפֿן פּאַפּיר. — ער האָט געעפֿנט אַ שופֿ־לאָד פֿון אַ טיש, אַרױסגענומען פֿרױ בעכאָלדס בריװ און אים אַװעקגעלײגט פֿאַר קאַספּערן. אין בריװ האָט זיך געפֿונען אַ פּרט אונטערגעשטראָכן מיט אַ רױטער בלײַשטיפֿט װעגן דעם „פּלומרשט אומשולדיקן יונגלס דערנענטערונג צו מײַן 13־יעריקער טאָכטער“.

קאַספּער האָט לאַנג געלײענט און נישט געקענט פֿאַרשטײן. דערנאָך האָט אַ פּורפּור־רױטקײט באַדעקט זײַן פּנים. ער האָט אַ קרעכץ געטון: „אַ, מענטשן!... מענטשן!...“ און אַרױסגע־לאָזן פֿון צימער.

מאַן און װײַב האָבן זיך אָנגעקוקט. פֿרױ קװאַנט האָט זיך אָנגערופֿן:

— נײן! עס איז אומגלױבלעך!... די פֿרױ־ראַט האָט זיך געמוזט טועה־זײַן. װײסט ער דען, װאָס אַ פֿרױ איז?

— ביזט לײַכטגלױביק — האָט דער לערער געזאָגט, אַביסל געטראָפֿן פֿון זײַן װײַבס באַמערקונגען. — װען איך האָב אים דערצײלט װעגן דעם געבורט פֿון מײַן טאָכטער, האָט ער זיך אױפֿגעפֿירט, װי אַ דערװאַקסענער מענטש... עס קען אָבער זײַן, אַז ער איז אַזױ װײַט נישט דערגאַנגען, װי די אָרעמע פֿרױ בעכאָלד האָט געמײנט.

— גײ בעט אים איבער. ביזט געװען צו שטרענג.

— מיט אים זיך איבערבעטן איז נישט שװער. ער װערט אַזױ נעבעכדיק און צערטלעך, אַז ער אַנטװאָפֿנט דעם מענטש און פֿאַרטונקלט די אמתע מײנונג. איך מוז דערװעגן אַ רעד־טון

מיט׳ן פּאַסטאָר פֿורמאַן.

דער בכבודער גלח האָט געמוזט שמײכלען, בעת דער לערער האָט אים מיט אַ מילדלעכער שעמעוודיקייט און מיט גײן מאָס רייד איבערגעגעבן דאָס רעטעניש. ער האָט געענטפֿערט, אַז לויט זײַן מיינונג איז קאַספּער אין סעקסועלע ענינים נאָך אינגאַנצן אַ קינד. ערשט נישט לאַנג האָט ער בײַם אויסטײַטשן אַ געוויסע דראַסטישע שטעל אין דער ביבל אַרויסגעוויזן אַ פֿולשטענדיקע אומוויסנדיקייט און ווען דער פּאַסטאָר האָט אים גענומען אויפֿקלערן, איז זײַן פּנים רויט געוואָרן, אַזוי אַז מען האָט געקענט זײַן שעמעוודיקייט פֿאַרגלײַכן מיט דער שעמעוודיקייט פֿון אַ יונג, אומשולדיק מיידל.

קוואַנט האָט זיך נישט אַנטקעגנגעשטעלט. ער איז אָבער אַהיימגעקומען אין דער מיינונג, אַז די רויטקייט, וואָס וועגן איר האָט דערמאָנט דער פּאַסטאָר, איז נאָר אַ באַווייז פֿון אַ פֿאַרדאָרבענער פֿאַנטאַזיע, וואָס האָט דעם יונגל געמאָלט פֿאַר די אויגן אומאָנשטענדיקע בילדער בעתן לייענען די הייליקע ביכער פֿון אַלטן טעסטאַמענט... ער האָט זיך געגורט די לענדן, וואַרטנדיק אויף אַ געלעגנהייט אויפֿצובײַסן די האַרטע נוס — דאָס רעטעניש קאַספּער הויזער!

דעמזעלבן טאָג איז קאַספּער געגאַנגען באַזוכן פֿרוי אימהאָף. ער איז אָבער שנעל צוריקגעקומען דערצײלענדיק, אַז די באַראָנעסע האָט אים נישט אויפֿגענומען, ווײַל זי ליגט קראַנק. ער האָט בלויז גערעדט מיט דער דינערשאַפֿט וועגן איר.

— זי וועט קיינמאָל נישט געזונט ווערן! — האָט ער אויסגערופֿן.

אַזוי?... — האָט זיך דער לערער געוואונדערט — פֿאַרוואָס?

— עס פֿעלט איר גאָרנישט אויף דער וועלט... זי איז שיין און רײַך... אָבער איר מאַן טוט איר אָן עגמת נפֿש. ער איז גאָנץ מיט אַנדערע פֿרויען!

— זײַ זענען דאָך שוין אַדורכגעקומען.

— ניין... זייער צוזאַמענלעבן איז נאָך ערגער געוואָרן!... זי זאָל אים איצט ווידער געבוירן אַ קינד!

קוואַנט איז דערשטוינט געוואָרן. ער האָט נישט געגלויבט זיינע אויערן. וואָס פֿאַר אַ דיבורים!... ער האָט געגעבן דעם ווייב אַ צייכן, זי זאָל אַרויסגיין. איצט איז ענדלעך די צייט אַליין געוואָר צו ווערן!

— איך וויל מיט דיר רעדן, ווי אַ טאַטע מיט אַ זון — האָט ער געזאָגט.

קאַספּער, אַ פֿאַרוואונדערטער, האָט אויסגעשפּיצט די אויערן, ער איז אים געווען דאַנקבאַר בלויז פֿאַר די צוויי ווערטער.

— זאָג מיר, קאַספּער, האָסטו שוין אַמאָל געהאַט צו טון... מיט אַ פֿרוי?

— איך פֿאַרשטיי נישט.

— מאַך דיך נישט פֿאַר קיין קינד און רעדן קלאָר.

— אָ! איך ווייס שוין!...

— נו, דו זעסט — זאָג דרייסט!

און קאַספּער האָט דערציילט דעם לערער, אַז ערשט נישט לאַנג איז ער אונטערפֿרי געגאַנגען אָפּגעבן די וועש דער וועשין. אין דער וואוינונג האָט זיך בלויז געפֿינען אַ מיידל, וואָס האָט געאַרבעט ביי איר. זי האָט אויף זיך גאָרנישט געטראָגן, חוץ אַ העמד. מען האָט געקענט זען די גאַנצע ברוסט... — אַך, דאָס איז געווען העסלעך! — האָט ער פֿאַרענדיקט די דערציילונג. זי האָט מיך געפֿרעגט, צי איך וויל זיין איר חתן... און צום סוף...

קאַספּער האָט זיך געקווענקלט און געשמייכלט:

— האָט זי געוואָלט, איך זאָל זי קושן.

און דו?

— איך האָב געזאָגט, אַז איך קען זיך נישט דערויף.

— און וואָס ווייטער?

— גאָרנישט. איך בין אַרויס. זי האָט געקוקט אויף מיר דורכן פֿענצטער.

— פֿון וואַנען ווייסטו?

— איך האָב מיך אומגעקוקט.

אַהאַ! דו האָסט זיך אומגעקוקט!... ווי הייסט זי?

— איך ווייס נישט!

— אַ שײנע געשיכטע! — האָט קוואַנט אױפֿגעהױבן די אױגן צום הימל.

ער איז איצט טיף איבערצײגט געװען אין קאַספּערס שולד. ער איז אַװעקגעגאַנגען...

עס איז גאָרנישט געשען? — דאָס איז אומגליק! איבריקנס, װענדן זיך די דאָזיקע מוידן נאָר צו אַזעלכע מאַנספּערשױנען, װאָס טראָגן אױפֿן שטערן אַ צײכן פֿון פֿולשטענדיקער פֿאַרדאָרבנקײט.

זאָגט דען קאַספּער גישט קײן ליגנט? — האָט ער געטראַכט — ער װאָלט גישט דערצײלט װעגן עפּעס אַ מיניסטער, מיט װעלכן ער האָט גערעדט אין טעאַטער, און אַז ער האָט געלײענט אַ ביכל, װאָס ער האָט פֿאַר די אױגן גישט געזען... מען זעט בעשײנפּערלעך, אַז ער איז אַ ליגנער... יאָ, האָט ער זיך נישט גערימט, אַז ער האָט געקריגן עפּעס אַ טיכל פֿון אַ קורלענדישער פֿירשטין, װאָס ער האָט נאָך קײנמאָל נישט געזען?

דער לערער האָט אױפֿסנײַ איבערגעגעבן זײַן ספֿקות דעם פּאַכטאָר, בעטנדיק ער זאָל זיך אַרױסזאָגן.

— אָבער טײַערער קוואַנט! דאָס זענען דאָך קלײנע קינדערישע ליגנס, װאָס פֿאַרדינען אַפֿילו נישט, מען זאָל זײ אָנרופֿן ליגנס. קאַספּער האָט אַ נשמה פֿון אַ קינד. קינדער פֿאַנטאַזירן. גלױבן אין דעם, װאָס זײ טראַכטן אַלײן אױס. דאָס איז גלאַט אַ פּלױדערײַ — קאַפּריזן פֿון אומשולדיקער פּוסטקײט. קאַספּער שפּילט זיך מיט די אײגענע װערטער, װי אַנדערע מענטשן, נישט מער, ער מאַכט עס װײניקער געשיקטער. מען קען אים לײַכטער כאַפּן!

— הערט אױס, חשובער פּאַסטאָר, אַזאַ פֿאַקט: איך האָב אים פֿאַרבאָטן צו לײענען בײַנאַכט... איך האָב זיך אָבער איבערצײגט, אַז ער האָט אונטערגעװאָרפֿן דער דינסט אַ לײַכטער מיט אַ שטיק אױסגעברענט ליכט און בײַ איר האָט ער צוגענומען דעם לײַכטער מיט אַ האַלב־אױסגעברענט ליכט... הײסט דאָס נישט קײן שװינדל?

דער פּאַסטאָר האָט געצױגן מיט די אַקסלען.

— איר פֿאַרגעסט, אַז קאַספּער איז אַ געווינטלעכער באַשעפֿעניש... וואָס קען נישט איבערטראָגן אַזוי פֿיל באַגרענע־צונגען.

— מיט וואָס איז ער אומגעלײַנטלעך? וואו זענען באַווײַזן?

— אַפֿילו דאָס, וואָס איך דערצייל אײַך איצט, איז אַ באַווײַז... איך מאַך אַמאָל עקספּערימענטן מיט אַן עלעקטרישער מאַשין... עס פֿליען דערבײַ פֿונקען... קאַספּער, דערזעענדיק איינמאָל די פֿונקען, איז בלאַס געוואָרן. ער האָט געציטערט מיטן גאַנצן לײַב, כאָטש ער איז געשטאַנען פֿונדערווײַטנס. ער האָט מיר דערנאָך געזאָגט, אַז ער האָט דערפֿילט אַ שטעכעניש אין די פֿינגער און גאַנצע טעג האָט ער געהאַט קאָפּ־ווייטיק...

— דער פּאַסטאָר גלויבט דערין?

— יאָ.

— הממ...

קוואַנט איז אַרויס פֿון גלחס שטוב אַן אומצופֿרידענער.... יאָ, קיינער וויל נישט אָנערקענען קיין עבירה אין אַן עבירה, וואָס דאָס דאָזיקע יונגל טוט אָפּ... מען זוכט אויס אַנעקדאָטן, כּדי צו פֿאַרענטפֿערן אים... ווען איך וואָלט אַזוי — האָט דער לערער געטראַכט — געווײַזן מופֿתים, און דערנאָך וואָלט זיך אַרויסגעוויזן, אַז זיי זענען פֿאַלש און איך בין גאָרנישט אומשטאַנד צו ווײַזן אַזעלכע — וואָלט מען מיר דערלאַנגט אַ טוץ פֿײַנע מלקות פֿאַר שווינדל, אָדער מען וואָלט מיך אַרײַנגעוואָרפֿן אין אַ משוגעים־הויז; אָבער דעם „מלאך" פֿאַרשיט מען מיט מתנות! יעדער טשעפּעט אים צו פֿליגל!

ער האָט זיך געבראָכן דעם קאָפּ איבער דעם דאָזיקן רעטעניש. אָ, ווי ער האָט געוואָלט אַרײַנדרינגען אין קאַספּערס הויזערס פֿאַרגאַנגנהייט! גאָט אַליין מוז אים העלפֿן אין דער אַרבעט צו דעמאַסקירן דעם גייסט פֿון פֿאַלשקייט, וואָס וואוינט אין דעם יונגל און באַגייט עוולות קעגן מענטשלעכן שכל. די וועלט, ווי זי איז באַשאַפֿן געוואָרן דורכן רבונו של עולם, איז קלאָר און פּשוט. דער שטן קרומט אויס דאָס פּנים פֿון דער וועלט...

קוואַנטן האָט זיך וואָס אַמאָל אַרויסגעוויזן צו זײַן אמת, אַז דעם יונגלס טאָג=בוך עקזיסטירט און איז אַ ודוי, וואָס קאַספּער באַהאַלט פֿאַר מענטשן, און דאָרט, אין בוך שרײַבט ער דעם אמת, ווער ער איז, און איז זיך מודה, אַז ער איז שפּילט אַ קאָמעדיע...

ער האָט באַשלאָסן פֿאַר יעדן פּרײַז צו קריגן אין זײַנע הענט דאָס טאָג=בוך. עס האָט זיך טאַקע דערצו געמאַכט אַ געלעגנהייט.

ע׳זעם אַ קול רופֿט

אין איינעם אַ זומער-אָוונט איז פֿאַר קאַספּערן געשטאַנען היקל מיט אַ טריאומפֿירנדיקן אויסדרוק אויפֿן פּנים און אים דערלאַנגט אַ צעטעלע, וואָס ער האָט באַקומען אין אַ בריוו פֿון לאָרד סטאַנהאָפּ מיט דער ביטע עס אָפּצוגעבן אים. דאָס צעטעלע האָט דערהאַלטן אַ טרוקענעם און קאַטעגאָרישן באַפֿעל: „גיב אָפּ דאָס טאָג-בוך דעם הער אָפֿיציר".

— יאָ, יונגעלע מיינס — האָט ער געזאָגט, — און אויב דו וועסט אַליין נישט געבן מיר דאָס טאָג-בוך, וועל איך געצוואונגען זיין צו באַנוצן געוואַלד!...

קאַספּער האָט זיך געריבן די אויגן. דאָס פּנים איז אים פֿאַרשטאַרט געוואָרן.

— גוט — האָט ער געזאָגט מיט אַ געהאָרכזאַם, הויך קול, — איך וועל אָוועקגעבן דאָס טאָג-בוך, אָבער מאָרגן... פּערזענלעך אין די הענט פֿון פּרעזעס פֿייערבאַך.

— זאָל זיין אַזוי! איך וועל קומען מאָרגן מיטיק. דו וועסט מיטנעמען דאָס טאָג-בוך און מיר וועלן גיין צוזאַמען צום הער פּרעזעס.

ער האָט געוואָלט געווינען צייט. ע האָט געשפּינען אַ פּלאַן אויפֿן וועג אַרויסצורייסן קאַספּערן דאָס טאָג-בוך, שטיצנדיק זיך דערויף, אַז דער לאָרד, וואָס וויל, קיינער זאָל פֿריער פֿאַר אים נישט איבערלייענען קאַספּערס נאָטיצן, וואָלט אים דערפֿאַר באַלוינט. מיט׳ן אָפּשלעפּן האָט קאַספּער אויך געהאַט זיין אויסרעכנונג. ער איז אַוועק פֿון דער היים און געלאָפֿן באַקלאָגן זיך צום פּרעזעס. פֿייערבאַך האָט זיך געפֿינען אין סענאַט. אַ

אומגליקלעכער, האָט געבעטן העניריעטן, אַז זי זאָל דערציילן דעם
פֿאָטער וועגן געפּלאַנטן געוואַלד.

צעמאָרגנס איז פּרעזעס פֿייערבאַך געקומען אין קוואַנט־
וואוינונג און צוזאַמען מיטן לערער איז ער אַרײַן אין קאַספּערס
צימער.

— הער פּרעזעס! — האָט זיך קאַספּער אָנגערופֿן, דער־
זענדיק פֿייערבאַכן, — כּדי צו מאַכן אַ סוף פֿון דעם אומאָנגע־
נעמער לאַגע, האָב איך נעכטן פֿאַרברענט דאָס טאָג־בוך.

— פֿאַרוואָס? — האָט פֿייערבאַך ווייך געפֿרעגט.

— מען זאָל מיך נישט צווינגען אַוועקצוגעבן עס.

— ער זאָגט ליגנט! — האָט קוואַנט אויסגערופֿן. — ער
האָט קיינמאָל נישט געפֿירט קיין טאָג־בוך. איך האָב אַדורכגע־
נישטערט אַלע ווינקעלעך אין זײַנע שופֿלעדער. איך האָב נישט
געפֿינען קיין צייכן פֿון אַ טאָג־בוך.

— וואָ7 זאָגסטו דערויף, קאַספּער? — האָט דער פּרעזעס
געפֿרעגט.

— איך זאָג נישט קיין ליגנט. איך האָב געהאַלטן אויפֿגע־
האָנגען דאָס טאָג־בוך אויף אַ נאָגל אויף דער אונטערשטער
וואַנט פֿון דער קאַמאָדע.

— ווער האָט דיר דערלויבט אַרײַנצוקלאַפּן אַ נאַגל אין דער
קאַמאָדע?

קאַספּער האָט אַ צי געטון מיט די אַקסלען.

— גענוג מיט דער דאָזיקער אינקוויזיציע! — האָט דער
פּרעזעס געזאָגט. — דאָס טאָג־בוך איז פֿאַרברענט געוואָרן.

ער איז אַ פֿאַרוואָלקנטער אַוועקגעגאַנגען. קוואַנט איז אים
נאָכגעלאָפֿן.

— הער פּרעזעס...

— גענוג מיט דער דאָזיקער אינקוויזיציע... איר וואָלט
מער געפּועלט בײַ קאַספּערן מיט גוטן. וואָס קען זיך דען גע־
פֿינען אין זײַן טאָג־בוך?... קינדערישע האַרץ־אַראָפּרעדענישן!
איך פֿאַרשטיי נישט, וואָס לאָרד סטאַנהאָפּ וויל דוקא האָבן דאָס
טאָג־בוך. ווען איר וואָלט זיך באַצויגן צו אים בעסער, וואָלט ער

נישט געווען אַזוי אײַנגעשפּאַרט.

— אײַער עקסעלענץ קען אָבער נישט אַזוי קאַספּערן, ווי איך, וואָס וואוין מיט אים צוזאַמען. מיט גוטן קען מען בײַ אים גאָרנישט אויספֿירן. ווען איך וויל בײַ אים עפּעס פּועלן, רעד איך צו אים ווייך און ליב, מיט דעם גרעסטן געדולד ווײַז איך אים אויף, וואָס איך פֿאַרלאַנג איז ריכטיק. צום סוף קען ער מיר אַ זאָג טון, אַז איך זאָל זיך פּילן, ווי אָפּגעפּאַטשט.

פֿײַערבאַך האָט זיך געערגערט. ער האָט פֿאַרשנעלערט די טריט. די דאָזיקע קלײנע שפּאַרענישן האָבן אים דערעסן. ער האָט קודם כּל געוואָלט רו.

ער האָט קוים געהאַט אַוועקגעגאַנגען, ווי קוואַנט האָט גענומען מאַכן אַן אויספֿאָרשונג אין דער קיך. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז מען האָט געבאָרגט אַ העמערל און די קעכין האָט געהערט קלאַפּן...

הײַסט עס, אַז ער האָט יאָ געהאַט אַ טאָג־בוך... גוט — אָבער צי איז עס געוואָרן פֿאַרברענט?

ער איז אַרײַנגעלאָפֿן אין קאַספּערס צימער און געעפֿנט דאָס טירל פֿון אויוון; עס איז געווען זומער, און אַז מען האָט נעכטן געברענט, האָט נאָך הײַנט געמוזט זײַן אַ צייכן, אויב קאַספּער האָט נישט געזאָגט קיין ליגנט. מיט די הענט, וואָס זענען אײַנגעריסט געווען פֿון סאַדזעס, האָט ער אַרויסגעשלעפּט אַ שפּאָר ביסל אַש, און וועלכן עס האָבן זיך געפֿינען איבער־בלײַבעכצער פֿון קויל־געוואָרענעם פּאַפּיר, וואָס האָט זיך געשיט בײַ יעדער באַרירונג.

— יאָ! די האָסטפֿאַרברענט, אָבער... אויף אײַן טאָג־בוך איז דאָ צופֿיל... אַש!

קאַספּער האָט געענטפֿערט מיט פֿאַראַכטונג:

— ווײַל איך האָב פֿאַרברענט אַלע בריוו פֿון הער סטאַנהאָפּ.

ווירקלעך, ער האָט זײַ טאַקע פֿאַרברענט, פֿילנדיק זיך נעכטן שטאַרק געטראָפֿן פֿון גראַפֿס באַפֿעל. ער האָט אַפֿילו פֿאַרברענט די העפֿטן מיט איבונגען, וועלכע סטאַנהאָפּ האָט, איבערקוקנדיק זײַ, אײגנהענטיק אויסגעבעסערט.

— אַלס שטראָף וועסטו הײַנט נישט גײן מיט אונז אין פּאַרק צו דער פֿאַנטאָ-לאָטעריע, — האָט קוואַנט געזאָגט, הגם פֿרוי קוואַנט, וואָס האָט זיך צו דער פֿאַרווײַלונג געמאַכט אַ נײַ קלייד, האָט אים די גאַנצע צײַט געשילדערט, וואָס פֿאַר אַ גרויסע פֿרייד ער וועט דאָרט האָבן, האָט דאָך אויף קאַספּערס געזיכט קײן אײן מוסקול נישט קײן ציטער געטאָן נאָכדעם, ווי קוואַנט האָט געזאָגט, אַז ער וועט נישט מיטגענומען ווערן.

ער האָט זיך דערוואַרט ביז דאָס פּאָר-פֿאָלק קוואַנט איז אין אָוונט אַוועק. דעמאָלט האָט ער אָנגעצונדן אַ ליכט, צוגעגאַנגען צו דער וואַנט, אַראָפּגענומען אַ בילד און אַרויסגעצויגן זײַן טײַערסטן, אײנציקן אוצר — דאָס טאָג-בוך, וואָס איז געהאָנגען אויף דער פֿאַרקערטער זײַט פֿון בילד. ער האָט טריאומפֿירנדיק געשמייכלט. ער האָט געפֿירט אין באָד אַרײַן זײַנע פֿאַרזאָרגער. ער האָט איבערגעקוקט די נאָטיצן און צוגעשריבן נײַע... דאָס איז געווען די קאַרגע פֿרייד פֿון זײַן לעבן!

ער האָט נישט אַוועקגעגעבן! ער האָט נישט געקענט אַוועקגעבן דאָס טאָג-בוך, נישט בלויז צוליב זײַן אינהאַלט, וואָס אַ היילִיקע קינדערישע פֿאַרטרויליכקייט האָט שטאַרק איבערגעשעצט, נאָר צוליב אַן אַנדערער, פֿאַר אים וויכטיקער, סיבה; אויף דעם ערשטן זײַטל פֿון טאָג-בוך האָט זיך געפֿינען אַן אויפֿשריפֿט: „איך שרײַב בלויז פֿאַר דעם דאָזיקן מענטש". די פּערזאָן, וואָס ער האָט לכתחילה געמיינט איז געווען פֿייערבאַך. ווען דער לעצטער האָט זיך אַביסל דערווײַטערט, האָט ער מיט דער אויפֿשריפֿט געמיינט דעם לאָרד סטאַנהאָפּ. דער לאָרד איז אָבער אַוועקגעפֿאָרן און מיט זײַן האַנדלונג אין קאַספּערס אויגן פֿאַרלוירן די רעכט צו זײַן דער אײנציקער פֿרײַנט—דעמאָלט האָט דאָס יונגל צוגעשריבן אונטער דער אויפֿשריפֿט: „די דאָזיקע אײנציקע פּערזאָן וועט זײַן מײַן מוטער!"...

דאָס איז געווען פֿאַר אים אַ שבועה און ער האָט זיך מיט דער דאָזיקער שבועה געפֿילט געבונדן ביז צום טויט.

ער האָט שוין נישט געקענט איבערטראָגן דעם געדאַנק, אַז עמיצער קען אַרײַנקוקן אין דער געשיכטע פֿון זײַן לעבן, אין

די געשיכטע פֿון זײַנע לײדן און פֿון זײַן צער, וואָס איז געווען באַשריבן אין אַלבום אין דער פֿאָרם פֿון אַ קינדעריש-אויפֿריכ-טיקן שמועס מיט זיך אַליין.

אין עטלעכע ווערטער איז געווען איבערגעגעבן זײַן פֿרייד צוליב דעם, וואָס די בלומען, וועלכע ער האָט געפּלעגט אין סוף פֿון דער אַליי, האָבן אויפֿגעבליט. די בלומען האָבן געטראָגן זײַן נאָמען. ווײַטער האָט בלויז דער איינער אויסדרוק „אַך" צאַפּלט פֿאַר אים „שמערץ". די סבה פֿון שמערץ איז געווען באַצייכנט: „מײַן נ אָ מ ע ן האָט צעטרעטן אַ ציג". דאָס האָט געהייסן: איין בלום, וואָס ער האָט געהאָדעוועט, האָט צעטרעטן אַ ציג. אַנדערשוואו האָט אַן ענערגישער אַפֿאָריזם אויסגעדריקט זײַן מיינונג וועגן זײַן קינדהייט: „איך גרוב איז מיר געווען גוט, ווײַל איך האָב נישט געזען קיין מענטשן און נישט געקענט די וועלט".

עס האָבן זיך אויך געפֿונען פּאַטעטישע זאַצן:

„וואָס איז ווערט דער מענטש, וועלכער פֿילט נישט קיין מיט-לײד צו דעם, וואָס האָט נישט לחלוטין נישט געהאַט קיין קינדהייט, ווײַל ער האָט אין דער פֿינצטערניש פֿאַרבראַכט יאָרן, וועלכע אַלע מענטשן פֿאַרברענגען אין ליכט פֿון דער זון?"

עס האָבן זיך געפֿונען שיינע ציטאַטן פֿון ביכער, וואָס האָבן קאָספּערן שטאַרק אַנטציקט. אַ שפּאָר אָרט איז אין טאָג-בוך אָפּ-געגעבן געוואָרן אויף זכרונות פֿון שיינע חלומות, בילדער, וועלכע האָבן פֿאַרגעשטעלט די הערלעכע מינוטן, וואָס ער האָט פֿאַר-בראַכט אין קענינגלעכן שלאָס אונטער דער אויפֿזיכט פֿון אַ שיינער דאַמע — זײַן מוטער! דערבײַ האָט זיך געפֿונען אַ צושריפֿט:

„דאָס אַלץ האָט געמוזט זײַן וואָר, אַנדערש איך האָב מיך געפֿינען אינם גרוב".

די געשעענישן אין לעבן זענען איבערגעגעבן געוואָרן דיס-קרעט, רמזימדיק. אַמאָל זענען זיי בלויז באַצייכנט געוואָרן דורך אַ דאַטע מיט אַן אויסרופֿצייכן. דער אָנפֿאַל אין דוימערם הויז איז דערמאָנט געוואָרן מיט איין זאַץ: „אין דעם דאַזיק

טאָג האָב איך געקענט אויפֿהערן עקזיסטירן".

דער איינדרוק פֿון אַ שׂרפֿה איז באַשריבן געוואָרן אין פֿאָלגעדיקע ווערטער: „איך האָב געקוקט דורכן פֿענצטער אויף דעם פֿייער-ים; איך האָב געמיינט, אַז די גאַנצע וועלט ברענט"... די כאַראַקטעריסטיקעס פֿון מענטשן זענען געשילדערט געוואָרן אויף אַזאַ אופֿן: לויטן ריח האָב איך אַלע דערקענט. דער קוואַנט שמעקט מיט קעלער-לופֿט, זײַן פֿרוי — מיט וואָל, דער פּרעזעס מיט — טאַבאַק, דער גלח — מיט אַלטע מלבושים, היקעל — מיט פּאָמאַדע. בלויז דער לאָרד סטאַנהאָפּ האָט אַ ריח פֿון פֿעלד".

אויף איינעם פֿון די בלעטלעך האָט זיך געפֿונען אַ צייכענונג, גאַנץ שיין אויסגעפֿירט: אַ שלאָף-וויזיע — אַ סטאַטוע פֿון אַ פֿרוי מיט אַ שטרענג געזיכט. שרעקעוודיקע אויגן, —אַ סימבאָל פֿון גורל. אונטער דער צייכענונג האָבן זיך געפֿונען צוויי פֿערזן, וואָס זענען פֿאַרפֿאַסט געוואָרן אין שלאָף; אויפֿוועקנדיק זיך, האָט זיי קאַספּער אַרויסגערעדט מיטן מויל'

„קיין קרוין איז נישטאָ און עס ראַסטעט די שווערד.
עס לויפֿט אָן אַ רייטער מײַן שניי-ווייסער פֿערד!"

פֿאַרטיפֿט אין לייענען זיינע זכרונות, האָט קאַספּער אינגאַנצן פֿאַרגעסן אָן דער צייט. ער האָט מיט היץ פֿאַרשריבן די איינדרוקן פֿון די לעצטע טעג. ער האָט נישט געוואוסט, אַז קוואַנט איז שוין אַהיימגעקומען מיטן ווייב און דערזעענדיק ליכט אין זײַן פֿענצטער, האָט ער אָנגעכאַפּט דאָס ווייב פֿאַר דער האַנט און געשריגן:

— נאַ, אָט האָסטו אַ באַווייז, אַז ער ברענט ליכט ביינאַכט!

קאַספּער האָט נישט געוואוסט, אַז נאָך דער דאָזיקער באַמערקונג האָט זיך דער לערער אַרויפֿגעדראַפּעט אויף אַ באַרן-בוים, אויף וועלכן ער האָט, נישט באַמערקט דורך קאַספּערן, געקענט זען, וואָס ער טוט.

— איך האָב אים געכאַפּט, יעטע! — האָט ער געשריגן אויפֿן באַרן-בוים. — ער שרייבט זיכער דאָס טאָג-בוך, קיין אויפֿגאַבן אויף מאָרגן האָט ער נישט און קאָרעספּאָנדענץ פֿירט ער

לעצטנס מיט קיינעם נישט.

נאָך די דאָזיגע ווערטער איז קוואַנט שנעל אַרויסגעלאָפן אויף די טרעפּן.

מיטאײנמאָל האָט קאַספּער דערהערט, ווי מען קלאַפּט שטאַרק אין דער טיר און דעם לערערס הייזעריק־געוואָרענע שטים שרייט:

— באַלד זאָל ווערן אויפגעמאַכט! שנעל!

ער איז איבערראַשט געוואָרן. ער האָט נישט געענטפערט. ער האָט פאַרלאָשן די לאָמפּ. ער האָט פריִער געמוזט באַהאַלטן זיין אוצר אויף אַ זיכער אָרט אונטער דעם בילד.

דער דערצאָרנטער לערער איז אַריין אין דער קיך, געכאַפּט אַ האַק, כדי אויפצוהאַקן די טיר. אַ באַאומרויִקטע צוליבן מאַנס געשריי: „ליכט!“ — איז פרוי קוואַנט געלאָפן צו אים מיט אַ ליכט. אָבער קאַספּער איז שוין געשטאַנען אויף דער שוועל פון דעם אויפגעעפנטן צימער.

— וואָס איז געשען? — האָט ער געפרעגט.

פּלוצלונג האָט ער באַמערקט די האַק אין לערערס האַנט. ער האָט זיך צוריקגעצויגן אַ ציטערדיקער, באַהאַלטנדיק זיך אין אַ ווינקל, האָט ער אויסגעשטרעקט די הענט צו פאַרטיידיקן זיך.

— אַ, הויזער! זע, וואָס פאַר אַ צרות דו טוסט מיר אָן! — האָט זיך אָנגערופן דער לערער, דערשרעקנדיק זיך אַביסל, וואָס ער האָט זיך פאַרגאַלאָפּירט. — דו קענסט אפילו דעם בעסטן גוטן פריינט, וואָס ליבט דיך מער ווי אַלע, באַשולדיקן אין ווילן באַגיין... אַ מאָרד!

און שאָקלנדיק טרויעריק מיטן קאָפּ איז ער אַרויס מיט דער פרוי, וואָס האָט שעפּטשענדיק געבעטן:

— באַרויִק זיך, מיין טייערער!

די דאָזיקע נאַכט האָט קאַספּער זיך נישט אויסגעטון. ער איז איינגעשלאָפן אויף דער זאָפע. ער האָט זיך געמאַטערט אין שלאָף. עס איז קוים געוואָרן טאָג, ווי עמיצער האָט אים געכאַפּט פאַרן אָרעם. פאַר אים איז געשטאַנען קוואַנט מיט אַ פּנים פון אַ גרויסאינקוויזיטאָר. הינטער זיינע פּלייצעס האָט

אַפֿוירגעקוקט הירשל מיט אַ טײַוולאָניש געלעכטערל אויף די ליפּן.

— שטיי אויף!... דער הער אָפֿיציר וויל מיט דיר רעדן.

ער האָט זיך אויפֿגעזעצט... הירשל האָט פֿײַערלעך געזאָגט:

— אין נאָמען פֿון לאָרד סטאַנהאָפּ פֿאָדער איך נאָכאַמאָל: גיב מיר אַליין דײַן טאָג־בוך.

— ניין, הער אָפֿיציר. פֿאַר קיין שום זאַך נישט אין דער וועלט!

קוואַנט האָט פֿאַרבראָכן די הענט:

— הויזער! הויזער! דײַן עקשנות האָט איבערגעטרעטן אַלע גרענעצן.

— איך האָב שוין געזאָגט — דאָס טאָג־בוך איז פֿאַרברענט געוואָרן.

— דו זאָגסט ליגנט!... האָסט אים געשריבן בײַנאַכט! איך חײַים זיכער.

— יאָ! איך האָב געשריבן. אָבער וואָס ווילט איר פֿון מיר?... בין איך דען אַ חיה?... אַ זאַך?... אײַער אײגנטום?... פֿאַר איך גאָרנישט באַזיצן?

— ערלעכע מענטשן האָבן נישט מורא צו ווײַזן זייערע טאָגביכער. בלויז זינדיקע האָבן מורא.

הירשל האָט צוגעבאַסעוועט צו קוואַנטס „טרעפֿלעכע" מיינונג.

— ווי לאַנג דאַרף איך וואַרטן? — האָט ער קאַלט געפֿרעגט.

— איך וועל בעסער שטאַרבן אויפֿן אָרט, איידער זיך אײַך אונטערגעבן! — האָט קאַספּער געענטפֿערט, פֿאַרקרייצנדיק די הענט אויף דער ברוסט.

— דו קלויבסט אויס פֿאַרן טויט אַ מיאוסן מאָמענט. שטאַרבנדיק בײַ אַזעלכע באַדינגונגען, פֿאַרדינסטו צו קריגן אַזאַ מצבה: „דאָ ליגט דער שווינדלער קאַספּער הויזער".

— און אײביק פֿאַרשאָלטן צו זײַן... זעלבסטמאָרד איז אַ געדאַנק פֿון נישט ערלעכע מענטשן! — האָט דער זשאַנדאַרם צוגעגעבן.

פּלוצלונג האָט זיך הירשלס בליק אָפּגעשטעלט אויף דעם בילד,

עֶר האָט באַמערקט, אַז עס הענגט קרום. דער אינסטינקט פֿון אַ זשאַנדאַרם האָט אין אים אַ רעד־געטאָן. אין איין אויגנבליק האָט ער אַראָפּגעריסן ס'בילד און מיט אַ מינע פֿון אַ זיגער האָט ער אין דער האַנט געהאַלטן דעם אַלבום.

קאַספּער איז בלײַך געוואָרן ווי אַ לײַוונט. ער האָט געציטערט ווי אַ בלאַט. מיטאַמאָל איז אָבער געשען עפּעס אומדערוואַרטנדיקעס. דאָס יונגל איז מיט אַ מאַיעסטעטישן שטאָלצן אויסזען צוגעגאַנגען צו אים. עס איז אין אים אין דער רגע געלעגן אַזאַ אימפּאָנירנדיקעס, אַז דער פּאָליציאַנט האָט זיך גענומען צוריקציִען...

— גיב אָפּ! — האָט קאַספּער אַ געשריי געטאָן.

היקל איז געשטאַנען אומזיכער, דערשראָקן, בלאַס.

קאַספּער האָט אים אַרויסגעריסן זײַן טאָג־בוך. מיט אַ ענערגישער באַוועגונג האָט ער עס צעריסן — איין מאָל און נאָכאַמאָל. די צעריסענע שטיקער האָט ער געוואָרפֿן אויף דער פּאָדלאָגע.

עס איז נישט באַקאַנט, וואָס עס וואָלט געשען, ווען עס וואָלט זיך נישט באַוויזן אַ פֿערטער עדות. אויף דער שוועל איז געשטאַנען דער פּאַסטאָר פֿורמאַן, וואָס האָט זיך שווײַגנדיק צוגעקוקט צו דער גאַנצער סצענע.

— איז נישט אַ שאָד, וואָס דו מאַכסט אַ חל פֿון דײַן אַרבעט, קאַספּער? — האָט קוואַגט געזאָגט אין אַ געמאַטן זיסן טאָן. און גלײַכצײַטיק האָט ער זיך אַראָפּגעבויגן צו דער פּאָדלאָגע און אויפֿגעהויבן די צעריסענע שטיקער פּאַפּיר.

— הער פּראָפֿעסאָר! נישט רירן! — האָט קאַספּער אויסגערופֿן, פֿאַרטרעטנדיק דעם צעריסענעם טאָג־בוך.

און ער האָט צוגעגעבן:

— דאָס איז אַ קרבן, וואָס געהערט דעם פֿײַער.

קיינער האָט זיך נישט דערוועגט אַרויסצורעדן אַ וואָרט, ווען קאַספּער האָט מיט אַ זאַפּאַלקע אונטערגעצונדן די פּאַפּירן. אַ פֿלאַם האָט אַ זעץ געטאָן. אַלע זענען געשטאַנען שווײַגנדיק אײַנגעקוקט אין די ברענענדיקע שטיקער פֿון טאָג־בוך. עס איז

בלויז איבערגעבליבן אַ קופּע אַש... קוואַנט און היקעל זענען אַרויס. עס איז געבליבן דער פּאַסטאָר פּורמאַן. הגם קאַספּער איז נאָך דער דאָזיקער אומגעווינטלעכער אָנשטרענגונג אַריינגעפאַלן אין אַן אַפּאַטישן צושטאַנד און גערעדט צעצויגן, האָט דער פּאַסטאָר איצט געהאַט די מעגלעכקייט אַריינצוקוקן אין זיין פאַרזאָרגטער נשמה...

— אַ מאָדנע זאַך! — האָט ער געזאָגט, אָפּגעבנדיק דער ווענן אַ באַריכט פּייערבאַכן, — אַזאַ קלוגער מענטש, ווי קוואַנט, איז ווי פאַרכשופט, ווען עס האַנדלט זיך ווענן הויזערן. אין זיין רואיקייט זעט ער בונט, אין זיין מעלאַנכאָליע—חוזק, אין געלעכטער — ביזוויליקייט, אין שווייגן — אינטריגעס, און אומגעשיקטקייט — אונטערגראָבן זיך. מיר דאַכט זיך, אַז 2×2=4 אין קאַספּער מויל איז פאַר אים ליגנט. אַלץ אין דעם דאָזיקן יונגל ווייזט אים אויס צו זיין פאַרדעכטיק: סיי ווען ער שלאָפט, סיי ווען ער שטייט אויף אינדערפרי — און אַלעם זעט ער עפּעס שלעכטס. ער וואָלט אַ בעלן געווען צו צעשניידן קאַספּערס האַרץ און זען, וואָס דאָרט טוט זיך. מיין גאָט, ווי אַזוי וועט זיך דאָס ענדיקן?...

דער פּרעזעס האָט געהערט אַן אָנגעכמורעטער. דאָס אַלץ האָט אים געאַרט. ער האָט געפילט, אַז עס האָט זיך אים נישט איינגעגעבן איינצואָרדנען קאַספּערס לעבן ווי געהעריק. אָבער ער האָט שוין נישט געהאַט דעם גלויבן אין זיך, אַז ער וועט פאַר אים געפינען אַ בעסער אָרט. עס האָט זיך דאָ אַריינגעמישט עפּעס אַ פאַטום, וועלכן ער, פּייערבאַך, איז נישט אומשטאַנד אָפּצוטרייבן. דער פאַטום גייט נאָך דעם יונגל פון געבוירן־ווערן אָן. דערווייל האָט ער גערופן היקלען און אים שאַרף געמוסרט.

היקעל האָט זיך געבויגן אין דרייען. ער האָט פאַרזיכערט, אַז אַלץ האָט געהאַט אַ ציל צו פאַרבעסערן קאַספּערס כאַראַקטער און אים גוטס צו טון, אָבער די ווינטשן פון הער פּרעזעס זענען הייליק און ער וועט ווענן זיי מודיע זיין קוואַנטן. ער איז אַוועק, פולגדיק פאַראַכטונג צו קאַספּערן צוליב דעם האַבן

מוסר, וואס עס האט אים צוליב אים געמאכט דער פּרעזעס. ער האט דאפּלט פֿײַנט געקריגן דאס יונגל.

— איך בין ראטלאז! איך ווייס נישט, וואס אנצוהויבן! עס דאכט זיך מיר, אז איך האב דאס יונגל ארײַנגעטריבן אין א טײַך! — האט דער פּרעזעס געזאגט צו דער טאכטער, וואס האט אים נאך הינקעלס אוועקגיין געטראפֿן מיט א שטארקן קאפּווייטיק.

— זי האט אים געפּרווט טרייסטן:

— אפֿשר א דאנק דעם וועט זיך אונזער קאספּער אויסלערנען שווימען?

— ווייסטו וואס? — האט ער געשמייכלט, — דו רעדסט קלוג! ער וועט זיך אויסלערנען שווימען. איז עס נישט מערקווירדיק, וואס אונזערע מאכטהאבער גייען קיינמאל נישט אדורך די הארבע שול פֿון לעבן? א סך גערעכטיקער וועט זײַן דער הערשער, וואס האט אויף זײַן אייגענער הויט געפֿילט די מענטשלעכע דערנידעריקונגען. איך האף, אז קאספּער וועט אין דאזיקן קאמף דארט ווערן, ווי שטאל... ער וועט גייסטיק וואקסן! איבריקנס וועט זיך דאס אלץ ענדיקן — זאל נאר דאס בוכל אפּגעדרוקט ווערן!...

פֿײַערבאך האט אלץ געלאזט גיין, ווי עס גייט, נישט דערפֿאר, ווײַל עס איז אין אים שטום געווארן דאס קול פֿון גערעכטיקייט אין שײַכות מיט קאספּערס ענין. אדרבה, דאס קול האט אין אים שטארקער גערעדט, בפֿרט לעצטנס, ווען דער פּרעזעס האט געהאט א חשד, אז לארד סטאנהאפּ, הגם ער האט ווײַטער געגעבן געלט אויף קאספּערס אויסהאלט, זארגט זיך ווייניק וועגן פֿארלײַכטערן דעם יונגלס גורל.

— אפֿשר, — האט פֿײַערבאך נישט איינמאל געטראכט אין שלאפֿלאזע נעכט — זאגט דאס פּנים פֿון דאזיקן מענטש ליגנט? אפֿשר האבן די אײַנפֿלוסרײַכע פֿײַנט פֿון יונגל ארײַנגעצויגן דעם לארד, וואס האט פֿארלוירן זײַן אייגענע צוקונפֿט און שעפּט הכנסות פֿון עפּעס אומבאקאנטע קוועלן?!...

צוליב דעם האט זיך דער פּרעזעס נאך מער געפֿילט בא=

עכטיקסטער אין דער אינטערוועניץ. ער האָט דערווײַל געזען אין נסטיקע ווירקונג פֿון זײַן אַרבעט: אין פֿאַרעפֿנטלעכן אַ טייל פֿון מאַנוסקריפּט וועגן קאַספּער הויזער. בלויז אַ טייל, כּדי מיט דער באַרימטקייט פֿון זײַן נאָמען פּאָפּולער מאַכן די אומגעווײנטלעך־שײנע נשמה פֿון דעם יונגל און זײַן פֿירשטלעכע אָפּשטאַמונג, בלויז אַ טייל — כּדי נאָך נישט אַלץ צו דערציילן די וועלט, ד. ה. דאָס, וואָס איז נאָך דערווײַל אַ השערה און קען, אויב מען זאָל עס צו שטאַרק אונטערשטרײַכן, משפּיע זײַן הויזערס שונאים צו באַגיין שריט, וואָס זאָל געפֿערלעך זײַן פֿאַר אים: אפֿשר אַ נײַער אַטענטאַט אויף זײַן לעבן...

מיר וועלן איבעריקנס נישט באַהאַלטן. אַז אין דער פֿאַרזיכטיקייט, מיט וועלכער ע האָט דעם דרוקער איבערגעגעבן זײַן מאַנוסקריפּט, האָט געשפּילט אַ געוויסע ראָל די מורא, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פֿאַר עלטערע מענטשן. ער, פֿײַערבאַך, וואָס זײַן ענערגיע האָט שטענדיק געבראָכן אַלע בלבולים, וואָרנונגען און אפֿילו אָפֿענע דראָאונגען, איז פֿאָרט געווען אַן אַלטער מאַן. זינט דעם אײַנברוך פֿון געהיימע פֿאַרברעכער אין זײַן וואוינונג איז פֿײַערבאַך אַרײַנגעפֿאַלן אין אַ היפּאָכאָנדרישן שרעקעוודיקן צושטאַנד: בײַנאַכט איז ער מיט אַ ליכט אַרומגעגאַנגען איבער די שטובן, געקוקט אונטערן בעט און געזען אין די שאָטנס באַהאַלטענע פֿײַנט. ער איז אויפֿגעטרייסלט געוואָרן אין אַ געוויסן טאָג, איבערלייענענדיק אַ צעטל אויף די טירן פֿון זײַן הויז. עס האָט געקלונגען, ווי אַ דראָאונג, אָדער אַ דערמאָנונג:

„ריטער פֿײַערבאַך, אָ, גנעם אַרוים די שווערד פֿון שייד...
שעם דיך פֿאַר דער שרעק! געדענק דײַן מוט פֿון יוגנט־צײַט!
שטעק די שווערט אין דײַנע פֿײַנט און פֿאַלשע פֿרײַנט אַרײַן,
וועסטו צווייפֿלן — דאַן אַ טויטער פֿאַלסטו פֿון דער שאַרף
אַליין!“...

סוף אָקטאָבער האָט קוואַנט באַזוכט דעם פּרעזעס פֿײַערבאַך. ער איז געווען ערנסט פֿאַרדאגהט. ער האָט מודיע געווען, אַז מיט קאַספּערן איז געשען עפּעס אומגעווײנטלעכעס. ער האָט עכטן באַקומען אַ בריוו פֿון לאָרד סטאַנהאָפּ און פֿון דער דאַ־

זיקער מינוט אַז האָט ער זיך מאָרגנע געענדערט. ער ווייזט נישט אַז דאָס עסן בײַם מיטיק, ער זעט אויס, ווי ער וואָלט פֿאַרלוירן דעם פֿאַרשטאַנד, ער מאַכט נישט קיין לעקציעס, ער ענטפֿערט נישט אויף קיין פֿראַגן, און קוקט בסדר מיט אַ צעמישטן בליק אין דער ווײַטקייט.

— איך האָב זיך מיט'ן ווײַב אונטערגעהערט בײַ זײַן טיר. ער קרעכצט בעתן שלאָף, ער שרײַט אפֿילו מיט אַ האַרצרײַסנדיק קול! — האָט דער לערער געענדיקט זײַן ראַפּאָרט.

—ווייסט איר נישט, וואָס אין בריוו שטייט געשריבן?

— נאַטירלעך, ווייס איך. עפֿענען די בריוו זײַנען — דאָס איז מײַן פֿליכט.

פֿײַערבאַך האָט זיך געקרומט מיט פֿאַראַכטונג... ער האָט געטופּעט מיט אַ פֿוס:

— נו, און וואָס האָט איר געלייענט?

— אָט טאַקע גאָרנישט, וואָס זאָל באַרעכטיקן אַזאַ שטאַרקע ענדערונג. דער גראַף שרײַבט, אַז קעגן זײַנע האָפֿנונגען איז ער נישט אומשטאַנד צו קומען צו פֿאָרן און באַשטימטן יערלעכן טערמין. מען קען זען, אַז דאָס יונגל האָט זיך אין שייכות מיט לאָרד סטאַנהאָפּס צוריקקער אַרײַנגענומען אין קאָפּ אַרײַן עפּעס נישט קלוגע האָפֿנונגען. זײַן עקסעלענץ וואָלט אַזוי גוט געוועזן און די האָפֿנונגען אים אַרויסגעשלאָגן פֿון קאָפּ אַרויס...

— גוט! גוט! — האָט אים דער פּרעזעס פֿאַרמאַכט דאָס מויל.—איך וועל זיך דערמיט פֿאַרנעמען. איר קענט אַוועקגיין...

ווען קוואַנט איז אַרויס אויף דער גאַס, האָט געבושעוועט אַ שרעקלעך געוויטער. ער האָט זיך געמוזט אָפּשטעלן אין אַן אַכסניה און וואַרטן. דער ווינט האָט אומגעדרייט בוימער אויף די סקווערן, אַראָפּגעריסן בלעטער און אויפֿגעהויבן טומאַנען זאַמד.

נישט געקוקט אויפֿן געוויטער האָט קאַספּער אומבאַמערקט זיך אַרויסגעגליטשט פֿון הויז. ער האָט געפֿילט אַ נויטווענדיקייט צו באַקלאָגן זיך פֿאַר עמיצן, וואָס איז גינסטיק געשטימט צו אים. ער האָט אויסגעקליבן די באַראָנעסע אומהאָף.

קומענדיג צום טירל פֿון גאָרטן האָט ער זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט דערפֿילט אין דער ברוסט אַ גאַנצן רוישנדיגן ים מיט ווייטיקן.

— מיט וואָס קען זי מיר העלפֿן? — האָט ער געטראַכט— וואָס קענען פֿאַר מיר זיין אירע טרייסט-ווערטער?... ווערטער!— ווערטער! — ווערטער! — מער גאָרניט!

ער איז ניט אַריין אין דער ווילע. עטלעכע רגעס איז ער אַזוי געשטאַנען ביים פּאַרקאַן און געקוקט אויף די באַלויכטענע פֿענצטער. ער איז פֿאַרוואונדערט געוואָרן. פֿון דער ווילע האָט זיך געהערט עפּעס אַ זינגנדיק קול. ער האָט ניט געוואוסט, אַז אויפֿן דאַך האָט זיך געפֿונען אַ עאָל-האַרפֿע, אויף וועלכער דער ווינט האָט געשפּילט אַ טרויעריקן נגון...

ער איז אַוועקגעגאַנגען אַ מאָדנע-פֿאַרחלומטער. צוריק אַהיים האָט ער אויסגעקליבן אַ הינטער-וועג, אפילו אַ לענגערן. ער האָט באַגעגנט עפּעס אַן האַלב-איינגעפֿאַלענע, אומבאַוואוינטע חורבה. עס האָט זיך אויף איר געפֿונען אַן אויפֿשריפֿט: „אונ-טער גאָטס אויג". עס האָט זיך אים געדכאַכט, אַז ער האָט שוין די דאָזיקע חורבה געזען. אָבער ווען?... זייט זיין אָנקום קיין אַנסבאַך איז ער אין דער דאָזיקער געגנט נאָך ניט געווען.

נאָך אַ מאָדנערע באַגעגעניש האָט ער געהאַט, ווען ער איז אָנגעקומען אַהיים. אויף די טרעפּן איז געווען שטיל. קוואַנט איז נאָך ניט געקומען. ער איז אַוועק צו באַקאַנטע, וואָס ביי זיי האָט זיך געפֿונען פֿרוי קוואַנט מיט די קינדער. די דינער-שאַפֿט איז אַרויס. פּלוצלונג האָט ער דערהערט אַ קול — אַ שוואַך קול, ווי דאָס פֿליסטערן פֿון אַ פֿעלד-פֿערדל. קאַספּער האָט דייטלעך געהערט רופֿן:

— סטעפֿאַן!

ער האָט זיך אומגעקוקט. ער איז אַרויס אויף דער גאַס. קיינער איז ניט געווען. אָבער ווידער האָט ער דערהערט דאָס רופֿנדיקע קול. יעצט האָט עס גיקלונגען, ווי אַ דערשטיקט זיפֿצן:

— סטעפֿאַן!

ער האָט אויסגעשטרעקט די הענט און געפֿרעגט:

געשעצט, נאָר צוליב אַן אַנדערער, פֿאַר אים ווינציקער, סיבה:

— ווער איז.

איבער דער טיר, אין דער הויך, האָט ער געזען אַ פּנים — אַ ווינזיע. דאָס פּנים האָט אויסגעזען ווי לאָרד סטאַנהאָפּ, נאָר עס איז מאָדנע אויסגעקרומט געווען. דאָס מויל אָפֿן, מיאוס — נישט צום דערקענען מיאוס און די אויגן שרעקעוודיקע און פֿול מיט צער. נאָכאַמאָל האָט זיך אין דער פֿינצטערניש געהערט פֿון אײַנגאַנג, בײַם אָנהויב פֿון די טרעפּן:

סטעפֿאַן!

ער איז געווען זיכער, אַז מיט דאָזיקן נאָמען רופֿט אים עמיצער... ער האָט זיך פֿאַרוואונדערט... דאָס פּנים איז אָבער פֿאַרשוואונדן געוואָרן... קאַספּער איז עטלעכע מאָל געגאַנגען הין און צוריק איבער די טרעפּן, ער האָט געפֿאָרשט די קאָרידאָר־ווינקלען און אויפֿסנײַ אַרוים פֿאַרן הויז — קיינער איז נישט געווען!

אין אײנעם אַ דעצעמבער־אָוונט איז אין היקעלס וואוינונג אַרײַנגעפֿאַלן דער לערער קוואַנט. ער איז געווען שרעקלעך אין כּעס, האָט געוואָרפֿן אויפֿן טיש אַ דינע בראָשור און געשריגן:

— זעט... וואָס וועט איר זאָגן וועגן אַזאַ מעשה?

היקעל האָט אַ ציי געטון מיט די אַקסלען:

— עס איז גאָרנישט... איך האָב עס געליינעט... פּרוזעס פֿײַערבאַך האָט אַ מאַניע צו שרײַבן.

— נײַן. איר קוקט צו־לײַכט אויף דעם וואָרפֿן מענטשן זאַמד אין די אויגן. סוף כּל סוף איז עס אַ באָבע־מעשה, אַ פֿליודערײַ — איך בין זיכער דערין. אָבער זײַט אַזוי גוט און ניט נאָר אַ קוק אויפֿן נאָמען: „קאַספּער הויזער אַלס משל פֿון אַ פֿאַרברעך, אויסגעפֿירט אויפֿן גײַסטיקן לעבן פֿון אַ מענטש“... דאָס איז דאָך פּונקט אַזוי, ווי מען וואָלט דעם נאַרישסטן פֿון מײַנע שילער רעקאָמענדירט דער וועלט אַלס זעלטענעם עקזעמפּלאַר פֿון דער מענטשלעכער נשמה. און אַזעלכע זאַכן שרײַבט אַ באַרימטער קרימינאַליסט! די רעגירונג דאַרף דאָס קאָנפֿיסקירן אַלס דעמאָראַליזירנדיקע ליטעראַטור! וואָס וועט זײַן, אַז קאַספּער וועט

די בראָשור לייענען? ער וועט וואַקסן פון נחת און זיבעטן הימל! מיין גאַנצע אַרבעט איבער אים וועט גיין קאַפּוט!

— ניין! ער טאָר עס נישט לייענען. מיר מוזן צו דעם נישט דערלאָזן.

— מיר וועלן גוט היטן... האָט איר אָבער געהערט דאָס נייעס? דער פּרעזעס באַמיט זיך, אַז קאַספּער זאָל אַרבעטן אַלס סעקרעטאַר אין דער געריכטס־קאַנצעלאַריע.

— און דער לאָרד ווייסט דערפון?

— איך האָב וועגן דעם נישט געשריבן. איך קען נישט זיין איצטיקן אַדרעס.

— און איר וואָס זאָגט דערצו?

— איבעריקנס... אויב קאַספּער טויג נישט צו קיין מלאכה, און צו טיפערע סטודיומס האָט ער נישט קיין פעאיקייטן — זאָל ער ווערן אַ סעקרעטאַר! איך האָב נאָר מורא, אַז עס זאָלן נישט האָבן אויף אים קיין שלעכטן איינפלוס זיינע געריכטס־קאָלעגן...

בעתן מיטיק אין זעלבן טאָג האָט קוואַנט זיך געשפּילט מיט אַ מעסער כמעט נעבן קאַספּערס פּנים. דער לעצטער האָט זיך אויפגערעגט און געבעטן, אַז ער זאָל „אויפהערן דאָס שפּיל, וואָס דענערווירט אים".

— דאָס איז שלעכט! אַ מאַנספּערשוין טאָר נישט זיין קיין פּחדן. ער מוז גרייט זיין שטענדיק צו שטאַרבן בעת אַ מלחמה.

— איך וויל נישט שטאַרבן!! — האָט דאָס יונגל האַרט געענטפערט.

פרוי קוואַנט האָט זיך צעלאַכט.

— ער איז אַ גרויסער פּחדן. ערשט נישט לאַנג האָט מיר דער קאַדעט הוגאָ דערציילט, אַז אין פאַרגאַנגענעם זומער האָט קאַספּער מורא־געהאַט אין באָד אַריינצושפּרינגען אין באַסיין וואַסער. אַז מען האָט אים געוואָלט אַריינוואַרפן, האָט ער זיך אַרויסגעריסן און אַנטלאָפן...

קוואַנט האָט זיך געטרייסלט פון געלעכטער:

— דאָס הייסט אַ פּחדן!

אין דער זעלבער רגע האָבן זיך באַוויזן אין שטוב באַראָנעסע

אימהאָף און פֿרײַלײן שטיליער, וואָס זענען געקומען באַזוכן קאַספּערן און געוואָר ווערן, וואָס ער מאַכט. דער לערער האָט זיי איבערגעגעבן, וואָס דאָס חײַב האָט דערציילט. די דאַמען האָבן אָבער נישט געלאַכט, נאָר געקוקט מיט מיטגעפֿיל אויפֿן פֿאַררויטלטן פּנים און בייזע אויגן פֿון שווייגנדיקן קאַספּערן. צוליב דעם, וואָס ער האָט זיך געקלאָגט אויף קאָפּ־ווייטיק, האָבן זיי זיך געאײַלט אַוועקצוגיין.

— וואָס פֿאַר אַ נאַרישקייט! — האָט מאַדאַם אימהאָף געזאָגט צו איר חבֿרטע. — די דאָזיקע מענטשן טוען אומזיסט חושד זײַן קאַספּערן אין פּחדנות. ער וויל נישט שטאַרבן — ער וויל נישט, ווי יעדער, וואָס פֿילט אין זיך אַ מאַכט אויסצופֿירן אַ גרויסע שליחות אין לעבן. דאָס איז אַ נשמה, וואָס פֿילט טיף אָפּ פֿרייד און צער און שרעק... און אַלץ!...

אינדערהיים האָט די באַראָנעסע געפֿונען אַ בריוו פֿון אַ פֿרײַנט, פֿרוי קאַנאַוואורף. עס איז געווען אַ קורצער, אָבער אַן ענטוזיאַסטישער בריוו:

„כ'האָב ערשט אַדורכגעלייענט פֿייערבאַכס בראָשור. איך בין אויפֿגעטרייסלט ביז צו דער טיפֿעניש פֿון מײַן נשמה. איך מוז, איך מוז קומען צו פֿאָרן צו אײַך, כּדי צו באַקענען דאָס דאָזיקע וואונדערלעכע יונגל. איך וועל קומען צו פֿאָרן אין מערץ. וואָס זאָגט קאַספּער וועגן דער בראָשור?“

אויף דער לעצטער פֿראַגע האָט פֿרוי אימהאָף נישט געקאָנט ענטפֿערן. זי האָט וועגן דעם נישט געפֿרעגט קאַספּערן, רעכנענדיק, אַז אויב ער האָט וועגן דעם נישט דערמאָנט קיין וואָרט, איז דער גאַנצער ענין פֿאַר אים אַנגעווייטיקט.

הויזער האָט געוווּסט וועגן פֿייערבאַכס ביכל. אָבער ער האָט זיך געפֿונען אין אַ צושטאַנד פֿון אַפּאַטיע. אַחוץ דעם האָט ער זיך געפֿילט געטראָפֿן דערפֿון, וואָס דער פּרעזעס האָט אַזוי ווייניק געטאָן פֿאַר זײַן פֿאַרטיידיקונג. ער האָט געהאַלטן, אַז דאָס ביכל איז בלויז אַ בלאַסע אָפּשפּיגלונג דערפֿון, וואָס ער ווייסט שוין לאַנג וועגן זיך, ווײַל ער האָט עס אַליין איבערגעלעבט.

אָבער אַ צופֿאַל האָט געענדערט זײַן מיינונג וועגן דער בראָ־

שור. אין אַ געוויסן טאָג האָט ער זיך געפֿינען אין דער קאַנ־צעלאַריע פֿון דער געריכטס־קאַמער. ער האָט געהאַט גענומען אין דער האַנט עפּעס אַלטע לאַנגווײַליקע אַקטן, כּדי זיך צו מאַכן קאָפּיעס, ווי עס האָט זיך פֿאַרשפּרייט די ידיעה, אַז דער פּרעזעס האָט געחלשט אויף אַ זיצונג און מען האָט אים געמוזט אָפּפֿירן אַהיים. קאַספּער האָט געציטערט. ער האָט נישט געהאַט קיינעם, מיט וועמען ער זאָל זיך קאָנען טיילן זיין צער, ווייל די קאָלעגן, זעענדיק אים אַ שווייגנדיקן, זענען אַוועק פֿון אים מיט שנאה. ער איז געשטאַנען בײַם פֿענצטער און אויף דעם טיר פֿון דער שויב אויפֿגעשריבן פֿײַערבאַלס נאָמען. עס איז צו אים צוגעקומען איינער פֿון די אַלטע געריכטס־סעקרעטאַרן, און זעענדיק אים אַ וויינענדיקן בײַ אַזאַ מלאכה, האָט ער געזאָגט:

— יאָ! יאָ! הויזער... ווען מיט דעם דאָזיקן מענטש זאָל געשען אַן אומגליק, וואָלט עס געווען אַ גרויסע אבדה... אין אונזער עפּאָכע פֿון קאַרליקלעך מוז מען מיט ליכט זוכן נאָך אַזאַ מענטש, ווי ער... דאָס איז דאָך אַ טיטאַן, וואָס איז גרייט אַרויסצורייסן די שטערן פֿון הימל פֿאַרן נצחון פֿון גערעכטיקייט!

ער איז אַרײַנגעפֿאַלן אין באַגייסטערונג:

— דאָס איז אַ פּראָמעטעאוס... און דאָס בּיכל, וואָס ער האָט אָנגעשריבן וועגן דיר?... עס איז אַ שײַטערהויפֿן, אויף וועלכן ער האָט געוואָרפֿן די בּלבול־מאַכער און נאַראָנים... נישט־אמת?

— הער דילמאַן! — האָט קאַספּער געענטפֿערט — איך האָב דאָס בּיכל נישט געליינט.

דער באַאַמטער איז געווען פֿאַרבליפֿט.

— צום טײַוול! — דו האָסט עס נישט געליינט?

ער איז צוגעשפּרונגען צו אַ שופֿלאָד, אַרויסגענומען פֿײַער־באַלס בּראָשור, זי אַרײַנגעשטופּט הויזערן אין דער האַנט, און כּמעט מיט צאָרן אויסגערופֿן:

— דו מוזט עס לייענען! עס איז אַ סקאַנדאַל נישט צו קענען זיין שטאַרקסטן פֿאַרטיידיקער...

קאַספּער איז געקומען אַהיים מיט דער דעה דורכצולייענען

דאָס ביכל. אָבער דאָס מיטיק האָט זיך שטאַרק פֿאַרלענגערט, ווייל פֿרוי קוואַנט האָט דערציילט, אַז פֿייערבאַך איז שטערבלעך קראַנק און איר מאַן האָט אויף דער ידיעה וועגן זיין קראַנקייט געהאַלטן אַ גאַנצע דרשה וועגן דער גאָרנישטדיקייט און אומזיכערקייט פֿון מענטשלעכן לעבן. געפֿינענדיק זיך אַליין אין זיין צימער האָט קאַספּער אַרויסגענומען די בראָשור און געוואָלט אַנהייבן לייענען. אָבער עס האָט אים אַדורכגענומען די זאָרג וועגן פּרעזעסעס געזונט־צושטאַנד און ער איז געלאָפֿן צו פֿייערבאַכן געוואָר ווערן, וואָס ער מאַכט.

רערוויל איז קוואַנט, אויפֿהייבנדיק זיך פֿון נאָכמיטיק־דרימל, געגאַנגען זען, וואָס קאַספּער טוט. ער איז צוריקגעקומען מיט אויסגעגלאָצטע אויגן.

— יעטע! — האָט ער אויסגערופֿן — גיב אַ קוק, וואָס איך האָב אַנטדעקט! זע, וואָס איך האָב געפֿונען אויף קאַספּערס טיש.

ער האָט געוויזן די בראָשור.

— וואו ביזטו געווען? — האָט ער געפֿרעגט מיט אַ שאַרף קול קאַספּערן אויף דער שוועל.

— איך בין געגאַנגען געוואָר ווערן, וואָס דער פּרעזעס מאַכט.

— הממ... אַזוי... גוט... איך האָב מיט דיר צו רעדן וועגן אַ זייער וויכטיקער זאַך. — איך וועל גיין אַרויף צו דיר אין דער הויך.

זיי האָבן זיך געזעצט. קאַספּער האָט אַ פֿאַרוואונדערטער געוואָרט.

— דו האָסט מיר פֿאַרשאַפֿט אַ גרויסע אומאַנגענעמלעכקייט — האָט ער זיך פֿייערלעך אָנגערופֿן. — זע, וואָס איך האָב געפֿונען אויף דיין טיש... זע!... אַך! קאַספּער, איך האָב צו דיר גאָרנישט, וואָס דו האָסט געוואָלט אַדורכלייענען אַ מעשה־ביכל וועגן דיין לעבן. אָבער פֿאַרוואָס... פֿאַרוואָס האָסטו עס באַהאַלטן פֿאַר מיר? איך וועל דיך נישט פֿרעגן, פֿון וואַנען דו האָסט די בראָשור גענומען, ווייל איך ווייס, אַז דו וועסט זאָגן ליגן... דו האָסט נישט קיין צוטרוי צו מיר... דו ווילסט קיינמאָל נישט

עפענען ס'הארץ פאר מיר, כאטש איך גיב דיר צו עסן, דערציי דיך און טראכט אומאויפהערלעך, ס'זאל דיר גוט זיין... איך האב דיך ליב ווי א פאטער.

קאספער האט געקוקט אויף אים מיט א פארגליווערטן בליק. ער האט נישט געזאגט קיין ווארט. דער לערער האט זיך א ביסל צעמישט.

— ענטפער! — האט ער א דרייגע־געטון מיט א פוס.

— איך האב נישט געהערט, וואס איר האט געזאגט, ווייל איך קלער, אז בקרוב וועט געשען עפעס שרעקלעכעס. אך, גלויבט מיר!

— דו ביזט א מיאוסער קאמעדיאנט — האט קוואנט אויסגערופן און זיך אויפגעשטעלט. דאס געשפרעך איז געווען געענדיקט. אוועקגייענדיק האט דער לערער מיט פאראכטונג א ווארף געטון אויפן טיש פייערבאכס בראשור.

קאספער האט געהאט רעכט צו האבן שלעכטע פארגעפילן. דעמזעלבן טאג האט אים העגריעטע נישט געוואלט צולאזן צום פאטער. זי האט געהאט א טרויעריק אויסזען. אויך די אנדערע טעג האט זי אים נישט געוואלט אריינלאזן צום קראנקן. עס האט זיך אים אפילו געדאכט, אז זי איז צו אים געווארן שלעכט געשטימט. פארן ארכיוויסט וואורם האט ער אויסגעדריקט זיין באדויערן, וואס ער קאן זיך נישט דערבעטן קיין זעאונג מיטן פרעזעס. וואורם האט עס מיטגעטיילט פייערבאכן און ענדלעך איז קאספער — נאך א גאנצע וואך דערשלאגן זיך דערוועגן — צוגעלאזט געווארן צום בעט פון חולה.

דער פרעזעס איז דאר געווארן, זיינע אויגן האבן באקומען א מאטן גלאנץ און דאס קול איז שוואך געווארן. ער האט הארציק געדריקט צו זיך דאס יונגל און געזאגט צו אים ווייך:

— זעהסט, יונגל, דער דאקטאר האט מיר פארבאטן איבערצונעמען זיך. מען לאזט צו מיר קיינעם נישט צו... פארוואס האסטו דיך אזוי שטארק מטריח געווען צו זען זיך מיט מיר? וואס ווילסטו מיר זאגן?

קאספער איז רויט געווארן.

— איך האָב געלייענט? איך האָב געלייענט! — האָט ער אויסגערופֿן, צולייגנדיק דאָס מויל צו די הענט פֿון פּרעזעס.

פֿײַערבאַך האָט אים ווייך און האַרציק געגלעט די האָר.

— מײַן טײַערער קאַספּער! דאָס איז די איינציקע זאַך, וואָס איך האָב דערווײַל געקאָנט טון פֿאַר דיר. מיר האָבן נישט יהושיעס שופֿר, כּדי אײַנצוּוואַרפֿן די מויערן פֿון אומווירדיקן יריחו... אָבער זײַ געדולדיק און האַלט די צונג אונטער די ציין... אַמ־בעסטן — רעד נישט דערפֿון... זאָל איך זיך נאָר אַרויסדרייען פֿון מײַן קרענק... וועסט זען... איך וועל טון מער... איך וועל אַלץ טון...

די אויגן האָבן אים געגומען בלישטשען. דאָס קול איז קרעפּ־טיקער געוואָרן. אַ באַאומרויִקטע האָט העגריעטע פֿון דער טיר געגעבן אַ צייכן קאַספּערן, אַז ער זאָל אַרויסגיין. ער האָט זיך תּיכּף אויפֿגעשטעלט. פֿון יונגלס פּנים האָט אָבער פֿײַערבאַך דערקענט, אַז ער וויל נאָך עפּעס זאָגן.

— האָסט אַ בקשה? — רעד!

— דער... דער אינוואַליד, וואָס מען האָט מיר געגעבן אַלס וועכטער, פֿאַרשפּעטיקט זיך און זאָגט מיר דו. ער פֿאַרשפּאַרט מיר אומאָנגענעמלעכקייטן דערמיט, וואָס איך מוז אויף אים וואַרטן און צופּאַסן די טריט צו זײַנע. ער וואַרט אויף מיר איצט בײַם טויער. איך וואָלט געקאָנט גיין אָן אים צום געריכט...

העגריעטע איז אַרײַנגעקומען און אומגעדולדיק אַ באַוועג געטון מיטן קאָפּ.

— איך וועל זיך איבערלייגן — האָט פֿײַערבאַך געזאָגט... גיי, העגריעטע דערלויבט מיר נישט מער צו רעדן.

קאַספּער איז אַוועק. ער האָט זיך געפֿילט געדריקט צוליבן אומפֿרײַנטלעכן בליק, מיט וועלכן העגריעטע האָט אים צוגעפֿירט צו דער טיר.

ער וואָלט אויף איר נישט בייז געווען, ווען ער וואָלט געהאַט די מעגלעכקייט צו לייענען דעם בריוו, וואָס פֿײַערבאַכס טאָכטער האָט געשיקט צו אַנזעלמען. אָט איז אַ שטיקל פֿון בריוו:

„טײַערער אַנזעלם! פֿאַרלײַפּיק איז אין פֿאָטערס געזונט־צושטאַנד אַרײַנגעטרעטן אַ פֿאַרבעסערונג. ער איז אויפֿגעשטאַנען

און גייט אַרום אין דער וואוינונג, אָנשפּאַרנדיק זיך אויף אַ שטעקן אָבער דער דאָקטאָר זאָגט, אַז זיין לאַגע איז נאָך אַלץ אַ געפערלעכע און דער קראַנקער דאַרף אויסמיידן געריידט צו ווערן. נישט געקוקט דערויף פּלאַנט דער פאָטער אַ נייע רייזע אין שייכות מיט קאַספּער הויזערס ענין און כמעט יעדן טאָג קאָנפערירט ער דערוועגן מיט היקלען, וועלכן איך וואָלט נישט געגלויבט קיין וואָרט.

אַך! דער דאָזיקער הויזער! ער שרייט צום הימל. אויב מיין פאָטערס בראָשור וועט די מענטשן נישט עפענען די אויגן — זענען זיי פּשוטע בהמות, אָדער בלוטדורשטיקע היענעס. אַז אַלטע מעשה! דער, וואָס האָט געראַטעוועט רוים, זאָל אין ירושלים גילטן אַלס קליינער, עלנטער רב! אמת, די בראָשור וועגן הויזערן איז צעבאַפּט געוואָרן אין צוויי אויפלאַגעס. פּלוצלינג האָט זיך אָבער אַלץ אָפּגעשטעלט. דער פאַרלעגער האָט זיך אָפּגעזאָגט אַרויסצוגעבן די ווייטערדיקע, דריטע, אויפלאַגע. און מיר אַליין קאָנען דערויף קיין געלט נישט געבן, ווייל מיר פילן אַ דוחק, נישט געקוקט אויף דער שווערער לעבנס־לאַנגער אַרבעט פון מיין פאָטער. ער האָט אין דער שטיל אַ סך געלט צעטיילט אויף פילאַנטראָפּישע צוועקן.

„איבעריקנס, ווען עס וואָלטן זיך אפילו געפינען מיטלען אַרויסצוגעבן אַ דריטע אויפלאַגע, וואָלט דערצו נישט דערלאָזט אַ געהיימער באַפעל פון אויבן. אַט פון וואַנען עס שטאַמט דעם פאַרלעגערס נעגאַטיווע באַציאונג. מיין פאָטער האָט טאַקע אין דאָזיקן ענין בדעה אַוועקצופאָרן. ער וויל מיר גאָרנישט פאַרטרויען, ווייל ער וויל מיר נישט פאַרשאַפן קיין עגמת נפש. איך האָב עס געהערט פון וואָרמען...

יאָ! יאָ! טייערער אַנזעלם! איך ציטער, מיין פאָטער זאָל גאָרנישט אויספירן און די פרוכט פון זיין אַרבייט זאָל זיין אַ הילצערנער צלם אויפן בית־עלמין, ווייל אויף קיין מצבה וועט קיין געלט נישט זיין... דו ביזט אויך אַזעלכער, און איך בין אויך געווען אַזעלכע דאָס גאַנצע לעבן. יעצט דריקן זיך מיר צענויף מיינע ציין פון ווייטיק און ביטערניש...

איך ליב דעם פאָטער דערפאַר, ווייל ער האָט געקענט ליב

קריגן מיט דער גאַנצער נשמה קאָספּער הױזערן ; זײַן ליבשאַפֿט איז מער, װי די זאַך איז װערט... איך האָב ליב דעם פֿאָטערס לעבן און געזונט און איך װיל נישט, אַז ער זאָל פֿאַלן אַ טױטער אױף זײַן אומדאַנקבאַרן װעג... קײן שום זאַך האָט פֿאַר מיר נישט קײן גרעסערן װערט, װי דאָס לעבן פֿון מײַן טײַערן פֿאָטער... צי װעל איך זיך לאַנג פֿרײַען מיט אים ?... בלױז דער רבונו של עולם װײסט עס... זאָל ער עס װיסן, נאָרע רזאָל אים מיר נישט צונעמען !"

אין מאָמענט, װען הענריעטע האָט געשריבן דעם בריװ, האָט פֿײַערבאַר װידער געהאַט אַ קאָנפֿערענץ מיט הינקלען בײַ פֿאַרמאַכטע טירן. ער האָט אים געטרױט, קעגן דער טאַכטערס מײנונג. דער פֿיפֿיקער זשאַנדאַרם האָט שטענדיק געװאוסט צו היטן זײַן גוטן נאָמען בײַם פּרעזעס.

— גוט ! גוט ! — האָט ער געזאָגט. — איך בין גרײט אױעקצוגעמען קאָספּערן דעם אינװאַליד, אָבער עקסעלענץ ! װי אַזױ װעל איך דערנאָך קענען גאַראַנטירן זיכערקײט אונזער יונגל, װאָס קען אַמאָל, צוליב זײַן נאַיװער אומפֿאָרזיכטיקײט, קומען דאָרט װאו עס דראָט אים געפֿאַר... און נאָך דער בראָשור פֿון אײַער עקסעלענץ האָט זיך די געפֿאַר פֿאַרטאָפּלט.

— יאָ ! יאָ ! דאָס איז אמת !... דו באַדינסט זיך אָבער מיט דעם אינװאַליד, כדי אַלײן צו קענען גײן אין קלוב מאַכן אַ קערטל... זעסט, מײַן ליבער, איך װײס אַלץ ! — האָט דער פּרעזעס געלאַכט.

— עקסעלענץ ! איך קען אײנער אַלײן שטענדיק נישט היטן הױזערן. יעדער מענטש מוז האָבן אין טאָג אַ פֿרײַע שעה פֿאַר זײַן אײגענער באַקװעמלעכקײט !

— לאָ ! — לאָ ! און צו לאַפּן אַ פֿלירט ! — האָט אים דער פּרעזעס געדראָט מיט אַ פֿינגער.

— אַך ! עקסעלענץ !... דאָס איז שױן פֿאַרבײַ... איך האָב שױן נישט קײן צײַט צו פֿירן ראָמאַנען, לאָטש אין אונזער שטאָט געפֿינט זיך איצט אַ דאַמע, אין װעלכער מען קען זיך פֿאַרליבן ביז משוגעת...

— נו, זאָג, װער איז זי דאָס אַזױנס !

— אַ צוגערײַזטע... אַ פֿרײַנדין פֿון דער באַראָנעסע אימהאָף.

— וואָס איר האָט שוין געפּרוּבט מיט איר אָנצוהויבן, הער אָפֿיציר?

— כ'האָב נישט אָנגעהויבן, ווײַל איך ווײס, אַז עס איז אַ בחינומדיקע אַרבעט. איך האָב זי געזען אין פֿענצטער אין פּאַרטער... ווען איך בין צוגעגאַנגען צום פֿענצטער און געוואָלט אַ רעד טון עטליכע ווערטער — איז זי אַנטלאָפֿן אַזאַ איבערראַשטע, ווי איך וואָלט געווען לוציפֿירס אַ זון!...

— אַך, עקסעלענץ, איך וועל מיר נעמען דאָס רעכט צוריקצוקערן צום ענין. אויב דער אינוואַליד שטערט קאַספּערן...

— טאָ לאָז דאָס יונגל אַליין גיין. איך בין זיכער, אַז ווי לאַנג איך געפֿין מיך דאָ, וועט זיך קיינער נישט דערוועגן אָנצורירן קאַספּערן אַ האָר אויפֿן קאָפּ.

— יאָ, דאָס איז אמת... אָבער זײַן עקסעלענץ האָט דאָך בדעה אַוועקצופֿאָרן... אַוועקצופֿאָרן מיט מיר.

— יאָ, איך דאַרף דיך זייער האָבן, פֿרײַנט!

— נו, דאַרף מען קלערן, אַז אין דער צײַט, וואָס מיר וועלן זײַן פֿאַרוײַזט, זאָל קאַספּער זיך געפֿינען אונטער דער אויפֿזיכט פֿון זיכערע מענטשן, וואָס זאָלן אַכטונג געבן, עס זאָל אים קיין שלעכטס נישט געשען.

— געפֿין אַן אויסגאַנג! — האָט דער פּרעזעס געזאָגט אַ פֿאַרדאַגהטער.

— איך האָב שוין געפֿינען. דעם אינוואַליד קענען מיר באַזײַטיקן. איך האָב אויף זײַן אָרט אַ העלדישן זעלנער, וואָס אויף אים קענען מיר זיך פֿאַרלאָזן. ווען אײַער עקסעלענץ וואָלט געוואָלט זיך ווענדן צום פּאָלקאָווניק מיט אַ בקשה צו באַפֿרײַען אים פֿון דינסט אויף די עטליכע שעה וואָס קאַספּער געפֿינט זיך נישט אין דער געריכטס-קאַנצעלאַריע, אָדער אונטער דער אויפֿזיכט פֿון לערער קוואַנט, דאַמאָלט..

— דו זאָגסט, אַז דאָס איז אַ זיכערער מענטש?

— זיכער, ווי גאָלד.

— ווי הייסט, ער?

— שילדקנעכט!

— גוט! עס איז דערליידיקט.

ער האט זיך אװעקגעזעצט צום שרײב־טיש און אנגעשריבן א בריװ צו דער קאמענדע. איבערגעבנדיק דעם בריװ הינקלען, האט ער געזאגט.

— געדענק... מיר פארן דעם 28־טן אפריל.

פלוצלונג האבן זיך אויף זײן שטערן באװיזן טיפע קנײטשן פון שװערע זארגן.

דער פרעזעס פארט אפ

אין עטליכע טעג דערנאך האט קוואנט זיך באקלאגט פאר הינקלען, קוקנדיק אויפן זייגער:

— עס איז שפעט!... און דאס יונגל קומט נישט צוריק, שוין ס'דריטע מאל אין משך פון צוויי וואכן איז ער אין טעאטער. דאס איז א ביסל צופיל! ער האט שוין אויסגעגעבן דאס גאנצע טאשן-געלט, וואס ער האט געקריגן פון לארד סטאנהאפ, און דאס געלט, וואס דער לארד האט געשיקט דורך אייך, צעקריבלט.

— נו, וועט ער אויפהערן צו גיין אין טעאטערס. אין דעם היינטיקן חודש האט דער לארד גארנישט געשיקט פאר אים.—זייער ריכטיק! ער האט קאליע געמאכט ס'יונגל.

— בכלל, ווייזט אויס די גאנצע געשיכטע צו קאסטן דעם לארד צו טייער. איך קום אייך מאקע זאגן, טייערער פראפעסאר, אז די איצטיקע סומע געלט, וואס איך האב געקריגן פון סטאנהאפ, באטרעפט א העלפט פון דער חודשלעכער פענסיע.

— וואס? וואס אזוינס?—איז קוואנט געווארן אויפגערעגט.— איך נעם צופיל געלט ביי אים פאר קאספערן? א חוצפה פון אן ענגלענדער!...

— איך קען גארנישט העלפן. אט האט איר דעם פאסט-טשעק, וואס מען האט מיך געהייסן אפגעבן אייך. קוקט נאך, צי עס שטימט.

זיי זענען שטיל געווארן, ווייל עס איז אריינגעקומען קאספער. ער האט זיך באגריסט און אריין אין זיין צימער.

— ווי האסטו זיך געוויילט? — האט אים קוואנט אפשטעלט.

— זייער אַ שלעכטע זאַך! די גאַנצע צייט האָט מען געהאַלטן אין איין רעדן וועגן ליבע!... און צום סוף האָט מען געטאָן אַ שידוך. בעסער געווען צו געבן אַ נדן אַ בעטלער, איידער אויסגעבן אויף אַ בילעט.

— אַזוי צי־אַזוי ווערסטו מוזן באַגרענעצן דיינע הוצאות אויף טעאַטער. ווייל עס איז, לויט מיין רעכנונג, געבליבן פאַר דיר נישט קיין סך טאַשן־געלט.

— אַך, אַ שאָד... די נייע וואָך וואָלט איך אומבאַדינגט געוואָלט זיין אין טעאַטער. מען גיט „דאָן קאַרלאָס“— און דאָס זאָל זיין אַ פּראַכטפול שטיק.

— פּראַכטפול?... ווער האָט דיר דאָס געזאָגט?

— די באַראָנעסעס אַ פריינדין, מאַדאַם קאַנעגוואורף.

— וואו האָסטו זי געזען?

— אין טעאַטער, היינט. קען איך גיין שלאָפן?

— גיי... ווער האַלט דיך.

ביז שפּעט אין דער נאַכט האָט קוואַנט אַן אויפגערעגטער געשמועסט מיט זיין ווייב, פאַרוואָס דער לאָרד סטאַנהאָפּ האָט זיי פּלוצלינג פאַרקלענערט די חודשלעכע שכירות. הגם קאַספּער האָט געגעסן זייער ווייניק — דערין האָבן זיך ביידע מודה געווען — האָט די ווירטין באַשלאָסן צו פאַרקלענערן די קאָסטן פון זיין מיטיק ביז אַ גולדן און זיין אָוונט־ברויט ביז 85 פעניג. ביי דער געלעגנהייט איז אָפּגעמאַכט געוואָרן בכלל צו פאַרקלענערן די אויסהאַלט־קאָסטן פון הויז־געזונט.

— שווער! — האָט פרוי קוואַנט געזיפצט. — איך מוז אָפּשפּאָרן ביי דער קוך אַזויפיל, ווי פריער.

צעמאָרגנס אַ זייגער פיר נאָכמיטיק האָט קאַספּער זיך געקליבן צו גיין אין דער אָראַנזשעריע. ער האָט זיך אָפּגערעדט מיט פרוי קאַנעגוואורף, אַז זיי וועלן זיך דאָרט טרעפן. עס האָט אים באַהערשט אַן אומפאַרשטענדלעכע געריטקייט ביים געדאַנק, אַז ער וועט שפּאַצירן מיט דער פּערזאָן, וואָס ער האָט נעכטן באַקענט. ער האָט עס געהאַלטן פאַר אַ סוד און נישט געוואָלט וועגן שפּאַציר דערציילן דעם לערער.

— וואוהין גייסטו? — האָט איִם קוואַנט פֿאַרהאַלטן, אָנרירנדיק מיט דער האַנט זײַן היטל.

— צום זייגערמאַכער!... דער זייגער... איז מיר קאַליע געוואָרן — האָט קאַספּער געזאָגט, רויט ווערנדיק.

— ווײַז עס אַהער!

דער לערער האָט צוגעשטעקט דאָס זייגערל צום אויער.

— דאָס זייגערל גייט אויסגעצייכנט. אויב דו פֿאַרמאָגסט נאָך אַ פֿונק פֿון ערע, מוזטו מיר מודה זײַן, וואוהין דו האָסט בדעה צו גיין!

— אין דער אָראַנזשעריע!

— צו וואָס?

— אָנצוקוקן די בלומען.

— אַהאָ! גיטס נאָר אַ קוק — וואָס פֿאַר אַ ראָמאַנטיקער ער איז געוואָרן!... די בלומען וויל ער אָנקוקן. פֿאַרוואָס האָסטו עס באַלד ניט געזאָגט?

— כּדי איר זאָלט ניט חוזק מאַכן דערפֿון, וואָס איך וויל אָנקוקן די בלומען.

— המם... המם... גוט! אָבער דו מוזט וואַרטן ביז פֿינף.

דער פּרעזעס האָט ווידער אָפּגעשאַפֿט דײַנע רעכט צו גיין אָן אַ וועכטער. אַ זייגער פֿינף קוקט דאָ אַהער אַ נײַער חבר, דער זעלנער שילדקנעכט. היקעל האָט עס אויסגעפּועלט. און איך האָב איִם געבעטן אונטערגעשטיצט.

— אַך! — האָט זיך פֿון קאַספּערס מויל אַרויסגעריסן אַ זיפֿץ — בײַם פּרעזעס איז שטענדיק גערעכט דער, וואָס קומט צום סוף.

קוואַנט האָט אַרויסגענומען אַ נאָטיץ־ביכל און עפּעס פֿאַרשריבן.

— איך האָב פֿאַרצייכנט דײַן מיינונג. נאַטירלעך וועט מען דעם פּרעזעס דאָס מודיע זײַן. דערווײַל האָסטו צו וואַרטן. איך מוז אויספֿירן די אינסטרוקציעס.

ס'ערשטע מאָל האָט זיך שילדקנעכט פֿאַרשפּעטיקט מיט אַ האַלבער שעה. ווען קאַספּער איז געקומען אין דער אָראַנ־

זשעריע, האָט מען שוין פֿאַרמאַכט דאָס טויער. דורך די שטאַכעטן האָט ער טרויעריק געקוקט אויף דעם פֿאַרלאָזענעם גאָרטן.

— מיר קאָנען צוריקגיין — האָט ער זיך געווענדעט צום זעלנער, וואָס האָט אים שווייגנדיק באַגלייט.

אויפֿן צוריק־וועג, נעבן שלאָס־פּלאַץ, האָט עמיצער אויף אַ דעליקאַטן אופֿן אָנגעכאַפּט קאַספּערן ביים אָרעם.

— אנדערהאַלבן שעה האָב איך געוואַרט אויף דיר! — האָט זיך דערהערט אַ מעלאָדיש קול.

— אַך! פֿרוי קאַנאַוואָורף! — האָט קאַספּער אויסגערופֿן מיט פֿרייד; און תיכּף צוגעגעבן מיט אַ געפּרעסט קול:

— איך וועט מיר מוחל זיין. איך האָב נישט געקאָנט האַלטן וואָרט. איך בין נישט קיין פֿרייער מענטש.

זי האָט אים גענומען אונטערן אָרעם.

— מיר וועלן זיך אַביסל אַדורכגיין צוזאַמען.

זיי זענען געגאַנגען. הינטער זיי, אין אַ נישט־שטאַרקער דער־ווייטערונג איז נאָכגעקראָכן דער וועכטער — אַ זעלנער אַ פּויער אין אַ גרינעם מונדיר מיט אַ ברוין בערדל און סימפּאַטיש פּנים.

— איך בין דאָ אַהערגעקומען צו פֿאָרן צוליב אייך! — האָט מאַדאַם קאַנאַוואָורף געזאָגט מיט אַ זיס קול, פֿאַרמרוזשענדיק די אויגן.

ער האָט געענטפֿערט כּמעט נישט העפֿלער, ווערנדיק פּלוצלינג אויפֿגערעגט.

— דאָס האָב איך שוין נעכטן געהערט... ווען די באַראָנעסע האָט אייך פֿאַר מיר פֿאָרגעשטעלט אין טעאַטער. אָבער וואָס ווילט איר פֿון מיר?

— דו ווערסט אומגעדולדיק, קליינטשיקער... וועגן דעם איז שווער צו רעדן גייענדיק. מיר וועלן געפֿינען ערגעץ אַ זייטיק אָרט.

שווייגנדיק זענען זיי אַוועק אויף אַ פֿעלד, וואָס האָט זיך גע־פֿינען נאָענט פֿון וואַלד, וועלכער איז געווען איינגעהילט אין די לעצטע שטראַלן פֿון דער פֿאַרגייענדיקער זון. דאָ האָבן זיי, אויפֿן וואונטש פֿון פֿרוי קאַנאַוואָורף, זיך געזעצט אויפֿן גראָז. דער זעלנער, וועלכן קאַספּער איז באַלד פֿון אָנהויב געפֿאָלן, האָט

זיך געזעצט ווייט פון זיי אויף אן אומגעוואָרפענעם סאָסנע-בוים. זיי האָבן געקענט אומגעשטערט רעדן.

פרוי קאַנאַוואָרף האָט אים אין זייער בילדלעכע פאַרבן געשילדערט איר גוט, וואָס זי האָט ערשט ניט לאַנג געקויפט אין דער שווייץ: אַ הערלעכע ווילע אין די אַלפּן-בערג, אויף אַ שטיל אָרט, מיט אַן אויסבליק אויף דעם שנייאיקן שפּיץ פון דער „יונג-פרוי". זי האָט איר דערציילן געענדיקט:

— זאָג מיר בלויז איין וואָרט „יאָ" — און איך נעם דיך אַהין... דיינע אויגן וועלן ניט זאַט ווערן קוקנדיק אויף די שיינע בערג און טאָלן... וועסט לעבן, ווי עס וועט זיך דיר גלוסטן. די וועסט דיך אַזוי באַהאַלטן, אַז קיינער וועט דיך ניט געפינען. וועסט פטור ווערן די קייט פון שקלאַפעריי... וועסט אַנטלויפן—יאָ?

ער האָט אויף איר אַ קוק געטון און אונטערטיניקטלעך האָט זיך אים אַרויסגעריסן:

— איר זענט שיין!

זי האָט אַ שמייכל געטון:

— דאָס האָט מען מיר שוין ניט איינמאָל געזאָגט און ניט וועגן דעם האַנדלט עס זיך. דו ענטפערסט מיר ניט אויף מיין פראַגע: וועסט פאָרן?

— ניין! — האָט ער שווער אָפּגעזיפצט.

— פאַרוואָס?

— ווייל ניט דאָס איז מיר באַשערט... ווייל ניט דאָס איז מיר באַשערט... — האָט ער טעמפּ איבערגעחזרט.

זי האָט אים אָנגעקוקט. זי האָט געזען, אַז איצט וועט זי גאָרניט פועלן. ער איז געווען באַהערשט פון גלייבן אין דער גויטווענדיקייט פון זיין פאַרשקלאַפקייט. אָדער אפשר האָט ער ניט געוואָלט אָפּטרעטן פון דאָרניקן וועג, אויף וועלכן ער האָט מוטיק געוואָרט אויף דער ענדערונג פון זיין גורל. זי האָט באַשלאָסן איר פאָרשלאָג צו באַנייען אין אַ געהעריקן מאָמענט. דערווייל האָט זי אים געוואָלט אַרויסרייסן פון זיין שווערער שטימונג. זי האָט פאָרגעלייגט אַ געיעג: ווער וועט שנעלער לויפן? קאַספּער האָט מסכים געווען. זיי האָבן זיך געיאָגט ווי קינדער.

— אַך, די לײַפּסט אויסגעצײַכנט, יונגל.

— און איר אויך... איר זענט אַביסל ווילד!

— אפשר.

זיי זענען זיך פֿרײַלעך צעגאַנגען, ווי צוויי אַלטע פֿרײַנט. צעגייענדיק זיך, האָבן זיי זיך נאָך געזעגנט מיט אַ האַנט־באַוועגונג אין דער לופֿט... פּלוצלינג האָבן זיי ביידע זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ ווײַל. זיי האָבן דערזען הינקלען שטיין נעבן אַ געל־געמויערט, הויך הויז... ביידע האָבן אַ ציטער געטון, דערזעענדיק דאָס פּנים פֿון דאָזיקן מענטש. עס איז אין איצטיקן מאָמענט געווען אַזוי בלאַס, די אויגן האָבן בייז און צאָרניק געקוקט און די ליפּן האָט אויסגעקרומט אַ בייזוויליקער שמייכל. הינטער אים איז געשטאַנען אַ גרויסער הונט — אַזוי טריב ווי זײַן הער. הינקעל, אײַנגעקוקט אין דער הויך, האָט זיי נישט באַמערקט. קאַספּער און שילדקנעכט האָבן שנעל זיך אַרײַנגעדרייט אין אַ שכנותדיק געסל, צופֿרידענע, וואָס ער האָט זיי נישט באַמערקט.

הינקעל איז געשטאַנען פֿאַרן קאָרטן־הויז, וואו ער האָט מיט עטלעכע מינוט צוריק פֿאַרשפּילט די שכירות פֿאַר אַ גאַנצן חודש. ער איז געוואָרן ווילד פֿון כעס. אַ פֿאַרצווייפֿלטער איז ער אַוועק אַהיים. דאָ האָט ער געטראָפֿן אַן אומבאַקאַנטן מענטש, וועלכער האָט אים איבערגעגעבן אַ בריוו און תיכף אַוועקגעגאַנגען. דעם זשאַנדאַרמס שאַרפֿע אויג האָט באַמערקט, אַז דער שליח האָט געהאַט אַ קינסטלעכע באָרד און באַקנבערד. דער בריוו איז געווען שיפֿרירט. מען האָט מיט רעכט גערעכנט, אַז דער פּליטים־קער עקס־אַגענט וועט ווייסן ווי אַזוי צו לעזן דעם שיפֿרירטן בריוו, וועלכער איז געווען נוגע די רייזע, וואָס פֿײַערבאַך נעמט אונטער מיט אים, הינקלען — עס האָט זיך אין דעם בריוו געפֿינען עפּעס אַזוינס, פֿון וועלכן דער אָפֿיציר איז ווי עלעקטריזירט געוואָרן. די זאַך האָט געפֿאָדערט אַ ישוב הדעת. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט און אין לאַנגע הפסקות אויסגעטרונקן דריי גלעזלעך בראָנפֿן. דערנאָך האָט ער אַ פֿײַף־געטון, אַרויסגענומען פֿון שופֿלאָד די לעצטע עטלעכע גולדן, גענומען דעם נײַעם מונדור, אויסגעגלעט דעם מונדור און מיטן הונט ווידער אַוועק אין שפּיל־הויז.

דאָ האָט ער אין קאָרידאָר נאָך לאַנג געקלערט. אײדער ער האָט אָנגענומען אַ באַשלוס. אין זעלבן מאָמענט האָבן אים באַמערקט עטלעכע באַקאַנטע, וואָס זענען אַרויסגעגאַנגען פֿון שפּיל-הויז.

היקל האָט נישט געהערט צו די מענטשן, וואָס דאַגהן זיך אַ סך: ער האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנט און איז אויפֿסנײַ אַרײַן אין קאַסינאָ. דאָס איצטיקע מאָל האָט ער געהאַט גליק. ער האָט געוואונען. ער האָט די גאַנצע געוואונענע סומע אַוועקגעשטעלט אויף אײַן קאָרט. ער האָט ווידער געהאַט גליק. צופֿײַפֿנדיק פֿרײלעך איז ער אַוועק אַהײם מיט אַ קלינגענדיקער קעשענע מיט געלט. אויפֿן וועג האָט ער זיך אָפּגעשטעלט נעבן אַ פּאַרטער-פֿענצטער פֿון האָטעל „אונטערן שטערן", וווּ ער האָט נעכטן געזען די צוגערײַזטע דאַמע. ער האָט אַ נײַגעריקער אַרײַנגעקוקט. אינעווייניק איז געווען פֿינצטער. פֿרוי קאַנאַוואָרף איז שוין געשלאָפֿן.

שילדקנעכט איז פֿאַרפֿליכטעט געווען יעדן אינדערפֿרי אָפּצוגעבן היקלען אַ ראַפּאָרט וועגן דעם פֿאַרלויף פֿון נעכטיקן טאָג. איצט האָט זיך אין די דאָזיקע ראַפּאָרטן כּסדר איבערגעחזרט דער נאָמען פֿון מאַדאַם קאַנאַוואָרף:

„מיר זענען געווען מיט איר אין באַראָנעסע אומהאָפֿס גאָרטן". „מיר זענען געגאַנגען שפּאַצירן אין וואַלד". דער זעלנער האָט באַמערקט. אַז היקל, הערנדיק די ראַפּאָרטן, קנײַטשט די ברעמען און ציפּט זיך די וואָנסעס. ער האָט זיך געאײַלט שטענדיק צוצוגעבן, הגם עס איז נישט אמת געווען:

— איך האָב געהערט, וואָס זיי רעדן. זיי האָבן געשמועסט וועגן וועטער;

אָדער:

— זיי האָבן גערעדט עפּעס וויסנשאַפֿטלעכע זאַכן.

היקל האָט פֿאַרלוירן צו איר דאָס צוטרויען. דער אומצוטרוי איז געוואַקסן, ווען ער האָט אײנמאָל דערזען דעם זעלנער זיצן אין דער קיך בײַ אַ ליכט און באַמיִען זיך צו פֿאַרשטײן פֿײַערבאַכס בראָשור.

— פֿון וואַנען האָסטו דאָס ביכל? — האָט ער געפֿרעגט —

פֿון הויזערן? דערוועג זיך נישט צו לייענען עס, אנדערש — וועל איך דיך אַרויסטרייבן, — האָט ער געטופּעט מיט די פֿיס.

דערווייל איז געשען אַן ערגערע זאַך. קאַספּער האָט גע־שלאָסן אַ האַרציקע פֿריינטשאַפֿט מיטן פּשוטן, ערלעכן זעלנער און אויסגעהערט מעשות פֿון זיין קינדווייז און וואַנדערנדיקן לעבן. די עלטערן זענען שילדקנעכטן פֿרי אָפּגעשטאָרבן; ער איז געוואָרן אַ געזעל ביי אַ פֿעטער — אַ שוסטער, וועלכער האָט אים אומברחמנותדיק געשלאָגן; דערנאָך האָט ער זיך אַ הונגעריקער געוואַלגערט אויף דער וועלט... זיין שווערער גורל אין דער קאַ־זאַרמע, אונטער דער הערשאַפֿט פֿון פֿעלדפֿעבל, האָט ביי קאַס־פּערן אַרויסגערופֿן מיטגעפֿיל. אויך דער זעלנער האָט אויסגע־דריקט באַדויערן צוליב קאַספּערס גורל. איינמאָל איז אָוונט האָט קאַספּער טרויעריק געזאָגט:

— אַך, ווי גערן איך וואָלט היינט געוואָלט גיין אין טעאַטער. איך האָב אָבער נישט די נאַרישע זעכציק גראָשן, כּדי צו זען דאָס שטיק „דאָן קאַרלאָס“.

דער זעלנער האָט זיך דערויף אָנגערופֿן:

— איך האָב... איך קאָן באָרגן, אָבער קיינער דאַרף דער־פֿון נישט וויסן.

קאַספּער איז געקומען פֿון טעאַטער אַ פֿריילעכער. ער האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן נישט צו דעקלאַמירן שילערס אַ דריי פֿערזן פֿאַרן לערער, וועלכער איז געווען פֿאַרוואונדערט, וואָס ער איז אַזוי שפּעט אַהיימגעקומען.

„דער מענטש איז פֿיל מער, ווי עס מיינען פֿיליסטערס...
אָ, ציטערט... עס פֿאַלן די בענדער פֿון חלום דעם לאַנגען...
ער וועט זיך דערמאָנען די הייליקע רעכט, וואָס געהערן
צו אים!“ —

קאַספּער, הערנדיק נעכטן די דאָזיקע פֿערזן, האָט אַזוי היציק אַפּלאָדירט, אַז זיינע שכנים אויף דער גאַלעריע האָבן איינגע־שטילט מיט אַן אומצופֿרידן ברומערייַ דעם ענטוזיאַסט, וואָס קען זיך נישט האַלטן אין טעאַטער אַזוי ווי מען דאַרף.

קוואַנט האָט געפֿרעגט:

— פֿון וואַנען האָסטו גענומען געלט אויף טעאַטער?

קאַספּער האָט זיך אַרויסגעדרייט:

— איך האָב געבאָרגט ביים קאַנצעליסט גאַנץ.

צעמאָרגנס האָט דער לערער געמאַכט אַן אויספאָרשונג. גאַנץ האָט אָפּגעלייקנט, אַז ער האָט געבאָרגט קאַספּערן געלט. צוגעשפּאַרט צו דער וואַנט, האָט קאַספּער האַרט געענטפֿערט:

— ווען וואָס גייט עס דען?... איך האָב מיר געבאָרגט זעלציק גראָשן ביי שילדקנעכטן.

עס איז געגוג געווען, אַז מען זאָל היקלען אינפֿאָרמירן וועגן אַזאַ דיסציפּלין־ברוך. היקל האָט דעם לעזלגער באַפֿרייט פֿון זיין אַמט אַלס קאַספּערס וועכטער. שילדקנעכט האָט דאָס יונגל גערופֿן דירעקט פֿענצטער און אים מודיע געווען וועגן זיין דימיסיע:

— איך האָב באַקומען אַן אָפּשניט... אַ שאָד... איך זאָג מיך אָבער נישט אָפּ פֿון מיין דינסט ביי אייך. איך וועל דאָ קומען פֿון צייט צו צייט. איך וועל אַמאָל אַ פֿייף טון... אויב איר וועט מיך דאַרפֿן האָבן זאָלט איר אַראָפּקומען און געבן מיר באַפֿעלן. איך וועל אַלץ טון!

— דער הער מלוכה־ראַט פֿאָרט אַוועק מיטן הער אַפּיציר זעקס אַ זייגער און ער וואָלט אייך געוואָלט זען פֿאַרן אָפּפֿאָרן.

קאַספּער איז תיכּף אַוועק צום פּרעזעס. זיין בייזער גורל האָט געוואָלט, אַז אויפֿן וועג האָט זיך איבערגעקערט אַ וואָגן מיט ציגל. עס האָבן זיך פֿאַרזאַמלט אַ סך מענטשן און קאַספּער האָט נישט געקאָנט אַדורך. ער האָט געמוזט צוריקגיין און פּרוּוון אָנקומען צום פּרעזעס דורך אַן אַנדערן וועג, דורך הינטער־גאַסן. ער האָט זיך דערבײַ פֿאַרשפּעטיקט. דער פּרעזעס איז שוין געווען אַוועקגעפֿאָרן. ביים טויער פֿון הויז האָט קאַספּערן אויפֿגענומען די פֿאַרוויינטע הענריעטע און דער ראַט האָפֿמאַן, וועלכע האָבן שווייגנדיק אויסגעהערט קאַספּערס זיך אַנטשולדיקן דערפֿאַר, וואָס ער האָט זיך פֿאַרשפּעטיקט, מיט שווערע טריט איז ער אַוועק אַהיים.

שילדקנעכט

דער הײ־יעריקער מאַי איז געווען אַ רעגנדיקער. אין די שײנע טעג האָט קאַספּער געמאַכט שפּאַצירן מיט מאַדאַם קאַנאַוואָרף. ער האָט פֿאַרנאַכלעסיקט זײַן פּאָסטן. ער האָט זיך אויסגעדריקט פֿאַר די קאָלעגן:

— דאָס דאָזיקע נאַרישע שרײַבערײַ איז מיר צוגעגעסן געוואָרן.

דאָס האָט אַרויסגערופֿן פֿאַרוואונדערונג צווישן זײ.

קאַספּערס נײַער וועכטער איז געווען אַזאַ חוצפּהדיקער און צודרינגלעכער, אַז מאַדאַם קאַנאַוואָרף האָט געבעטן דעם ראַט האָפּמאַן, וואָס האָט פֿאַרטרעטן פֿײַערבאַכן, ער זאָל קאַספּערן איבערלאָזן בלויז אונטער איר אויפֿזיכט.

— מסכּים! איך האָף, אַז איר וועט אים נישט פֿאַרפֿירן! — האָט ראַט האָפּמאַן זיך געווויצלט.

פֿון דאַמאָלט אָן האָט קוואַנט גענומען אַזוי פּײַניקן קאַספּערן, פֿאַררופֿנדיק זיך, אַז ער מוז אויספֿירן די אינסטרוקציעס, אַז מאַדאַם קאַנאַוואָרף איז געקומען פֿאָדערן פֿון אים אַ חשבון. זי האָט געמאַכט אַזאַ אומפּאָנירנדיקן זשעסט, אַז דער לערער איז געוואָרן אונטערטעניק צו איר, ווי אַ שעפּעלע, בויגנדיק זיך כּסדר.

— זאָגט מיר ענדלעך — האָט איר דאָס יונגל ליב?

— אַזויפֿיל, וויפֿיל ער פֿאַרדינט — האָט ער צווײַדײַטיק געענטפֿערט.

— איך מײן, אַז דאָס הײסט „שטאַרק ליב“, ווײַל מען דאַרף זײַן פֿון שטײן, קאַספּערן נישט ליב צו האָבן.

— נאַטירלעך! געוויס! — האָט ער מסכּים געווען.

זי איז אַוועקגעגאַנגען, נישט פֿאַרשטייענדיק דעם דאָזיקן מאָדנעם מענטש. און ער האָט נאָך איר אַוועקגיין גענומען זיך בײַסן די ליפּן פֿון פֿאַרדרוס, וואָס ער האָט זיך פֿאַר איר דערשראָקן.

ער האָט געעפֿנט אַלע אירע בריוועלעך צו קאַספּערן, שטיצנדיק זיך אויף זײַנע רעכט אַלס אַפּאָטראָפּוס. אַזוי ווי זייער אינהאַלט איז געווען אַ גאַנץ אומשולדיקער, האָט ער לאַנג שטודירט צווישן די שורות, רעכנענדיק, אַז די זענען געשריבן מיט אַ ספּעציעלן אַלפֿאַבעט. קאַספּער האָט דערפֿילט אַן עקל, באַמערקנדיק די אויספֿאָרשונג און געבעטן זײַן פֿרײַנדין, זי זאָל זיך אָפּזאָגן פֿון דער קאָרעספּאָנדענץ.

לויט קאַנטס באַפֿעל, איז דער נײַער וועכטער, אַ געוועזענער גראַבער פֿאַרשוין, פּלוצלונג אויסגעוואַקסן צווישן די צוויין, בעת קאַספּערס אַ שפּאַציר מיט פֿרוי קאַנאַוואָרף. דער שמועס פֿון דער באַוואַכטער פֿאַר איז אָבער ווי שטענדיק געווען אַ גאַנץ אומשולדיקער; זיי האָבן געשמועסט וועגן דער שיינקייט פֿון די בלומען, וואָלקנס, בערג...

אין דאָזיקן פֿרילינג האָט זיך קאַספּער געפֿילט גליקלעך, ווי ער וואָלט ערשט דאָס ערשטע מאָל ברייט געעפֿנט די אויגן אויף דער שיינקייט פֿון דער נאַטור. מאַדאַם קלאַראַ האָט זיך געדאַכט, אַז זי שפּאַצירט מיט אַ קינד, וואָס איז צום ערשטן מאָל אַרײַנגעפֿירט געוואָרן אין אַ גאָרטן. זי האָט זיך געפֿילט שטאָלץ, צושרײַבנדיק זיך אַ טייל אײַנפֿלוס, אויף דעם וואוקס פֿון קאַספּערס נשמה. זי איז געווען גערעכט.

זיי האָבן זיך איצט — אויף איר וואונטש — גערופֿן בײַ די נעמען. עס האָט זי געווילט און גערירט דאָס, וואָס קאַספּער האָט זי „אויפֿגעקלערט“, האַלטנדיק פֿאַר איר מאָראַלישע דרשות, ווי למשל, אַז זי דאַרף זאָרגן פֿאַר איר געזונט. ווירקלעך, אויף די שפּאַצירן האָט זי זיך קיינמאָל נישט געפֿילט פֿאַרמאַטערט. עפּעס האָט זי מיטגעריסן.

זי האָט באַוויזן צוויי מאָל אין טאָג צו לויפֿן אויף איבערע הונדערט און צוואַנציק טרעפּ פֿון גלאָקן־טורעם. דעם אַלטן

גלאַנץ־טורעם האָט זי אַזוי שטאַרק ליב־באַקומען, אַז אויפֿן פֿאַרלאַנג פֿון דער באַרגנעסטע אומהאָף, וועלכער זי האָט דערציילט ווי ליב זי האָט דעם טורעם, האָט זי זיך איבערגעצויגן אין אַ דירה פֿון אומהאָפֿס פּאַלאַץ, פֿון וועלכער מען האָט געקענט זען אין אָוונט דאָס רויטע, שטראַלנדיקע ליכט פֿון טורעם.

יעדן טאָג, ווען עס איז געווען אַ שיין וועטער, האָבן זיי געמאַכט אַן אויספֿלי צו אַן אַנדער געגנט אונטער דער שטאָט.

— איך קען אין ערגיץ קיין אָרט נישט געפֿינען — האָט זי געזאָגט קאַספּערן. — איך בין אַן אַוואַנטוריסטקע פֿון געבוירן־אָן. ער האָט געהערט די פֿאַרכשופֿטע ווערטער, וואָס זענען געקומען פֿון איר שיין רויזן־מויל.

און אַ געווינסן אָוונט האָט זי צום ערשטן מאָל דערמאָנט אין אַ שמועס פֿייערבאַלס בראָשור.

— לאָמיר נישט רעדן וועגן דעם! — האָט ער געבעטן. — זיינע אויגן האָבן געפֿינקלט. זי האָט פֿאַרשטאַנען.

— ווילסטו עס נעמען אויף דיר די דאָזיקע אויפֿגאַבע, — האָט זי געפֿרעגט.

— יאָ... אַליין! — האָט ער טויב געענטפֿערט. — אָבער לײדער בין איך אַליין.

— אָרימער קאַספּער! שטענדיק געפֿינסטו זיך אַליין אין אַ תּפֿיסה. אַמאָל — אונטער דער ערד, היינט — אויף דער ערד.

— יאָ, יאָ!... אָבער איך בעט דיך, לאָמיר נישט רעדן דערפֿון. מען טאָר נאָך נישט!...

און איין האַנט האָט ער אַרויפֿגעלעגט אויף זיין מויל, די צווייטע אויף איר מויל. פּלוצלונג האָט ער דערפֿילט אַ פּלאָס אין די באַקן. ער האָט געפֿרעגט:

— איז די דאָזיקע פֿרוי ענלעך צו מיין מוטער?

עס האָט אים באַרערשט אַ מאָדנע, ביז־איצט פֿרעמד געפֿיל. ער איז אויפֿגעשפּרונגען פֿון דער באַנק און אַנטלאָפֿן. זי האָט אויף אים געקוקט אַ פֿאַרוואונדערטע און אַ געריזרטע.

זי האָט נישט פֿאַרשטאַנען, פֿאַרוואָס עס האָט זיך אַרומגענומען אַ בענקשאַפֿט נאָכדעם, ווי ער איז אַוועק; עס האָט זי

געכאַמערט אַז אומרו וועגן אים. זי איז פּאַמעלעך אַהיימגע־גאַנגען, כאָטש אַרום האָט געבליצט און געדונערט דער שטורעם איז געהאָנגען אין דער לופֿטן.

קאַספּער איז באַלד אַהיימגעקומען. אַ ווייגער זעקס אינדער־פֿרי האָט אים איפֿגעוועקט אַ קול פֿון דער גאַס. עמיצער האָט גערופֿן: קוואַנט! קוואַנט!.. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער דערקענט דערין היקעלס קול. ער האָט געהערט, ווי אונטן האָט זיך דאָס טויער אויפֿגעעפֿנט. עמיצער איז אַרײַנגעקומען אין הויז. ער איז געוואָרן פֿאַרמאַטערט, האָט זיך איבערגעדרייט אויף דער צווייטער זײַט און אײַנגעשלאָפֿן.

איצט האָט אים איבערגעוועקט פֿון שלאָף אַ פֿאַרטויבנדיק קלאַפּן אין דער טיר אַרײַן.

— קאַספּער! עפֿן!...

קוואַנטס שטים איז געווען פֿאַרענדערט, הייזעריק. דאָס יונגל איז אַרויסגעשפּרונגען פֿון בעט, האָט אויפֿגערוקט די ריגל. אויף דער שוועל האָט זיך באַוויזן דער לערער. זײַן פּנים איז געווען גרינלעך־גראָ. ער האָט געזאָגט:

— פּרעזעס פֿײַערבאַך איז געשטאָרבן!

אַ באַרוישטער האָט זיך קאַספּער אַנידערגעזעצט אויפֿן בעטל. קוואַנט האָט זיך אָנגערופֿן:

— טו דיך אָן! מיר וועלן גיין אַהין.

אין צען מינוט אַרום זענען זיי געגאַנגען אויף דער גאַס פֿון הייליקן קרייץ. קומענדיק נענטער צו פֿײַערבאַכס הויז, האָבן זיי באַמערקט קופּקעלעך שמועסנדיקע אויפֿגערעגטע מענטשן. פֿאַרן הויז האָט זיך דעם בעקערס יונגל מיטן פֿאַרטוך אָפּגעווישט די טרערן פֿון די אויגן. מען האָט גערעדט וועגן דעם פֿאַרשטאָר־בענעמס פֿאַרדינסטן און טובֿות.

— דעם קערפּער האָט מען נאָך נישט געבראַכט — האָט פֿײַערבאַכס אַ דינער געזאָגט קוואַנטן.

— היקעל האָט מיר דערציילט. מיר קומען מיט אַ קאַנ־דאָלענץ־וויזיט.

פֿלוצלונג האָט זיך אין דער הויף דערהערט אַ האַרצרײַסנדיק

…שרײַ. דאָס געשרײַ האָט זיך יעדע ווײַל איבערגעחזרט. דאָס האָט די פֿאַרצווייפֿלטע הענריעטע געוויינט.

— אומגליקלעכער מיידל! — האָט קוואַנט געזאָגט אַ צע־שטרײַטער.

קאַספּער איז מיט אים אַרויף אין דער הויף. אין סאַלאָן האָבן זיי דערזען הענריעטן, אַן אויסגעטועטע, כמעט אין די וועש, מיט ברענענדיקע אויגן. זי האָט זיך געריסן פֿון די הענט פֿון צוויי פֿרויען, וואָס האָבן זי בחינום געפּרובט באַרויקן.

— זיי האָבן אים פֿאַרסמט! פֿאַרסמט! — האָט זי געליאַרעמט. — איך האָב פֿריערװיס געוואוסט, אַז מען וועט אים פֿאַרסמען.

קאַספּער האָט זיך אײַנגעקוקט אין נאַפּאָלעאָנס פּאָרטרעט. אין זײַן קאָפּ האָבן געבלאָנדזשעט אומזיניקע געדאַנקען:

— פֿאַרוואָס איז דער דאָזיקער קייסער אַזוי אומבאַוועגלעך? פֿאַרוואָס גייט ער נישט אַרויס פֿון די ראַמען?

— מיר וועלן גיין! — האָט צו אים געשעפּטשעט קוואַנט,— דאָ איז צופֿיל טומל.

אויפֿן הויף האָבן זיי געטראָפֿן שטיין דעם ראַט מיעג און אויספֿרעגן היקלען די פּרטים פֿון אומגליק.

— מיר זענען אָנגעקומען קיין אָקסענפֿורט — האָט דער זשאַנדאַרם דערציילט. — זײַן עקסעלענץ האָט זיך געפֿילט זייער גוט. אין אָוונט האָט ער זיך אָנגעהויבן באַקלאָגן אויף אַ ווייטיק אין דער ברוסט. ער האָט זיך צופֿרי געלייגט. דער דאָקטאָר האָט אים געלאָזט בלוט. אינדערפֿרי האָט ער שוין נישט געלעבט. אָן צווייפֿל, עס איז אַ האַרץ־אַטאַק.

אַהיימקומענדיק האָט קאַספּער פֿאַרבראַכט עטלעכע שעה אין זײַן צימער. ער האָט זיך געלייגט אויף דער זאָפֿע, מיט די הענט אויפֿן קאָפּ, טעמפּ געקוקט אין סופֿיט.

עס האָט אים ענדלעך אַ רוף געטון פֿרוי קוואַנט:

— מען האָט געבראַכט דעם טויטן קערפּער פֿון פּרעזעס.

קאַספּער איז געלאָפֿן צו פֿייערבאַכס הויז. דער הויף און די וואוינונג זענען שוואַרץ געווען פֿון מענטשן. קאַספּערן האָט

זיך גערעכט, אַז אין דער וואוינונג שפּירט זיך עפּעס אַ מאָדנער, חלשותדיקער ריח. מיטאַמאָל האָט אים די באַראָנעסע ליבּט אָנגענומען פאַר דער האַנט און אים אַריינגעפירט אין גרויסן צימער, וואָס איז געווען באַשלאָגן מיט קרעפּ. דאָ איז געלעגן דער פּרעזעס אויף אַ קאַטאַפאַלק צווישן ליכט און אָלעאַנדער. אויף זיין פאַרוועלקט פּנים האָט זיך נישט געפינען קיין צייכן פון זיין אַמאָליקער גרויסקייט. דאָס אויסגעקרומטע מויל אונטער דער פאַרשפּיצטער נאָז האָט אויסגעדריקט שרעק.

קאַספּער האָט צום ערשטן מאָל אין לעבן געזען אַ טויטן. ער האָט זיך איינגעקוקט אין דעם טייערן פּנים פון אַפּוטראָפּוס און פּלוצלונג האָט ער אָנגעהויבן שטאַרק צו וויינען.

מיטאַמאָל האָט זיך פון אַ קופּקעלע מענטשן אויסגעטיילט אַ געשטאַלט, אָנגעטון אין טרויער. הענריעטע האָט אויסגעצויגן צו אים אַ האַנט און מיט אַ פּנים, וואָס האָט געטראָגן אויף זיך סימנים פון משוגעת, גענומען שרייען:

— זעט! זעט... צוליב דיר האָט ער געמוזט שטאַרבן.

פון איבעראַשונג האָט דאָס יונגל געעפנט דאָס מויל, ער האָט עפּעס געוואָלט זאָגן — עס האָט אים אויסגעפעלט אָטעם. ער איז אַנידערגעפאַלן אויף דער פּאָדלאָגע. די דינערשאַפט האָט אים אַרויסגעטראָגן. דירעקטאָר וואַרום און פרוי אומהאָף האָבן אים אָפּגעמונטערט. די באַראָנעסע האָט אים געוואָלט אָפּפירן אַהיים.

— ניין! ניין! — האָט ער זיך איינגעשפּאַרט. איך וועל גיין אַליין.

פרוי קלאַראַ, דערוויסנדיק זיך וועגן פאָרפאַל, איז געקומען צו פאָרן נאָך אים מיט אַ קאַרעטע. זי האָט אים געטראָפן אין דער מינוט, ווען ער האָט זיך געפונען ביים טויער פון קוואַנטס גאָרטן. עס האָט אים דאָ אָפּגעשטעלט הויקעל, וועלכער איז אים אויך נאָכגעגאַנגען.

— דו האָסט אַ גרונט טרויעריק צו זיין — האָט ער געזאָגט צו אים אין אַ צווייגטייטשן טאָן. — ווער וועט איצט זאָגן פאַר דיר אַ גוט וואָרט?

קאַספּער האָט אויפֿגעהויבן צו אים אַ פּאָר פֿאַרוואונדערטע אויגן. ער האָט נישט געוואוסט, צי יענער חוזקט, צי ער ווייזט אַרויס מיטלייד. ער איז געשטאַנען אַ שטומער. פֿרוי קאַנאַוואורף איז אויסגעשטיגן פֿון דער קאַרעטע. דערזעענדיק דעם זשאַנדאַרם האָט זי געמאַכט אַ טראָט צוריק, שטאַרק דערשראָקן. היקעל איז צו איר צוגעקומען און זיך העפֿלעך פֿאַרנייגט:

— איר וועט, מאַדאַם, דערלויבן, אויסצונוצן די געלעגנהייט און אויסצודריקן אייך מיין איבערגעבענסטע געפֿילן. — און מיט די דאָזיקע ווערטער האָט ער אָנגענומען איר האַנט און אַ קוש געטון. אַ בלייכע האָט זי די האַנט אַראָפּגעלאָזט, ווי זי וואָלט אָפּגעשטאָרבן פֿון שרעק. זי האָט לאַנג נאָכגעקוקט, ווי היקעל גייט אַוועק.

— איך ווייס נישט פֿאַרוואָס דער דאָזיקער מענטש דערשרעקט מיך אַזוי! — האָט זי געטשעפּטשעט צו קאַספּערן.

קאַספּער האָט אָבער אויסגעוויזן צו זיין גלייכגילטיק צו אַלעם. שאָקלנדיק מיט קאָפּ, אָן אַ געזעגנונגס-וואָרט, איז ער אַריין אין קאָרידאָר.

געפֿינענדיק זיך אין הויז, האָט ער אַ קוק געטון אין שפּיגל. ער האָט נישט דערקענט זיין אייגן פּנים. עס איז געווען שטאַרק פֿאַרענדערט און בלאַס. זיינע אויגן האָבן אין דער פֿינצטערניש געברענט, ווי צוויי יאָהאַנעס-ווערעמלעך, די פֿיס האָבן זיך אים געוואַקלט. מיט ציטערדיקע ליפּן האָט ער אויסגעפּליסטערט:

— איך קען דיך און דעריבער רוף איך דיך! אויב דו ביזט מיין מוטער — וועסטו מיך דערהערן! איך וועל שיקן צו דיר אַ שליח. אויב דו ביזט אַ מאַמע — צעגער נישט לענגער. איך ווייס שוין מער נישט פֿון קיין פּחד. און זעען וויל איך דיך אַזוי שטאַרק. איך הייס קאַספּער הויזער און דיך רופֿט מען אַנדערש. רוף מיך אין דיין שלאָף דורך אַ געטריען שליח, וואָס גאָט וועט צו דיר שיקן. איך דערוואַרט אַ תּשובֿה דורך אים!

פּלוצלונג האָט אים באַהערשט אַן אומרואיקייט. אין דער פֿינצטערניש האָט ער אָנגעשריבן די זעלבע ווערטער. ער האָט

דעם בריוו אַרײַנגעלייגט אין אַ קאָנווערט. ער האָט נישט געהאַט קיין זיגל. ער האָט צעשמאָלצן דאָס ליכט און מיט חלב פֿאַרזיגלט דעם בריוו, אויספּרעגנדיק אויף אים מיט אַ רינג דעם דעווין: „שטאָלץ און מילד“.

דערנאָך האָט ער זיך אײַנגעקוקט אין דער פֿינצטערניש פֿון דער נאַכט, קרייצנדיק די הענט אויף דער ברוסט, ווי ער וואָלט מיט דער מאַכט פֿון גײַסט געוואָלט עמיצן אַרויסרופֿן. און פּונקט ווי ער וואָלט פֿאַרמאָגט די דאָזיקע מאַכט, אָדער צי דאָס איז געווען אַ גליקלעכער טראַף — פֿון דער פֿינצטערניש איז צו אים דערגאַנגען אַ באַקאַנטער פֿײַף. שעפּטשענדיק האָט ער גערעדט אין פֿענצטער:

— שילדקנעכט! איך גיי צו דיר!

ער איז אַראָפּגעגאַנגען און מיטן זעלנער אַרײַן אין אַ זײַטיק געסל, וואָס האָט געפֿירט אויף אַ פֿעלד. זיי זענען לאַנג געגאַנגען שווײַגנדיק. זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט בײַ אַ צאָל־הײַזל, וואו עס איז געשטאַנען אַ לײַטער־וואָגן. קיין מענטשן און קיין פֿערד זענען דאָ נישט געווען. זיי האָבן זיך געזעצט אויפֿן דישל.

— פֿאַרלאַנגט איר עפּעס? — האָט דער זעלנער זיך ענדלעך דערוועגט צו פֿרעגן, אַ גערירטער פֿון קאַספּערס געהיימנישפֿולער האַלטונג.

—אַלץ! אַלץ!

— צום באַפֿעל!

— אָט איז דער בריוו. צו מײַן מוטער. דו ווייסט?

— איך ווייס. איך האָב געלייענט די בראָשור פֿון מלוכהראַט. זי איז די פֿירשטין סטעפֿאַניע. זי וואוינט אין פֿירשטנטום, פֿון וועלכן איך שטאַם.

— שווערסטו איבערצוגעבן איר דעם בריוו?

— מען דאַרף נישט קיין שבֿועות. איך וועל אָפּגעבן, אָדער... איך וועל געבן דעם האַלדז.

— דו ווייסט דאָך, אַז איך אַליין קען דאָרט נישט גיין. זיי וואָלטן אַרויסגעשיקט פֿאַרפֿאָלגער, מען וואָלט מיך געכאַפּט און אַ שכבֿנותדיקן דערפֿל און אַרײַנגעוואָרפֿן אין דער תּפֿיסה, אָבער...

וואו וועסטו באַהאַלטן דעם בריוו?

— אין שיך...

— ווען לאָזטו דיך אין וועג?

— ס'קען זײַן — באַלד.

— האָסט געלט? עס קען דיר צונויץ קומען.

— איך האָב אַ טאָלער. עס וועט גענוג זײַן.

— אפֿשר וועט עס נישט גענוג זײַן? וואַרט אַ ווײַל. איך קום באַלד צוריק.

זיי האָבן זיך געפֿינען לעבן דער באַראָנעסעס פּאַלאַץ. קאַספּער איז צוגעגאַנגען און אָנגעקלאַפּט אין אַ פּאַרטער-פֿענצטער. דאָס פֿענצטער האָט זיך געעפֿנט. אַ פֿאַרוואונדערטע האָט פֿרוי קאַנאַוואורף אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ.

— קלאַראַ! איך דאַרף 10 דוקאַטן. אָבער פֿרעג נישט וועגן גאָרנישט!...

דאָס איז געווען אַ באַפֿעל, וואָס האָט אויך געקלונגען ווי אַ געבעט. אָן אַ וואָרט איז זי אַרײַן טיפֿער אין צימער, צוגעגאַנגען צו דער קאַסעטקע. און אַ ווײַל אַרום האָט זי אים איבערגעגעבן די געפֿאָדערטע 10 דוקאַטן.

לויפֿנדיק איז קאַספּער אַוועק סו שילדקנעכטן. ער האָט אים געגעבן דאָס געלט. בײַם וואַלד-שייד-וועג האָבן זיי זיך געזעגנט מיט אַ האַרציקן האַנט-דרוק. ווי פֿאַרשכורט האָט קאַספּער געקוקט אויף דעם אַפּגייענדיקן זעלנער. דערנאָך האָט ער זיך אין דער פֿינצטערניש געוואָרפֿן אויף דער ערד און געקושט דאָס גראָז. ער האָט דערפֿילט דאַנקבאַרקייט צו דער ערד.

צוריקקומענדיק האָט ער זיך פֿאַרמאַכט אין צימער. מען האָט אים גראָד איצט נישט נאָכגעקוקט, ווײַל קוואַנט איז געווען פֿאַרנומען, שמועסנדיק מיטן ווײַב וועגן אַ אויסערגעוויינטלעך נײַעס:

— דער ראַט האָפֿמאַן זאָל פֿאַרעפֿנטלעכן, האָט מיר היקעל דערציילט, אַז פֿײַערבאַכס בראָשור איז געווען זײַנס אַ פֿעלער, וואָס איז ווערט צו באַדויערן.

— אַ! וואָס מענטשן רעדן דאָרט... מען שמועסט, אַז דער

פֿרעזעס איז פֿאַרסמט געוואָרן.

— יעטע! חזר נישט איבער אַזעלכע שטותים. הינקעל האָט ווידער באַקומען אַ לײַטנדיקן אמת אין דער אויספֿאָרשונגס־פּאָליציי און ער דראָט, אַז ער וועט אַרײַנפּאַקן אין קרימינאַל די פֿאַרשפּרייטער פֿון פֿאַלשע קלאַנגען. אָבער וואָס האָט הײַנט הויזער געטון?

— ער האָט זיך אין דער קיך באַקלאָגט אויף פֿליגן.

— הממ... ער האָט שוין נישט קיין אַנדערע דאגות.

— איך האָב אים געזאָגט, ער זאָל עפֿענען די טיר און זיי אַרויסיאָגן. ער זאָגט, אַז דעמאָלט וועלן אויפֿן אָרט פֿון איין פֿליג צוריקקומען צוואַנציק.

— ער האָט פּונקט איבערגעציילט!...

צו פֿײַערבאַכס לויה זענען געקומען פֿון נאָרימבערג דוימער און טוכער. דוימער האָט תּיכּף באַזוכט קאַספּערן. ער האָט דערוועגן געשריבן דער שוועסטער:

„איך וואָלט געזאָגט ליגנט, ווען איך וואָלט געשריבן, אַז איך בין צופֿרידן געווען פֿון דער באַגעגעניש. עס טוט מיר נישט בלויז וויי, וואָס דאָס יונגל איז אַזוי בלאַס און פֿאַרשלאָסן אין זיך, און בײַ זײַנע גרויסע פֿעאיקײטן איז ער קוים דערגאַנגען צו אַ מדרגה פֿון אַ געריכטס־סקרעטאַר. עס האָט מיר אָבער וויי געטון די מאָדנע פֿרײַלעכקײט פֿון זײַן פּנים, אַן אומעטיקע פֿרײַלעכקײט — עפּעס אַ רעטעניש. איבריגנס הערט ער און זעט אַזוי, ווי ער וואָלט נישט געהערט און נישט געזען. אַ חוץ דעם איז ער געוואָרן מער מאַן. ער האָט געהייסן אָפּגעבן דיר אַ גרוס“.

דוימער האָט אומזיסט געזוכט קאַספּערן אויף פֿײַערבאַכס לויה. די באַקאַנטע אימהאָף האָט אים גערופֿן צו זיך פֿאַר דער לויה און אים פֿאַרהאַלטן, ווילנדיק אײַנבּרענגען דעם יונגל רירנדיקע מאָמענטן. ער איז געווען אַפּאַטיש און זיך געלאָזט פֿאַרהאַלטן.

אויפֿן בית־עלמין איז דוימער צוגעגאַנגען צו קוואַנטן, כּדי צו פֿרעגן אים וועגן יונגלס גײַסטיקן און פֿיזישן צושטאַנד.

— עס גייט אים גאַנץ גוט! — האָט דער לערער געענט־

פֿערט מיט אַ שמייכל. — ער איז אַפֿילו אַביסל געדריקט צוליב דעם, וואָס מען צערטלט אים נישט אַזוי ווי אין נאַרימבערג, און ער שלאָגט זיך נישט אַרויס פֿון קאָפּ, אַז ער איז עפּעס אַ וואונ־דער־מענטש. איר האָט אים דאָרט קאַליע געמאַכט, הער דוימער, אַרומרינגלנדיק אים מיט אַ בלומען־ריח. אָבער מיר זענען דאָ שוין אויף די שפּורען... נישט לאַנג — און איר וועט עפּעס הערן...

דוימער האָט נישט געענטפֿערט. ער האָט דערפֿילט אַ ווייטיק אין דער נשמה, עפּעס ווי אַ געוויסנס־ביסן, וואָס צוליב זיין נישט־אויסהאַלטעוודיקייט איז דאָס יינגל אָפּגעגעבן געוואָרן אין אַזעלכע הענט. ער איז באַלד נאָך לויה אַוועקגעפֿאָרן, נישט זעענדיג זיך מיט קאַספּערן. אויפֿן וועג האָט אין דער טיפֿעניש פֿון דער נשמה געקלינגען דאָס וואָרט, וואָס ער האָט אים אַמאָל געזאָלט וואַרפֿן:

— אָ, מענטש! מענטש!

אַ טרויער איבערן מענטש האָט אים געשניטן ס'האַרץ.

אַן איבערגעריסן שפּיל

אין משך פֿון די קומענדיקע וואָכן האָבן אין דער שטאָט קורסירט מאָדנע קלאַנגען, וואָס זייערע קוועלן איז אוממעגליך געווען צו געפֿינען. מען האָט געשמועסט, אַז פּרעזעס פֿייערבאַך איז געפֿאַלן אַ קרבן פֿון עפּעס אַן אַטענטאַט, און אין דעם דאָזיקן אַטענטאַט האָט אָנטייל גענומען דער לאָרד אַליין און — אַמוואונדערלעכסטן — צום סוף האָט מען גערעדט, אַז דער לאָרד האָט בדעה צו פֿאַרפֿירן אַ פּראָצעס קעגן קאַספּער הויזערן פֿאַר שווינדל און ער האָט זיך שוין פֿאַרזיכערט די הילף פֿון אַ בערימטן אַדוואָקאַט. דעם נאָמען פֿון פֿריערדיקן אַפּגאָט אין די סאַלאָנען האָט מען איצט אַרויסגערעדט מיט עקל.

אַ פֿאַרזאָרגטע צוליב די דאָזיקע קלאַנגען איז פֿרוי אומהאַף אַוועק צו קוואַנטן און פֿרעגן אים, וואָס ער זאָגט וועגן דעם.

— עס איז אמת! — האָט ער געענטפֿערט. — די קאָרט האָט זיך איבערגעדרייט. לאָרד סטאַנהאָפּ האַלט איצט קאַספּערן פֿאַר אַ געוויינטלעכן שווינדלער.

זי איז געווען איבערראַשט, און אַוועק אָן אַ וואָרט.

— איי, די דאָזיקע האַרציקע ווייבלעך! — האָט היקעל געחוזקט פֿון דער מאַדאַם אומהאַף, שמועסנדיק מיט קוואַנטן וועגן דער ענדערונג פֿון קאַספּערס גורל. דער אָפֿיציר האָט זיך לעצטנס שטענדיק געפֿינען אין אַ גוטער שטימונג. ער האָט זיך געדונגען אַ וואוינונג אויף דער הויפּט־גאַס און געלעבט, ווי אַ גרויסער הער. מען האָט געשמועסט, אַז ער האָט געווינען אין קאָרטן ריזיקע סומען. אַנדערע האָבן געשעפּטשעט וועגן עפּעס טונקעלע קוועלן פֿון זיינע הכנסות.

נאך איין ידיעה האט באאומרואיקט די שטאט. דער זעלנער, וואס איז געווען הויזערס וועלטער, איז נישט צוריקגעקומען אין די קאזארמעס. ער איז פארשווינדן אויף א סודותדיקן אופן. מען האט גערעדט, אז מערדער האבן אים באזייטיקט, ווייל ער האט צופיל געוואוסט. מען האט פארהאקט טיר און פענצטער אויס פחד פאר די נישט אנטפלעקטע פארברעכער. איבערהויפט האט מען געווארפן חשדים אויף די פרעמדע.

מען האט אפילו נישט אויסגעמיטן די פרוי קאנאוואורף. זי האט זיך לעצטנס אפטער געפינען אין די שכנותדיקע דערפער, שמועסנדיק מיט די פויערים. זי האט זיך ארומגערינגלט מיט ארבעטער-קינדער און זיך געוויילט מיט זיי. דאס אלץ האט איר פארשאפט דעם נאמען פון עפעס א געפערלעכער מיסיאנערקע... עס איז אמת, אז איר אויפפירונג האט זיך געווארפן אין די אויגן. זי האט זיך שטענדיק געפינען אין באוועגונג, האבנדיק דערביי אויפ'ן פנים א געהיימנישפול געלעכטערל, זי האט אויסגעוויזן צו זיין לייכטזיניק און צוגלייך האט זיך גערעכט, אז זי וויל עפעס פארטויבן א ווייטיק, וואס זיינע סיבות האט קיינער נישט געקענט.

אין א געוויסן טאג האט זי אויף דעם פארוואורף פון דער פריינדין, בארא\נעסע אימהאף: — דו ליבסט נישט! דו ברענסט דיר אויס!" — זיך געווארפן אויף דער זאפע (זי איז אן אטעם געקומען פון א שפאציר) און קורץ און אויסמיידנדיק געענטפערט: — איך וויים דערפון... אבער עס קען מיר גארנישט העלפן... איך מוז אוועקפארן!

— דו וועסט דאך אודאי נישט אוועקפארן פאר אונזער משפחה-יום-טוב. מיר פייערן בקרוב די גאלדענע חתונה פון מיינע שוויגער-עלטערן.

— איך וועל בלייבן, הגם — דו קענסט מיר גלויבן — עס איז מיר זייער שווער...

נאך א פויזע פון שווייגן האט זי געזאגט:

— בעטינע! ענטפער מיר אויפריכטיק... פאר בינטו, וואס דו האסט אזא גוט הארץ און קענסט געריכט ווערן בנו

טרערן אין טעאטער און אויף קאנצערטן, אזוי הארציאן און בלינד, ווי אלע אנדערע, ווען עס האנדלט זיך וועגן ליידן פוןווירקלעכן לעבן. קאספער האט אזוי פיל פריינט און קיינער נישט, בילשטעלער קיינער נישט, הייבט נישט אויף קיין פינגער, כדי א סוף צו מאכן פון זיין צער. דאסדאזיקע יונגל גייט אדורך א גיהנום, געפינענדיק זיך אונטער דער אויפזיכט פון דעם דאזיקן גראבהויטיקן קוואנט! פארוואס נעמט אים נישט צו זיך?

די באראנעסע האט זיך טיף פאטראכט:

—דו זעסט, קלארא, איך בין נישט גליקלעך און נישט אומגליקלעך אין לעבן. איך האב נישט געוואלט פארבונדן מיין גורל מיט דעם יונגל, וואס פארדינט דאס העכסטע גליק. איך האב מורא געהאט, אז ער וועט זיך ביי מיר נישט גוט געפינען. נאר אויב דו האסט באריערט די דאזיקע פראגע — וועל איך עס טון פאר דיר. רעד מיט קאספערן, לייג אים פאר מיין הויז אין מיין נאמען.

קלארא האט זיך געווארפן אין אירע ארעמס. צעמארגנס האט זי איר אבער אין טרויער געבראכט די ידיעה:

— קאספער האט מיך געהייסן דאנקן, נאר דעם פארשלאג האט ער קאטעגאריש אפגעווארפן. ער האט מיר געענטפערט, אז ער וויל בלייבן דארט, וואו מען האט אים אוועקגעגעבן. אן איינדל, שטאלץ יונגל! ער וויל נישט מען זאל זאגן, אז עס איז אים שלעכט געווען ביים לערער און צוליב רחמנות האט מען אים צו דיר אריינגענומען. אזוי האט ער זיך אויסגעדריקט. ער האט נאך צוגעגעבן עפעס, וואס איז געווען פאר מיר רעטזלהאפט:

„עס איז איבריק אוועקצוגיין פון דארט, וואו איך וואוין. אזוי צי אזוי וועט עס לאנג שוין נישט דויערן".

— אויף וואסווארט ער? אויף וואס רעכנט ער זיך? איך פארשטיי נישט.

און קאספערן האבן יענע טעג די אויגן היים געגלאנצט. איינמאל איז ער א שטומער געשטאנען ביים פענצטער מיטן בליק איינגעקוקט אין דער ווייטקייט. ער האט זיך ליידנשאפטלעך

איינגעהערט, ווי עס האט זיך דערהערט דער אפּהילך פון דעם פּאסט-וואגן נעבן הויז. ער האט א ציטער געטאן, ווען דער בריוו-טרעגער איז געקומען. פרוי קלארא האט געטראכט, ווי אזוי אים אפּצורייסן פון דער חברשאפט מיט גייסטער און אריינברענגען אין רעאלן לעבן.

דער יום-טוב אין פרוי אומהאפּס הויז האט דערצו געגעבן די פּאסנדיקע געלעגנהייט.

לכּבוד דער גאלדענער חתונה פון בראַונס עלטערן, האט אין גרויסן פּאלאץ אין אוונט געזאלט אויסגעפירט ווערן אן איינאק-טער, ספּעציעל אנגעשריבן פון דאקטאר לאנגע. פרוי קאנאוואורף, שפּילנדיק אין דאזיקן שפּיל א ראלע פון א קע-ניגין האט, קעגן אלעמענס פארוואונדערונג, פארגעלעגט, איבער-צוגעבן קאספּער הויזערן די ראל פון שטומען פּאסטוך. קאספּער האט מסכּים געווען. די ראל, וואס איז באשטאנען אין שווייגן די גאנצע צייט און בלויז צום סוף פון שפּיל אראפּצווארפן די מאסקע און אויסרופן „א. מיטער!" האט נישט געצווינגען צו האבן קיין איבעריק שטארקן זכּרון און איז געווען גאנץ לייכט. כּדי גוט צו שפּילן האט מען געדארפט מיט מימיק א סך אויסדריקן. קאספּער האט אויף די פּרוּוון פון דער פארשטעלונג כּמעט ארויסגערופן ענטוזיאזם ביי די צוקוקער מיט דער גוטער אויס-פירונג פון זיין ראל.

דאס שטיק, כאטש עס האט זיך אפּגעשפּילט אויפן פּאן פון קלאסישן גריכנלאנד, האט געהאט אין זיך אן איידעלע אנצוהע-רעניש אויף די פאמיליען-באציאונגען: דער פאטער האט ארויס-געטריבן מיט עטלעכע צענדליק יאר צוריק (דער יובילאר) דעם זון, א ברודער פון בראַון אומהאַף. די סיבה האט זיך געפונען אין פאמיליען-סכסוך איבער א קאמפּראמיטאציע צוליב א פּא-ליטישער פארשווערונג. נאך צוואנציק יאר אין דער פרעמד קומט דער פארטריבענער צוריק פון אמעריקע — און אלץ ענ-דיקט זיך גוט. און דער שלום-בית ווערט צוריקגעשטעלט אין דער משפּחה.

דאקטאר לאנגע האט די פאקטן צעשטעלט אין א שיינער

דראַמאַטישער מעשה. אין זיין דראַמאַטישער פאַנטאַזיע האָט דער קעניג פאַליקראַטעס זיך געריהמט אויף אַ באַל מיט זיין צניעות און טובות, מיט וועלכע ער הערשט איבער פאָלק. דאַ שמעלט זיך פלוצלונג אויף עפּעס אַן אַדעלמאַן און איז מודיע, אַז אין דער שטאָט געפינט זיך אַ שטומער פאַסטוך, וואָס איז געקומען פון ווייטע מקומות און האָט אין בליק אַ מאָדנע קראַפט: אין הערצער פון זינדיקע וועקט ער די שולד, וואָס זיי האָבן שוין פאַרגעסן,, און אין אומשולדיקע מאַכט ער פאַרגעסן די פרייד. דער קעניג באַפעלט צו רופן דעם פאַסטוך. דאָס איז זיין זון, וועלכן ער האָט מיט יאָרן צוריק אַרויסגעטריבן פון לאַנד, און אים אינגאַנצן פאַרגעסן, ווערנדיק געהאַלטן פאַר אַ געשטאָרבענעם. און פאַרטריבן איז ער געוואָרן צוליב אַ פאַרשווערונג, וואָס אַ מחנה אַרעלייט האָבן צוזאַמען מיט אים אָרגאַניזירט קעגן אים. מען האָט דעם קעניג באַצייטנס מיטגעטיילט וועגן דער פאַרשווערונג, דער מוטער האָט דער קעניג דערציילט, אַז דער זון איז געפאַלן אין דער מלחמה... און אַט איצט קומט מיטאַיינמאָל אַריין דער פאַסטוך, ער קוקט אויפן פאָטער, ער קוקט אויף דער מוטער... אונטער זיין בליק ציטערט דער קעניג... ער דערפילט זיין פאַרברעך. אין בליק פון אומבאַקאַנטן דערקענט די קעניגין איר זון, אַרומגענומען מיט אַ שוידער פון מוטערליכער ליבע!

אָ, ווי קאַספּער האָט געקענט קוקן!... אין דער דאָזיקער ראָלע האָט ער אַריינגעלייגט זיין גאַנץ לעבן.

מיר וועלן נישט דערציילן די פּרטים פון יום־טוב, וואָס פאַרדינט אַ באַזונדער בלאַט אין די יאָרביכער פון די אַרטיסטאָקראַטישע אויפנאַמען. מיר וועלן מיטאַיינמאָל איבערגיין צום מאָמענט, ווען די אוווערטורע, וואָס איז קאָמפּאָנירט געוואָרן ספּעציעל צו דעם אָוונט דורכן שטאָטישן אָרקעסטער־דירעקטאָר, איז אָנגעשפּילט געוואָרן. נייַן! מיר וועלן דורכלאָזן די ערשטע סצענע, צו וועלכע די עלעגאַנטע צושויער האָבן זיך צוגעקוקט מיט אַ לעבהאַפטיקער צופרידנקייט, באַשאַנקנדיק פון צייט צו צייט די שפּילער מיט אַפּלאָדיסמענטן. מיר וועלן זיך אָפּשטעלן ביי דער לעצטער סצענע. אויף די פּנימער פון די

צוקוקער איז פֿלוצלונג פֿאַרשווּנדן דער מילדער שמײכל. אַ שוידער פֿון פּחד, אַ װיסטע אימה האָט אַרומגענומען די פֿאַרזאַמלטע, װען קאַספּער האָט זיך באַװיזן אויף דער סצענע, לאַנג, לאַנג זיך אײַנגעקוקט אין קעניג און פּלוצלונג איבערגעוואָרפֿן דעם בליק אויף דער מוטער

אין זאַל האָט זיך דערהערט אַ באַװאונדערונגס־געפּליסטער: ווי ער שפּילט!

אָבער אין דעם מאָמענט, װען די פֿאַרווײַנטע קעניגין — קלאַראַ קאַנאַוואורף האָט ווירקלעך געהאַט טרערן אין די אויגן — איז צוגעגאַנגען צום יונגענמאַן און אים אַרויפֿגעלייגט די הענט אויפֿן אַקסל — און איידער זי האָט באַוויזן אַרויסצורעדן די ערשטע ווערטער, האָט עמיצער אַ געשריי געטון אין די לעצטע רייען:

— גענוג! גענוג! איך דערלויב נישט!

עמיצער האָט זיך אַ ריס געטון פֿון דער שטול, איז אַרײַנגעלאָפֿן אינמיטן זאַל, צוגעשפּרונגען צו דער ראַמפּע און בסדר געשריגן: — גענוג! גענוג! איך דערלויב נישט!

די אַרטיסטן אויף דער סצענע זענען דערשטוינט געוואָרן. די צוקוקער אין זאַל זענען צעטומלט געוואָרן. בײַ דער ראַמפּע איז געשטאַנען דער אָפּיציר היקעל, די הענט אויפֿגעהויבן אין דער הויך, און אין דער שטילקייט פֿון דעם פֿאַרלאַזירט געוואָרענעם עולם מיט אַ הײזעריק קול גערופֿן:

— חשובער עולם! איך קען נישט! איך קען נישט דערליבן, אַז קאַספּער האַוזער זאָל זיך באַטײליקן אין אַזאַ קאָמעדיע — אין דער דאָזיקער פֿרײַלעכער פֿאַרווײַלונג — בעת אין דער זעלבער רגע איז געשען אַן אומגליק, וואָס האָט אַ נאָענטן שייכות מיט זײַן גורל און מוז האָבן אַן אײַנפֿלוס אויף זײַן צוקונפֿט!

— אַ משוגענער, — האָט אַ טייל געשריגן. אַנדערע האָבן צו היקלען אויסגעשטרעקט אַ פּאָר נײַגעריקע בלישטשענדיקע אויגן.

— דאָס איז אומאָנשטענדיק! — דאָס חוצפּה מיסבּרויכן

מיטיעגעסם גאַסטפֿריינטלעכקייט! — האָט דאָקטאָר לאַנגע גענונערט.

— יאָ! יאָ! עס איז אַזוי! — האָט מען אין אַלע זייטן צוגעגעבן.

— קען מען וויסן, וואָס עס איז געשען? — האָט באַראָן אימהאָף געפֿרעגט.

היקעל האָט געענטפֿערט מיט אַ פֿאַרשטיקט קול:

— לאָרד סטאַנהאָפּ האָט פֿרייוויליק אַ סוף געמאַכט צו זיין לעבן.

אין זאַל איז געוואָרן טויט־שטיל.

— ער האָט זיך דערשאָסן? — האָט דער באַראָן זיך ענגלער דערוועגט צו פֿרעגן.

— ניין!... מען האָט אים געפֿינען אין דער וואוינונג פֿון זיין פֿריינט, גראַף דע בעמגראַד... אין אַ צימערל אויבן טרוועל... אַ געהאָנגענעם אויף אַ זיידענער שנור...

— הגם עס געפֿינט זיך דאָ קיינער ניט, וואָס זאָל ניט מיטפֿילן מיט דעם דאָזיקן אָרעמען מענטש — האָט דער באַראָן געזאָגט, — האָט איר, העֶר אָפֿיציר, אַרויסגעוויזן אַ גרויסע אומטאַקטישקייט, שטערנדיק אונזער יום־טוב מיט אַ ידיעה, וועלכע מיר האָבן זיך געקענט דערוויסן אַביסל שפּעטער...

— אַנטשולדיקט, הער באַראָן! — האָט היקעל געזיפֿצט, — איך האָב ניט געקענט... איך האָב ניט געקענט אַנדערש...

בחינום האָט זיך די באַראָנעסע אימהאָף באַמיט צו באַרויקן אירע געסט. מען איז צעמישט אַוועקגעגאַנגען אונטערן איינדרוק פֿון סקאַנדאַל און פֿון דער טרויעריקער ידיעה. דעם סיגנאַל פֿונאַנדערצוגיין זיך האָט קענען זיין ווילן געגעבן דער גענעראַל־סעקרעטאַר, אַרויסגייענדיק דער ערשטער מיט דער פֿרוי. די באַראָנעסע אימהאָף האָט פּשוט פֿאַרלוירן דעם קאָפּ. מען האָט איר געגעבן צו וויסן, אַז איר שוועסטער איז פּלוצלונג קראַנק געוואָרן, איבערנעמענדיק זיך מיטן געשעעניש.

אומזיסט האָט די מוזיק גערופֿן צום טאַנץ. עס האָבן געטאַנצט בלויז עטלעכע פּאָרלעך. די געסט האָבן אין דער

שטיל געשמועסט וועגן נעשעעניש. א סך האבן מיט טרויער געפֿרעגט:

— וואס וועט דער אומגליקלעכער קאספער טון?

דער סאלאן האט זיך אויסגעליידיגט. אן אומבאמערקטער פֿון אלעמען איז קאספער פּלוצלונג פֿארשוווּנדן. א באאומרואיקטע האט איס מאדאם קאנאווארף ארומגעזוכט אין אלע צימערן. דער דינער האט פֿארזיכערט, אז דער הויזער איז נישט ארויס פֿון פּאלאץ. ענדלעך האט איס דער קאמערדינער, פֿארלעשנדיק די ליכט, צופֿעליק געפֿינען אין איינעם פֿון די קאמערן פֿון דער אומפּראווויזירטער טעאטער-גארדעראבע.

צוליבן שטארקן רעגן, וואס איז געפֿאלן, האט מאדאם קאנאווארף, מורא-האבנדיק ער זאל זיך נישט פֿארקילן, געבעטן קאספערן, אז — אויב ער וויל נישט פֿארבלייבן אויף איבער נאכט אין פּאלאץ — ער זאל איבערווארטן דעם רעגן ביי איר אין צימער. ער האט אויסגעזען צו זיין אזוי פֿארמאטערט, אז ער איז קוים יעגאנגען אויף די פֿיס. זי האט אים געצווּנגען, אז ער זאל זיך לייגן אויף דער זאפֿע. ער האט געפֿאלגט, נישט זאגנדיק קיין ווארט. די ציין האבן זיך אים געטרייסלט. זי האט מיט דער האנט באריבט זיין שטערן. דער שטערן איז געווען הייס און די הענט זענען אבער געווען קאלט, ווי אייז. זי האט אים צוגעגרייט צום קאפּ א נאס טיכל און דערלאנגט וואסער... פּאמעלעך איז ער געקומען צו זיך. ער האט אויף איר א דאנקבארן בליק געטון און געפֿליסטערט:

— שוועסטער!

קלארא האט אין זיינע אויגן דערפֿילט א הימלישע זיסקייט. ער האט פֿארמאכט די אויגן, שעפּטשנדיק כסדר ווי אין פֿארשפּרונגאיין ווארט: „שוועסטער"! זי האט זיך אראפּגעבויגן צו אים מיט אן אפֿן מויל, און אטעם... זי האט זיך צוגעטוליעט צו אים, ווי זי וואלט אים געוואלט דערווארעמען... ער האט זיך נישט גערירט. ער האט זיך נישט צוריקגעצויגן און זיך נישט דערנענטערט צו איר... זיין פּנים האט באדעקט א רויטקייט... פּלוצלונג האט דער זיינער אנגעהויבן צו קלינגען. קלארא האט

אַרויסגעלאָזט קאַספּערס האַנט. עס האָט געשלאָגן צוועלף...
קלאַראַ איז אָפּגעשפּרונגען פון קאַספּערן, צוגעגאַנגען צום פענצטער, צוגעפּרעסט די ליפּן צו דער שויב; דאָס מויל האָט זיך באַוועגט אין אַ פליסטערן, ווי עס וואָלט אַרויסגערעדט די ווערטער „קיינמאָל — קיינמאָל — קיינמאָל!"

זי האָט איבערגעלאָזט קאַספּערן, וועלכער האָט אויסגעזען צו דרעמלען, און געגאַנגען אין דער הויך צו אַ פריינדין.

— בעטינאַ! — האָט זי געזאָגט — היינט די דינערשאַפט איינפּאַקן מיינע זאַכן. מאָרגן פאָר איך זיכער אַוועק...

זייערע אויגן האָבן זיך באַגעגנט. די באַראָנעסע האָט פאַרשטאַנען דאָס האַרץ פון איר פריינדין. זי האָט זי האַרציק אַרומגענומען. קלאַראַ האָט זיך איינגעהאַלטן נישט צו צעשלוכצן זיך.

— דער רעגן האָט אויפגעהערט... איך וועל אָפּפירן קאַספּערן אַהיים. איך וויל נישט איבערנעכטיקן אין פּאַלאַץ.

— גיי מיט אַ דינער.

— ניין! איך האָב פאַר גאָרנישט קיין מורא! איך האָב ליב צו שפּאַצירן ביינאַכט. איך פריי זיך קלערנדיק, אַז איך וועל אַהיימגיין צופוס און אַליין!

און איר קול האָט אָפּגעקלונגען אַ טרויעריקע נאָטע.

אין אַ פערטל שעה אַרום איז זי געגאַנגען מיט קאַספּערן אויף נאַסע ברוק־שטיינער פון דער שטאָט. זיי האָבן נישט גערעדט צווישן זיך. זיי האָבן זיך בלויז פעסט געהאַלטן פאַר די הענט. בײַם לערערס הויז האָט קאַספּער זיך אָפּגעשטעלט און געזאָגט:

— איצט וועסטו זיכער אַוועקפאָרן...

זי איז איבערראַשט געוואָרן פון זיין מאַכט צו טרעפן נישט אַרויסגערעדטע זאַכן.

— יאָ! — האָט זי אָפּגעזיפצט.

— פאַרוואָס?... מיט דיר איז מיר גוט...

— איך וועל צוריקקומען — האָט זי האַרציק געענטפערט. איך וועל צוריקקומען אויף ווייַנאַכטן.

—איך האָב שוין געהערט אַזעלכע צוזאָגענישן... און דאָך! און צו ווייַנאַכטן איז אַזוי לאַנג.

— איך וועל שרייבן.

— וואס האט מען פון בריוו? דאס איז בלויז פּאַפּיר. נו. פאר — זיי געזונט!

צווישן די כמארעס אויפן הימל האט אויפגעשיינט א שטערן.

— קוק אויף די שטערן, קאספּער. און זיי האסטו א פאַרזי־כערניש, אז איך וועל נישט פארגעסן אן דיר.

און דער הויך האט זיך געעפנט א פענצטער. עס האט זיך באוויזן א קאפ און א שלאף־מיץ און זיך באלד צוריקגעצויגן. דאס איז געווען א שווייגנדיקע אויפפאָדערונג צו קאספּערן, אז ער זאל צוריקקומען.

קלארא איז אוועק א פארחלומטע. און הארץ איז איר ענג געווען.

— וואס פאר א וואונדערלעך יונגל דאס איז! ווי זיס ער האט ארויסגערעדט דאס ווארט „שוועסטער“! אזוי קען מיר נאר זיין א געפינענער ברודער. באריִרן אים, צערייסן זיין אומשולדיקן חלום וואלט געהייסן א פארברעכן! איך מוז אנטלויפן פון אים. דאס איז איצט דאס בעסטע. דערווייל וועט אים היטן זיין גוטער זשעני! — איך וועל אוועקפארן, אויב מיין געפינען זיך דא קען דראען מיט געפאר זיין ריינער נשמה, און פאר מיר צו זיין אזוי ווייט, געפינענדיק זיך אזוי נאנט, — איז א צער נישט איבערצו־טראגן!

זי האט זיך איינגעקוקט אין דער כשופדיקע שטערן־זאמלונג פון „גרויסן בער“. פּלוצלונג איז א טונקל געפל ווי פון דער ערד ארויסגעוואקסן פאר איר דער אַפּיציר היקעל.

— מאדאם! — האט ער זי אפּגעשטעלט מיט א נידריקן גרוס. — איר וועט מיר מוחל זיין די חוצפה, וואס איך שטעל אייך איצט אפּ, און אויך... וואס איך האב אייך שוין עטלעכע מאל געשטערט. איך בעט אייך צו פארשטיין, אז ווען מען זעט אזא שיינקייט וואס האלט זיך נאנט, מיט עפּעס א נארישן יונגל... מעג עס זיין בלויז א קאמעדיע, וואס אייער חסד דערלויבט... קאן מען משוגע ווערן פון אייפערזוכט... און ס'גלוסט זיך איבערצורייסן די פארווילונג, וואס טוט אזוי וויי! איר וועט באוויליקן או

זאָגן מיר כאָטש אײן גוט וואָרט.

דאָס אַלץ האָט מאָדנע געקלונגען. עס האָט אויסגעוויזן צו זײַן אַ אומגעלונגענער שפּאַס. זי האָט ניט געפֿילט, אַז הינקעי באַמיט זיך צו באַהערשן, כּדי צו קענען רואיק רעדן. זי האָט פֿאַרקריצט די הענט אויף דער ברוסט און קאַלט געענטפֿערט.

— כ'בעט אָפּצוטרעטן פֿון מיר!

ער איז אַוועק, אָבער ער איז געגאַנגען הינטער איר. מיט אַ קול פֿון דערשטיקטער לײַדנשאַפֿט האָט ער געמורמלט:

— איך בעט אײן וואָרט. איך בין קײנמאָל ניט געווען קײן בעטלער. און איצט בעט איך אַ נדבה. איר ווייסט ניט מאַראַם וויפֿיל עס איז אָפּהענגיק דערפֿון, וואָס איר וועט זיך דערבאַרעמען איבער מיר... אָ, אַ סך, אַ סך איז דערפֿון אָפּהענגיק! רעד! — ווײַז ניט, אַז דו לײַקנסט. אָט דײַן פּנים, וואָס איז אַ פּנים פֿון אַ מלאך...

האָט גאָרניט געזאָגט. דער אָטעם איז איר אָפּגעשטאָרבן אין האַלדז. זי האָט האַסטיק אַ צי געטון בײַם גלאָק פֿון דעם פּאַלאַץ־טויער. געפֿינענדיק זיך אַלײן אין פֿינצטערן קאָרידאָר, האָט זי אַרומגענומען אַן איבערשונג. עס האָט זיך איר געדאַכט, אַז זי דאַרף זיך אויסדרײען צו דעם דאָזיקן שרעקליכן מענטש און אים וואַרפֿן דאָס געפֿאָדערטע וואָרט.

צעמאָרגנס האָט קאַספּער באַזוכט די באַראָנעסע אימהאָף אין די נאָכמיטיק־שעהן. ער האָט זיך דערוואוסט, אַז קלאַראַ איז באַגינען אַוועקגעפֿאָרן. ער האָט געבעטן, אַז זי זאָל דערלויבן אָנצוקוקן איר פּאָרטרעט. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט בײַם פּאָרטרעט און לאַנג זיך אײַנגעקוקט אין די שטריכן פֿון בילד. די באַראָנעסע איז אַוועקגעגאַנגען אויף די שפּיץ פֿינגער, כּדי אים ניט צו שטערן טראַכטן זײַנע פֿאַרבענקטע מחשבות. בשעת ער איז אַוועקגעגאַנגען האָט זי צוגעזאָגט, אַז זי וועט הײסן מאַכן דער ווײַטקײַט, ווי ער וואָלט ניט געהערט אירע ווערטער.

קוואַנט אַטאַקירט דאָס געהיימניש צום לעצטען מאָל

די לעצטע טעג איז דער אָפיציר היקעל געווען אַזוי אָנגעכמאַרעט און בייז, אַז די באַאַמטע, מיט וועלכע ער האָט אָנגעפירט, האָבן מורא געהאַט צו רעדן מיט אים וועגן געווייניטלעכע ענינים. אַפילו קוואַנט איז ניט דרייסט געווען צו רעדן מיט אים, בעת ער האָט אים באַגעגנט.

אין איינעם אַ טאָג איז דער אָפיציר געקומען צום לערער בעתן פרישטיק. ניט גריסנדיק זיך מיט קיינעם, איז ער צוגעגאַנגען צו קאַספּערן און אין אַ הערשערישן טאָן געפרעגט:

— הויזער! וואו געפינט זיך שילדקנעכט?

קאַספּער איז בלייך געוואָרן. היקעל האָט געברומט.

— דו ווייסט, צי דו ווייסט ניט? זאָג מיר תּיכּף, אויב ניט — וועל איך דיך אַריינוואַרפן אין תּפיסה.

קאַספּער איז אויפגעשטאַנען. דער קנאָפּ פון זיין ראָק האָט זיך פאַרטשעפּעט אין אַ ראַנד פון טישטוך. ער האָט אַראָפּגעשלעפּט דאָס טישטוך צוזאַמען מיט אַלץ, וואָס האָט זיך דערויף געפינען. די קאַווע האָט פאַרגאָסן דעם טיש און די פּאַדלאָגע. די ווירטין האָט אַרויסגעלאָזט אַ געשריי. אַ צערייצטער האָט דער לערער זיך געווענדט צו היקלען:

— וואָס ווילט איר פון אים? דאָס איז מיין זאַך. וואָס האָט ער געקאָנט טאָן מיטן דעזערטיר?

היקעל האָט אַ ברום געטאָן:

— לאָזט עס איבער מיר, הער קוואַנט... איך ווייס, וואָס איך ריד!

— און דאָך, הער אָפֿיציר, דאַרפֿט איר זיך אין מײַן הױז אױפֿפֿירן װי געהעריק.

— װאָס?... איר זענט אַ שלימזל! יאָ, אַ שלימזל און מער גאָרנישט! שױן צװײ יאָר, װי דער דאָזיקער מענטש װאױנט בײַ אײַך און איר האָט גאָרנישט זיך געקאָנט דערװיסן. אױב איר זענט אַזאַ מײַסטער, װעלן מיר זיך באַגײן אָן אײַך.

קװאַנט, אַ פֿאַרטױבטער פֿון דעם דאָזיקן קלאַפּ, האָט זיך פֿון איבערראַשונג אַזש אַנידערגעזעצט. ער האָט נישט געפֿינען קײן ענטפֿער.

— דאָס װעט זיך אָבער ענדיקן — האָט דער פּאָליציײ־מענטש געשריגן. — איך װעל רעדן מיטן מלוכה־ראַט און הױזער װעט איבערגעגעבן װערן אונטער מײַן אױפֿזיכט.

— טוט מיר טאָקע די דאָזיקע טובה, — האָט דער לערער געענטפֿערט מיט אַ ביטערן שמאָלן און אַרױס פֿון צימער.

פֿרױ קװאַנט איז געזעסן אַן אומדרײַסטע און געהאַלטן אַראָפּגעלאָזט די אױגן. היקעל האָט זיך געװאָרפֿן, װי אַ משוגענער. ער האָט עפּעס געברומט אונטער דער נאָז. דערנאָך איז ער מיט צונױפֿגעבײַלטע פֿױסטן צוגעשפּרינגען צו הױזערן.

— אומגליקלעכער! — האָט ער אױסגערופֿן. — איך האָב אַ ידיעה, אַז דער אָרדינאַנס, מיט װעלכן דו האָסט געפּלאַנט אַ פֿאַרשװערונג איז אַרעסטירט געװאָרן אין... פּלאַסענבורג. מען שיקט אים דאָ אַהער.

— עס איז נישט אמת! — האָט קאַספּער געזאָגט. ער האָט געשמײכלט, אָבער זײַן פּנים איז געװאָרן טױט בלײך.

חיקעל האָט אױף אים אַ קוק ער איז געװען אַ ביסל צעמישט, האָט גענומען ס׳היטל און אַרױס.

קװאַנט האָט נישט געװאוסט װאו אַהינצוטון זיך פֿון צאָרן. ער האָט זיך געפֿילט באַלײדיקט. ער איז אַװעק צום מלוכה־ראַט האָפֿמאַן מיט אַן אָנקלאַגע אױף היקלען. דער לעצטער האָט זיך אָבער אין דעם דאָזיקן ענין נישט געװאָלט אַרײַנמישן. איבערגעמענדיק איצט די אַפּוטרופּסות איבער הױזערן, האָט ער נישט געװאָלט רעדן מיטן לערער װעגן די באַדינגונגען פֿון זײַן אױסהאַלט.

די געלט-אונטערשטיצונגען פון לארד סטאנהאפ האבן אויפגעהערט. די געמיינדע האט נאך נישט באטראכט דעם ענין פון דעקן די הוצאות פון הויזערס אויסהאלט ביים לערער קוואנט. אויפן פאסטן אין געריכט האט דאס יונגל עפעס פארדינט און עס אוועקגעגעבן דעם לערער. פאר זיך, אויף זיינע אייגענע אויסגאבן, איז אים נישט געבליבן קיין גראשן. דער פאסטאר פורמאן, וואס האט אים קאנפירמירט, האט אים געראטן, ער זאל בעטן קוואנטן א הלוואה פון געלט, וואס ער האט אים געגעבן. קאספער האט אבער נישט געפאלגט די עצה. א שטאלצער האט ער איבערגעטראגן די שווערע לאגע, נישט באהאלטנדיק פארן פאסטאר. אז דער דוחק אין געלט מאטערט אים שטארק. דער פאסטאר האט עס מודיע געווען דעם ראט האפמאן.

— גוט! נעמט ווייטער צו הויזערס גאנצע פענסיע — האט דער ראט געזאגט קוואנטן מיט זיין געווינטלעכער עטוואס איראָניש קול. — עס קומט אייך. בארגט אבער דעם יונגל עטלעכע טאלער און גיט איבער דער קהלה א בקשה, מען זאל אייך ס'געלט צוריקגעבן.

— איך בין נישט קיין בעטלער. איך וועל נישט גיין צו דער קהלה.

— די קהלה וועט אייך זיכער אומקערן.

— עס איז נישטא קיין שום זיכערקייט. איך אליין דארף זייער האבן געלט.

— קאספער האט רייכע פריינט. אין ערגסטן פאל וועלן זיי באצאלן.

— זיי האבן נישט קיין צייט צו באשעפטיקן זיך מיט אזעלכע קלייניקייטן!

— מארגן וועל איך קומען געוואר ווערן, צו וואס הויזער דארפט אזוי נויטיק האבן געלט — האט דער ראט האפמאן פארענדיקט דעם שמועס.

אין אוונט איז קאספער געקומען צו קוואנטן, האלטנדיק די הענט פארלייגט אין א געבעט:

— גיט מיך נישט אוועק צו הינקלען! אלץ — נאר נישט דאס!

— דערווײַל איז קיין רייד נישטאָ דערוועגן.

— מען רעדט יאָ! און געריכט האָט מיר געזאָגט וועגן דעם דער באַאַמטער מײַער.

— און אַז אַפֿילו יאָ — מוזטו דיך ענדלעך אויפֿפֿירן ווי אַ דערוואַקסענער מענטש — אָן אַט די דאָזיקע קינדערישע גוזמאות. דער אָפֿיציר הינקעל איז אַ שטרענגער מענטש, אָבער דעם קאָפּ וועט ער דיר נישט אָפּרײַסן. דו ביזט אַ קריסט און דו פֿאַרשטייסט נישט דאָס שפּריכוואָרט: „טו גוטס דײַן פֿרײַנט, און דו וועסט קענען קלויבן גליִענדיקע קוילן אויף זײַן קאָפּ“....

— אַך! איך פֿאַרשטיי! — האָט דאָס יונגל פֿאַרצווייפֿלט געזיפֿצט.

— אַז דו פֿאַרשטייסט איז גוט... שרײַב מיר טאַקע מאָרגן אָן אַן אַרבעט אויף דער דאָזיקער טעמע.

נישט געקוקט אויפֿן צוזאָג איז דער ראַט האָפֿמאַן צעמאָרגנס נישט געקומען. ער האָט זיך ערשט באַוויזן אין דרײַ טעג אַרום אין מאָמענט, ווען דער לערער האָט שאַרף געמוסרט קאַספּערן.

— אַך, הער ראַט — האָט ער געזאָגט, אויסדרייענדיק זיך. — וואָס פֿאַר אַ צרות איך האָב מיט דעם יונגל. נעכטן האָב איך אים אויפֿגעגעבן דײַטשישע איבונגען. הײַנט האָב איך אַ קוק געטאָן אין די העפֿטן. עס איז דאָרט גאָרנישט דאָ, אַ חוץ דעם טיטל! אַזאַ פֿוילקייט שרײַט צום הימל אויף נקמה!

— פֿאַרוואָס האָסטו נישט געשריבן? — האָט דער ראַט קאַלט געזאָגט, אָנקוקנדיק דאָס העפֿט.

— איך קען נישט. איך האָב נישט קיין איין געדאַנק אין קאָפּ — האָט קאַספּער זיך פֿאַרטיידיקט.

— ער זאָגט ליגנט! נעכטן האָט ער מיר געזאָגט, אַז ער פֿאַרשטייט אויסגעצייכנט די טעמע. עס האַנדלט זיך וועגן אַ פּשוט'ער זאַך: ליבע צום שונא.

— פּרוּוו נאָכאַמאָל — האָט דער ראַט ווייך זיך אָנגערופֿן. — מיר וועלן אַרײַן אין צווייטן צימער שמועסן און דו וועסט דערווייל אָנשרײַבן עטלעכע זאַצן... טו עס צוליב מיר...

זיי זענען אַרויס, איבערלאָזנדיק דאָס יונגל זיך מאַטערן

ארויסצוקריגן פון זיך גערעדנקן אויף א טעמע, וואס האט אין דער איצטיקער רגע אזוי שטארק זיך נישט געפאסט צו זיין שטימונג. האפמאן האט דעם לערער דערלאנגט צוויי גאלדענע מטבעות — א מתנה פון דער בארגנעסע אימהאף פארן יונגל. ער האט אים מודיע געווען, אז הויזער איז געלטן ביי אים געווען מיט א בקשה, מען זאל אים נישט אפגעבן צו הינקלען.

— ער דערוועגט זיך פאר אלע אויסצופלאפלען זיינע קינדערישע בקשות. יא, דער אפיציר איז א שטרענגער. אבער צו האבן אזא פחד פאר אים איז אן אומזין.

— איך האב אים בארואיקט, אז ער האט נישט וואס מורא צו האבן פאר דער ענדערונג פון זיין גורל, אויב ער וועט אויספירן די פליכטן, וואס זיין באלעבאס וועט אויף אים ארויפלייגן.

— זייער ריכטיק!

— ווייסנדיק, אז ער דארפט האבן געלט, האב איך צוגעזאגט צו שיקן אים אין זיין געבורטס־טאג פינף טאלער. ער האט געענטפערט, אז ער ווייסט נישט די דאטע פון זיין געבורט. ער האט מיך גערירט מיט זיין קול. אויפן פנים האט ער אבער געהאט א חניפהדיקע מינע, וואס איז מיר שטארק נישט געפאלן.

— א, יא, ער קען חנפהנען, ווען ער וויל זיינע פלענער אויספירן.

נאך דעם דאזיקן געדאנק־אויסטויש זענען זיי צוריק אריין אין קאספערס צימער. ער איז געזעסן מיטן קאפ אנגעשפארט אויף דעם פארענטש פון שטול; זיין פנים איז געווען אנגעכמארעט. אין העפט איז געווען אויפגעשריבן בלויז איין זאץ:

„אויב זיי האבן דיר געטון עפעס געמיינעס, טו זיי אפ דעריפאר גוטס“.

— און דאס איז אלץ — האט קוואנט בייז געברומט, — דורך אזא לאנגער צייט האסטו בלויז דאס באוויזן אנצושרייבן.

דער ראט האפמאן האט, ווענדיק אויסמיידן דעם שטורם, וואס איז געהאנגען אין דער לופטן, דאס געשפרעך איבערגעפירט אויף אן אנדער טעמע. ער האט קאספערן געפרעגט:

— זאָג מיר, כ'בעט דיך: ווער האָסטו אַמשטאַרקסטן ליב?

— האָסט געקענט שטיין, רעדנדיק מיטן העררּאַט — האָט קוואַנט ביין קאָמאַנדרעווערט. קאַספּער האָט אים אָנגעקוקט. ער האָט געטראַכט, אַז ער פֿון זיין אומווילן צום טעמע דרינגט ער אַרויס, אַז ער איז זיין שונא, און דעריבער איז ער אַזוי דערצאָרנט. ער האָט אים געוואָלט אַנטוואָפֿנען. נאָך אַ קורצן ישוב הדעת האָט ער געענטפֿערט:

— דעם הער לערער!

קוואַנט האָט געוואָרפֿן אויפֿן מלוכה-ראַט אַ בליק, וואָס האָט געזאָגט:

— אַ מיאוסער חונף! ער וויל מיך איבערקויפֿן מיט ווערטער!

קאַספּערס לעבן איז אָפּגעפֿלאָסן איינטאָניק און לאַנגווייליק. עס זענען נישט אָנגעקומען קיין בריוו פֿון פֿרוי קאַנאַוואָרף. זי האָט נישט געשריבן, ווייל ער האָט זיך אויסגעדריקט, אַז בריוו האָבן נישט קיין ווערט. אַזוי, ווייניקסטנס, האָט ער געטראַכט, באַדויערנדיק, וואָס ער האָט זיך אַזוי אויסגעדריקט פֿאַר איר. ער האָט נישט געוואוסט, וואו זי קומט, וואָס זי טוט... זיינע ליידן האָבן נאָך פֿאַרשטאַרקט די שלעכטע נאָוועמבער-וועטערן פֿון היינטיקן יאָר. ער האָט כסדר געמוזט זיצן אין דער היים, אייגקוקנדיק זיך דורכן פֿענצטער אין די פֿאַרנעפּעלטע שפּיצן-בערג אויפֿן האָריזאָנט. אין די קאַזאַרמעס האָט ער זיך בסוד נאָכגעפֿרעגט וועגן שולדקנעכטן. קיינער האָט נישט געוואוסט וועגן זיין אַרעסט. דאָס האָט קאַספּערן אַריינגעגעבן האָפֿנונג. ער האָט כסדר געוואַרט... ער האָט אָפּגעשטויסן די, וואָס האָבן אים באַזוכט. ענטפֿערנדיק זיי מיט געציילטע ווערטער. אַליין איז ער צו קיינעם נישט געגאַנגען צו גאַסט.

— וואָס טויגן מיר די פֿלוידעריַיען? — האָט ער געטראַכט.

איינמאָל איז ער אַדורכגעגאַנגען דעם אַלטן שלאָס-פּאַלאַץ. עס האָבן זיך אים געחלומט, אַז פֿון הינטער די טונקעלע פֿענצטער פֿון דער געבוידע קוקן אויף אים געשטאַלטן אָנגעטאָן אין

פּורפּור. זיי האָבן געקוקט אויף אים מיט שׂנאה. ער איז גרייט געווען אַנידערצופֿאַלן אויף דער ערד און צו שרייען פֿון ווייטיק... אין איין נאַכט האָבן זיך אים געחלומט עטלעכע שטיינער. ער האָט געליינט אויף זיי אויפֿשריפֿטן: „דאָס איז דאָס האַרץ פֿון דיין פֿאָטער“... „פֿון דיין ברודער“... „פֿון דיין שוועסטער“... אויפֿן אויבערשטן שטיין האָט זיך געפֿינען אַן אויפֿשריפֿט: „דאָס איז מיין שטיין“. דער לעצטער שטיין האָט געהאַט צוויי טרויעריקע לעבעדיקע אויגן...

עס האָט זיך אים אַ סך מאָל געדאַכט, אַז עס איז פֿאַרהאַן ערגעץ אַ נשמה, וואָס ליבט אים, וואַכט איבער אים און רייסט זיך צו אים. אָבער צווישן אים און איר שטייט די גאַנצע וועלט— און אַ בייזער ווינט ווייעט דורך אַ מדבר. ער האָט אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ און זיך איינגעהערט, ווי ער וואָלט געוואָלט אויפֿכאַפּן די ווערטער, וואָס דער דאָזיקער ווינט וואַרפֿט אין דער לופֿט.

קוואַנג וואָלט געמוזט זיין אַ בלינדער, ער זאָל נישט באַמערקן די מאָדנע ענדערונג אין יונגל. זיינע אַלע באַאַבאַכטונגען האָט מען אָבער געקענט אויסדריקן אין איין זאַץ:

„דאָס איז אַ קאַמף מיטן אומריינעם געוויסן“.

— יעטע! — האָט ער געזאָגט צום ווייב, — איך האָב לחלוטין פֿאַרלוירן די סימפּאַטיע צום יונגל, זינט איך האָב מיך איבערגעצייגט, אַז ער איז גלייכגילטיק צום לאָרדס טויט. ער וויל אַפֿילו נישט ווייזן, אַז ער טרויערט. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט פֿאַרלוירן אַ ברודער, און ער האָט אַרויסגעוויזן אַ שוואַרצע אומדאַנקבאַרקייט. דאָס איז אַן אָרדינערער פּלעבעער, וואָס האָט אַ האַרץ פֿון אַ שטיין.

דעם פּעדאַגאָגס כּעס איז פֿאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ טעמפּער שׂנאה. עפּעס האָט אים געטריבן צונויפֿצוזאַמלען פֿאַקטן פֿון קאַמפּערס פֿאַרגאַנגענהייט. ער האָט אויסגעזען, ווי אַ יעגערהונט, וואָס האַלט אין איין זוכן. ער האָט זיך אויפֿגערעגט, ווען ער האָט אויף אַ פּאַרקאַן געזען עפּעס פֿלאַטערן... ער האָט כּסדר געזוכט דעם שליסל פֿון רעטעניש...

די מינדסטע קלייניקייט איז געווען אַ סיבה צו מאַכן שיקאַ־נעם. אויף קוואַנטס פראַגע: „האָסטו איבערגע.עצט די אויפגע־געבענע זייטלעך לאַטייַן?" — האָט דאָס יונגל אַ פאַרמאַטערטער פון לערערס צוואַנג, געענטפערט: „אַביסל מער, ווי איר האָט גע־הייסן". קוואַנט האָט נישט געגלויבט; עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן געגנוג שווערע ערטער פון אַ לאַטייניש בוך. ער האָט גענומען קאַספּערן אויף אַן עקזאַמען און פעסטגעשטעלט, אַז ער זאָגט ליגנט. ער איז געוואָרן גרין פון כעס... און דערציילט דעם ווייב, אַז ער איז אין די תשובות חושד עפּעס אַ פּיפּיקן פלאַן. ער האָט קאַספּערן נישט געמאַכט קיין פאָרוואורף, נאָר צעמאָרגנס האָט ער אים געבראַכט אַ בריוו פון ראַט האָפמאַן מיט דעם רעזולטאַט פון זיין אָנקלאַגע. דער מלוכה־ראַט האָט געשריבן:

„מיט פאַרדרוס האָב איך זיך דערוואוסט, אַז די מידות פון פאַלשקייט. וואָס געהערן צו נידריקע כאַראַקטערן, זענען נישט פרעמד אונזער הויזערן".

אין אָוונט פון זעלבן טאָג האָט זיך אָפּגעריסן אַ שטורעם צוליב אַ בלעטל, וואָס איז אויסגעריסן געוואָרן פון ברוליאָן. קאַספּער האָט זיך פאַרענטפערט, אַז ער האָט געזינדיקט קעגן די פאָרשריפטן, ווייל ער האָט דאָס בלעטל פאַרשמירט מיט טינט. קוואַנט האָט דערווייטערט דאָס ווייב, וואָס האָט אומדרייסט גע־פרווט פאַרמיידן דעם שטורם. ער האָט זיך פאַרשלאָסן מיטן יונגל און גענומען אים „אויפן צימבל":

— דו האָסט ווידער געזאָגט ליגנט... פלעקן פון טינט—וואָס?

— יאָ, עס זענען געווען פלעקן!.. פאַרוואָס גלויבט איר נישט?

— ווער עס האָט איינמאָל געזאָגט ליגנט, דעם גלויבט מען נישט. און דו האָסט מיר שוין הונדערט מאָל געזאָגט ליגנט.

— ווירקלעך?... איך האָב נישט געוואוסט, אַז כ'האָב גע־זאָגט ליגנט.

— און אַזוינס דערוועגסטו זיך צו זאָגן מיר אין די אויגן אריין?

— איך ווייס שוין באמת נישט, ווען איך האָב אייך צו זאָגן „יאָ" און ווען „ניין".

אין איצט האָט זיך אָנגעהויבן אַ סדרה פֿון פֿאָרוואָרפֿן קאַספּערן אַלע ליגנס, וואָס ער האָט כּלומרשט געזאָגט. דער לערער האָט זיי געהאַט פֿאַרשריבן אין אַ נאָטיץ־ביכל. ער האָט באַוויזן פֿון זכּרון אויסצורעכענען קאַספּערס ליגנס פֿון אַ האַלב יאָר, פֿון אַ יאָר, פֿון צוויי יאָר. די ליגנס האָט ער געהאַט פֿאַרשריבן, אָבער ער האָט נישט געדאַרפֿט אָנקומען צום נאָטיץ־ביכל — ער האָט געדענקט פֿון אויסנווייניק. ער האָט מיט בײַטערניש גערעדט, ווי ער וואָלט זיך באַמיט אַרויסצושלאָגן קאַספּערן פֿון קאָפּ די מאַניע צו זאָגן ליגנט. ער האָט בשום אופֿן נישט געלאָזט זיך איבערצײַגן, אַז דאָס, וואָס ער האָט פֿאַרשריבן, איז נישט אמת און קאַספּער האָט קיין ליגנט נישט געזאָגט. דאָס איבערשפּאַרן האָט, לויט קוואַנטס מיינונג, געהייסן פֿאַרטאָפּלען די עבֿירה פֿון ליגנס־זאָגערײַ. צום סוף האָט קאַספּער, אונטער דער לאַווינע פֿון ווערטער, וואָס איז מיט אַן אײַנטאָניק געראָיש געפֿאַלן אויף אים, אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ פֿון פֿאַרמאַטערונג; די נײַן מאָס רייד האָבן אים פֿאַר־טויבט און דערדריקט. שטעלן אַ ווידערשטאַנד איז געווען אוממעגלעך — ער וואָלט פֿאַרגרעסערט און פֿאַרדרײַפֿאַכט דעם שטראָם ווערטער. די שווינדלדיקע גלײַכגילטיקייט איז אָנגענאַנגען פֿאַר עקשנות און געפֿאָדערט נײַע מוסר־רייד!... דאָס איז געווען אַ פֿאַרכּישופֿט ראָד... מען האָט געמוזט רעזיגנירן, איבערטראָגן די פּײַניקונגען אין דער האָפֿנונג, אַז דער רעדנדיקער וועט ענדלעך מיד ווערן און אַוועקגיין.

— אַך! קאַספּער, ווי טיף איך וויינטיק איבער דײַן ירידה. איך באַמיי זיך מיט אַלע כּחות אויסצוואָרצלען פֿון דיר די מיאוסע אײַנגעשאַפֿט, וואָס איז דער אָנהויב פֿון אַלע פֿאַרברעכנס אויף דער וועלט און דו פֿאַרפּלאָנטערסט זיך וואָס אַמאָל מער אין דער געוווינהייט צו זאָגן ליגנס, דו זאָגסט שוין איצט ליגנט אָן שום באַדאַרף. איך וויל דיר געבן אַ קלײנעם בײַשפּיל. מיט צוויי חדשים צוריק האָב איך געזאָגט בײַם מיטיק, אַז דער גענעראַל־קאָמיסאַר האָט זעכצן אײניקלעך. דו האָסט אויסגעבעסערט: נײַנצען. איך האָב אויפֿגעוויזן, אַז ס'איז פֿאַלש. דו האָסט דערויף געזאָגט, אַז אַזוי האָט מען גערעדט בײַם דירעקטאָר וואָרם. איך האָב עס

אויסגעפֿאָרשט. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די בײזע קײנמאָל דאַרף ניט געווען. די האָסט דיך דערמיט געוואָלט באַרימען, אַז מען האָט דיך אויפֿגענומען אויף אַן אָוונט בײַם דירעקטאָר וואָרם.

— אָבער ער האָט דאָך ניינצען איינניקלעך!

— איך האָב אויסגעפֿאָרשט — אַלצען! עס גייט מיר אָבער ניט וועגן דעם דאָזיקן גאָרניטדיקן אונטערשיד — עס גייט מיר וועגן עצם פֿאַקט פֿון זאָגן ליגנט. די ביזט ניט געווען בײַ וואָרמען אויף קיין אָוונט.

— אפֿשר אויף פֿרישטיק. געדענק איך דען, וואו מען האָט גערעדט וועגן די איינניקלעך — האָט דאָס יונגל געזיפֿצט.

— רײַס מיר ניט איבער! זעסט — די באַנוצט שוין אַ נײַע מעטאָדע: איז ניט קיין אָוונט — איז אַ פֿרישטיק! אָבער ניט וועגן דעם האַנדלט עס זיך. דאָס זענען קלײניקײטן... די דאָזיקע קלײנע ליגנס רעכן איך שוין ניט. אָבער...

דאָ האָט זיך קוואַנטס קול אויפֿגעהויבן צו אַ פֿײַערלעכער ערנסטקײט. ער איז אויפֿגעשטאַנען. זײַן שאָטן אין ליכט פֿון דער לאָמפּ האָט זיך ריזיק פֿאַרגרעסערט אויף דער וואַנט. קאַספּער האָט געקוקט אויף דעם דאָזיקן שאָטן, ווי אויף אַ גײַסטערהאַפֿט שרעקעוודיק געשטאַלט.

— קאַספּער הויזער! דערמאָנסטו זיך, ווי איך האָב דיך דעם פֿאַרגאַנגענעם ווינטער געוואָרנט ניט צו לײענען פֿײַערבאַלס בראָשור? און געוואָרנט האָב איך דיך פֿאַר דײַן טובה־וועגן!... איך האָב געוואוסט, אַז דאָס איז סם פֿאַר דײַן נשמה. דער סם וועט צעברענען דײַן קרענקלעכע פֿאַנטאַזיע און דיך טרײַבן אויף אַ פֿאַלשן וועג. קוק אַרײַן אין דײַן נשמה, קאַספּער, לייג אַרויף די האַנט אויפֿן האַרץ און זײַ זיך אײנמאָל אָפֿן, אויפֿריכטיק מודה, אַז איך בין געווען גערעכט.

קאַספּער האָט אויף אים געקוקט מיט אַן אָפּגעשטאָרבן אויג.

— אויסגעצײכנט! די שווײַגסט? — איך וויל דיך ניט צווינגען צו ענטפֿערן. אָבער זע אַלײן דעם פּועל־יוצא. ער איז שרעקלעך. עס איז ווידער שטיל געוואָרן אַרום דיר: די מענטשן

האָבן זיך אָפּגערוקט פֿון דיך און זיך אויפֿגעהערט צו אינטערעסירן מיט דײַן פּערזאָן. אײַדער איז אַזוי שטיל, ווי דאַמאָלט, אײַדער עס איז אויסגעפֿירט געוואָרן אויף דיר אין דוימערס גאָרטן דער בלומרשטער אָנפֿאַל, וואָס האָט דיר אַזוי פּאָפּולער געמאַכט. כאָטש קיינער האָט נישט געזען קיין סימן פֿון מאַסקירטן אָנפֿאַלער מיטן שטילעט — האָבן דיר מענטשן געגלויבט. דאָס איז געווען אַ ווײַטערדיקער שיינער המשך פֿון דער געשיכטע פֿון וועכטער, וואָס איז דער אונטערערדישער תּפֿיסה לערנט ער שרײַבן און לייענען זײַן אַרעסטאַנט. און דאָך — זע אַליין, פּראָפֿעסאָר דיימער האָט דיך פּונקט דאַמאָלט געהייסן מוחל זײַן פֿון זײַן וווינונג. ער האָט אוודאי געוווּסט, פֿאַרוואָס ער האָט עס געטאָן. און הײַנט — נעם עס דיר גוט אין קאָפּ אַרײַן — האָבן דײַנע אײַנפֿלוסרײַכע פֿרײַנט פֿאַרלאָזט אונזער וועלט. עס איז שוין מער נישטאָ פֿייערבאַך, לאָרד סטאַנהאָפּ, פֿרוי בעקאָלד... זעסטו דערין נישט קיין צייכן פֿון הימל? וואָס פֿאַר אַ זין האָט צו זײַן פֿאַרשטעלט הײַנט, ווען דו ביזט שוין דערוואַקסן, ווען דו דאַרפֿסט ווערן אַ נוצלעכער מענטש פֿון דער געזעלשאַפֿט און פֿאַרדינען אויף דײַן לעבן?!... עפֿן מיר דײַן נשמה, קאַספּער. רעד, לאָמיר דיך הערן. כאָטש איינמאָל ווײַז פֿאַר מיר אַן אָפֿן האַרץ!

— וואָס האָב איך דען אײַך צו זאָגן? — האָט דאָס יונגל געקרעכצט, קורטשנדיק זיך, ווי אַ זקן. אויף זײַן שטערן האָבן זיך באַוויזן זקנה-קנייטשן עולינב דער אָנגעשטרענגטער אַרבעט אין זײַן קאָפּ. וואָס וויל דער מענטש פֿון מיר? — האָט געקלונגען אַ האָפֿנונגסלאָזע פֿראַגע אין דער תּהומותדיקער טיפֿעניש פֿון זײַן געפּייניקטער נשמה.

— דעם אמת! נאָר דעם אמת! — האָט דער פּראָפֿיסאָר אים באַשוואוירן, לייגנדיק אַ שווערע האַנט אויף זײַן אַקסל. — הויזער! מיט צער קוק איך אויף דיר. איך זע דאָך, ווי דאָס געווינט פּייניקט דיר. דו זעסט שלעכט אויס — דו ביזט געפֿאַלן בײַ זיך. דו ביזט מיר אַ שאָד! הויזער! גלײַך דיך אויס! הויב אויף דעם קאָפּ מיט דעם שטאָלץ פֿון אויפֿריכטיקייט! זאָל כאָטש שוין איינמאָל אַ לעבן טאָן די זון! מוט! צוטרויען! אמת! —

האָט ער אים אָנגעכאַפּט בײַם לאַץ פֿון סורדוט, געבן האַלדז, װי ער װאָלט אים מיט כּח געצװוּנגען זיך מודה צו זײַן.

— װעלכן אמת?

— איך װעל דיר העלפֿן, מײַן יונגל! דאַמאָלט, אין נאַרימבערג, האָסטו געװיזן עמעצן אַ בריװ — און טאַש האָסטו דאַן געהאַט אַ ביכל. װער האָט צו דיר געשריבן דעם בריװ? װער האָט דיר אַרײַנגעלײגט אין דער טאַש יענץ ביכל — עמעצן אַ װערק פֿון אַ מיטלאַלטערלעכן גלח?

— דער מענטש, בײַ װעלכן איך בין געװען.

— דאָס װײס איך. אָבער האַלט מיך נישט פֿאַר קײן אידיאָט, װאָס װעט דיר גלייבן, אַז די װײסט נישט, װי יענער הײסט. זאָג: איז דאָס געװען דײַן פֿאָטער? — אַ ברודער? — אַ פֿעטער? — אַ פֿאַרװײלונגס־חבר?... שטעל דיר פֿאָר, אַז די שטײסט פֿאַרן כּיסא־הכּבֿוד... שמים, װאָס פֿרעגט דיך, כּדי צו פֿאַרגרינגערן דײַנע זינד: װאו איז דײַן פֿאָטערלאַנד? װער האָט דיר געגעבן דעם פֿאַלשן נאָמען? (דעם אמתן האָסטו דאָך באַהאַלטן) װי רופֿט מען דיך? װער האָט דיך קלײנערהײט געלערנט זאָגן ליגנט? נעם אָן, אַז גאָט אַלײן פֿרעגט דיך. װאָס װאָלסטו אים געענטפֿערט?

קװאַנט האָט שװער געאָטעמט. ער איז געבליבן הענגען צװישן מורא און האָפֿנונג. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער איז שױן נאָענט בײַם עפֿענען די פֿאַרמאַכטע שלעסער פֿון רעטעניש. אין קאַספּערן איז דאָס בלוט פֿאַרגליװערט געװאָרן, די אָדערן האָבן זיך צוזאַמענגעצױגן אױפֿן שטערן. ער האָט זיך אױסגעגלײַכט און הױך געזאָגט:

— איך װאָלט געענטפֿערט: „די ביזט נישט קײן גאָט, אױב די שטעלסט מיר אַזעלכע פֿראַגן!...

קװאַנט האָט אַזש אַ פּאַטש געטון אין די הענט פֿון איבעראַשונג:

— גאָט־לעסטערער! אַװעק פֿון מיר! פֿאַרשאָלטענער גײַסט פֿון ליגנט! פֿאַרסם מיר נישט מער די לופֿט פֿון מײַן הױז!

און ער איז אַרױסגעלאָפֿן, װי אַן אָפּגעבריטער. כּמעט אַ גאַנצע נאַכט האָט ער זיך געװאָרפֿן אונטער דער דעק. ער איז

קליב איז דער פֿרי אײַנגעשלאָפֿן. אָבער נאָך דעמזעלבן טאָג, זענדיק בײַם פֿרישטיק קאַספּערן מיט אַ פּאָר אײַנגעפֿאַלענע בלאַסע באַקן און אויגן מיט טיפֿע, בלויע רענדער, — צייכנס פֿון שלאָפֿלאָזיקייט, האָט ער זיך געפּרוּווט מיט אים איבערבעטן.

— אָ! — האָט ער געחוזקט — איך האָב זיך הײַנט דערוווּסט פֿון ברוווּ-טרעגער, אַז דעם גענעראַל-קאָמיסאַר איז צוגעקומען אַ קינד. די ביזט געווען גערעכט, קאַספּערל. עס זענען דאָ נײַנצען אײַניקלעך.

קאַספּער האָט גאָרנישט געענטפֿערט. פֿרוי יעטע האָט אים שמייכלענדיק אויפֿמערקזאַם געמאַכט:

— די עסט גאָרנישט. דאָס איז נישט שיין. שמעקט דיר נישט דאָס עסן בײַ מיר?

— איך בין שוין זאַט — איידער איך האָב אָנגעהויבן צו עסן בין איך געווען זאַט!... — האָט ער טרויעריק געענטפֿערט.

צום מיטיק איז קוואַנט געקומען שרעקלעך אויפֿגערעגט. ער האָט אויפֿמערקזאַם געמאַכט דעם שמײַסער, אַז ער שלאָגט צו שטאַרק אַ פֿערד. דער שמײַסער האָט אים געענטפֿערט, אַז ער זאָל זיך נישט מישן אין זײַנע פֿערד, ווי ער מישט זיך נישט אין זײַנע שילער און צום סוף האָט ער צוגעגעבן: „גייט צום טײַוול!"..

דער לערער האָט באַשלאָסן אין נאָמען פֿון מענטשלעכקייט צו פֿערד אָנצוקלאָגן דעם באַרבאַרישן שמײַסער. ער האָט זיך געריבן די הענט און געזאָגט:

— עס וועט אים נישט אויסמײַדן די גערעכטע שטראָף. צום גליק קען איך זײַן נאָמען.

ער האָט אָנגעשריבן אַן אָנקלאָגע און זי געשיקט מיט קאַספּערן צו היקלען. קאַספּער איז צוריקגעקומען מיט דער ידיעה, אַז דער אָפֿיציר איז אַוועקגעפֿאָרן אויף אורלויב, וואָס וועט דויערן עטלעכע וואָכן.

Aenigma sui temporis

דעם אנדערן טאג, פרייטיק, דעם 13. דעצעמבער, א זייגער 4 נאכמיטיק, אין מאמענט, ווען קאספער, האט, ענדיקנדיק די „איבער־שעהן" צוליבן איבערפלוס פון ארבעט, פארלאזט דעם געריכטס־בנין, האט אים אין ליידיקן קארידאר עמיצער אונטערגעיאגט, רופנדיק מיט א פארשטיקט קול:

— הער הויזער! איין ווארט!

דער אומבאקאנטער איז געווען פון הויכן וואוקס, האט געטראגן א שווארצע באָרד און באקנבערד. ער איז געווען עלעגאנט געקליידעט, בכלל האט ער געמאכט דעם איינדרוק פון אן אדלמאן. און זיין קול האט זיך געפינען עפעס אזוינס, וואס האט ארויסגערופן דרך־ארץ און אויפמערקזאמקייט.

— איר זענט קאספער הויזער. נישט אמת?... אבער מארגן וועט איר עס נישט זיין. ווארף אוועק דעם דאזיקן נאמען. א, ווי גערירט איך בין אנקוקנדיק דיך צום ערשטן מאל. פירשט! מיין פירשט! דערלויב מיר צו קושן דיין האנט.

ער האט זיך אראפגעבויגן און מיט דרך־ארץ א קוש געטון קאספערן אין האנט. קאספערן האט אויסגעפעלט ווערטער. ער האט געפילט, אז זיין הארץ הערט אויף צו שלאגן. דער אומבאקאנטער האט גערעדט שנעל, מיט א טאן פול פארערונג:

— איך קום פון הויף — אלס שליח פון דיין מוטער — צו דיר! איך רעכן, אז דו ביזט גרייט צו דער רייזע. אבער מיר מוזן זיך היטן. מען דארף מורא האבן פאר גרויסע שטערונגען אויף אונזער וועג. דו וועסט אנטלויפן מיט מיר, פירשט. אלץ איז גרייט. עס איז פארהאן בלויז איין פראגע: ווילסטו צו מיט

האָבן דאָס פֿולשטענדיקע צוטרויען און צי קאָן איך רעכענען, אַז די וועסט שווייגן, שטאַרק שווייגן?

וואָס האָט קאַספּער געוואָלט ענטפֿערן? ער האָט אָנגעקוקט דאָס פּנים פֿון מאַן, וואָס האָט אים אויסגעוויזן צו זיין אַ דערהאַבענע, אומגעוויינטלעכע, שיינע לעגענדע. אויפֿן פּנים האָבן זיך געפֿונען שוואַכע צייכנס פֿון פּאָקן און דערמיט עס געמאַכט אויסזען נאָך מער אָריגינעלער.

— שווייגן האָט פֿאַר מיר אַ גרויסע באַדייטונג — האָט דער פֿרעמדער געזאָגט. אָט איז דער פּלאַן: מאָרגן אַ זייגער פֿינף נאָכמיטיק דאַרפֿסט איר זיך געפֿינען אין פּאַרק, אין דער לינדן-אַליי... ביי די רואינען פֿון דעם וועלטערס אַלטן הויז. פֿון דאָרט וועט דיך עמיצער פֿירן צו אַ קאַרעטע, וואָס וועט וואַרטן אין יענער געגנט. די צופֿאַלגדיקע בין-השמשות-טונקלקייט וועט פֿאַרלייכטערן אונזער פּליטה. קומט געוויינטלעכער אָנגעטון, אַן אַ מאַנטל, כּדי נישט צוצוציען קיינעמס אויפֿמערקזאַמקייט. אַ פּאַסיקער קאָסטיום פֿאַר דיר וועט זיך געפֿינען אין דער קאַרעטע. אויף דער ערשטער אויסלענדישער סטאַציע, וואו מיר וועלן זיך אָפּשטעלן נאָך דריי שעה פֿאָרן, וועסטו, פֿירשט, זיך איבערטון. אַזוי ווי דו קענסט מיך נישט און האָסט רעכט נישט צו גלויבן מיר אויפֿן וואָרט, וועל איך דיר, איידער דו וועסט איינשטייגן אין דער קאַרעטע, וויזן אַ צייכן, וואָס וועט דיך פֿאַרזיכערן, אַז איך בין דיין מוטערס שליח!

קאַספּער האָט זיך געוואַקלט אויף די פֿיס, ווי אַ ווינט וואָלט אים געטרייסלט. זיין גוף האָט געציטערט ווי אין פֿיבער. עמיצער האָט אים גערופֿן „פֿירשט"!...

— איז עס אָפּגעמאַכט?... האָב איך אין דער באַשטימטער שעה צו וואַרטן אויפֿן באַשטימטן אָרט?

די פֿראַגע האָט געמוזט איבערגעחזרט ווערן. קאַספּער איז נישט ביכולת געווען אַרויסצורעדן אַ וואָרט, ווי עפּעס וואָלט אים געשטיקט אין האַלז. ער האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ איינמאָל און צוויי מאָל. דער אומבאַקאַנטער איז שנעל אַראָפּגעלאָפֿן פֿון אַלע טרעפּן און אין אַ ווייל אַרום איז ער פֿאַרשוווּנדן.

קאַספּער איז געקומען צו זיך. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז די ערד ציטערט אונטער אים. האָט ער געפֿילט פֿרייד?... אויב יאָ — פֿאַרוואָס מאַכט די פֿרייד אַזוי אויפֿציטערן, ווי די שרעק?... ער האָט זיך ביי יעדן טריט אָפּגעשטעלט. ער האָט געטראַכט: פֿאַרוואָס טרעטן מיר די מענטשן נישט אָפּ דעם וועג? פֿאַרוואָס שרייט אַזוי דער ווינט און פֿאַרוואָס שטעלט אַזוי דער שניי? ער האָט פּלוצלינג אָנגעקוקט זיין האַנט אויפֿן אָרט, וואו דער אומבאַקאַנטער האָט געקושט. ער האָט זיך געוואונדערט, וואָס די אַרבעטער און די װאַרשטאַטן וואַשן, האַמערן, גייען אַזוי גוט ווי שטענדיק, פּונקט ווי עס וואָלט גאָרנישט געשען! צוגלייך האָט ער מיט יעדן טראָט דערפֿילט, ווי טיף אין דער נשמה הויבט זיך אויף אַ פֿרייד דערפֿאַר, ווייל יעדער טראָט הייסט אַפּפֿלוס פֿון צייט. ער איז אַהיימגעקומען דורך דער קיך און געזאָגט דער קעכין, אַז ער וועט נישט עסן, ווייל ער פֿילט זיך נישט געזונט; ער האָט זיך פֿאַרשלאָסן אין זיין צימער, האָט אַ בליק געטאָן דורכן פֿענצטער און פֿון זיין מויל האָבן זיך אַרויסגעריסן די ווערטער: „דער דוקאַטוס איז געקומען! און די טרערן זענען אַראָפּגערינען אויף זיינע באַקן.

געדאַנקען האָבן זיך געיאָגט אין זיין מח, ווי ווילדע פֿייגל ביי נאַכט. ער האָט געטראַכט: „ביז היינט — קאַספּער הויזער... אַ שרייבערל... און מאָרגן וואָס? — אפֿשר אין אַ בלויען מאַנטל מיט אַ גאָלד-געהאַפֿטענעם קאָלנער, אפֿשר מיט אַ שווערד פֿון דמשק. דוקאַטוס וועט זי מיר ברענגען. קאָן דאָס אָבער אַלץ אמת זיין?... — יאָ, עס איז אמת, ווייל אַזוי האָט געמוזט געשען!

ווען עס איז פֿינצטער געוואָרן, האָט ער אָנגעצונדן אַ ליכט. די ווירטין האָט געשיקט פֿרעגן, צי ער וועט נישט אַראָפּקומען אויף אָוונט-ברויט. ער האָט געבעטן, מען זאָל אים שיקן בלויז אַ גלאָז מילך און אַ שטיקל ברויט. זיין בקשה איז מען נאָכגעקומען.

ער איז צוגעגאַנגען צו דער שאַנק און גענומען אַ שופֿלאָד. אַ כּד ברייט און פֿאַפּירן האָט ער אַריינגעוואָרפֿן אין ברענענדיקן אויוון. ער האָט געבראַכט אין אָרדענונג די ביכער און די שולער-העפֿטן. צום סוף האָט ער פֿון אַ פּודעלע, וואָס איז געלעגן טיף

אין דער שאַנק, אַרויסגענומען פֿון צווישן אַ סך אַלטע זאַכן אַ הילצערן פֿערדל, האָט עס אַרויפֿגעלייגט אויפֿן טיש און מיט אַ קינדערישער התפּעלות און האַרציקייט גענומען רעדן דערצו:

— עס ענדיקט זיך דיין לאַנגע דינסט ביי מיר, פֿערדל. איך וועל דיך אַריינפֿירן אין אַ זילבערנעם שטאַל אויסצורוען זיך!

מיר וועלן זיך נישט וואונדערן, וואָס ער האָט מיט אַזאַ פֿולן גלויבן, אָן פֿונק פֿון חשד, אָן שאָטן פֿון אומזיכערקייט מיטאַמאָל באַקומען צוטרויען צו אַ מענטש, וועלכער האָט אין פֿלוג געקאָנט אויסווייזן צו זיין נישט מער, ווי עפּעס אַ וויכמער וואַנטורויסט, וואָס פֿון זיין פּלאַן וואָלט אַפֿילו אַ שול־יינגל געצויגן מיט די אַקסלען, אַ קינד וואָלט געלאַכט און אַפֿילו אַ משוגענער וואָלט סקעפּטיש געשאָקלט מיטן קאָפּ — הגם עס קאָן אויסקומען מאָדנע, וואָס ער, קאַספּער, וועלכער האָט געזען אַזויפֿיל מענטשן, וואָס פֿון זיי איז די מאַסקע אַראָפּגעפֿאַלן, ווייזנדיק די פֿאַלשקייט פֿון אויפֿגעדעקטן, אמתן פּנים, ער, וואָס האָט זיך געפֿונען אין די הענט פֿון מענטשן, ווי אַ נעסט מיט פֿייגל אין די הענט פֿון ווילדע חברהניקעס — האָט מיט אַזאַ פֿאַרטרויען זיך געגרייט צוצונעמען די האַנט, וואָס האָט זיך אויסגעשטרעקט צו אים פֿון דער פֿינצטערניש — אַ האַנט אַ קאַלטע און אַן אומבאַקאַנטע.

ער האָט דאָך אָבער אויף דער גאַנצער וועלט נישט געהאַט קיין שום אַנדערע האָפֿענונג, אַ חוץ די דאָזיקע איינציקע האָפֿענונג. עס איז דאָ נישט געווען קיין רייד פֿון האָפֿנונגען, עס איז אפֿשר געקומען אַ פֿאַרשטענדלעכער געשעעניש, אַזוינס, וואָס האָט געדאַרפֿט קומען — עפּעס זיכערעס; אַזוינס, וואָס געפֿינט זיך הינטער די ווענט פֿון לעבן, ווי אַ תשובה, וואָס קיין שום ווערטער קאָנען נישט אויסדריקן, אַזוינס, וואָס מוז קומען, ווי ביינאַכט מוז די זון באַהאַלטן זיך...

אַ, ווי לאַנג די צייט האָט זיך פֿאַר אים געשלעפּט!... דער זייגער אויפֿן אַלטן קלויסטער־טורעם שלאָגט ערשט עלף... ער איז איינגעשלאָפֿן. ער איז נישט געווען זיכער, צי ער שלאָפֿט. ער האָט געהאַט אַ חלום, אַז ער וועקט זיך אויף און שטייט פֿאַרן שפּיגל, און וועלכן עס געשען וואונדערלעכע זאַכן, וואָס זענען

נישט אין הסכם מיט דער דורכגעמאַכטער ווירקלעכקייט: עס זענען געגאַנגען און געגאַנגען עפּעס ווײַסע געהיימנישפֿולע געשטאַלטן און אים אַרײַנגעשלעפּט אין דער טיפֿעניש פֿון שפּיגל. ער האָט נישט פֿאַרשטאַנען, פֿאַרוואָס ער קאָן נישט צעשלאָגן די גלעזערנע וואַנט. די נאַכט האָט אין חלום אויסגעוויזן קיינמאָל נישט צו ענדיקן זיך...

ענדלעך האָט ער זיך אויפֿגעוועקט און זיך באמת איבערגעצייגט, אַז דאָס אַלץ איז געווען אַן אילוזיע. ער איז, ווי געווינטלעך, אַוועק אין געריכט. ער האָט אויטאָמאַטיש דערלעדיקט זײַן אַרבעט. בעת עס האָט אויסגעשלאָגן די שעה, ווען די אַרבעט ענדיקט זיך, האָט ער געבראַכט אין אָרדנונג די אַקטן. ער איז רואיק אַהיימגעגאַנגען, באַשליסנדיק צו דערשטיקן אין זיך יעדעס געפֿיל פֿון גערירטקייט. בײַם מיטיק האָט ער געמאַכט אַן אָנשטעל, אַז ער הערט ערנסט דעם לערערס ווײַב, וואָס האָט געפּלוידערט וועגן דעם שאָדן, וואָס דער שטורעם־ווינט האָט אָנגעמאַכט. עמיצער איז געפֿאַלן, עמיצן איז דער דאַך אַראָפּגעריסן געוואָרן... ער האָט אויפֿגעגעסן עטלעכע לעפֿל זופּ. פֿון פֿלייש האָט ער זיך אָפּגעזאָגט. ער איז זייער צופֿרידן געווען, וואָס קוואַנט האָט זיך נישט געפֿינען אויף מיטיק. דער לערער האָט הײַנט זיך באַטייליקט אין עפּעס אַ פּעדאַגאָגישער קאָנפֿערענץ, וואָס האָט זיך פֿאַרצויגן.

קאַספּער האָט איבערגעוואַרט אַ שעה אין זײַן צימער. איצט האָבן שוין די פֿיס געברענט אונטער אים. ער איז אַראָפּ אונטן און זיך געלאָזט צו דער אַרויסגאַנגס־טיר.

— וואוהין? — האָט פֿרוי יעטע געפֿרעגט.

— צום גענעראַל־קאָמיסאַר. איך האָב צו אים אַ קליינעם ענין.

— אָן אַ מאַנטל אין אַזאַ קעלט? — האָט זי זיך געוואונדערט.

ער איז אַ ביסל צומישט געוואָרן.

— צום ווידערזען, פֿרוי פּראָפֿעסאָר.

איידער ער האָט פֿאַרמאַכט די טיר, האָט ער נאָך געוואָרפֿן אַ געזעגענונגס־בליק אויף די אונגעווייקסטע טרעפּן, וואָס האָבן געפֿירט צו זײַן צימער, — אויף דער קרעדענס מיט די צינענע

טעלערס אויף די פּאַכן, אויף דער קאָץ, וואָס האָט געדרימלט אויף דער אַלטער צעראַטעגער סאָפֿע. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז נאָך קיינמאָל נישט האָט ער געזען אַלץ אַזוי קלאָר און ליב. הינטערן טויער האָט ער זיך צעלאַכט מיט דערלייכטערונג.

— דעם לערער וועל איך שפּעטער שיקן אַ בריוו — האָט ער געטראַכט, — ניין! איך וועל בעסער קומען צו פֿאָרן אים פֿרילינג. איך וועל קומען צופֿאָרן נאַכמיטיק, בשעת ער געפֿינט זיך אין דער היים. ווען ער זיך באַווייזן אויף דער שוועל וועל איך אים די האַנט נישט דערלאַנגען. איך וועל זיך מאַכן פֿאַר אַן אומבאַקאַנטן. ער וועט מיך נישט דערקענען אין מיין נייער קליידונג. ער וועט זיך פֿאַרבויגן מיט אַ נידריקן גרוס און זאָגן:

— מיט וואָס קען איך דינען, עקסעלענץ?

איך וועל אַריין אין עס-צימער און ערשט דעמאָלט וועל איך אים זאָגן:

— פּראָפֿעסאָר איר דערקענט מיך נישט?

דעמאָלט וועט ער פֿאַלן אויף די פֿיס. איך וועל אויסציען צו אים אַ האַנט און אים זאָגן:

— זעסט, דו ביזט נישט געווען גערעכט!... רופֿט איבערע קינדער און שיקט נאָך דעם אַפּיציר היקעל.

די קינדער וועל איך געבן מתנות און צו היקלען וועל איך גאָרנישט רעדן, איך וועל בלויז אויף אים קוקן — קוקן — קוקן...

דער קירכע-זייגער האָט געשלאָגן האַלב פֿינף. עס איז נאָך געווען צו פֿרי... ער האָט גענומען זיך דרייען אַרום פּאָסטאַמענט הייזל אין עס אַנגעקוקט מיט אַ גאַטפֿאַרלאָזיקן בליק. ער איז אַרומגעגאַנגען דעם פּלאַץ, אויף וועלכן אין דער איצטיקער צייט האָבן זיך קיין מענטשן נישט געפֿינען. עס איז געווען קאַלט, ער האָט זי אָבער נישט געפֿילט, ווייל אויף זיין נשמה האָט געברענט אַ פֿייער. בערך אַ פֿערטעל שעה האָט ער זיך אַרומגעדרייט איבער די שמאָלע געסלעך געבען שלאָס. ביי דער אַפּטייק האָט אים עמיצער גערופֿן. דאָס איז געווען דער נעכטיקער אומבאַקאַנטער. ער האָט געטראָגן אַ פֿוטער מיט אַן אויפֿגעהויבענעם קאָלנער. ער האָט זיך באַגריסט מיט אַן אויס-

געזונטער העפֿלעכקייט. ער האָט עפּעס געזאָגט. דער ווינט, וואָס איז געקומען פֿון די שניייִקע פֿעלדער אַרום, האָט אַזוי שטאַרק געברומט, אַז קאַספּער האָט די ווערטער ניט געהערט. ער האָט אָבער פֿאַרשטאַנען די באַוועגונג. וואָס האָט אים געבעטן, ער זאָל גיין אונטער דעם אומבאַקאַנטן. זיי זענען ביידע געגאַנגען צום אָפּגערעדטן אָרט, איינער דערווייטער פֿון אַנדערן מיט עטלעכע טריט.

ווען זיי האָבן זיך געפֿונען ביי די שטאַלייטן פֿון גאָרטן אין הויף, האָט דער אומבאַקאַנטער געעפֿנט אַ טויער, כּדי מיט כּבֿוד פֿריער אַדורכצולאָזן קאַספּערן. אויפֿ'ן יונגלס פּנים האָט זיך באַוויזן אַן אויסדרוק פֿון אַ פֿריילעכער פֿאַרטראַכטקייט, ווי ער וואָלט אין דער איצטיקער רגע אַריבערגעטרעטן דעם גבֿול פֿון זיין העכערער שליחות. דער דאָזיקער אויסדרוק האָט זיך אָבער מאָמענטאַל געמישט מיט אַ צווייטן אויסדרוק אויפֿ'ן געזיכט. אין אָט דער רגע האָט ער איבערגעלעבט אַ סך מינוטן פֿון דער ווייטער פֿאַרגאַנגענהייט. דאָס איז געווען אַ סימפּטאָם, ענלעך צו דעם, פֿון וועלכן עס רעדן פּסיכאָלאָגן, שילדערנדיק דעם גייסטיקן מצבֿ פֿון אַ מענטש, וואָס פֿאַלט אַראָפּ פֿון אַ הויכער טורעם: עס פֿליִען אים אַדורך דורכן מוח בילדער, אין וועלכע עס שפּיגלט זיך אָפּ דאָס גאַנצע לעבן.

קאַספּער האָט, למשל, געזען דעם דערהרגעטן זינג-פֿויגל ליגן אויפֿן טיש אין פֿרוי בעקאַלדס וואוינונג; דערנאָך האָט ער מאָדנע דייטלעך געזען די כּלי, פֿון וועלכער ער האָט געטרונקען וואַסער אין דער תּפֿיסה; דערנאָך דאָס קייטל, וואָס סטאַנהאָפּ האָט אים געשאָנקען; צום סוף איז אין אַ קלאָרער וויזיע געשטאַנען פֿאַר אים דער זאַל פֿון נאָרימבערגער שלאָס. אין וועלכן עס האָט אים אַמאָל אַריינגעפֿירט דער פּראָפֿעסאָר דוימער, און וועלכער האָט אַנטציקט זיינע אויגן.

געפֿינענדיק זיך אויף אַ קרייץ-וועג, האָט קאַספּער באַמערקט צוויי מענטשן אין די צווייגן. די קעלנער פֿון זייערע מאַנטלען זענען געווען הויך אויפֿגעהויבן און די פּנימער איז ניט מעגלעך געווען צו זען.

— וואָס זענען דאָס פֿאַר אַ מענטשן? — האָט ער געפֿרעגט, וואַקלענדיק זיך אַ וויַל.

דער אומבאַקאַנטער האָט געמאַכט אַ באַרואיקנדיקע באַוועגונג:

— אונדזערע!... זיי היטן...

— און וווּ איז די קאַרעטע? — האָט ער ווייטער געפֿרעגט.

— דאָרט. זיי ווייזן אונדז דעם וועג!...

קאַספּער האָט געמאַכט עטלעכע טריט פֿאָרויס אַ באַרואיקטער. די אומבאַקאַנטע האָבן עפּעס געזאָגט צו דעם מיט די צייכנס פֿון פּאָקן אויפֿן פּנים.

דער לעצטער איז צו צו זיי און עפּעס געשמועסט. יענע צוויי לייט זענען אַמריבער אויף דער צווייטער זייט אַליין און זיך אָפּגעשטעלט. דער מאַן מיט די פּאָקן-צייכנס האָט זיך צוריקגעקערט צו קאַספּערן, וואָס איז געבליבן שטיין אויפֿן אָרט.

— אַלץ איז אין אָרדנונג! — האָט ער געזאָגט. מיר קענען גיין. קודם-כּל מוז איך דיר געבן דאָס...

ער האָט אַריינגעטון די האַנט אין דער קעשענע-מאַנטל, אַרויסגעצויגן אַ זעקעלע פֿון אַ בלויער פֿאַרב און דערלאַנגנדיק עס קאַספּערן, צוגעגעבן מיט אַ פֿאַרשטיקט קול:

— עפֿן עס, פּירשט. וועסט געפֿינען אַ סימן, אַז דיין מוטער האָט מיך דאָ אַהערגעשיקט.

בעת קאַספּער איז געווען פֿאַרנומען מיטן אויפֿבינדן די זייַדענע שנור פֿון זעקל, — האָט אין דער האַנט פֿון פֿרעמדן אַ בלישטש געטון עפּעס אַ לאַנגער געגנשטאַנד, וואָס האָט זיך אויפֿגעהויבן און בליצשנעל און מיט כּח געפֿאַלן אויף דער ברוסט פֿונם אומגליקלעכן יונגל.

— וואָס איז דאָס? — האָט קאַספּער געטראַכט אַ צעטומלטער. — עפּעס קאַלטס פֿיל איך אין מיין לייב... אַך, גאָט! עס איז שלעכט!— ער האָט זיך אַ וואַקל געטון און אַראָפּגעלאָזט אויף דער ערד דאָס זעקל:

אַך, רבונו של עולם...—ער וויל אָנכאַפּן עפּעס, צו קענען זיך אָנשפּאַרן — ער קען נישט! אַ נעפּל פֿאַרשטעלט אים די אויגן...

ער וויל שרייען — ער קען נישט! דאס קול שטארבט אום אט
אין האלדז. ער וויל בעטן דעם אומבאקאנטן, ער זאל אים העלפן
אויפשטעלן זיך — ער איז שוין אבער נישטא — פאר א רגע האט
ער דאך געזען זיינע פיס... ער עפנט ברייט אויף די אויגן — די
טונקלקייט פארשווינדט קיינער פון אלע דריי איז שוין נישטא...

ער איז געקראכן אויף אלע פיר לענג־אויס די צווייגן. דעם
קאפ האט ער ארויפגעלאזט, ער שיצט זיך דאס פנים פאר דעם
ווינטער, וואס ווארפט ארויף אויף אים דעם שניי־שטויב. ער האט
זיך איינדערמעזעצט אין געגומען זונען א לאך אין דער ערד צו
באהאלטן זיך. די פראסט נעמט דורך דאס לייב ביז צום מארך
פון די ביינער... ער וואלט געוואלט זען, וואס געפינט זיך אין דעם
דאזיקן זעקעלע — עס איז פארשווינדן... די ציין טרייסלען זיך,
זיי קלינגען אויס דאס ווארט „דוקאטום".

דאס דאזיקע ווארט ווירקט, ווי כשוף. עס ווערט אים לייכ־
טער. ער איז אויפגעשטאנען... ער קען גיין... נאך עטלעכע וואכ־
לענדיקע טריט האט ער אנגעהויבן צו לויפן. עפעס א מאכט גיט
אים פליגל... ער לויפט צום טויער פון פארק — דערנאך דורכן
שלאס־פלאץ — ווייטער דורכ'ן מארק נעבן דער קורכע — עס
לויפט... לויפט... לויפט...

א נאסער איז ער איינגעפאלן אויפן הויף פון קוואנטס
הויז. ווייטער קען ער נישט גיין. שווער סאפנדיק
האט ער זיך אנגעשפארט ביי דער וואנט. די ערשטע האט אים
דערזען די קעכין. אן איבערראשטע פון זיין אויסזען האט זי
אויפגעהויבן א געשריי. אויף דער שוועל האט זיך באוויזן קוואנט;
הינטער אים — זיין פרוי. קאספער האט זיי אנגעקוקט מיט
א פארגליווערטן בליק. ער האט געמורמלט געזאגט. מיט א פינגער
האט ער בלויז געוויזן אויף דער ברוסט.

— וואס איז געשען? — האט קוואנט אויסגערופן.

— אין הויף־פארק... האט מען מיך געשטאכן... — האט קאס־
פער ארויסגעשטאמלט.

קוואנט האט א שמייכל געטון!... מיר האב געזען, ווי ער
האט געשמייכלט! אויב די יארהונדערטער, אנגעטון אין פורפור,

ווי גאָטס מלאכים, וועלן קומען צו אונז און באַשווערן בײַ אַלע הייליקייטן, מיר זאָלן נישט פֿאַרדרייען דעם אמת, וועלן מיר נישט קענען אַנדערש ענטפֿערן, ווי מיט: „ער האָט אַ שמײַלט געטון" — מאָרגן געשמייכלט!

— וואו האָט מען דיך געשטאָכן, ליבער?

און האָט קאַספּער געוויזן אויף דער ברוסט. דער לערער האָט אויפֿגעקנעפּלט זײַן מאַרינאַרקע, דאָס העמד, כּדי צו זען די וואונד. יאָ, עס איז געווען אַ צייכן, אָבער אַן אומבאַטײַטנדיקער, און נישט קיין סימן פֿון בלוט. קיין וואונדן אָבלוט זענען נישטאָ. דאָס איז ווי אַ פֿעסטשטעלונג אַן באַווייזן.

— מען האָט דיך, הייסט עס געשטאָכן. דו וועסט אַזוי גוט זײַן תּיכּף גיין מיט מיר אין פּאַרק און ווייזן דאָס אָרט, וואו דער אָנפֿאַל איז געשען. און וואָס האָסטו אויסט דאָרט געטון און אין אַזאַ וועטער? מאַרש! איך וועל דיר ווייזן! — די זאַך מוז תּיכּף אויפֿגעקלערט ווערן.

דאָס יונגל האָט זיך נישט אַנטקעגנגעשטעלט דעם דאָזיקן ענערגישן באַפֿעל. ער האָט זיך ווידער געשלעפּט מיטן לערער אויף דער גאַס. דער לערער האָט אים אָנגעהאַלטן, ווײַל קאַספּער איז געגאַנגען ווי אַ לאָמער; ער האָט זיך אַפֿילו יעדע פּאָר רגעס אָפּגעשטעלט.

דער לערער האָט איבערגעריסן דאָס שווײַגן מיט אַ גיפֿטיקער באַמערקונג:

— דאָס איצטיקע מאָל ביזטו באַגאַנגען אַ שוידערלעכע נאַרישקייט. דײַן איצטיק „שטיקל" וועט זיך נישט ענדיקן אַזוי גוט, ווי בײַם לערער דוימער. איך קען עס דיר באַשטעטיקן אויפֿן פּאַפּיר.

קאַספּער האָט זיך אָפּגעשטעלט, אַ קוק געטון אויף אים און געזאָגט:

— גאָט זעט!

— נו, מאַך נישט קיין אָנשטעל!... איך ווייס, וואָס איך רעד. גאָט־לעסטערער דאַרפֿן נישט אָנרופֿן גאָטס נאָמען, ווען מען

גלויבט זיי נישט. זיי זיך מודה: דו האָסט אונדז געוואָלט אַביסל איבערשרעקן... ווער, צום טײַוול, דאַרף דיך שטעלן? און צי וואָס? צוליב דײַנע פּאָר גראָשן אין דער קעשענע. נאַרישקײַטן!... שנעלער, הויזער... כ'האָב נישט קיין צײַט.

— איך וויל... געפֿינען... דאָס זעקעלע!... — האָט קאַספּער געמורמלט.

— וואָס פֿאַר אַ זעקעלע?

— פֿון דעם מענטש, וואָס האָט עס מיר געגעבן!

— הויזער! הויזער! דאָס שרײַט דאָך אויף נקמה צום הימל. די מיינסט מאַקע, אַז איך גלויב אין דײַן באָבע־מעשה וועגן עפּעס אַן אומבאַקאַנטן מאַן! נאַריש קינד, דו רעכנסט, אַז כ'גלויב אין דעם אַנפֿאַל! זײַ זיך מודה! — האָסט דיך אַליין געשטאָכן... איך וועל קיינעם נישט דערציילן, אויב דו וועסט מיר זאָגן דעם אמת — און מײַנע רעכט וועל איך פֿאַרטוישן אויף חסד.

קאַספּער האָט געוויינט. פּלוצלינג איז ער אַנידערגעפֿאַלן. קוואַנט איז געוואָרן פֿאַרדאַגהט. עס האָבן זיך געפֿינען פֿאַרבײַגייער, וואָס האָבן זיך אונטערגענומען אַפּצופֿירן דאָס יונגל אַהיים, ווײַל קוואַנט האָט דערקלערט, אַז ער מוז דערוועגן מודיע זײַן דער פּאָליציי־ביוראָ. מען האָט געמוזט אָפּוואַרטן ביז קאַספּער וועט קומען צו זיך. ער איז געקומען צו זיך, אָבער שפּעטער איז שווער געווען צו באַוועגן אים, ער זאָל גיין.

די דאָקטוירים האָבן שפּעטער געצויגן די אַקסלען פֿון פֿאַרוואונדערונג, וואָס קאַספּער האָט מיט אַ שרעקלעכער וואונד אין דער ברוסט באַוויזן אַדורכצולויפֿן דעם וועג פֿון פּאַרק צום לערערס הויז, און פֿון דאָרט צוריק צום שלאָס־פּלאַץ, קוים אַנגעשפּאַרט נעבן קוואַנט, און ענדלעך צום רדיטן מאָל — אַהיים, ווערנדיק דאָסמאָל כמעט געשלעפּט פֿון מענטשן. צוזאַמען איז ער אַפּגעגאַנגען זעקסהונדערט טריט.

קוואַנט איז געקומען אין ראָט־הויז אין אַ געדריקטער שטימונג. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער באַמטער האָט אָן בירגערמײַסטערס באַפֿעל נישט געוואָלט צוזאַמענשטעלן קיין פּראָטאָקאָל. און דער בירגערמײַסטער האָט זיך געפֿינען הינטער דער שטאָט

אין אַ פֿיער־האַלע, וואָס האָט געפֿייערט אַ פֿונפֿציק־יעריקן יובילעאום. קוואַנט האָט אים דאָרט געטראָפֿן אין אַ קרייז פֿון באַרימטע ביער־טרינקער. נאָך לאַנגע ספֿקות, פֿאַרוואונדערונג, דעבאַטן, השערות האָט ער זיך צום סוף אַנטשלאָסן צוזאַמענצושטעלן אַ פּראָטאָקאָל ביי לאַמטערנס און ליכט. איבער עטלעכע שעה נאָכן פֿאַרפֿאַל, איז דער פּאָליציי־אַקט איבערגעגעבן געוואָרן דעם אויספֿאָרשונגס־ריכטער, כּדי אונטערצונעמען אַ חקירה־ודרישה.

קוואַנט איז געווען פֿאַרוואונדערט, טרויעריק און דער הויפּט עטלעכע מענטשן, וואָס האָבן זיך נישט געריבעלט מיטן וועטער און געקומען אויספֿרעגן זיך וועגן קאַספּערס געזונט. די דאָזיקע פּערזאָנען האָבן געהערט צו פֿאַרשידענע שיכטן פֿון דער געזעלשאַפֿט. זיי האָבן אין אַ טרויעריק שווייגן געוואַרט אויפֿן דאָקטאָרס וואָרט. קוואַנט איז אַוועק אין קאַספּערס צימער אין דער הויך. עס האָט זיך דאָ געפֿונען דער דאָקטאָר האָרלאַכער. ער איז אקאָרשט אַוועקגעגאַנגען פֿון קראַנקנס בעט — נאָכן באַקוקן די וואונד.

— נו? וואָס? — האָט אים קוואַנט צוגעשלעפּט צום פֿענצטער.

— די וואונד איז נישט קיין ערנסטע! — האָט דער דאָקטאָר געענטפֿערט.

— איך האָב באַלד אַזוי געטראַכט.

עס איז אַריינגעקומען דער מלוכה־ראַט האָפֿמאַן. ער האָט אויפֿגעהויבן אין דער הויך אַ זעקל פֿון אַ בלויער קאָליר, וואָס אַ פּאָליציאַנט האָט געפֿונען אויפֿן אָרט פֿון אומגליקס־פֿאַל.

— קענסטו עס? — האָט ער קאַספּערן געפֿרעגט. דעם קראַנקנס אויגן האָבן תּיכּף נאָכגעפֿאָלגט די באַוועגונגען פֿון מלוכה־ראַטס פֿינגער, וואָס האָבן פֿונאַנדערגעוויקלט דאָס זעקעלע. האָפֿמאַן האָט דערפֿון אַרויסגענומען אַ צעטעלע, וואָס איז געווען איינגעלייגט אין פֿיר קנייטשן; עס האָבן זיך דערויף געפֿונען עפּעס הירגליפֿן.

— עס איז אוממעגלעך צו לייענען! — האָט דער ראַט געזאָגט

— דאָס איז מאָדנע... קאַספּער קנייטשט איין זיינע בריוו אַקוראַט אַזוי, ווי דער בריוו איז איינגעלייגט! — האָט פֿרוי קוואַנט

באַמערקט.

איר מאַן האָט צושטימענדיק געשאָקלט מיטן קאָפּ מיט אַ שמייכל פֿון אַ מענטש, וואָס האָט אַלץ געטראָפֿן, האָט ער דערלאַנגט דעם ראַט האָפֿמאַנען אַ שפּיגעלע.

— דאָס איז שפּיגל־שריפֿט! — האָט ער צוגעגעבן.

— אַזוי... קונדערישע מעשׂות! — האָט דער ראַט געדרייט מיטן קאָפּ.

אינם שפּיגעלע האָט מען לײַכט געקאָנט לייענען:

„קאַספּער הויזער וועט אײַך דערציילן, ווי איך זע אויס. איך וויל אים איינבערענגען אַרבעט, דער עיקר, ווייל ער וועט אפֿשר מוזן שווייגן און איך וועל אַליין פֿאַרראַטן מײַן אַפּשטאַם. איך קום פֿון דער בייערישער גרענעץ, און כ'רוף זיך מ. ל. אָ."

— די דאָזיקע אויפֿקלערונג קלינגט ווי חוזק! — האָט דער ראַט באַמערקט.

דער קראַנקער, וועלכער האָט מיט אָנשטרענגונג אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ, כּדי אײַנצוהערן זיך לייענען דעם בריוו, איז אונטער דער ווירקונג פֿון אַ האָפֿנונגסלאָזער אַנטוישונג געפֿאַלן מיטן פּנים אויפֿן קישן. ער איז געווען פֿול מיט ווייטיק און ער האָט גאָרנישט געוואָלט רעדן. אויף זײַנע ליפּן האָט זיך געשפּילט אַ פֿאַרצערטער שמייכל: ער האָט טריאומפֿירט בלויז דערפֿון, וואָס ער וואָלט געקאָנט רעדן, ווען ער וואָלט נאָר געוואָלט — אַזוינס, וואָס דער מערדער האָט זיך זיכער נישט געריכט.

קוואַנט איז צוגעגאַנגען צום בעט. ער האָט פֿאַרבראָכן די הענט.

— וואָס פֿאַר אַ מיאוסע שפּאַסן!... אײַ, הויזער, הויזער! די מאַכסט חוזק פֿון די הומאַניטאַרע געפֿילן פֿון דער היינטיקער עפּאָכע, אַננעמענדיק פֿאַר אַ לעבערלעבע נאַרישקייט די מענטשלעכע באַרמהאַרציקייט. בין ווערט אַ שפּאַרע פּאַרציע שמיץ! איך וועל...

— הערט אויף, פּראָפֿעסאָר! — האָט אים דער ראַט אומגעדולדיק־שאַרף איבערגעריסן. מאָרגן וועל איך שיקן דעם קרייזדאָקטאָר.

די פֿון דעם דאָזיקן „מאַרגן” איז געווען צו זען, אַז דער ראָט האָט אויך נישט געזען קיין ערנסטע געפֿאַר אין דעם פֿאַרפֿאַל. דער קרייז־דאָקטאָר, דער סאַניטאַר־ראַט פּראָפֿעסאָר אַלבערט איז אָבער געקומען נאָך דעמזעלבן טאָג אין אָוונט. אונטערזוכנדיק די וואונד האָט זיך זיין פּנים פֿאַרפֿינצטערט. קוואַנט האָט דעם דאָקטאָר צוגערופֿן צום פֿענצטער.

— קיין בלוט גיסט זיך דאָך נישט פֿון דער וואונד — האָט ער שטיל באַמערקט.

— עס זיצט אינעווייניק! — האָט דער דאָקטאָר געענטפֿערט. ער האָט אַרויפֿגעלייגט אַ באַנדאַזש אין באַפֿוילן, אַז אין קראַנקנצימער זאָל הערשן רו. דערנאָך איז ער אַוועק.

קוואַנט האָט זיך געריבן דעם שטערן. ער האָט געשעפּטשעט צו דער פֿרוי:

— איז דאָס יונגל צוליב לײַכטזיניקײַט באַגאַנגען אַן ערנסטע עולה לגבי זיך אַליין?

זי האָט אומעטיק געשוויגן.

— איך קאָן עס נישט פֿאַרשטיין, — האָט ער ווײַטער געזאָגן — דאָס דאָזיקע אויסגעאײַדלטע יונגל באַקלאָגט זיך נישט מיט קיין וואָרט אויף זײַנע לײַדן.

— ער ענטפֿערט נישט אויף קיין פֿראַגן! — האָט זי זיך אָנגערופֿן.

נאָענט צו מיטנאַכט האָבן זיך באַוויזן סימנים פֿון אַ שטאַרקן היץ־קריזיס. אָבער קוואַנט איז אויך דערין גרייט געווען נישט צו גלויבן. ווען קאַספּער האָט געוואָלט אַרויסשפּרינגען פֿון בעטל, האָט ער אויף אים אָנגעשריגן:

— דאָס זענען מיאוסע שטיקלעך! וועסט דיך אײַנהאַלטן, הויזער! ליג דיך, דו הערסט?

די דאָזיקע פֿאַרוואורפֿן האָט דערהערט דער אַרײַנקומענדיקער פּאַסטאָר. ער האָט אויפֿגעציטערט.

— קוואַנט! קוואַנט! אַ ביסל מער ווייכקייט אין נאָמען פֿון אונדזער גלויבן.

— קוואַנט האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ:

— ווײַלקײט איז דאָ נישט אויפֿן אָרט. אַזאַ ענלעכע קאָ־מעדיע האָט ער שוין אַמאָל געשפּילט אין נאָרימבערג. צווײ מענטשן האָבן אים דאַמאָלט געמוזט טראָגן. בײַ מיר איז נישטאָ קײן פּלאַץ פֿאַר אַזעלכע קאָמעדיעס!

די באַראָנעסע אימהאָף האָט געשיקט אַ פֿלעגערין. זי האָט געוואַכט אַ גאַנצע נאַכט בײַם קראַנקן. ער איז געשלאָפֿן אַ צווײ־דרײַ שעה. באַלד אינדערפֿרי האָט זיך באַוויזן אַן אויספֿאָרשונגס־קאָמיסיע. קאַספּער האָט גערײַצט דאָס קאַלטע קול פֿון פֿרעמדן מאַן, וואָס האָט אים פֿאַרוואָרפֿן מיט פֿראַגן און זײַן ענטפֿערן איבערגעחזרט, דיקטירנדיק זײ דעם סעקרעטאַר.

— צו וואָס האָט דער אומבאַקאַנטער אײַך גערופֿן אויף אַ שפּאַציר?

— איך האָב שוין געזאָגט... איך ווײס נישט.

— עס איז אוממעגלעך. ער האָט עפּעס געמוזט דערצײלן.

— יאָ... ער האָט דערצײלט.... ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט מיר ווײַזן אַן אַרטעזישן ברונעם...

— און צוליב דעם זענט איר געגאַנגען מיט אים?...

— יאָ. איך בין געווען נײַגעריק, וואָס שטעקט דאָרט... אין דער פֿינצטערניש.

— פֿאַרשרײַבן!...

מיט שוועריקײט איז געלונגען אַרויסצוקריגן עפּעס פֿון די לאַקאָנישע תשובות פֿון דער אויספֿאָרשונגס־פּראָצעדור, פֿון וועלכער קאַספּער איז קאַלט געוואָרן...

מען האָט געזוכט עדות. עס האָבן זיך געפֿונען אַזעלכע. אָבער עס האָט נישט געגעבן קײן רעזולטאַטן. דאָס כאַפּן די פֿאַר־ברעכער האָט געשטערט דאָס, וואָס מען האָט קאַספּערן ווײניק געגלויבט. דער דאָזיקער אומגלויבן האָט קאַליע געמאַכט די אָנגעהויבענע אויספֿאָרשונגס־שריט. אויפֿן אָרט פֿון פֿאַרברעכער זענען געקומען אַזוי פֿיל מענטשן, אַז די ערשטע סימנים פֿון די דרײַ אָנפֿאַלער אויפֿ'ן שנײ זענען אינגאַנצן פֿאַרווישט געוואָרן.

די באַלעבאָסטע פֿון אַ קרעטשמע הינטער דער שטאָט האָט

דערציילט פֿון אַן אומפּאַקאַנטן מענטש, וואָס איז בערך צוויי אַ זייגער אַרײַנגעקומען צו איר אויף אַ פּאָר מינוט, און אין עטלעכע שעה שפּעטער האָט זי אים געזען אַדורכגיין נעבן אירע פֿענצטער אין דער ריכטונג פֿון צפֿון. די שילדערונג פֿון פּנים און מאַנטל, דער עיקר, דאָס געדענקען, אַז דער אומבאַקאַנטער האָט געהאַט צייכנס פֿון אַ פּאָקן־קראַנקייט, — האָט באַשטעטיקט קאַספּערס דערקלערונגען. חוץ דעם האָט דער אַסעסאָר דאַנער געשילדערט דעם פֿרעמדן און זײַנע צוויי חברים אין הסכם מיט הויזערס דער־ציילונג: ער האָט זיי געזען אין דער לינדן־אַליי און דער זעלבער צייט. נאָך עטלעכע מענטשן האָבן אָפּגעגעבן דערקלערונגען, וואָס האָבן געגעבן אַ ידיעה וועגן דעם וועג, אויף וועלכן די דרײַ פֿאַר־שוינען זענען געגאַנגען אין פּאַרק. דער גערטנער־געהילף האָט געזען קאַספּערן גיין אין דער געזעלשאַפֿט פֿון אַ מאַן, וואָס איז געווען אָנגעטאָן אין אַ ביבער־פֿוטער מיט אַן אויפֿגעשטעלטן קאָלנער. ער האָט זיך געוואונדערט, וואָס הויזער גייט אין אַזאַ קעלט אָן פֿאַלטן. אַ וועשערין האָט געהערט עפּעס קולות נישט ווייט פֿון אָרט פֿון דער קאַטאַסטראָפֿע און באַמערקט שאָטנס פֿון דרײַ מענטשן, וואָס זענען זיך שפּעטער צעלאָפֿן אין פֿאַרשידענע ריכטונגען. אַ פּויער פֿון דער סביבה האָט דערציילט פֿון אַ הער מיט אַ שוואַר־צער באָרד, וואָס איז דעמערונגס־צייט דורכגעגאַנגען דעם וואַלד און דערזעענדיק אים, האָט ער אויפֿגעהויבן דעם קאָלנער און צוגעאײַלט דעם טראָט.

צום סוף האָט אָפּגעגעבן דערקלערונגען דעם אויספֿאָרשונגס־ריכטער דער סעקרעטאַר דילמאַן. ער האָט געזאָגט:

— איך האָב אין הויף־פּאַרק געזען הויזערן. ער איז געגאַנגען מיט עפּעס אַ הויכן פֿאַרשויר. קוקנדיק אויף זײַן פּנים האָט זיך מיר געדאַכט, אַז אַ שעפּעלע גייט נאָך זײַן שוחט. ליידער איז מיר נישט אײַנגעפֿאַלן צו פֿאַרהאַלטן אים.

דאָס אַלץ איז דער מאַכט צו שפּעט מיטגעטיילט געוואָרן. הגם מען האָט זיך שטאַרק באַמיט אויסצוגעפֿינען דעם שטילעט, וואָס האָט, ווי דער שׂכל הישר האָט געזאָגט, געדאַרפֿט אַרײַנגע־

וואַרפֿן ווערן אין שטראָם רעזאַט נעבן אָרט פֿון אָנפֿאַל — האָט מען דאָך נישט אַנטדעקט די פֿאַרברעכערישע האַנט. וואָס האָט דער מאָרד־אינסטרומענט געקאָנט נוצן ברענגען? וואָס פֿאַר אַ ווערט האָבן געהאַט די עדות־דערקלערונגען, וואָס זענען באַשריבן געוואָרן אויף אַ סך בויגנס פּאַפּיר — אַקטן, וואָס זענען זיך צעוואַקסן אין גאַנצע בענדער?! די אויספֿאָרשונגס־מאַכט האָט זיך גערימט מיט איר ענערגיע. די עפֿנטלעכע מיינונג האָט אָבער געהאַלטן, אַז די אויספֿאָרשונג איז געפֿירט געוואָרן אָן פּלאַן. שלעפֿעריק, אָפּגעלאָזט, אַפֿשר מיט אַ כּיוון, כּדי אויסצומיידן דעם הויפּט־וועג, וואָס האָט געקענט פֿירן צו דער אויפֿדעקונג פֿון פֿאַרברעך. אָבער די עפֿנטלעכע מיינונג קאָן קיינמאָל נישט דאָס פּנים פֿון דער מאַסן־פּערזאָן, וואָס איז פּחדנותדיק, רעדט שעפּטשענדיק און באַהאַלט זיך אין די ווינקלען.

אין ענדלעך איז זי שטיל געוואָרן.

זי האָט געמוזט שווייגן דאָרט, וואו עס רוישן אומאויפֿהערלעך די מילן פֿון בלבולים, בייזוויליקייט, ליגנס, נאַרישקייט, באַמרוג... די שטיינער פֿון די דאָזיקע מילן האָבן צעריבן אויף שטויב דאָס שיינע מענטשלעכע וועזן. און עס איז פֿון אים גאָרנישט געבליבן, חוץ אַ... נעבעכדיק מעשהלע, וואָס דאָס פֿאָלק פֿון דער סביבה, וואו עס האָט געלעבט און געשטאָרבן קאַספּער הויזער, דערציילט זיך אין לאַנגע ווינטער־נעכט, וואַרעמענדיק זיך בײַ די אויוונס.

זונטיק נאָכמיטיק האָט קוואַנט געטראָפֿן אַנזעלם פֿייערבאַך, וואָס איז געקומען אין זיין היים־שטאָט נאָכן ענדיקן די פֿילאָזאָפֿישע סטודיומס.

— וואָס מאַכט קאַספּער? — האָט געפֿרעגט דער יונגער פֿייערבאַך.

— אַ דאַנק — האָט קוואַנט געענטפֿערט. — די געפֿאַר איז אַריבער. ער ליידט נאָך פֿון געל־זוכט צוליב צו־שטאַרקע אויפֿרעגונגען — אַ געוויינטלעכע זאַך. איך בין זיכער, אַז אין אַ פּאָר טעג אַרום וועט דאָס יונגל אַרומלויפֿן.

זײ האָבן נאָך געשמועסט בערך אַ פֿירטל שעה װעגן דעם פּלאַן פֿון דער אײַזנבאַן־ליניע, װאָס האָט געדאַרפֿט אױפֿגעבױט װערן צװישן נאַרימבערג און פֿירט. קװאַנט איז שטאַרק אָנגעפֿאַלן אױפֿן פּראָיעקט, אױפֿרעגנדיק זיך, אַז די באַן מאַכט אַ תּל פֿון עסטעטישן אױסזען פֿון דער געגנט. ער איז צוריקגעקומען אַלײן אין אַ פֿרײלעכער שטימונג, אױסערגעװײנטלעך צופֿרידן פֿון זיך און װאָס מיט אַ װײַלע צוריק האָט ער אין שמועס אַרױסגעװיזן זײַן גרױסן רעדנער־טאַלענט, װײַזנדיק צוגלײַך די פּאָעטישע טיפֿקײט פֿון זײַן נשמה, װאָס מענטשן האָבן, לײדער, קײנמאָל נישט באַמערקט. אפֿשר איז די צופֿרידענע שטימונג געקומען פֿון דעם שטאָלץ, װאָס צוליב קאַספּערן האָבן זײַן באַשײדן הױז לעצטנס באַזוכט אַזױפֿיל באַרימטע לײַט?

נעבן זײַן װאױנונג האָט ער געטראָפֿן דעם אָפּיציר חוקעל. אַלס פֿרומער קריסט — צוליב די זיך דערנענטערנדיקע חגאות — האָט ער פּלוצלינג פֿאַרגעסן, אַז ער איז מיט אים צעקריגט און ער האָט אים האַרציק באַגריסט.

— אַ! איר זענט געקומען פֿון אורלױב, טײַערער אָפּיציר?

— יאָ... איך גײ טאַקע מיט אַ װיזיט צו אײַך.

זײ זענען צוזאַמען אַרײַן אין קאַספּערס צימער. דאָס יונגל איז האַלב געזעסן אױפֿן געלעגער מיטן נאַקעטן קערפּער אָנגעשפּאַרט אין דעם הױפֿן קישנס. ער האָט אױסגעזען, װי אַ סטאַטועטקע פֿון מאַרמאָר; אַזױ העל האָט געלױכטן די װײַסקײט פֿון זײַן הױט. דאָס פּנים איז אָבער געװען געל, װי װאַקס. די ברעמען זענען אַראָפּגעפֿאַלן פֿון פֿאַרמאַטערטקײט. מיט אַ װײַל צוריק האָט אים דער סאַניטאַר־ראַט אָנגעטון אַ נײַעם באַנדאַזש. אין צימער האָבן זיך געפֿינען מיטגלידער פֿון דער נײַער אױספֿאָרשונגס־קאָמיסיע.

אױפֿן טיש איז געלעגן אַ פֿאָרמוליאַר, אױף װעלכן ס'האָבן זיך געפֿינען אױפֿגעשריבן װערטער, נאָך נאָס פֿון טינט: „דער דאַמניפֿיקאַט האַלט זיך בײַ די פֿריערדיקע דערקלערונגען און מיר װיל ער גאָרנישט זאָגן". עס האָט געקלונגען װי אַ באַשולדיקונג קעגן אַ גזלן פֿון געזעלשאַפֿטלעכן אײגנטום.

דערזעענדיק דעם אַרײַנגעקומענעם הינקלען, האָט זיך אויף קאַספּערס פּנים באַוויזן אַן אויסדרוק פֿון שרעק. דער קאָפּ איז אים אַראָפּגעפֿאַלן אָן אַ זײַט און מיט ברייט אויפֿגעעפֿנטע אויגן האָט ער זיך אומבאַוועגלעך אײַנגעקוקט אינעם זשאַנדאַרם. דער לעצטער האָט גאָרנישט געזאָגט, אָבער ער האָט פֿון קאַספּערס פּנים אַראָפּגעלעזן דעם אומגינסטיקן אײַנדרוק פֿון זײַן אַרײַנקומען; ער האָט דעם יונגל געדראָט מיט אַ פֿינגער. דער קראַנקער האָט דערויפֿגעלייגט די הענט אין אַ געבעט:

— אַך, קומט נישט צו נענטער!... איך שווער אײַך, אַז איך אַליין האָב עס נישט געטון, — האָט ער אַרויסגעשטאַמלט.

— הויזער, וואָס פֿאַלט דיר אײַן אין קאָפּ! — האָט הינקעל געענטפֿערט מיט אַן אויסערגעוויינטלעכער פֿריילעכקייט, אין וועלכער מ'האָט אים נאָר געקענט טרעפֿן אין אַ קרעטשמע—איך האָב דיך געדראָט בלויז דערפֿאַר, ווײַל דו ביזט אַוועק אין פּאַרק אָן אַ דערלויבעניש. קענסטו עס אָפּלייקענען?

— כ'בעט נישט צו פֿירן קיין געשפּרעכן מיטן קראַנקן! — האָט זיך אָנגערופֿן דער סאַניטאַר-ראַט, וואָס האָט, זאָגנדיק דער פֿלעגערין, וואָס זי האָט צו טון, געוואָלט אַוועקגיין. דערנאָך האָט ער קוואַנט צוגערופֿן צו דער שוועל און דערקלערט:

— איך וועל אײַך נישט פֿאַרהוילן, אַז הויזער וועט די הײַנטיקע נאַכט נישט איבערלעבן. אַדיע!...

קוואַנט האָט געעפֿנט דאָס מויל. די קני האָבן גענומען ציטערן אונטער אים. מיט אַ גולמדיקן בליק האָט ער באַגלייט דעם אַרויסגייענדיקן דאָקטאָר ביז צו די טרעפּן און געברומט:

— איז עס מעגלעך?

פּאַמעלעך איז ער אַרײַנגעגאַנגען אין עס-צימער. ער האָט אויסגעזען, ווי אַ מענטש וואָס גייט עסן מיטיק און פּלוצלונג דערזעט ער, אַז מיטאַיינמאָל זענען אויף אַן אומפֿאַרשטענדלעכן אופֿן פֿאַרשוווּנדן די שטול, דער טיש און דאָס עסן...

הינטער אים איז נאָכגעגאַנגען הינקעל. ער האָט געהערט דעם דאָקטאָרס ווערטער. ער האָט אַ פֿאַרטראַכטער געריבן די דערפֿרוירענע הענט בײַם קאַכל פֿון אויוון

— איז עס מעגלעך? — האט זיך קוואנט געווענדעט צו אים. מיר — מיר האבן אויסגעפירט אונזערע פליכטן אלס אפוטרופסים, ווי געהעריק. און קיינער קען אונדז גארנישט פארווארפן!

— לאז דאס צורו. זאג מיר בעסער, וואס האט הויזער גערערט פון היץ.

— גארנישט... בלויז נארישקייטן!... בלויז נארישקייטן!

היקעל האט אראפגעבויגן דעם קאפ מיט א שמייכל אזוי נידעריק, אז דעם לערער האט זיך געדאכט, ווי ער וואלט זיך איינגעקוקט אין עפעס אויף דער פארלאגע.

— וואס ליגט דארט? — האט קוואנט געפרעגט.

— איר זעט נישט?

— ניין, איך זע גארנישט.

— אויב אזוי דאכט זיך מיר, אז מיר זעען ביידע גארנישט. — האט דער אפיציר געענטפערט מיט חוזק. שאקלענדיק צו קוואנטן דעם קאפ מיט גרינגשעצונג איז ער ארויס.

דער לערער האט אים נאכגעקוקט א פארטראכטער. וואס איז געשען? האט די וועלט זיך נישט איבערגעקערט, אויב אפילו אזא מענטש, ווי היקעל, הויבט אצינד האבן ווזיעס און הערן טאג און רעדן פון וועג... וואס איז דאס געווען? האט זיך אפשר אונטער דעם מונדיר פון דעם זשאנדארם אפגערופן זיין שמוציקן געוויסן?!... ניין!... היקעל איז א צו שטארקער מענטש!

דער אויספארשונגס־קאמיסיע האט זיך נישט געגלוסט ארויסצוגיין פון קאספערס צימער. דער שעף פון דער קאמיסיע האט שוין געמאכט די לעצטע אנשטרענגונגען, כדי צו לעזן דאס אינטערעסאנטע קרימינאל־רעטעניש:

— און דעמאלט, ווען דער אומבאקאנטער האט דיך, יונגערמאן, פארשטעפעט אין געריכט, — זענען נישט געווען קיין עדות?

— עס איז קיינער נישט געווען.

— און ווען דו ביזט דאן ארויס פון געריכט, האסטו קיינעם נישט געזען?

— איך האָב געזען... עס איז אַרורגעגאַנגען דער בעטלער פערנעלין, וועלכן איך האָב אַמאָל געגעבן נדבות... עס איז נאָך געגאַנגען די אלמנה פון געוועלב־באַזיצער, פרוי ווײַגעל... איך בין שוין אָבער מיד, מײַנע הערן, זײער מיד!

אויף דער בימע פון דער פלעגערין האָט די קאָמיסיע ענדליך באַווייליקט צונויפצונעמען די פּאַפּירן און אָוועקצוגיין.

— ווי פילסטו זיך, יונגל? — האָט די פלעגערין געפרעגט.

— מיד... נאָר עס וועט לאַנג נישט דויערן... און איך וועל פאַרלאָזן די זינדיקע וועלט...

אין עטלעכע מינוט אַרום האָט ער עפּעס אַ געשרײַ געטון מיט פאַרמאַכטע אויגן, האָט עפּעס געברומט צו זיך און צום סוף איז ער אינגאַנצן שטיל געוואָרן.

ער האָט אַרײַנגעקוקט אין דער טיפעניש פון זײַן נשמה. ער האָט געהאַט וויזיעס. ער האָט געזען אַ ליכטל, וואָס איז קלענער און קלענער געוואָרן און ענדלעך זיך פאַרלאָשן. ער האָט אינעווייניק אין קאָפּ זײַנעם געהערט, ווי אַ האַמער קלאַפּט אויף בלעכן. עס האָט אויסגעזען, ווי אַ קלינגען פון גלאָקן... ער האָט מיט איינמאָל דערזען פאַר זיך, — דורך פאַרמאַכטע ברעמען, — אַ ריזיקן טאָל, פאַרזונקען אין דער פינצטערניש. — ווער לויפט דאָרט אונטן אין טאָל? — אַך, דאָס איז שילדקנעכט... עס וויגן זיך אין ווינט די פּאָלעס פון זײַן זעלנערישן שינעל.

— וואוהין לויפסטו אַזוי, שילדקנעכט? — פרעגט ער אים אַ קול.

— איך איל זיך! איך איל זיך שטאַרק! — ענטפערט יענער. פּלוצלונג קורטשעט ער זיך איין, קורטשעט זיך איין... ביז ער ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ שפּין, וואָס בלײַבט הענגען אויף אַ פאָדעם פון אַ ריזיקן בוים — און פאַרשווינדט. אויף קאַספּערס פאַרמאַכטע אויגן באַווײַזן זיך טרערן... טרערן הייסע, ביטערע...

דערנאָך האָט ער געהאַט אַן אַנדער זעאונג.

אַ וואונדערלעכער בנין מיט אַ קאָלאָסאַלן קופּאָל — אַן טיר, אָן פענצטער... אינעווייניק בלויע לופט... מאַרמאָר־טרעפּן פירן צום טראָן... אויפן טראָן זיצט אַ פרוי, שיין ווי אַ מלאך... עמעי

צער, — קוים צו באמערקן אים מיטן אויג — עפעס א מאנס־פארשוין... ניין! ענדער א מענטשלעכער שאטן גייט ארויף אויף די טרעפן און איז מודיע דער פרוי, אז קאספער איז געשטארבן... די פרוי טוט אזא הויכן געשריי, אז דער גאנצער בנין־חלל נעמט ציטערן. און פון דעם מארמארנעם באדן איז פלוצלינג אויסגעוואקסן א פראצעסיע פון וויינערס און וויינערינס. און אלע נעמען וויינען, דערציילנדיק זיך, אז קאספער איז געשטארבן. דער גוסס־דיקער קאספער זעט דורך זייערע בריסטן די צעגליטע הערצער, וואס ציטערן פון ווייטיק. דערנאך איז אנגעקומען עפעס א גרוי־סער באוואפנטער מאן, מיט א שווערד אין דער האנט און לאנג גערעדט: ער האט אויפגעדעקט דעם גאנצן סוד. און די צוהערערס האבן אזש צוגעטון די הענט צו די אויערן — אזוי שרעקלעך איז געווען צו הערן, וואס יענער האט דערציילט. און אלע, ארומגע־נומען פון פחד, האבן צוגעמאכט די אויגן און געפאלן אויף דער ערד און גענומען זיפצן.

דערנאך האט ער געזען עפעס אנדערש: ער האט געזען דורך דער הויט פון דער ערד מעטאלן און דער שוים פון דער ערד און אירע קופערנע אדערן... און אין די אדערן איז געשווימען בלוט... און פון דער שוים פון דער ערד האבן זיך געצויגן בלוטיקע שטרא־מען — און אויפ'ן העכסטן שפיץ האט געציטערט א ריזיקע זון... און פלוצלונג האבן אנגעהויבן צו וואקסן א ריזיקער בוים. ער איז געוואקסן אין סאמען עק פון דער וועלט, זיינע צווייגן האבן זיך צעשפרייט איבערן גאנצן הימל און עס האבן געבליט אויף זיי רויטע יאגדעס. און די יאגדעס האבן געהאט די פארם פון הערצער... אינם שטאם פון בוים האט געפלאסן בלוט, און דארט, וואו די קארע איז געווען צעבראכן, זענען גערונען פורפור־שווארצע טראפנס בלוט...

צווישן די דאזיקע קרענקלעכע וויזיעס האט זיך קאספערן גע־דאכט, אז עפעס א ווילדער טרייבט אים און שלעפט אים ארייין אין רוים. ער האט זיך אנטקייגנגעשטעלט. אבער עס איז אים באפאלן אן אוממאכט—און ער האט זיך אונטערגעגעבן אין קאמף... עפעס האט אים געטראגן, געטראגן, געטראגן אין דער טיפסטער ווייט־

פֿײַט.... פֿאַרן הױז האָט געהערשט אַן אומאױפֿהערלעך געריודער. דאָס זענען כּסדר געקומען צו פֿאַרן מענטשן, כּדי צו פֿרעגן זיך וועגן קאַספּערס געזונטס־צושטאַנד. ער האָט נישט געוואוסט דער־פֿון. די באַראַנעסע אומהאָף האָט עטלעכע שעה פֿאַרבראַכט בײַ זײַן בעט. און אױך וועגן דעם האָט ער נישט געוואוסט.

פּלוצלונג האָט ער אױף זײַן שטערן דערפֿילט עמיצנס אַ ווײַכע האַנט. ער האָט געעפֿנט די אױגן. דאָס איז געווען פּאַסטאָר פֿורמאַן. אין זײַנע אױגן האָט זיך געפֿינען אַזאַ טיפֿער ערנסט, אַז קאַספּער האָט אַ ציטער געטאָן. ער האָט פֿאַרשטאַנען, אַז עס מוז געשען עפּעס שרעקלעכעס.

— טײַערער קאַספּער! — האָט דער פּאַסטאָר פֿײַערלעך גע־זאָגט — דו האָסט מיר דערצײלט, אַז דו גלױבסט אין גאָט און ווילסט מיט זײַן הילף אַדורכמאַכן יעדן קאַמף.

— אפֿשר... איך געדענק נישט.

— האָסטו שױן הײַנט געררופֿן גאָט צו הילף?

קאַספּער האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ.

— האָט עס דיך געטרײסט?

— איך ווײס נישט.

— וואָלסטו איצט נישט געוואָלט תּפֿלה טון?

— איך בין צו שוואַך... די ווערטער אַנטלױפֿן. דער מידער קאָפּ וויל שלאָפֿן! — האָט ער צוגעגעבן מיט אַ קול פֿון אַ קינד.

— איך וועל זאָגן אַ תּפֿלה אױפֿן קול, און דו חזר זי שטיל איבער. „גאָט אין די הימלען! זאָל נישט געשען מײַן ווילן...

— נאָר דײַן ווילן! — האָט געשעפּטשעט קאַספּערס בלײַכע ליפּן.

— ווער האָט אַזױ מתפּלל געווען?

— אונדזער דערלײזער.

— ווען?

— פֿאַר זײַן — טױט!

בײַ די דאָזיקע ווערטער האָט אַ פֿיבער אױפֿגעטרײסלט דעם יונגלס גוף. ער האָט פֿאַרקריצט די ציין. די אױגן זענען אַרױס־געזעצט געוואָרן.

— וואו בין איך? — האָט ער פֿאַרצווייפֿלט געשריגן.

— הויזער, דו ביזט דאָך אין בעט! — האָט אים קוואַנט באַרויִקט. — קראַנקע ווייסן אָפֿט נישט, וואו זיי געפֿינען זיך! — האָט ער דעם פּאַסטאָר פֿורמאַן אויפֿגעקלערט.

— גיט אים צו טרינקען! — האָט דער פּאַסטאָר באַפֿוילן.

פֿרוי קוואַנט האָט דערלאַנגט דעם קראַנקן אַ גלאָז וואַסער. ער האָט גיריק געטרונקען. דערנאָך האָט אים קוואַנט אָפּגעווישט דעם קאַלטן שווייס פֿון שטערן. מיט איינמאָל האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזט צו קאַספּערן און פֿייערלעך אים באַשוואוירן:

— הויזער! קוק מיר נאָך איינמאָל אין די אויגן און זײַ אויפֿריכטיק! האָסטו נישט קיין חרטה? האָסטו מיר גאָרנישט צו זאָגן אין דער רגע פֿון טויט?

קאַספּער האָט אין טיפֿסטן צער זיך קראַמפּהאַפֿט איינגעזויגן מיט די פֿינגער אין דער ביינערדיקער האַנט, וואָס איז געלעגן אויף זײַן האַרץ, און געזיפֿצט:

— אַך, מײַן גאָט!.. גאָרנישט... גאָרנישט!.. גאָרנישט!...

דאָס זענען געווען זײַנע לעצטע ווערטער. ער האָט זיך אויסגעשטײַפֿט, אויסגעדרייט זיך צו דער וואַנט און פֿאַרגליווערט געוואָרן...

אין צוויי טעג אַרום איז פֿאָרגעקומען די לויה. דער הימל איז געווען אַ פֿאַרוואָלקנטער. די גאַנצע שטאָט איז נאָכגעגאַנגען. דער דעמאָלט-באַרימטער שרײַבער, וואָס האָט קאַספּער הויזערן אַ נאָמען געגעבן „דאָס קינד פֿון אייראָפּע“, דערציילט, אַז ווען מען האָט זײַן גוף באַהאַלטן אין דער ערד, זענען אין איין צייט אויפֿן הימל געשטאַנען די זון און די לבנה — איינע אויף מערב און די אַנדערע אויף מזרח, און ביידע האָבן געשײַנט מיט דעמזעלבן בלייכן ליכט.

אין נישט קיין גאַנצע צוויי וואָכן אַרום, אין דרײַ טעג נאָך ווײַנאַכטן, אין מאָמענט, ווען קוואַנט און זײַן פֿרוי האָבן שוין בדעה געהאַט צו לייגן זיך שלאָפֿן, האָט אַן אומפּעטיק קלינגען געהייסן דעם לערער עפֿענען די טיר. אַ דערשראָקענער האָט ער דעם

שפּעטן נאַכט געעפֿנט די טיר, האַלטנדיק הויך אַ ליכט אין דער האַנט.

אויף דער שוועל איז געשטאַנען קאַנאַוואָרף.

—פֿירט מיך אין קאַספּערס צימער! — האָט זי באַפֿעלנדיק געזאָגט.

— איצט? ביינאַכט? — האָט ער זיך געוואַקלט.

— איצט! ביינאַכט! — האָט זי געענטפֿערט.

אַן אונטערטעניקער איז ער געגאַנגען פֿאַר איר, לויכטנדיק. דאָס צימער פֿון געשטאָרבענעם האָט נישט קיין סך דערמאָנט אָן אים. אַלץ איז געווען איבערגעשטעלט. געוויסע זאַכן זענען איבערגעטוישט געוואָרן אויף אַנדערע. בלויז אויפֿן קליינעם טישל איז איבערגעבליבן דאָס הילצערנע פֿערדל — אויפֿן אָרט, וואו קאַספּער הויזער האָט עס צום לעצטן מאָל אַוועקגעשטעלט.

— לאָזט מיך איבער אַליין! — האָט די פֿרוי געזאָגט.

ער האָט איבערגעלאָזט דעם לייכטער. ער איז אַראָפּ אונטן. צום ווייב האָט ער געזאָגט:

— איך בין צו ווייכהערציק, אַז איך דערלויב אַזאַ זאַך אין מיין וואוינונג.

מיט געקרייצטע הענט אויף דער ברוסט האָט קלאַראַ געשפּרייזט איבערן צימער. אויף דער קאָמאָדע איז געלעגן אַ קאָפּיע פֿון פּראָטאָקאָל, וואָס איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרן נאָכן אונטערזוכן דעם מת; די קאָפּיע האָט אין גאַנצן פֿאַרנומען דער סעקרעטאַר. זי האָט עס איבערגעלייענט. פֿון אינדעלט האָט זי זיך דערוואוסט, אַז בעת דער סעקציע האָט מען פֿעסטגעשטעלט, אין קאַספּערס האַרץ עטלעכע טיפֿע שטאָכן. קלאַראַ האָט צעקנייטשט דאָס פּאַפּיר אין צענויפֿגעדריקטע פֿויסטן.

וואָס קענען העלפֿן צער און טרויער? זיי ברענגען נישט צום לעבן פֿאַרשווונדענע פֿאָרמען אין דער לופֿט, זיי וועלן נישט ברענגען פֿון דער ערד דעם קרבן... טרערן היילן. אָבער די דאָזיקע טרויערנדיקע פֿרוי האָט נישט געהאַט קיין טרערן. עס האָבן שוין נישט עקזיסטירט פֿאַראיר קיין שטערן. קיין גלאַנץ פֿון

הימל ; עס האָבן נישט געוואַקסן קיין גראָזן, עס האָבן איר נישט געשמעקט די בלומען... נישט די נאַכט און נישט דער טאָג האָבן געהאַט פֿאַר איר אַ כּשוף. די גאַנצע באַוועגונג פֿון מענטשלעכן לעבן און אַפֿילו די איינציקע צענויפֿזאַמלונג פֿון די אַטאָמען אין דער נאַטור — אַלץ האָט זיך פֿאַרגעשטעלט פֿאַר איר אין איין אומעטיקער בּמאַרע פֿון שולד, וואָס לאָזט זיך קיינמאָל נישט אויסקויפֿן און פֿאַרבעסערן !

עס איז אַוועק אַ גאַנצע שעה, ביז קלאַראַ איז אַרויס פֿון צימער. אַוועקגייענדיק איז זי צוגעגאַנגען צום לערער, זיך איינגעקוקט אין אים מיט ברייט־געעפֿנטע אויגן און ציטערנדיק פֿון אויפֿרעגונג, האָט זי אים געשמיסן אין פּנים אַריין : — „מערדער!"

מען קען זיך פֿאָרשטעלן, וואָס עס האָט זיך געטון מיט קוואַנטן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז מען האָט אים צונגעטראָגן צו דער נאָז אַן אָנגעצונדענעם פֿאָספֿאָר. אַ ווייל איז ער געבליבן פֿאַרשטאַרט. עס האָט אים אויסגעפֿעלט אָטעם. ער האָט געוואַרט, ביז דער אומגעבעטענער גאַסט וועט אַוועקגיין. דערנאָך האָט ער ווי אַ משוגענער גענומען לויפֿן איבערן הויז און שלאָפֿראָק און אין די פּאַנטאָפֿל, ברומענדיק עפּעס ביז און אין צאָרן. אין בעט האָט ער זיך נאָך לאַנג געוואָרפֿן און געסיקעט :

— די דאָזיקע פֿרוי איז אַ משוגענע !... איך וועל זי צוציען צו פֿאַראַנטוואָרטלעכקייט !

קלאַראַ האָט געוואוינט בײַ דער באַראָנעסע אומהאָף. די פֿריינדין האָט איר געזאָגט, אַז צעמאָרגנס וועט זי גיין מיט איר אויפֿן בית־עלמין שטעלן אַ קרייץ אויף קאַספּערס קבר. קלאַראַ האָט געשוויגן, ווי עפּעס אַ טיפֿער פּיין וואָלט איר אָפּגענומען ס׳לשון. פֿרוי אומהאָף האָט אָן סוף דערציילט וועגן קאַספּערס לעצטע מינוטן און ווי אַזוי מענטשן האָבן אים באַהאַנדלט. פֿון איר דערציילן האָט מאַדאַם קאַנאַוואורף זיך דערוואוסט, אַז קוואַנט האָט בדעה אָנצושרייבן אַ בוך, אין וועלכן ער וועט באַווייזן מיט „טויזנט אַרגומענטן", אַז קאַספּער איז געווען אַ פּשוטער שווינדלער. ווייטער האָט זי זיך דערוואוסט, אַז

היקעל האָט זיך אָפּגעגעבן אין דימיסיע און זיך איבערגעצויגן אין אַן אײנגענער ווילע אין אַנסבאַך, און צום סוף, אַז די אויספאָרשונג וועגן מאָרד־ענין איז מבטל געמאַכט געוואָרן, ווײל די ביז־איצטיקע אָנשטרענגונגען האָבן ניט געפירט צום אַנטדעקן די אויספירער פון שענדלעכן מאָרד.

קלאַראַ האָט אַלץ אויסגעהערט אין אַ שטײנערנעם שווײגן. ווען זײ זענען זיך צעגאַנגען, — יעדע אין איר שלאָף־צימער, — האָט זי שטיל, מיט אַ מאָדנער װײכקײט אין קול, געזאָגט צו דער פרײנדין:

— און דו ביזט אויך זײנס אַ מערדערין!

די באַראָנעסע איז אויפגעשפרונגען אין שרעק. אָבער קלאַראַ האָט מיט דער זעלבער שטילקײט און װײכקײט פאַרענדיקט:

— אמת, דו ווײסט ניט דערפון?... ווילסטו ניט ווײסן דערפון? באַהאַלסט דיך פאַרן אמת, ווי קין פאַר גאָטס קול?... ווײסטו באמת ניט, ווער ער איז געווען? דו מײנסט, אַז די וועלט וועט שטענדיק אַזוי שווײגן, ווי איצט?... ער וועט אויפשטײן תחית המתים, בעטינאַ! און צוציִען אונדז צו פאַראַנטוואָרטלעכקײט און באַדעקן אונדזער נאָמען מיט שאַנד! ער וועט מיט אומרו פאַרסמען דאָס געוויסן פון די קומענדיקע דורות. ער וועט זײן אַזוי ריזיק אין זײן טויט, אַזוי ווי ער איז אָן מאַכט געווען בײַם לעבן. די זון וועט אַלץ אַרויסברענגען אין ליכט!

נאָך די דאָזיקע ווערטער איז קלאַראַ אַרוים אַזוי שטיל ווי אַ שאָטן...

צעמאָרגנס איז זי אַוועקגעגאַנגען בײַם אויפברוך פון טאָג. זי האָט באַזוכט דעם גלאָקן־קלינגער פון טורעם פון דער קירכע פון הײליקן יאָהאַן. זי האָט זיך געזעצט אויף אַ שטײנערנער באַנק אין אַן ענגער גאַלעריע און זיך לאַנג אײנגעקוקט אין דער ווײסקײט פון דער ערד. זי האָט אָבער ניט געזען קײן שנײ. זי האָט געזען פאַרגאָסן בלוט. זי האָט ניט געזען קײן ערד — זי האָט געזען בלויז אַן אַדורכגעשטאָכן האַרץ.

דערנאָך איז זי אַוועק אויפ'ן בית־עולם. דער קברן האָט זי

געפֿירט אויף קאַספּערס קבר. עס האָבן געאַרבעט צוויי אַרבעטער; זיי האָבן אַוועקגעלייגט דעם קרייץ נעבן אַ וויינענדיקן וויערזשבע־בוים. באַלד איז אָנגעקומען דער פּאַסטאָר פֿורמאַן. ער האָט קלאַראַן דערקענט און זי וואַרעם באַגריסט. זי האָט גאַרנישט געזאָגט, זי האָט נישט געקוקט אויף אים, זי האָט געקוקט אין אַ זייט — אירע בליקן האָבן זיך געגליטשט אויפֿן בערגל ערד, וואָס איז געווען באַדעקט מיט דיקע שיכטן שמוציק שניי, און אויף די אַרבעטער, וואָס זענען געווען פֿאַרנומען מיט אַרײַנשטעלן אַ צלם אין דער ערד בײַם קבר. אויף אַ גרויסער בלעך, וואָס האָט געהאַט די פֿאָרם פֿון אַ האַרץ, זענען אינמיטן פֿון צלם מיט אַ ווײַסער פֿאַרב אויסגעמאָלט געווען:

HIC JACET
CASPARUS HAUSER
AENIGMA
SUI TEMPORIS
IGNOTA NATIVITAS
OCCULTA MORS

זי האָט איבערגעלייענט, מיט ביידע הענט כמעט זיך געשלאָגן אין פּנים און אויסגעבראָכן אין אַ ווײטיקלעך געלעכטער. אין אַ ווײַל אַרום איז זי ווידער שטיל געוואָרן. באַלד האָט זי זיך אויסגעדרייט צום פּאַסטאָר און אַ געשריי געטאָן:

— מערדער!

דעמזעלבן מאָמענט האָט זיך דורך דער הויפּט־אַליי פֿון בית־עלמין דערנענטערט אַ גרופּע מענטשן, וואָס האָבן געוואָלט בייוואוינען די צערעמאָניע פֿון שטעלן אַ צלם אויפֿן קבר. דאָס זענען געווען באַראָן און באַראָנעסע אימהאָף, הער פֿאָן שטיכויער, סאַניטאַר־ראַט אַלבערט, מלוכה־ראַט האָפֿמאַן און דער לערער קוואַנט מיט דער פֿרוי. צוקומענדיק נענטער האָבן זיי באַמערקט, אַז דעם פּאַסטאָרס פּנים איז בלייך און צעמישט; עס האָט זיך זיי געדאַכט, אַז עס איז געשען עפּעס אַן אומגליק. די באַראָנעסע אימהאָף, געפֿירט פֿון אַ ווײטיקלעך געפֿיל, איז גע־

צוגעגאנגען צו דער פריינדין און זי כמעט ארומגענומען. אָבער קלאַראַ האָט מיט אַ ווילד־פאַרעגדערט פּנים זיך אַרויסגעריסן פון איר, צוגעשפּרונגען צו דער גרופּע מענטשן, וואָס האָט פאַרוואונדערט זיך אָפּגעשטעלט — און מיט אַן אַדורכנעמענדיק קול אָנגעהויבן צו שרייען, ווייזנדיק מיט אַ פינגער:

— איר זעגט — מערדער!... מערדער!... מערדער!...

זי האָט גענומען לויפן... איז געלאָפן אויף דעם בית־עלמין־שטעג... אַרויסגעלאָפן אויף דער גאַס. דאָ האָבן זי אַרומגערינגלט פיל מענטשן — און זי האָט געהאַלטן אין איין שרייען... עטלעכע מענטשן האָבן זי מיט כח אָנגענומען און זי געצוווּנגען אויפצוהערן לויפן...

עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דאָסמאָל איז קוואַנט גערעכט געווען. — זי איז אַריינגעפאַלן אין משוגעת. דעמזעלבן טאָג האָט מען זי געמוזט אָפּפירן אין אַ היילאַנשטאַלט. מיט דער צייט איז דער שגעון אַוועק. איר מוח איז אָבער אויף אייביק פאַראומערט געוואָרן.

דער פּאַסטאָר פורמאַן האָט זיך שטאַרק גענומען צום האַרצן דעם פאַרפאַל אויפ'ן בית־החיים. עס האָט אים לחלוטין נישט געטרייסט דאָס, וואָס אַלע האָבן אים דערקלערט, אַז די באַליידיקנדיקע ווערטער זענען אַרויסגעגאַנגען פון אַ משוגענערס מויל. עטלעכע טעג פאַר זיין טויט, וואָס איז אין אַ נישט לאַנגער צייט אַרום געקומען, האָט ער זיך באַקלאָגט פאַר דער באַראָנעסע אומהאָף:

— די וועלט פרייט מיך שוין מער נישט. און פאַרוואָס האָט זי מיך באַשולדיקט? מיך? מיך, וואָס כ'האָב ליב געהאַט אונזערע הויזערן!...

פרוי אומהאָף האָט שטיל געענטפערט:

— אַן אומגליקלעכע... איר איז נישט גענוג געווען בלויז ליבע אַליין...

— איך וועל נישט איבערטראָגן די שולד!... — האָט דער זקן זיך ווייטער באַקלאָגט מיט אַ געבראָכן קול. אפשר, בעסער געזאָגט, האָב איך נישט קיין עבירות מער, ווי עס פאַלט בכלל

אוים אויפֿן זינדיקן מענטש? שולדיקע זענען מיר אלע, וואס וואנדערן אויף דער ערד. פֿון עבירות אנטשטייט דאס לעבן, ווייל אנדערש וואלט אונדזער אור־פֿאטער ניט געזינדיקט אין גן־ערן. אפֿילו אונדזער פֿארשטארבענעם פֿריינט קען איך ניט איננאנצן גערעכט געבן. צוואס האט אים געטוינט צו טרוימען, פֿון וואנען ער שטאמט? דארט, וואו בגידה שפּריצט פֿון אלע מיילער, קלויבט זיך אוים דער מוטיקער מענטש א קרייז פֿון באשיידענע און פֿרוכטבארע ניגונים. אבער טרוימער געהערן בלויז צו זיך אליין. אומשולדיק, ליבע פֿרוי, אומשולדיק איז בלויז גאט. זאל ער זיך דערבארעמען איבער מיין נשמה און איבער דער נשמה פֿון איידעלן קאספּער הויזער!

(סוף)